

**TC.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Hüseyin AYAZ

**İSMAİL GERÇEKSÖZ'ÜN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE
ESERLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Erdoğan ERBAY**

ERZURUM – 2011

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Feridoğan ERBAY danışmanlığında, Hüseyin A. A. tarafından hazırlanan
bu çalışma 22 / 6 / 2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Geni. Tür. k. Tez. B. y. t.
Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Feridoğan ERBAY imza: Feridoğan ERBAY
Jüri Üyesi Prof. Dr. Mehmet TÖRE imza: Mehmet TÖRE
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Nesrin imza: Nesrin
FEY2106LL

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IIV
KISALTMALAR	V
ÇİZELGELER DİZİNİ	VI
ÖN SÖZ.....	VII

BİRİNCİ BÖLÜM

İSMAİL GERÇEKSÖZ'ÜN HAYATI	1
1.1. HAYATI.....	1
1.1.1. Ailesi ve Çocukları	5
1.1.2. Gazeteciliği	7
1.1.3. İsmail Gerçeksöz Edebiyat Armağanı	9

İKİNCİ BÖLÜM ESERLERİ

ŞİİR KİTAPLARI.....	11
2.1. Âşık Sazından Şiirler	11
2.1. Bursa'nın Destanı	13
2.1. Yaşayan Ağaç	16
2.1. İkinci Dönüş.....	17
2.2. ROMANI.....	19
2.2.1. Gâvur Parası.....	19
2.3. DİĞER ESERLERİ	34
2.3.1. Taş Ocakları.....	34
2.3.2. Gökbayrak.....	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİ.....	36
3.1. ŞAİRLİĞİ VE ŞİİR ANLAYIŞI.....	36

3.2. MUHTEVALARINA GÖRE ŞİİRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	48
3.2.1. Aşk Şiirleri.....	48
3.2.2. Tabiat Şiirleri.....	56
3.2.3. Anadolu Şiirleri	70
3.2.4. Millî ve Tarihî Şiirleri.....	85
3.2.5. Sosyal Şiirleri.....	96
3.2.6. Portre Şiirleri	103
3.2.6. Bireysel Şiirleri.....	105
3.2.7. Yurtdışı Şiirleri	120
Çizelge 3.1. Şiirlerin Kitaplara ve Bölümlere Göre Sayısı.....	130
Çizelge 3.2. Kitaplardaki Şiirlerinin Konularına Göre Sayısı	130
3.3. ŞİİRLERİNDEKİ İTHAFLAR	131
SONUÇ.....	133
KAYNAKLAR	136
BELGELER.....	200
EKLER.....	204
EK 1.....	204
ÖZGEÇMİŞ.....	209

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İSMAİL GERÇEKSÖZ'ÜN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hüseyin AYAZ

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan ERBAY

2011 – Sayfa: VIII+209

Jüri: Doç. Dr. Erdoğan ERBAY

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Yrd. Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

Yapılan çalışmanın amacı, Türk edebiyatında yer bulmuş bir sanatçıyı değişik yönleriyle tanıtmaya çalışmaktır.

Bu çalışmada, İsmail Gerçeksöz'ün Hayatı, Ailesi, Çevresi ve özellikleri, kitapları üzerinde durularak şiirleri, ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda Gerçeksöz'ün süreli yayınlardaki tüm yazıları ve onunla ilgili çıkan yazıların kaynakçası verilmiştir.

Şairin yaşamı, sanatı ve özellikleri ile ilgili kendi eserlerinden, hakkında yapılan çalışmalardan ve tanıdıklarından yararlanılarak bilgi edinilmiş; eserleri ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmalar sonunda İsmail Gerçeksöz'ün, şiir ve roman türlerinde yazdığı görülmüştür. Edebiyat tarihlerinde daha çok şiirleriyle tanınan şairin, Türk şiir geleneğinin içinde, eserler verdiği tespiti yapılmıştır.

ABSTRACT
MASTER THESIS
A STUDY ON İSMAİL GERÇEKSÖZ'S LIFE, LITERARY PERSONALITY
AND WORKS

Hüseyin AYAZ

Advisor: Doç. Dr. Erdoğan ERBAY

2011 – Page: VIII+209

Jury: Doç. Dr. Erdoğan ERBAY

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Yrd. Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

The purpose of the study is to introduce the author in Turkish Literature with his various aspects.

In this study, İsmail Gerçeksöz's poems are tried to be examined in detail considering his life, family, his environment and characteristics and his books. At the end of the study, the bibliography of all Gerçeksöz's works in periodicals and the works about him are presented.

The information about the poet's life, art and characteristics is obtained from his own works, the works on him and his friends. His works are tried to be examined in detail.

At the end of the study, it has been observed that İsmail Gerçeksöz wrote in the genre of poetry, novel and created satisfactory texts in each. It has been ascertained that the poet known especially with his poems in Literature gave his works in the tradition of Turkish poetry.

KISALTMALAR

Ank.	: Ankara
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
hızl.	: Hazırlayan
İst.	: İstanbul
nr.	: Numara
s.	: Sayfa
S:	: Sayı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Yay.	: Yayınları

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Şiirlerin Kitaplara ve Bölümlere Göre Sayısı.....	136
Çizelge 3.2. Şiirlerinin Konusuna Göre Sayısı	136

ÖN SÖZ

İsmail Gerçeksöz, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı içerisinde şair, gazeteci ve siyasî kimliği ile dikkat çeken bir isimdir. Yakın bir geçmişte yaşamış olmasına karşın edebiyat tarihlerinde çok fazla yer bulduğunu söyleyemeyiz. Hayatının en verimli dönemini yurt dışında geçirmesi ve erken sayılabilecek bir yaşta öldürülmüş olması, onun isminin çok fazla bilinmesine engel olmuştur, denilebilir. Bunun yanında ülkenin zor bir süreçten geçtiği 1980’li yıllarda siyasî çekişmelerin bir kurbanı olarak öldürülmüş olması da onun başka bir özelliğidir.

Gerçeksöz, şair olmasının yanı sıra aynı zamanda gazetecidir. Genç yaşta başladığı gazetecilik hayatına yurt dışında bulunduğu kısa bir süre hariç, hayatının sonuna kadar devam etmiştir. Bursa Ekspres, Devlet, Doğru Hâkimiyet, Millet gazetelerinde köşe yazarlığı ve son olarak da Orta Doğu gazetesinde başyazarlık yapmıştır.

Çalışmamızın büyük çoğunluğunu alanımız ve amacımız itibariyle İsmail Gerçeksöz’ün ortaya koyduğu edebî ürünlerin tahliline ve edebî yönünün incelenmesine ayırdık. Hayatının büyük bir bölümünde devam ettirdiği gazetecilik serüveni ise müstakil bir çalışma olabileceğinden bu yönünü daha kısa bir biçimde ele aldık.

İsmail Gerçeksöz’ün biyografisini ve edebî kişiliğini farklı yönleriyle ortaya koymak amacıyla hazırladığımız bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde İsmail Gerçeksöz’ün hayatı, ailesi ve gazeteciliği ele alınmıştır. Bu bölümün hazırlanmasında süreli yayınlarda çıkan yazılardan, çeşitli çalışmaların içerisinde az da olsa yer alan bilgilerden ve sanatçının kardeşi Ziya Gerçeksöz’ün, ağabeyinin yaşamına olan tanıklığından yararlandık.

İkinci bölümü Gerçeksöz’ün eserlerine ayırdık. Bu bölümde Gerçeksöz’ün Taş Ocakları adlı hiçbir yerde yayımlanmamış olan eseri hakkında bilgi verdik. Gâvur Parası adlı tefrika romanını ise klasik roman tahlil yöntemine uygun olarak inceledik. Bunun yanı sıra çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde şiirlerini ayrıca ele alacağımız için Âşık Sazından Şiirler, Bursa’nın Destanı, Yaşayan Ağaç ve İkinci Dönüş adlı şiir kitaplarını kısaca tanıtmakla yetindik. Bir de anı kitabı olan Gökbayrak hakkında bilgiler sunmaya çalıştık.

VIII

Çalışmamızın üçüncü bölümü ise İsmail Gerçeksöz'ün şiirlerine ayrılmıştır. Şiir kitaplarında bulunan ve süreli yayınlarda yer alan şiirlerini temalara ayırarak incelemeye çalıştık. Belirlediğimiz on tema çerçevesinde şiirlerinin konu yelpazesini ortaya koymaya gayret ettik. Şiirlerini incelemeden önce İstanbul, Erzurum ve Bursa'da şiirlerinin yayımlandığı 11 farklı süreli yayını taradık. Şiirlerinden hareketle ve süreli yayınlarda şiirleri üzerine yazılan yazılar yoluyla şairliğini ve şiir anlayışını ortaya koymaya gayret gösterdik. Bu bölümün sonuna şiirlerinde çokça kullandığını söyleyebileceğimiz ithaflarına da yer verdik.

Çalışmamızın Kaynaklar kısmında şairin, Demet, Uludağ, Hisar, Türk Edebiyatı, İstanbul, Şadırvan, Bizim Türkiye, Çatı, Türk Dili, Kaynak, Yeni Adam gibi dergilerde çıkan şiirlerini ve yazılarını künyeleriyle birlikte sunduk. Dergilerde yayımlanan şiirlerinden başka Bursa Ekspres, Doğru Hakimiyet, Devlet, Millet, Orta Doğu gazetelerinde yazdığı günlük yazılarını da künyeleriyle birlikte verdik.

Çalışmamızın sonunda ise çalışmamıza kaynaklık eden kimi belgelere ve İsmail Gerçeksöz'ün fotoğraflarına yer verilmiştir.

Çalışmamın başından sonuna kadar tüm yakınlarım ve dostlarım desteklerini esirgemediler. Hepsine teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmayı yapmamı teklif eden sayın hocam Prof. Dr. Ali İhsan KOLCU'ya ve danışmalığımı üstlenen sayıgıdeğer hocam Doç. Dr. Erdoğan ERBAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Erzurum 2011

Hüseyin AYAZ

BİRİNCİ BÖLÜM

İSMAİL GERÇEKSÖZ'ÜN HAYATI

1. 1. HAYATI

İsmail Necati Gerçeksöz¹, babasının görev yaptığı İzmir'in Selçuk ilçesinde 18 Şubat 1925 tarihinde dünyaya gelmiştir. Öğretmen ve din adamı olarak görev yapan bir baba ile Balkanların fethinde Romanya'ya iskân için gönderilmiş daha sonra göç ederek Türkiye'ye geri dönmüş bir ailenin kızı olan bir anneden dünyaya gelmiştir. Babası İbrahim Sırrı Bey ve annesi Hacer Hanım'dır. İsmail Gerçeksöz'ün doğduğu "İzmir'in Menderes kıyılarındaki küçük köy"ün² onun tabiat anlayışının erken yaşlarda şekillenmesi ve zihnine kazınması için bir başlangıç noktası oluşturduğunu söylemek mümkündür.

İlköğrenimine burada başlayan İsmail Gerçeksöz, ailesinin 1935'ten sonra Bursa'ya taşınmasının ardından öğrenimine burada devam etti. "İlk tahsilini Manisa, Paşa Köy yatılı okulunda tamamlamıştır. Orta tahsilini kısmen İzmir'de kısmen de Bursa'da tamamladıktan sonra hayata atılmış"tır.³

Şair, ilk çocukluk yıllarını İzmir, Manisa ve Bursa gibi tabiat güzellikleri açısından dikkat çekici şehirlerde geçirmiştir. Bu durumun, onun şiirlerinde sıkça ele aldığı tabiat anlayışının oluşmasında büyük bir öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Gerçeksöz'ün çocukluk ve gençlik yılları Bursa'nın merkezinde Nalbantoğlu mahallesinde geçer. Selçuk'ta başladığı ilköğrenimini Bursa'da tamamlar. Bursa İpekçilik Meslek Okulu'ndan da dışarıdan sınavlara girerek diploma alır.

Bursa'da geçirdiği gençlik yıllarında çevresindeki arkadaşları arasında Turan Basatimur,ERCÜMENT UÇARI, BAKİ SÜHA EDİPOĞLU, ORHAN ARIBURNU ve ressam Hüseyin Mumcu gibi isimler yer alır. Bu isimlerle sık sık edebiyat sohbetleri yaparlar. Bu sohbetler o zamanın Setbaşı semtinde İnegöl Köftecisi'nde yapılır. Kimi zaman da İsmet Bozdağ, Münir Nurettin Selçuk gibi isimlerin de katılımıyla Bursa'da ünlü Çelikpalas Oteli'nde müzikli edebiyat söyleşileri yapılır. İsmail Gerçeksöz de bu toplantıların daimî isimlerinden birisi olur.

Bursa'da öğretmenlik yapan Haşim Nezihi Okay'ın İsmail Gerçeksöz'ün şiire yönelmesinde büyük etkisi vardır. Okay, İsmail Gerçeksöz'ü şiire yönlendiren ve onu

¹ Şairin adı tüm kaynaklarda İsmail Gerçeksöz şeklinde geçmektedir. Şairin kendisi de yayımladığı kitaplarda bu adı kullanmaktadır. Ancak nüfustaki tam adı İsmail Necati Gerçeksöz'dür.

² Rüknettin Akbulut, "İsmail Gerçeksöz", *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), s. 12.

³ Akbulut, s. 12.

yüreklandiren isim olur.⁴ Rüknettın Akbulut, Uludağ dergisinde İsmail Gerçeksöz ile ilgili olarak kaleme aldığı yazısında Haşım Nezihi Okay'dan İsmail Gerçeksöz'ün “şair ve edip yetişmesinde büyük tesiri bulunan öğretmeni”⁵ şeklinde bahseder.

İsmail Gerçeksöz, kardeşi Ziya ile birlikte bir pastane açar ancak kısa zamanda iflas ederek pastaneyi kapatırlar. İsmail Gerçeksöz, yaradılış olarak optimist bir yapıya sahiptir. Paraya çok fazla değer vermeyen ve geleceğe dair çok fazla kaygısı olmayan biridir.⁶

İsmail Gerçeksöz, 1945 yılında askere gider. Askerliğini Ankara'da Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanlığı'nda yapar.⁷

Askerden döndükten sonra eskiden beri meraklı olduğu gazeteciliğe başlar. Bursa'da Ant gazetesinde muhabirlik yapar. “Uzun yıllar Tanin, Vatan, Yeni İstanbul, Tercüman gazetelerinin Bursa muhabirliklerini yürütür.”⁸ Daha sonra kendi matbaasını kurarak Bursa Ekspres gazetesini çıkarır.

İsmail Gerçeksöz'ün matbaacılık ve gazetecilik faaliyetlerinin yanında 1947 yılında Bursa Gazeteciler Cemiyeti'nin kurulmasına da katkıları olmuştur. Ayrıca “Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın kuruluşunda da Bursa'yı temsil eder.”⁹

“Musa Ataş, Faruk Taşkiran, Derviş Edesen, Lütfi Can, Dr. Suat Mesut Özbudak ve Haydar Ömer Onur'un girişimleriyle faaliyetine başlayan Bursa Gazeteciler Cemiyeti'nin ilk Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Musa Ataş getirildi. O günlerde cemiyetin kurulmasına, Müfit Ataç, İsmet Bozdağ, Sabahattin Cıracıoğlu, Baki Güzey, Haşım Nezihi Okay, İsmail Gerçeksöz, Ali Galip İkiz, İbrahim Altıntaş, Sadrettin Çanga, İsmet Tanca, Derviş Sami Taşman, İbrahim Kaner, Hüseyin Özeren de katkıda bulundular.”¹⁰

⁴ Şairin kardeşi Ziya Gerçeksöz, bize göndermiş olduğu mektupta o dönemde Haşım Nezihi Okay'ın Bursa Alipaşa mahallesinde geniş bir bahçe içinde evi olduğunu yazmıştır. Ağabeyinin yazdığı şiirleri burada Haşım Nezihi Okay'a okuduğunu ve Okay'ın bundan büyük haz aldığını söyler.

⁵ Rüknettın Akbulut, “İsmail Gerçeksöz”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), s. 12.

⁶ Ziya Gerçeksöz, ağabeyinin edebiyat sohbetleri için sık sık pastaneden para aldığını dile getirir. Bir ticaret adamı olmadığını, gelecek kaygısı taşımadığını dile getirir.

⁷ Ziya Gerçeksöz, tarafımıza göndermiş olduğu mektubunda ağabeyinin askere gidişini şu şekilde anlatmaktadır: “Bir bahar günü Bursa'dan demiryolu ile Mudanya'ya oradan Bandırma'ya ve Bandırma'dan da Ankara'ya sevkini biliyoruz. Abim üç yıla yakın orada hizmet gördü. Ankara'da İsmet İnönü ve Mareşal Fevzi Çamak'ın maiyetinde bulundu.”

⁸ Mehmet Nuri Yardım, “Türkiye Sevdalısı”, *Türkiye Gazetesi*, 9 Mayıs 2001.

⁹ “İsmail Gerçeksöz”, *Hisar*, Sayı: 83, (Kasım 1970), s. 17.

¹⁰ Bursa Gazeteciler Cemiyeti, Erişim Tarihi: 10.05.2011, <http://bgc.org.tr/bgc/tarihce.html>

Gerçeksöz, Bursa’da bulunduğu zaman zarfında birçok gazeteci yetiştirmiştir. 1 Aralık 2005’te vefat eden Bursalı gazeteci Niyazi Menteş ve bir başka Bursalı gazeteci Hüseyin Kuşku bu isimlerdendir.

1960 ihtilâli sonrasında gazetecilere yapılan baskılar nedeniyle İsmail Gerçeksöz kardeşi ile birlikte 1961’de Almanya’ya göç eder. Bursa’daki matbaasını arkadaşları Lütü Can ve Mustafa Tayla’ya bırakarak Almanya’da Stern dergisinin yayımlandığı dünyanın en büyük matbaalarından biri olan Gruner+Jahr firmasında çalışmaya başlar. Gruner+Jahr firması Kuzey Almanya’da Schleswig-Holstein eyaletinde Itzehoe şehrinde yer almaktadır.

7 yıl kaldıkları Holstein eyaletinde Türk işçi dernekleri için çalışırlar, tâ ki federasyon oluncaya kadar.¹¹ Almancasını kısa sürede geliştirdikten sonra Itzehoe ve Çevresi İşçi Derneği başkanlığına getirilir. Kardeşi Ziya Gerçeksöz de bu derneğin ikinci başkanı olur. Almanya’nın diğer eyalet ve şehirlerinde işçi derneklerini de düzene sokarlar. Gerçeksöz 1961-1967 yıllarında Itzehoe şehrinde Dr. Ahmet Küçükkel ile de işbirliği yaparak diğer işçi derneklerini birleştirerek federasyon haline getirir. Federasyon başkanlığını Dr. Ahmet Küçükkel yapar.¹² Almanya’daki bu faaliyetler Alman basınında da yer almıştır.¹³

1967 yılında Ziya Gerçeksöz’ün Niedersachsen eyaletinin Hannover şehrine göç etmesinin ardından 1 yıl sonra 1968’de de İsmail Gerçeksöz bu şehre gelir. Dernek faaliyetleri hız kesmeden burada da devam eder. Bu dönemde “Aşağı Saksonya ve Bremen Türk İşçi Dernekleri Federasyonu Genel Sekreteri”dir. Aynı zamanda, binden fazla Türk işçisinin bulunduğu Hannover’deki Continental fabrikalarında memur ve mütercim olarak çalışmaktadır.”¹⁴

İsmail Gerçeksöz Almanya’da bulunduğu süre zarfında buradaki Türklere pek çok yardımda bulunmuştur. O, Almanya’da bulunduğu sürece devamlı olarak Türk milliyetçisi kimliğini ön planda tutmuş, özellikle eğitim düzeyi yüksek olmayan Anadolu insanına yol göstericilik yapmıştır. Bunun yanında siyasî tercihten dolayı da Türkiye’deki milliyetçi siyasîlerle ilişkilerini sürdürmüştür. Ziya Gerçeksöz, Alparslan

¹¹ Ziya Gerçeksöz, ağabeyinin cenazesinde taziye gelen çok sayıda kişiden birisinin kendisine İsmail Bey’in Almanya’ya gidişiyile ilgili olarak ilginç bir şey söylediğini dile getirir. Ziya Bey’in ismini vermediği bu kişi, İsmail Gerçeksöz’ün, Almanya’daki Türkleri bir araya toplamak ve onları örgütlemek için gönderilmiş bir devlet görevlisi olduğunu söylemiştir.

¹² Dr. Ahmet Küçükkel daha sonra DYP’den Elazığ milletvekili oldu. Ankara’daki Özel Güven Hastanesi’nin de kurucusudur. 2009 yılında vefat etmiştir.

¹³ Belge 1.

¹⁴ “İsmail Gerçeksöz”, *Hisar*, Sayı: 83, (Kasım 1970), s. 17.

Türkeş'in Almanya'ya yaptığı bir ziyarette İsmail Gerçeksöz'ün misafiri olduğundan bahseder. İsmail Gerçeksöz'ün Almanya'da iken MHP teşkilatı içerisinde ve İstanbul'daki edebiyat çevresinde pek çok tanıdıkları olur. Almanya'da hızla devam eden dernek faaliyetleri neticesinde ve Alparslan Türkeş'in de kendisini ziyaret etmesi üzerine kardeşi Ziya Gerçeksöz'ün iddiasına göre; Cumhuriyet gazetesi tarafından İsmail Gerçeksöz'ün resmi yayımlanarak hedef gösterilmiştir.¹⁵

Şair, Almanya'da bulunduğu süre zarfında Türkiye'deki bazı dergilere şiirlerini göndererek yayımlatmaya devam etmiştir. Özellikle Türkiye'ye dönme aşamasında Almanya'dan gönderdiği şiirleri Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Almanya'da bulunduğu süre içerisinde Türkiye'deki Doğru Hakimiyet, Devlet ve Millet gazetelerine köşeyazıları göndermiştir.

1973 yılında Bursa'dan liste başı MHP milletvekili adayı olmuş ancak seçilememiştir. Şair, 1976 yılında Türkiye'ye kesin dönüş yapar. İstanbul'a yerleşerek matbaasını kurar. Millet gazetesinde köşeyazarlığına başlar. Aynı zamanda İstanbul MHP İl Yönetim Kurulu'nda üyelik ve Basın Bürosu Müşavirliği görevlerini yürütmüştür. 1977 seçimlerinde ise bu kez İstanbul'dan 11. sırada MHP milletvekili adayı olarak seçime girmiş ancak yine seçilememiştir.

Gerçeksöz, İstanbul'da siyasetin içinde bulunmakla birlikte sanat camiasından da kopmamıştır. O, özellikle dünya görüşüne yakın sanatçılarla sürekli irtibat halindedir. Şairin, Ahmet Kabaklı, Gültekin Samanoğlu gibi pek çok sanatçı ve yazarla yakınlığı vardır. Nitekim 1978 yılında kurulan Türk Edebiyat Vakfı'nın da kurucu üyeleri arasında yer almaktadır.

"1978 yılında Türk edebiyatını, sanatını, kültürünü ve bunlara mensup şahsiyetleri tanıtmak ve güçlendirmek gayesiyle Ahmet Kabaklı'nın önderliğinde Meşkûre Kabaklı, Rıfat İzzet Çokum, Sevinç Çokum, İskender Öksüz, Emine Işınsoy Öksüz, Tahir Kutsi Makal, Süha Burçkin, İrfan Atagün, Halis Akaydın, Cahit Dodanlı ve İsmail Gerçeksöz'ün kurucu üyelikleriyle Türk Edebiyatı Vakfı kurulmuştur. Ahmet Kabaklı, vakfın başkanlığına getirilmiş ve bu görevini ölene kadar sürdürmüştür."¹⁶

Orta Doğu gazetesinin başyazarlığını yapan İlhan Darendelioğlu'nun 19 Kasım 1979 tarihinde silahlı saldırı sonucu İstanbul'da öldürülmesinin ardından İsmail Gerçeksöz, Orta Doğu gazetesinin başyazarlığına getirilir. Orta Doğu'daki ilk yazısı 27

¹⁵ Bu habere veya resme ulaşamadık.

¹⁶ Türk Edebiyat Vakfı, Erişim Tarih: 10.05.2011, <http://www.turkedebiyati.com.tr/Sayfala.asp?nereye=ahmetkabakli>

Ocak 1979 yılında yayımlanan İsmail Gerçekşöz, öldürüldüğü 4 Nisan 1980 tarihine kadar bu gazetenin başyazarlığını sürdürmüştür.

İsmail Gerçekşöz, 4 Nisan 1980 tarihinde sabah saat 9:30'da Kadıköy Acıbadem semti Dört Yol durağında oğlu İbrahim Gerçekşöz ile beraber vasıta beklerken silahlı saldırıya uğrayarak öldürülür. Oğlu İbrahim ise ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılır. Uzun süre komada kalmasının ardından tekrar eski sağlığına kavuşmuştur.¹⁷

Cenazesi 5 Nisan 1980'de büyük bir konvoy eşliğinde İstanbul'dan Bursa'ya getirilmiştir. 6 Nisan 1980'de Bursa Ulu Camii'nde öğle namazından sonra kılınan cenaze namazının ardından büyük bir kalabalık eşliğinde Emirsultan Mezarlığı'na defnedilmiştir.¹⁸

1. 1. 1. Ailesi ve Çocukları

İsmail Gerçekşöz'ün babası İbrahim Sırrı Bey'dir. İsmail Gerçekşöz'ün Hisar dergisinde yayımlanan biyografisinde babası İbrahim Sırrı Bey için şu satırlara yer verilmiştir:

“Bursa Yenişehir'in Koyulhisar köyünden olup, Bilecik'ten İzmir'e gelerek yerleşmiş köklü bir ailenin çocuğu olan Molla İbrahim Efendi'dir.”¹⁹

Rüknettin Akbulut da İsmail Gerçekşöz'ün babası için “bütün ömrünü tasavvuf edebiyatına hasretmiş kıymetli bir alimdir”²⁰ ifadesini kullanmaktadır.

İsmail Bey'in kardeşi Ziya Bey'in verdiği bilgiye göre de 1884'te Yenişehir'de doğmuş ve zamanın medreselerinde yetişmiştir.

İbrahim Sırrı Bey, İzmir Selçuk'ta öğretmen ve din adamı olarak başladığı görevine Bursa'da devam etmiştir. 70 yaşında Bursa'da vefat etmiştir. Bursa Pınarbaşı Mezarlığı'nda yatmaktadır.

İsmail Gerçekşöz'ün annesi Hacer Hanım, Edremit'te doğmuş olup aslen Romanya göçmenidir. Hacer Hanım'ın ailesi önce Adapazarı'na oradan da Bursa'ya göç etmiştir. Hacer Hanım, Yunanlıların kaçarken yaptıklarının, mezaliminin canlı

¹⁷ Belge 2.

¹⁸ Hüseyin Subaşı'nın “Ülkücü Basın Şehitleri” adlı kitabında İsmail Gerçekşöz'ün cenaze namazının Valide Camii'nde kılındığı söylenmektedir. Bu bilgi yanlıştır. O dönem basında çıkan haberlere göre cenaze namazı Ulu Camii'nde kılınmıştır.

¹⁹ “İsmail Gerçekşöz”, *Hisar*, Sayı: 83, (Kasım 1970), s. 17.

²⁰ Rüknettin Akbulut, “İsmail Gerçekşöz”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), s. 12.

şahidi olmuştur. Yaşamındaki en büyük acısı olan oğlunun öldürülmesini de gören Hacer Hanım, 1986 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Mezarı Pınarbaşı Mezarlığı'ndadır.

İsmail Gerçeksöz'ün Kardeşi Ahmet Ziya Gerçeksöz, 17 Şubat 1930 tarihinde doğmuştur. 1952 – 1960 yılları arasında Bursa Belediyesi'nde muhasebeci olarak çalışmıştır. Ağabeyi İsmail Gerçeksöz ile birlikte Almanya'ya gitmiştir. Ziya Bey, İsmail Gerçeksöz'ün hayatının en yakın tanıklarından birisidir. Eşi Şükran Hanım'la birlikte halen Bursa'da yaşamaktadır.

İsmail Gerçeksöz, 55 yıllık hayatında iki evlilik yapmıştır. İlk eşi Hidayet Hanım'la 1950'de evlenip 1954 yılında boşanmıştır. Hidayet Hanım halen Bursa'nın Altıparmak mahallesinde yaşamaktadır. Üç yıl süren bu evlilikten Sinan adlı bir erkek ve Hikmet adlı bir kız çocuk sahibi olmuşlardır.

Sinan Gerçeksöz, 9 Ocak 1952 tarihinde, Hikmet Hanım ise 1954 yılında doğmuştur. Hikmet Hanım Temmuz 2007'de kanserden vefat etmiştir. Sinan Gerçeksöz halen Bursa'da ikâmet etmektedir. Uzun yıllar matbaacılık yaptıktan sonra emekli olmuştur. Binnaz Hanım'la evli olup biri kız biri oğlan iki çocuk babasıdır.

İsmail Bey'in ikinci eşi Nusret Hanım, üvey teyzesinin kızıdır. 1927 yılında Adapazarı'nın Akyazı ilçesinde dünyaya gelmiştir. İsmail Bey'in annesinin babası Romanya'dan gelen Türklerdendir. Önce Adapazarı'na oradan da Bursa'ya gelmişlerdir.

Nusret Hanım, İsmail Bey'le 1954 yılında evlenmiştir. 03 Ocak 2007 tarihinde vefat eden Nusret Hanım İstanbul'da Karacaahmet mezarlığında yatmaktadır. Bu evlilikten dünyaya gelen çocukları ise Lütfiye, İbrahim ve Nilüfer'dir.

Lütfiye Hanım, 22 Mayıs 1956 yılında Bursa'da doğmuştur. Almanya'da tahsil yapmış bir güzellik uzmanıdır. Birol Bey'le evlenerek Bursa'ya yerleşmiştir.

İbrahim Gerçeksöz, 26 Nisan 1958 tarihinde Bursa'da doğmuştur. Kimya mühendisidir. 1958'de İngiltere'de doğmuş olan Jane Hanım'la evlidir ve Bodrum'da yaşamaktadır.

Nilüfer Hanım 29 Mayıs 1961 tarihinde Almanya'da doğmuştur. Lise mezunu olan Nilüfer Hanım öğrenimini Almanya'da yapmıştır. Eşi Türkiye gazetesinin emektar isimlerinden gazeteci Özcan Genç Bey'dir. Özcan Genç, 16 Ocak 2011 tarihinde vefat etmiştir. Nilüfer Hanım ise iki kızı ile birlikte İstanbul'da yaşamakta ve bir gazeteye tercüme yazılar hazırlamaktadır.

1. 1. 2. Gazeteciliği

İsmail Gerçeksöz, bir şair olmasının yanı sıra hayatının büyük bir bölümünü gazetecilik yaparak geçirmiştir. Genç yaşta şiirleri yayımlanmaya başlanan şair, yine genç sayılabilecek bir yaşta gazeteciliğe başlamıştır. Tanin, Vatan, Yeni İstanbul, Tercüman gibi gazetelerin Bursa muhabirliklerini yapmıştır.

İsmail Gerçeksöz'ün gazeteci olarak yetişmesinde Bursa'da o dönemin etkin gazetecilerinden olan yazar İsmet Bozdağ'ın büyük emeği olduğu bilinmektedir.

İlk olarak 9 Mayıs 1946 tarihinde Demokrat Parti'nin yayın organı olarak çıkarılmış olan “Doğru” gazetesi bağımsız bir gazete olarak Hayri Terzioğlu'nun sahipliğinde 1 Ocak 1950 tarihinde “Hakimiyet Milletindir” adıyla çıkarılmaya başlanmıştır. İsmet Bozdağ'ın yazı işleri müdürü olduğu gazetede, İsmail Gerçeksöz de sayfa sekreteri olarak çalışmaya başlamıştır. Bozdağ'ın 1951 yılında başka bir göreve atanması üzerine gazetenin yazı işleri müdürlüğüne İsmail Gerçeksöz getirilmiştir. 1954 Temmuz'unda ise gazetenin köşe yazarı Mustafa Tayla yazı işleri müdürlüğüne getirilmiştir.²¹

Aynı dönemde 5 Mart 1950 tarihinde yayımlanmaya başlayan Çatı dergisinin bünyesinde de İsmail Gerçeksöz ismine rastlamaktayız. Tarık Haksal'ın sahibi olduğu derginin yazı işleri müdürlüğünü ve idare görevini İsmail Gerçeksöz yapmıştır.

1954 seçimlerinden önceki dönemde Bursa'da peş peşe çıkan gazetelerden birisi de Sağdıç'tır. İlk sayısı 17 Mart günü çıkmıştır. İsmet Bozdağ'ın sahibi olduğu gazetenin neşriyat işlerini de yine İsmail Gerçeksöz idare ediyordu. Sağdıç gazetesi seçimlerden kısa bir süre sonra kapanmıştır.

İsmail Gerçeksöz, 1954 yılında Ekspres gazetesini kurmuştur. İmtiyaz sahibi eşi Nusret Gerçeksöz olmuştu ve gazeteyi İsmail Gerçeksöz yönetiyordu. 2 Şubat 1959 tarihinden itibaren gazetenin adı “Ekspres Sabah Postası” olmuştur. Bu tarihte Mustafa Tayla da gazeteye ortak olmuş ve yazı işleri müdürlüğünü yürütmeye başlamıştır. Gazete bir süre sonra da “Ekspres Akşam Postası” adını alarak akşam gazetesi şeklinde çıkmaya başlamıştır. 1960 ihtilalinin akabinde kapanmıştır. İsmail Gerçeksöz Bursa Ekspres gazetesinde köşe yazarlığı da yapmıştır. Sosyal ve kültürel konular üzerine makaleler kaleme almıştır. İlk köşe yazısı deneyimini burada yaşamıştır. İlk olarak “Meydan Ateşi” adını taşıyan bölümde “İ. G.” ismiyle yazılar yazmış daha sonra sütun

²¹ Geniş bilgi için Bkz. Mustafa Tayla, *Bursa Basını*, Bursa Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Eskişehir 1997 ss. 133 - 135.

boyu büyümüştür. Akabinde yazısının altına isminin tamamını “İsmail Gerçeksöz” şeklinde yazmaya başlamıştır.

Gerçeksöz, 1961’de yurt dışına gitmiştir. Bu gidişle birlikte gazetelerdeki yazılarına ara vermiştir. Ancak yurt dışından dönmesine yakın Bursa’da çıkarılan Doğru Hakimiyet gazetesinde yazıları yayımlanmaya başlar. Doğru Hakimiyet gazetesinde 15 Ekim 1974 ve 8 Haziran 1975 tarihleri arasında “Almanyadan Selam” başlıklı sütununda zaman zaman yazılar kaleme almıştır.

Kaleme aldığı yazılarında “Petrol Üzerine Düşünceler”, “Bu Gafletin Bir Sonu Olmalıdır”, “Siyasi Bağımsızlıktan İktisadi Köleliğe”, “Anadolu’dan Fıskıran Sanat Değerleri” gibi yazılar dikkati çekmektedir. Yazıları, dünyadaki devletler mücadelesinden, iç ve dış ekonomiden, iç siyasetten, sanat ve kültür konularından bahseden geniş bir yelpazeye sahiptir.

1974 - 1975 yılları arasında pazartesi günleri haftalık olarak çıkan Devlet gazetesinde de yazılar yazmıştır. Bu yazılar genel itibariyle Almanya’daki Türkler ve onların oradaki durumları üzerine yazılardır. “Çocuk Parası Üzerinde Yapılan Hesaplar”, “Türk Hastalar Üzerinde Denenen İlaçlar”, “Türk Geldiler, Türk Kaldılar...” gibi yazıları mevcuttur.

21 Haziran 1975’ten itibaren de Millet gazetesinde yazılar yazmaya başlamıştır. “GERÇEK-SÖZ” adlı köşesinde günlük yazılar yazmıştır. 25 Şubat 1979’a kadar yazılarını yayımlamaya devam etmiştir. Bu tarihten itibaren Millet gazetesindeki yazılarına son vermiştir.

19 Kasım 1979’da Orta Doğu gazetesinin başyazarı İlhan Darendelioğlu’nun öldürülmesinin ardından İsmail Gerçeksöz bu gazetenin başyazarlığına getirilmiştir. 27 Ocak 1979 tarihinde yayımlanan “Türkiye Bir İran Değildir” başlıklı yazısı Orta Doğu gazetesinde başyazarlık sıfatıyla yazdığı ilk yazıdır. Bu ilk yazının ardından günlük yazılarına devam etmiştir. Ta ki, silahlı saldırı sonucu öldürüldüğü 4 Nisan 1980 tarihine kadar. Yayımlanan son yazısı öldürüldüğü 4 Nisan 1980 tarihli gazetede yayımlanan “Elleri Kırılmayan Hıyanet” başlıklı yazıdır.

İsmail Gerçeksöz’ün yazılarının hemen hepsindeki mutedil ve akliselim düşünce son yazısında da dikkati çekmektedir. Devam eden anarşist saldırıların sona erdirilmesi ve öldürülen masumların katillerinin devlet kurumlarınca yakalanarak cezalandırılması üzerinde durmaktadır.

İsmail Gerçeksöz'ün yazılarında en dikkat çekici unsurlardan birisi de gençlik üzerinde durmasıdır. Anarşinin ve sokak çatışmalarının hat safhaya çıktığı o dönemde İsmail Gerçeksöz, gençlerin imkân ve ortamlarının iyileştirilmesi ve bu sayede onların sokaklardan çekilerek istihdam sahalarına sevk edilmesi fikri üzerinde durmakta ve çözüm yolları aramaya çalışmaktadır.

Gençlik üzerine yazdığı pek çok yazısından biri olan “Gençliğe El Uzatmak” başlıklı yazısında da bu konu üzerinde durmaktadır. “Anarşi sadece polisiye tedbirle, kanunlarla önlenemez” diyen Gerçeksöz, “Her yıl milyonlarca genç çalışarak, okuyarak yarınını kurmak, evlenip ev bark, iş güç sahibi olmak istiyor” diyerek gençlerin gayretini dile getiriyor. Ancak bunun karşısında devleti ve hükümeti ise bu konuyu doğrudan doğruya kollayıcı ciddi bir girişimi olmadığı için eleştiriyor. Ardından kendisi, evlenecek çiftlere evlenme yardımı yapılması, iş kurma dükkân veya atölye açma kredisi verilmesi, gençleri sokaktan kurtaracak sosyal ve kültürel tesislerin, spor salonlarının açılması, okuma çağındaki gençlere ortaokuldan başlayarak her türlü yardımların yapılması gibi birkaç çözüm yolu sunmaktadır.²²

İsmail Gerçeksöz, genç yaşta başladığı gazetecilik yaşamını ölümüne kadar sürdürmüştür. Onun sanatçı ruhu gazeteciliğini de etkilemiştir. Gazetecilik hayatında kaleme aldığı bazı yazılarında sesi gür çıkmıştır. Ancak hiçbir zaman yazılarında kin ve nefret görülmemiştir. O sanatçı kişiliğini hiçbir zaman yitirmemiş bunu bir fikir adamı idrakiyle birleştirerek çözüm yollarını ortaya koyan, onarıcı ve yapıcı yazılar kaleme almıştır. Ancak kendisi de ortadan kaldırılması ve yok edilmesi için çözüm yolları aradığı çatışmalara ve anarşizme kurban gitmiştir.

1. 1. 3. İsmail Gerçeksöz Edebiyat Armağanı

İsmail Gerçeksöz'ün öldürülmesinin ardından Hisar'ın Temmuz 1980 tarihli 272. sayısında İsmail Gerçeksöz anısına Doğu Edebiyat Dergisi tarafından bir edebiyat armağanı verileceği haberi yer almaktadır. Kayseri'de çıkarılan “Doğu Edebiyat Dergisi, milli sanatı güçlendirmek ve sanatçılarımızı desteklemek amacıyla her yıl değişik bir sanat dalında İsmail Gerçeksöz Hatırasına Edebiyat Armağanı vermeyi kararlaştırmıştır. 1980 yılı armağanı romana ayrılmıştır. Birinciye 25.000, ikinciye

²² İ. Gerçeksöz, “Gençliğe El Uzatmak”, *Orta Doğu*, Yıl: 17, Sayı: 4050, (12 Şubat 1980), s. 1.

10.000 ve üçüncüye 5000 lira verilecektir.”²³ şeklinde verilen haberin devamında yarışma şartları vardır.

Roman dalında verilen bu armağanda “Doç. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Doç. Dr. Abdurrahman Güzel, Dr. Sadık Kemal Tural, Dr. Dursun Yıldırım’ın jüri üyeliği yaptığı yarışmada ilk iki dereceyi kazanan olmadı. “Gelenler” adlı romanı ile H. Avni Yüksel üçüncülük, “İlk Hançer” adlı eseri ile Müslim Oğuz mansiyon kazandılar.”²⁴

²³ “İsmail Gerçekşöz Edebiyat Armağanı”, *Hisar*, Sayı: 272, (Temmuz 1980), s. 38.

²⁴ Aışan Satılmış, Metin Turhan, *Ülkücü Hareketin Abc’si*, Altınküre Yayınları, Ankara 2002, ss. 331- 332.

İKİNCİ BÖLÜM

ESERLERİ

2. 1. ŞİİR KİTAPLARI

2. 1. 1. Âşık Sazından Şiirler

Âşık Sazından Şiirler, İsmail Gerçeksöz'ün ilk şiir kitabıdır. 1944 yılında Bursa'da Uygun Basımevi'nde basılmıştır. Kitapta 25 şiir yer almaktadır. Eser her ne kadar isminde “Âşık Sazından” ibaresi taşıyorsa da içindeki şiirlere bakıldığında şiirlerde âşık tarzı söyleyişin var olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Kitapta ağırlıklı olarak hece ölçüsü ile dörtlükler halinde yazılmış olan şiirlerinin yanı sıra serbest tarzda yazılmış, biçimde farklılıklar denenmiş şiirlere de rastlamak mümkündür. Şiirler genel itibariyle uzun değildir.

Faruk Taşkıran'ın Uludağ dergisinde “Üç Kitap ve Birkaç Not” adlı yazısında kitapla ilgili kısa bir değerlendirme bulunmaktadır.

“Baştan 8 şiiri atlayarak kitabı okursak Bursa'nın ne verimli bir toprak olduğu derhal göze çarpar. Dinamik bir ihtiras ve ölüm karşısında şairin pervasızlığı:

Beni korkutmuyor ölüm bir lahza bile,
Korku senden ayrılmaktır içimde..

Ne güzel bağlanış ve ne kadar samimi.. Biraz aşağıda

Beni korkutmuyor ölüm bir lahza bile
Fakat söylediğin şarkıya doyamadım

İnsan bu ufak ve ismine uymayan kitabı okurken güzel şiirlere raslıyor. Sonbahar, Sür Arabacı, İçimdeki Dünya...

Kitabın en güzel şiiri belki de Tek Başıma isimli şiirdir.

Şair ufak kitabının son şiirlerinde o kadar değişiyor ki kitap bitince onun bu günkü dünya hercümercine lakayt kalmadığını düşünmek cesaretini göstermekten insan kendini alamıyor.

Yaşımca arşınladığım kaldırımlar
Gece yaralarına kadar beklediğim köşebaşları
Çılgınlıklarımızı örten bahar
Ve günlerimizi düğümleyen akşamlar
Burada göremiyorum şehrimin
Renkli entarilerle gezen kızlarını..

Teneffüs ettiğim hava bile yabancı
 Giderken başlayan sancı
 Ve sonra açılan yara
 Veda ettim şehrim
 Veda eder gibi bahara...

İsmail Gerçeksöz devam ederse şüphesiz iyi olacak. Bize gene beklemek düşüyor.”²⁵

İsmail Gerçeksöz’ün bu ilk şiir kitabı olan *Âşık Sazından Şiirler*’deki şiirlerinin birisi hariç hiçbirinin daha önce herhangi bir yerde yayımlandığına rastlanılmamıştır. “Yaylada Gece”²⁶ adlı şiir ise daha önce Bursa’da çıkarılan Demet adlı bir mecmuanın 30 Haziran 1944 tarihli 13. sayısında yer almıştır. Bu şiir aynı zamanda şairin yayımlanan ilk şiiridir.

Âşık Sazından Şiirler adlı eserde 25 şiir yer almaktadır. Bunun yanı sıra 16 adet de ithaf dikkati çekmektedir. Bu ithafların hepsi de farklı kişileredir.

Bu kitabındaki şiirleri onun şiirinin temalarındaki genel eğilimini göstermektedir denebilir. Bu eserinde kullandığı temalar açısından aşk, tabiat ve bireysel duygulanışlarının ağırlıkta olduğunu görmekteyiz.

Âşık Sazından Şiirler’deki Şiirleri:

Aşk Şiirleri: Baharla Giden Sevgili, Teselli, Bir Akşamın Hatırası, Geçiş, Serenat, Yosma

Bireysel Şiirler: İçimdeki Dünya, Yılların Geçışı, Mavi Boyalı Ev, Sür Arabacı, Gece Yarısında Hatıralar, Gece Gitti, Sıkıntı, Giderken, Tek Başıma

Millî ve Tarihî Şiirleri: Efelerin Bayramı

Tabiat Şiirleri: Bahar Yine Gelir, Yayla Yolu, Bahara Veda, Yaylada Gece, Mehtaplı Gecelerde, Baharın Son Akşamı, Sonbahar, Gece, Yaylada Bahar

²⁵ Faruk Taşkiran, “Üç Kitap ve Birkaç Not”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945), ss. 26-27.

²⁶ İ. Gerçeksöz, “Yaylada Gece”, *Demet*, Sayı: 13, (30 Haziran 1944), s. 11.

2. 1. 2. Bursa'nın Destanı

Bursa'nın Destanı, İsmail Gerçeksöz'ün ikinci şiir kitabıdır. 1951'de Bursa'da Uygun Basımevi'nde basılmıştır. Kitap, küçük başlıklarla birbirinden ayrılmış 14 şiirden oluşmaktadır. Bursa'dan bahseden “serbest vezin, uzun bir şiir”²⁷ olarak adlandırmak mümkündür. Kitapta yer alan şiirlerin tek bir tema etrafında ve birbiri ardına gelen şiirlerin arasında bir kopuş olmadan bir süreklilik ve devamlılık içerisinde oluşundan dolayı bu şiire “nehir şiir” demek mümkündür.

Kitabının başına ön söz olarak “İ. G.” imzasıyla yazdığı bölümde İsmail Gerçeksöz eseriyle ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Bu küçük kitabı okurken, ona “Bursa'nın Destanı” diye ad koyduğum için okuyucularımın beni affetmelerini rica ediyorum. Zira bu bahiste büyük iddialarla ortaya atılmış değilim ve esasen de Bursa, şairi ne kadar ünlü, kitabı ne kadar büyük olursa olsun destana sığmayacak kadar zengin bir tarihe, o derece ilahi bir füsuna sahiptir.

Ben sadece Behçet Kemal Üstadımın dediği gibi, Bursa topraklarına yalınayak basmış bir Anadolu çocuğu olarak Bursa için duyduklarımı ifade etmeğe çalıştım.

Bu küçük kitapta Bursa'dan bir şeyler verebildiysem, ona minnet ve hayranlık duygularımı ifade ve hiç olmazsa aşkımı itiraf edebilmiş olacağım.”²⁸

İsmail Gerçeksöz, kitabının başına bir ön söz mahiyetinde yazmış olduğu bu küçük sunuşun ardından Bursa'ya duyduğu aşkı dile getiren ve kitabın içerisinde yer almayan şu satırlara yer vermiştir.

“Sevgilim olsan,
Bunca yıl kahrını çekmezdim...
Ekmeğim olsan,
Bunca alın teri dökmezdim...
Halbuki ben,
Çok memleket gezdim.

Şöyle bir görmüyor muyum,
Bursa ıslıl ıslıl karşımda

²⁷ Behçet Kemal Çağlar, *Bursa'nın Destanı*, Uygun Basımevi, Bursa 1953, s. 7.

²⁸ İ. Gerçeksöz, *Bursa'nın Destanı*, Uygun Basımevi, Bursa 1953, s. 9.

“Bursa, yine sensin” derim,
Hatırlarım var dar ve yosunlu sokaklarında
Ve pir aşkına yaşanmış senelerim...”²⁹

Behçet Kemal Çağlar da kitabın başında “Gerçeksöz üstüne birkaç söz” başlığıyla *Bursa’nın Destanı* adlı eserle ilgili olarak kısa bir değerlendirme yapmıştır. Bu yazısının başında öncelikle iki çeşit destan olduğundan bahseder. Birinin halk ağzındaki koşmanın uzun olan destan ve diğerinin ise batı dillerindeki epope karşılığı olarak kullanılan destan olduğunu söyledikten sonra bu eserin her ikisine de benzemediğini ifade ederek eser hakkındaki görüşlerini belirtir.

“İsmail Gerçeksöz’ün Bursa destanı, bunlardan ayrı bir şey. Bursa’yı, geçmişi ve geleceği ile, insanı ve iklimi ile, ağaç meyvesinden sanat meyvesine kadar her tarafı ile dile getiren, serbest vezin, uzun bir şiir.

Hepsini okumak kısmet olmadı. Bazı parçalarını, hem de Bursa’da, o tarihin ve tabiatın koynunda dinledim. Gerçeksöz, Bursa’yı yalnız sevmekle kalmamış, benimsemiş de. Bursa destanını isterseniz, mazmun bir rehber sayınız, öylesine şehri bütün güzelliği ve özelliği ile göz önüne koyan bir tarafı var. İsterseniz Bursa için yazılmış bir ilanı aşk mektubu sayınız, öylesine ateşli ve cümbüşlü bir ifade içinde... bunların hiçbirisi değil, bunların hepsinden daha içli ve çekici. Bursa’yı dile getiren uzun bir şiir.

İstanbul şairleri, eski zamanda, Sultan müsaade edecek mi, yeni zamanda, imkân müsaade edecek mi derken Bursa’dan pek bahsedemediler. Gelip Bursa’da uzun zaman kalıp bu tabiat ve tarih güzeli ile içli dışlı olamadılar. Çok şükür, Bursa toprağına yalınayak basmış çocuklardan bu “Gerçeksöz” gibi gerçek şairler yetişti de şehirlerini enine-boyuna, genişliğine-derinliğine anlatmaya giriştiler. Bursa Bursalıda dile geldi. Açın sahifaları, açın Bursa’yı kana kana. Şeftali bahçelerinden ipek kozalarına, Yıldırım zamanından geçen son bahara kadar her şey ve her zamanile Bursa’yı bulun ve bağrınıza basın...”³⁰

Bursa’nın Destanı kitabı Bursa’yı pek çok yönüyle ve geçmişten hale kadar ele almaktadır. Bursa’nın fethinden İznik ve İstanbul’un fethine oradan Cumhuriyet devrine uzanan şair destansı bir hava ile Bursa’nın tarihteki yerinden bahseder.

²⁹ İ. Gerçeksöz, s. 9.

³⁰ Behçet Kemal Çağlar, ss. 7-8.

Bursa yalnızca tarihî yönüyle ele alınmaz, kültürel ve coğrafi özellikleri ile de dile getirilir. Bursa için son derece önemli olan Uludağ, Yeşil, Çekirge, Ulucami gibi âdeta onunla özdeşleşmiş birçok yer anlatılır. Bunun yanı sıra “İpeklisinden Çinisine”³¹, kestane ağacına Bursa’ya dair ne varsa şiirde mevcuttur. Şair, yalnızca tarih içerisindeki Bursa’dan bahsetmekle kalmaz. Kitabın sonuna doğru Bursa’nın 1950’lerdeki sosyal yapısına da değinir. Kitap bu yönleriyle bir Bursa sergüzeşti sunmaktadır.

Bursa’nın Destanı’ndaki Şiirleri: Fetihten Çizgiler, İznikteki Bir Sefer Sabahı, Bir Türbenin Penceresinden, Bir Devirdi Ki, Şahlanmış Bir At Gibiydi Zaman, Çanlar Ebedi Susmuş, Gayri Bursam Yetimdir, Hiyanet Devri, 20nci Yüz Yıla, Muradiyeden, Yeşile Türkü, Uludağ Dememişler Boşuna, Süleyman Çelebinin Türbesinden, Kestane Ağacım

³¹ İ. Gerçeksöz, s. 19.

2. 1. 3. Yaşayan Ağaç

Yaşayan Ağaç adlı kitapta kitabın künyesi ile ilgili genel bilgilerin bulunduğu kısımda basım yılı ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak İsmail Gerçeksöz ile ilgili olarak Hisar³² dergisinde verilen bilgiye göre *Yaşayan Ağaç* 1952 yılında basılmıştır. Ankara’da basıldığı bilinmektedir. Ayrıca bu eser Ziraat Vekaleti Orman Umum Müdürlüğü Yayınlarından çıkan ve 152 sıra nolu, 19 seri nolu eserdir.

Eserin şu an basımı mevcut değildir. Elimizdeki nüsha ise Afyon Gedik Ahmet Paşa il halk kütüphanesinde ulaşabildiğimiz bir nüshasıdır. Bu nüshanın başında şairin kendisi tarafından yazılan “Her şeyden önce ağabeyim sonra üstadım şair Osman Attila’ya Bursa’yı ziyaret hatırası olarak” ibaresi ve imzası yer almaktadır. Bu notun altına ise “31.7.958” tarihi düşülmüştür.

Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi’nde bulduğumuz bu eser Osman Attila’nın bağışdır. İsmail Gerçeksöz, Yeni Adam dergisinde çıkan “Bir Şaire Sağlığında Methiye” başlıklı yazısında şunları söylemektedir:

“Kırk yıllık dost şair ve yazar Osman Attila’nın maddi değeri yarım milyon TL’sini bulan 20.000 adet kitabını çok sevdiği memleketi Afyon’da bulunan Gedik Ahmet Paşa kitaplığına bağışladığını duyunca gözlerim yaşardı.”³³

Yaşayan Ağaç, 17 şiirden oluşan bir kitaptır. Yazarın bir diğer şiir kitabı olan *Bursa’nın Destanı* adlı eser gibi nehir şiir özelliği göstermektedir. Bu özelliği ile tüm şiirler bir tek tema etrafında toplanmıştır ve en önemlisi bir tek şiir gibi okunabilmektedir.

Bu eserde bir ağacın dilinden kendi “hayat masalı” sunulmaktadır. Şiirlerin tümünün öznesi kendi hayat sergüzeştini anlatan bir ağaçtır.

Yaşayan Ağaç’taki Şiirleri: Ben Bir Türkü Söyleyeceğim, Bütün Ağaçlar Adına, Önce Bahar , Başladı Hayat Masalım, Bir Rüzgar Eserdi, Sonbaharlar Gördüm, Hürriyeti Tanıdım, Yalnızlığı Tanıdım, Saadeti Tanıdım, Mayıs Sarhoşluğu, Duacıyız, Helal Olsun, Felaketi Tanıdım, Söylenecek Sözüm Vardı, Tanrıya Yalvarış, Filiz Vermişim Ne Çıkar, İşte Böyle Bitti Hikâyem

³² Hisar, Sayı: 83, (Aralık 1970), s. 17.

³³ İ. Gerçeksöz, “Bir Şaire Sağlığında Methiye”, *Yeni Adam*, Sayı: 889, (Eylül 1975), s. 22.

2. 1. 4. İkinci Dönüş

İkinci Dönüş, İsmail Gerçeksöz'ün son şiir kitabıdır. *Yaşayan Ağaç*'tan sonra uzun süre şiir kitabı çıkarmayan ancak bu arada şiirlerini çeşitli dergilerde yayınlamaya devam eden şair son kitabını 1972 yılında Hisar Yayınları'ndan çıkarmıştır. Bu kitapta toplam 33 şiir yer almaktadır. Bunlardan 12 tanesi Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Kitaptaki geriye kalan şiirler ise ilk defa okuyucuya sunulmuştur. *İkinci Dönüş* 5 bölümden oluşmaktadır. Kitaptaki bölümlerin isimleri “İkinci Dönüş”, “İnanma Gözlerim”, “Tutku”, “Bir Türkiyesinde ki”, “Bin Yılın Destanı”dır.

Eser, ismini kitabın ilk şiiri olan ve daha önce Hisar dergisinde de yayımlanmış olan *İkinci Dönüş* şiirinden almaktadır.

Hisar dergisinin Nisan 1972 tarihli 100. sayısında İlhan Geçer tarafından kaleme alınmış bir yazı mevcuttur. İlhan Geçer, bu yazısında *İkinci Dönüş* adlı kitabı ele alır ve bazı değerlendirmelerde bulunur.

“Şiirinden kopmadığını söylediğim sanatçı daima kendini ve şiirini yenilemeye çalışmış, ama yenici ve ilerici olacağım diye şiiri soysuzlaştırmamış, sisli ve karanlık ufuklardan seslenmemiştir. Millî kültürümüze olan sevgi ve saygısı onu hep bizim şiirimizi yazmaya yöneltmiştir, modalardan, etkilerden, ideolojik saplantılardan uzak kalmayı başaramamıştır.

Gerçeksöz, bu kitabında yer alan şiirlerinden çoğunda memleket hasretini dile getirmiş. Yurt dışında çalışan işçilerimizin duygularına tercüman olmuş. Kendi özlem ve izlenimleri ile birlikte onların acılarını, ezik yaşantılarını yansıtmaya çalışmıştır.”³⁴

İsmail Gerçeksöz, 1961 yılında gittiği Almanya'da oradaki pek çok Türk'ün çektiği sıkıntıları ve ıstırapları görmüştür. Bunlar şiirinin tema seçiminde bazı farklılıklar getirmiştir. Aslında bu farklılıktan ziyade bir genişlemedir. Almanya'da gözlemlediklerini kendi hassas duygu dünyasından damıtarak şiirlere yansıtmıştır. Bu eserde yurtdışındaki Türklerle ve yurtdışında edindiği gözlemlerle ilgili pek çok şiir dikkati çekmektedir. Şiirlerinin millî duyarlılıkları ifade eden bir yanı da vardır. Bundan başka aşk ve bireysel duygulanışlar da şiirlerinde süregelen ve bu kitapta da yer alan temalardandır.

“İkinci Dönüş'de yer alan şiirler serbest vezinle yazılmış. Ama kafiyele gene de var. Bu kafiyele şiirlere bir renk ve ahenk katıyor. Öte yandan şairin biçime gereken

³⁴ İlhan Geçer, “İkinci Dönüş”, *Hisar*, Sayı: 100, (Nisan 1972), s. 26.

önemi verdiğini de görüyoruz. Vezinsiz, kafiyesiz şiir yazılabileceğini, fakat şekilsiz şiirin şiir olamayacağını bilen bir şair İsmail.”³⁵

İkinci Dönüş'teki Şiirleri:

Aşk şiirleri: Tutku, Gel

Bireysel Şiirler: İnanma Gözlerim, Vehim, Benim Seveceğim Dünya, Al Götür

Sosyal Şiirleri: Yalvarış

Millî ve Tarihî Şiirleri: Balkanlardan Sesleniş, Bir Devir Ve Bayrağımdaki Ay, Bir Şehit Konuşuyordu, Bu Yıldızlar, Estergon'da Bir Yeniçeri Mezarı, İkinci Dönüş, Kuvvayı Milliye Ruhu, Malazgirt Savaşından Sonra, Mostar Köprüsü, Selçuk'un Masal Şehirleri, Tuna'yı Geçerken, Türk'ün Kaderi

Tabiat Şiirleri: Bahar Yine Gelecek

Yurtdışı Şiirleri: Elbe, Avrupa'dan Notlar, Bu Düş, Ve Bozkırda Bir Tarla, Bizimkilerin Yüzleri, Polina'nın Ölümü, Brüksel'de Bayraklar, Yurt Hasreti Üstüne, Avrupa 1971, Utanç Duvarı

Anadolu Şiirleri: Bir Türkiye'sin Ki

Bursa Şiirleri: Bursa'ya Özlem, Gelincik Çarşısında

³⁵ İlhan Geçer, s. 27.

2. 2. ROMANI

2. 2. 1. Gâvur Parası

İsmail Gerçeksöz'ün *Gâvur Parası* adlı romanı Orta Doğu gazetesinde tefrika edilmiştir. Tarafımızdan herhangi bir şekilde kitap olarak yayımına rastlanmamıştır. İsmail Gerçeksöz'ün aynı dönemde köşe yazarlığı yaptığı Orta Doğu gazetesinde 5 Mart 1979 tarihinde başlayan roman tefrikası 20 Nisan 1979 tarihinde son bulur. Günlük tefrikalar halinde yayımlanan roman 47 günde tamamlanmıştır.

2. 2. 1. 1. Muhteva

Gâvur Parası, çalışmak için Almanya'ya gitmiş olan Osman'ın hayatını eserin merkezinde tutarak oraya çalışmak için gitmiş pek çok insanın çektiği sıkıntıları ve zorlukları anlatmıştır. Eser bir yandan Almanya'daki Türklerin durumlarını anlatırken olayların merkezinde ise yok olan bir ailenin trajedisini taşımaktadır.

Eserin adı, kaybedilen değerlerin, yok oluşların nedenine göndermedir. Yazar, orada kazanılan paranın bir hayrının olmadığını eserin bilinçaltında işlemiş gibidir; eseri de bu görüşle adlandırma yoluna gitmiştir.

2. 2. 1. 2. Olay Örgüsü

Olay örgüsü, yazarın anlatıda ortaya koymak istediği fikri ve bundan beklediğini ne yönde ve nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Bu nedenle “bir romanın kendi içindeki gelişimini, kişilerin konumunu, mekânın nitelik ve işlevini, zamanın mahiyetini, nihayet güçlü ve güzel bir romanda varlığını gizliden gizliye hissettiren ritmi, bu ritmi hazırlayan nedenleri belirleyip açıklamak için olay örgüsüne bakmak gerekir.”³⁶

Forster, olay örgüsünü şu şekilde tanımlamıştır:

“Olay örgüsünün tanımını yapalım. Öyküyü “olayların zaman sırasına göre düzenlenerek anlatılması” biçiminde tanımlamıştık. Olay örgüsü de olayların anlatımıdır; ancak burada üstünde durulan nokta, olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkisidir. “Kral öldü, arkasından kraliçe de öldü” dersek, öykü olur. “Kral öldü, sonra üzüntüsünden kraliçe de öldü” dersek, olay örgüsü olur.”³⁷

³⁶ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I*, (3. Basım), Ötüken Yayınları, Ankara 2003, s. 68.

³⁷ E. M. Forster, *Roman Sanatı*, (Çev. Ünal Aytür), Adam Yayınları, İstanbul 1982, s. 128.

Mehmet Tekin de olay örgüsü için, “anlatının özel olarak, özenle ve belirli bir amaca göre biçimlendirilmesidir” der.³⁸

Olay örgüsü, roman yazarının neyi, nasıl anlatmak istediği fikrine göre biçimlendirdiği anlatım sistemidir. Fikrine ve amacına göre bu anlatım sistemini oluşturan yazar, kronolojik bir yapıya bağlı kalmak zorunda değildir. Nasıl ve ne amaçla anlatmak istediğine bağlı olarak bunda değişiklikler yapabilir. Hayatta olaylar kronolojik olsa da bir anlatı metni ile hayatın kendine özgü mantıkları mevcuttur.

Dolayısıyla yazar, “olayları kimi zaman ayrıntılı olarak, kimi zaman özetleyerek, kimi zaman da ileri-geri giderek, hatta bazı olayları ‘es geçerek’ anlatabilir.” Nitekim yazar her şeyi, tüm ayrıntıları ve bütün yönleriyle anlatmak zorunda değildir. Önemli olan yazarın anlattıklarını kendi içerisinde tutarlı bir biçimde ve disiplinli bir bütünlük halinde vermesidir.

Gâvur Parası adlı eserde olay örgüsü, Osman’ın başından geçenler ve karşılaştığı durumlar dikkate alındığında 9 bölümde incelenebilir.

1. Bölüm

Osman’ın çalıştığı fabrikadan çıkması ve çarşıya gitmesi, bir Türk gazetesi olarak istasyon kafeteryasına oturması. Bir adamın Osman’ın yanına oturması, başından geçenleri ve hayatının tehlikede olduğunu söylemesi, Osman’ın onu bir otele yerleştirdikten sonra lojmana dönmesi. Arkadaşlarının Osman’ın gündüzcü olmasına rağmen, onun lojmana geç gelmesine takılmaları ve yatıp uyumaları.

2. Bölüm

Veli’nin ustasından izin alarak tercümanın yanına gitmesi, kendisine gelen kâğıdın arabasına yağ koyarken tenekeyi devirmesi ve sokağı yağa bulamasının cezası olduğunu öğrenmesi, sinirli bir şekilde işinin başına dönmesi. Kasım’la Veli’nin lojmanda tavla oynaması ve Yusuf’un Doktor’un getirdiği etin yağlı olmasından dolayı kızması. Doktorun odaya gelmesi Yusuf’un yemeği getirmesi ve yemeleri.

Yan odadan gelen bir arkadaşlarının tuz istemesi ve bu arada Türklerden birinin vurulduğunu söylemesi. Osman’ın gidip gazeteye bakması ve ölenin Salim olduğunu öğrenmesi.

Yusuf’un bir işler çevirdiklerini düşündüğü Tunusluları gözetlerken gece içeriye bir kadın aldıklarını görmesi. Arkadaşlarına haber vererek onların odasına baskın

³⁸ Mehmet Tekin, s. 67.

yapmaları ancak orada kimseyi bulamamaları, Dilaver Dayı'nın uyarısıyla onları mescitte bulmaları. Polise haber vermeleri ve polisin onları alıp götürmesi.

3. Bölüm

Tercüman, Kasım ve arkadaşları bir minibüsle Mari'den Salzburg'a geçmeleri, kaçak olarak Almanya'ya gitmeye çalışmaları. Yugoslavya'dan Avusturya'ya kaçak olarak geçmek isterken, Niğdelinin hudut polisi tarafından vurulması. Kasım'ın Avusturya'da çalışmaya başlaması ve bir yıl sonra da çalışma izni alarak Almanya'ya geçmesi.

4. Bölüm

İki yıl süren ayrılıktan sonra Osman'ın köyüne gelmesi, babasına getirdiği hediyeleri vermesi babasının teşekkür ederek Hacı'nın sattığı tarladan bahsetmesi bunları duyan Hatice'nin bu tarla işine canının sıkılması ama bir şey söyleyememesi. Ertesi gün Osman'ın kahveye giderek Hacı'ya parasını verip tarlayı satın alması, Hatice'nin kasabaya yerleşme fikrinden bahsetmesi, Osman'ın gerekirse tarlayı satabileceklerini söylemesi.

Osman'ın babası ve Hatice ile tarlaya gitmesi, orada Hacı'nın oğlanlarıyla karşılaşmaları, Hacı'nın oğlanlarının selam vermemesi, Osman'ın durumu babasına sorması, babasının tarlanın satılmasına oğlanların razı olmadığını söylemesi, Osman'ın bu duruma canının sıkılması.

Hacı'nın büyük oğlunun Osman'a tarlanın satıldığını kabul etmediklerini bir aracı ile bildirmesi, Osman'ın parasını geri vermeleri halinde tarlayı iade edebileceğini söylemesi, Hacı'nın oğlunun, parayı verdiği yerden almasını söylemesi. Hatice'nin eve ağlayarak gelmesi ve Osman'a bahçeden gelirken Hacı'nın gelinlerinden biriyle karşılaştığını ve tarlayı bırakmaya niyetleri olmadığını söylemesi, Osman'ın bu durumu umursamaması, Hatice'yi teselli etmesi.

5. Bölüm

Osman'ın fabrikada işlerin azalmasından dolayı işten çıkarılması, işçi şefinin dosyasına tekrar işe alınabilir ibaresi düşeceğini söylemesi, Osman'ın fabrikadan çıkışını alması, lojmana gitmesi ve arkadaşlarının onu teselli etmeye çalışmaları. Ertesi gün İşçi Dairesi'ne gitmesi, iş olunca kendisine haber vereceklerini bu zamana kadar da işsizlik maaşı alacağını söylemeleri.

Osman'ın bir Almanla birlikte Gâvur Ali'yi beklemesi, bu sırada Alman'ın garson kıza musallat olması ve dövülerek dışarı atılması, Gâvur Ali'yi gidip başka bir yerde beklemeleri. Gâvur Ali'nin gelmesi ve Osman'a Holştayn'daki gübre fabrikasında iş bulduğunu söylemesi.

6. Bölüm

Osman'dan Almanya'daki işlerin iyi gitmediğini haber veren mektubun gelmesi Hatice'nin kardeşinin gelerek tarla meselesini öğrenmesi ve ablasını alıp köye götürmek istemesi, Hatice'nin gitmek istememesi. Ertesi gün Hatice'nin büyük oğlunun Hacı'nın torunları tarafından başının yarılması, Hatice'nin çocuklara dedelerini veya amcalarını çağırmaalarını söylemesi, onların bu durumu kapatmaya çalışmaları pek aldırış etmemeleri, Hatice'nin üzülməsi.

Köye kar yağması çocukların kaymak için dışarı gitmeleri, Hacı'nın torununun, kızıağı Hatice'nin büyük oğlunun üzerine sürmesi ve bacağının kırılması, acı içinde eve gelmesi ve komşu köylerden bir çıkıkçıya götürülmesi, bacağının aksayacağını öğrenilmesi.

7. Bölüm

Osman'ın mektubunun gelmesi mektupta “çocuğun ayağı sakat kalırsa ben onlara sorarım” demesi, Osman'ın akşam çalıştığı köye dönmesi, olayı Alman köylüye anlatması ve onların da bu duruma üzülməsi.

Osman'ın lojmana arkadaşlarının uğraması, Veli'nin geçirdiği trafik kazasında öldüğünü öğrenmesi ve kendisine gelen iki mektubu alması. Cumartesi sabahı erkenden Osman'ın Gavur Ali ile buluşması, oraya gelen bir otobüsle gübre fabrikalarına gitmeleri. Oradaki işçilerin olumsuz hava şartlarından dolayı çalışamayacaklarını idareye bildirmeleri, idarenin çalışmamaları halinde işten çıkarılacaklarını söylemesi, bunun üzerine bir kısım işçinin çalışmaya devam etmesi bir kısmının ise beklemeye devam etmesi, İlhan'ın bağlı bulundukları işçi derneğinin başkanını araması ve onun gelmesi. Topal yüzbaşının gelen dernek başkanını terslemesi, dernek başkanının topal yüzbaşıya verdiği karşılıklarla köşeye sıkıştırması ve ona haddini bildirmesi. Ertesi gün kar yağması ve kötü hava parası şartının doğması ve işçilerin bu şarta göre karlar kalkana kadar çalışmamaları.

Osman'ın ve arkadaşlarının şehre gezmeye gitmeleri ve burada bir hastaneyi ziyaret etmeleri hastanede kimsesiz pek çok Türk'e rastlamaları, geri dönüşte bir kazaya denk gelmeleri, kazayı yapanın bir Türk olduğunu öğrenmeleri.

8. Bölüm

Bir pazar akşamı bir Türk'ün iki çocuğu gözleri önünde karısını öldürdüğü haberinin lojmana gelmesi. Müyesser'in Hamburg'daki akrabalarının yanına gitmesi ve orada keçisakallı biriyle tanışması, bu kişinin kocası için üç bin marka çalışma izni alacağını söylemesi. Keçisakallı adamla Hamburg merkez istasyonunda buluşmaları, bir resmi kuruma gitmeleri, oradan çıkınca adamın kadına kocasına iş verecek bir yer bulurlarsa çalışma izni vereceklerini söylemesi. Keçisakallı adamın bildiği bir iş yeri olduğunu söylemesi, oraya gitmeleri ve işi hallettiğini söylemesi, kadının geri dönmesi için istasyona gitmeleri adamın kadına arabada beklemesini ve kendisinin tren saatini öğreneceğini söylemesi, geri döndüğünde son trenin gittiğini haber vermesi, kendisinin arabayla götürebileceğini söylemesi, kadının itirazlarına rağmen yola çıkmaları. Bir şeyler yemek için yol üstünde bir yerde durmaları, kadın lavaboya gittiğinde adamın kadının çayına ilaç atması, Müyesserin ancak ertesi sabah uyandığında her şeyi fark etmesi, bu durumun Müyesser'i çok etkilemesi ve artık kocasıyla ve çocuklarını getirtmek için uğraşamaması.

Bir gün kocası ve üç çocuğunun çalıştığı fabrikaya gelmesi, onları alarak oda kiraladığı pansiyona götürmesi, kadının ona itiraz etmesi ve otele verecekleri parayı ona vereceklerini söylemeleri üzerine kabul etmesi. Ancak kadının gidip yine polise haber vermesi, adamın pasaportuna “üç aydan fazla kalamaz” damgasının vurulması, adamın her akşam içip eve gelmesi, gittiği yerlerde Müyesser hakkında söylenenleri duyması ve pansiyona döndüğünde karısını bıçaklayarak öldürmesi.

9. Bölüm

Hatice'nin hasta olması, çoğunlukla yatmak zorunda olması, bir komşu kadının gelerek kendisine Hacı'nın büyük gelinin “Elalemin tarlasında gözü olanı Allah böyle yatalak eder işte” demesi, Hatice'nin buna çok içlermesi.

Hatice'nin kendini biraz daha iyi hissetmesi, güneşli havada dışarı çıkması, küçük gelinin Karakaş Musa olayını anlatması. Karakaş Musa'nın kahveye girmesi, kapısının önünde süratle geçen bir traktörün tavuğunu ezdiğini bir de bunun çocuk da olabileceğini söylemesi, bunun kim olduğunu bildiğini bir daha olursa ona haddini

bildireceğini söylemesi. Hacı'nın oğlanlarından birini elindeki kâğıtları masaya atıp sinirle kahveden çıkması. Bir hafta sonra Karakaş Musa'nın dere kenarında perişan ve baygın olarak bulunması ısrarlara rağmen kimin yaptığını söylememesi.

Mart ayının sonlarına doğru Hatice'nin iyice fenalaşması ve ölmesi. Osman'ın köye dönmesi, Hatice'nin ölümünü öğrenmesi, ailesinin bir satır bile yazmamasına çok kızması, hepsini göndererek evde büyük oğluyla yalnız kalması. Gece geç vakit Hacı'nın evine giderek kapıyı çalması, kapıyı açan Hacı'nın büyük torununa babasını ve amcalarını sabah erkenden tarlada beklediğini söylemesi. Osman'ın sabahtan büyük oğluyla beraber tarlaya gitmesi, Karakaş Musa ile karşılaşmaları, Musa'nın durumu muhtara bildirmesi, muhtarın Hacı'nın büyük torununa amcalarını sorması ve onun "Ava gittiler demesi" Osman'ın oğluna eve gitmesini söylemesi, oğlunun gitmemesi, Hacı'nın oğlanları geldiğinde çukura girip çıkmamasını söylemesi, Hacı'nın oğullarının ellerinde tüfeklerle gelmesi. Osman'ın onlardan hızlı davranarak büyük oğlanı öldürmesi, ikincisini ayağından vurması, üçüncüsünün ise kaçması, jandarma çavuşunun Osman'ı kelepçeleyerek ifadesini almak üzere köy odasına götürmesi.

2. 2. 1. 3. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Gâvur Parası adlı eser Almanya'ya çalışmak için gitmiş olan Osman'ın orada şahit olduğu olayları ve Almanya'da çalışan Türklerin karşılaştıkları zorlukları konu edinmektedir.

Eserde hâkim bakış açısı ve anlatıcı kullanılmıştır. Bu sayede anlatıcı eserde "her şeyi görür, sezer; geçmişten ve gelecekte haberler"³⁹ verebilir. Anlatıcı âdeta "her şeyin üstünde ve her şeye hâkimdir."⁴⁰

İnsanların zihinlerinden geçen düşüncelere ve hayallere de vâkıftır. Örneğin, Osman'ın fabrikada çalışırken memleket özlemiyle bir an aklından geçirdiği düşünceleri bizlere sunar.

"İşini bir robot gibi yapıyordu Osman...

Düşünceleriyle de bulunduğu yerden binlerce kilometre uzakta bir yerdeydi.

³⁹ Mehmet Tekin, s. 50.

⁴⁰ Mehmet Tekin, s. 50.

Toprak damlı, bir tepenin düzüne serpiştirilmiş evleri olan küçük bir köydü burası. Onun doğup büyüdüğü, tarlalarında sığır güttüğü, bütün sevdiklerinin, karısı ve çocuklarının içinde yaşadığı bir yurt parçası.”⁴¹

Yazar, yalnızca başkişinin değil romandaki diğer kişilerin de zihinlerinden geçenleri bilmekte ve bunları ortaya koymaktadır. Müyesser’in aklından geçenleri de okuyucuya bu şekilde sunar.

“Âdeta iki insan içinde konuşuyor, kavga ediyordu. Biri “Buralarda ne işin var kızım diyordu. Âlemin itleri ile. Tabi bunlar gelir başına... Sen kendi ayaklarınla tıpış tıpış belanın üzerine gittin”, kocasını ve çocuklarını düşünmek istemiyordu. Canı cehennemeydi hepsinin. Bütün bunlara sebep biraz da onların varlığı değil miydi?”⁴²

Anlatıcı, kimi olayları geri dönüşlerle anlatmaktadır. Müyesser’in kocası tarafından bıçaklanarak öldürülmesi olayının öncesi ve öldürülme gününe kadar olan kısım geri dönüşle anlatılmıştır. Yukarıda ortaya koyduğumuz romanın olay örgüsündeki VIII. Bölüm’de geriye dönüşle bu olay anlatılmaktadır.

Müyesser’in öldürülmesiyle ilgili değerlendirilmelere yer verdikten sonra anlatıcı “Bu olay Türkler arasında tazeliğini kaybetmeyen bir olay olarak söylenir dururdu...” cümlesinden sonra “Müyesser, kasaba’daki tekstil fabrikalarında çalışırdı.”⁴³ Müyesser’in Almanya’daki durumuna değinir ve öldürülmesinden yaklaşık bir hafta öncesinden başlayarak anlatmaya başlar ve öldürülmesine kadar getirir. 6-12 Nisan tefrikaları dâhil olmak üzere aradaki tefrikalar bu süreci kapsar.

Yazar, birkaç yerde anlatının kurgusal bir yapı olduğunu okuyucuya sezdirecek olan bazı ifadelerde bulunmaktadır. Osman’ın arkadaşlarıyla Almanya’da doya doya bir kurban eti yemek için köylerden koyun alışlarını anlatırken kurgusallığını açığa vuran kahramanlarımızın beşi ifadesini kullanır.

“Kahramanlarımızın beşi para katarak bir koyun almışlar ve doya doya bir kurban eti yemek için köylere çıkmışlardı. Bu da kasaplık işinin başlangıcı oldu.”⁴⁴

⁴¹ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).

⁴² Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2070/2060, (11 Nisan 1979).

⁴³ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (6 Nisan 1979).

⁴⁴ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (8 Mart 1979).

2. 2. 1. 4. Mekân

Mekân, bir anlatının olmazsa olmaz unsurlarındandır. Bir anlatıda vaka her ne kadar en alt seviyeye çekilmeye çalışılsa da vakanın tamamen yok edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle bir vaka anlatımında da mekâna mutlak surette ihtiyaç vardır.

Mekân, anlatıda vakanın geçeceği bir yer inşa etmekten öte işlevlere de sahip olabilmektedir. Mekân, yalnızca “dış gerçekliğin, (fizikî çevrenin) değil, büyük ölçüde iç gerçekliğin, (moral gerçeğin) ortaya konulmasına, yansıtılmasına vasıta kılınır.”⁴⁵

Gâvur Parası romanında Osman’ın köyü ve Almanya iki temel fiziksel mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak mekânların fiziksel yapılarının yanı sıra insan-mekân ilişkisi yansıtan olgusal mekânlar da eserde büyük bir yer işgal etmektedir.

Osman, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra çalışmak için Almanya’ya gitmiş pek çok Türk’ten birisidir. Roman boyunca Almanya bir gurbet ve hasret diyarıdır. Orada daima bir zorluk vardır. Oradaki yerel halkın kendilerine karşı soğukluk ve hatta tiksintiye varan bakışları onları daima huzursuzluk ve yabancı olma duygusu içerisine itmektedir.

“Birbirine karşı son derece nazik ve konuşkan olan bu topluluk oradan geçip gitmekte olan yabancının varlığından bile habersiz davranıyordu. Kimse ona dönüp bakmıyor hatta bazıları kasıtlı iğreniyormuş gibi bir tavır takınarak başlarını öbür tarafa çeviriyorlardı.”⁴⁶

Bu dışlayıcı ve hakir gören bakışlar oradaki Türkleri kendi sosyal çevrelerini oluşturmaya itmektedir. Bu tavrın etkisiyle Türkler, Almanlarla çok fazla kaynaşmamış ve bu onların kendi özelliklerini sürdürmelerini sağlamıştır.

“Tek tük istisnalar oluyorsa da büyük kitle aileler birbirleriyle belli semtlere yığılıyor, çoğunluğu teşkil eden bekârlar ise fabrika lojmanlarında kendi dünyaları içinde yaşıyorlardı...”⁴⁷

Osman ve diğer Türkler için Almanya’da mekân hem fiziksel anlamda hem de olgusal anlamda dardır. Halkın kendilerine karşı soğuk ve itici tavırları onları belli semtlere ve lojmanlara yığılmalarına neden olmuştur. Olgusal anlamda ise insanların onlara karşı sert bakışları ve onları istemediklerini ifade etmeleri buradaki Türkleri daima bir yabancılık ve yalnızlık duygusu içerisine itmektedir.

⁴⁵ Mehmet Tekin, s. 142.

⁴⁶ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).

⁴⁷ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2054/2044, (23 Mart 1979).

Almanya’da Osman’ı rahatlatan ve ona huzur veren tek düşünce “yeteri kadar para kazandım mı gidip, Ankara’ya ya da İstanbul’a yerleş”eyim⁴⁸ düşüncesidir.

Tatil için memlekete geldiği dönemde Hacıdan aldığı tarla köyünü de kendisi için artık huzur ve rahatlık duygusu uyandıran bir yer olmaktan çıkarır. Hacı’nın çocuklarının kabul etmediğinden haberi olmadığından canı sıkılır.

“İşte o anda bir pişmanlık girdi Osman’ın yüreğine. Babasına bir şey demedi. Zaten geri dönülmesi imkânsızdı artık. Tarlayı büyük bir istekle satın almamıştı, daha doğrusu babasının ve araya giren ötekilerin hatırları için bu işe “Evet” demişti.”⁴⁹

Osman izni bitince çalışmak üzere Almanya’ya geri döner. Oraya gittiğinde işten çıkarılır. Başka bir iş bulmak için türlü sıkıntılar yaşar. Memleketinde de tarla yüzünden karısı ve çocukları Hacı’nın oğlanlarından türlü zulümler görürler. Bu durum Osman’ı son derece mutsuz eder. Gurbette olmanın yanı sıra bir de memleketindeki sıkıntılar düşüncelerini istila edince artık etrafındaki her şey kararmaya başlar.

“Pencereden akıp giden şehir, gökdelenler, demiryolunun kıyılarındaki rengârenk çiçeklerle süslü balkonlarıyla evler ilgilendirmiyordu onu.

Hâlbuki daha dün cetvelle çizilmiş gibi muntazam tarlalar, çam ormanları sonra birdenbire trenin penceresine yığılan şehir ne kadar da ilgisini çekmişti.

Aynı ormanlar şimdi karanlıktı.”⁵⁰

Hacı’nın oğlanlarının gelinlerine ve torunlarına yaptıklarına rağmen onların şerrinden çekinen Osman’ın babası ve kardeşleri de bir şey yapamazlar. Hatice iyiden iyiye yalnızlık içerisinde hisseder kendisini.

“Onlar gittikten sonra Hatice’nin içini daha bir boşluk, ümitsizlik kapladı. Böyle olaylarda çok sert ve tutucu olan kayınpeder âdeta değişmiş, sinmiş gibiydi. Dört çocukla mağaraya kapanış gibi yalnız hissediyordu kadın kendini. Bu yalnızlık kış geceleri daha da korkunç oluyordu. [...] Evlerin kalın kerpiç duvarları bir mezar ürpertisi verirdi insana.”⁵¹

Diğer komşu kadınlar da Hacıların tarafını tutar ve Hatice iyiden iyiye yalnızlık içerisinde kalır.

⁴⁸ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2053/2043, (22 Mart 1979).

⁴⁹ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2053/2043, (22 Mart 1979).

⁵⁰ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2061/2051, (31 Mart 1979).

⁵¹ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2060/2050, (29 Mart 1979).

“En çok şaştığı şey de bütün köy kadınlarının Hacılardan yana olmaları idi. Çevresindeki yalnızlık çemberi gittikçe daralıyor gibi geliyordu ona.”⁵²

Osman henüz Almanya’da iken Hatice köydeki bu zulümlere dayanamaz ve hastalanarak ölür. Bunun üzerine evin ocağı tütmez olur. Bir yuva bir ocak dağılmıştır.

“Çocuklar ve hayvanlar dedenin evine yerleşmişler. Osman’ın evinin kapısına kilit vurulmuştu. Petrol lambasının ışığı sokağa sızılmıyordu artık. Ev ve avlu korkunç bir karanlığa terk edilmişti.”⁵³

Osman, Almanya’dan izne gelir ve Hatice’nin öldüğünü öğrenir, oğlunun sakat kalan bacağını görür. Dağılan yuvası ve yok olan umutları kalmıştır geriye. Osman da Hacı’nın oğlanlarının birini öldürür, birini de sakat bırakır. Tutuklanarak götürülmesiyle eser sonra erer.

2. 2. 1. 5. Zaman

Gâvur Parası romanı yaklaşık olarak bir yıllık bir dönemi içermektedir. “Pırıl pırıl bir mayıs güneşi”nin⁵⁴ ortalığı aydınlattığı bir dönemde başlayan eser; “mart sonlarına doğru”⁵⁵ Hatice’nin hastalanması, Nisan başında da Osman’ın gelmesi ve Hacı’nın oğulları ile yüzleşmesiyle eser sonlanır.

Eser, Osman’ın fabrikada çalıştığı bir gün ile başlar. “Her biri onar tonluk silindirler kulakları sağır eden bir gürültü ile dönüyorlardı.”⁵⁶ Ancak anlatıda olaylar tamamıyla sıradizimsel olarak verilmemiştir. Zaman zaman geriye dönüşlerle de anlatılmaktadır.

Olay örgüsünde ortaya koyduğumuz VIII. Bölüm bu geriye dönüşle anlatılan olayı konu alır. Osman ve arkadaşlarının Müyesser’in öldürülme hadisesini öğrenmelerinin ardından anlatıcı geriye dönüşle Müyesser’in öldürülmesinden birkaç hafta öncesine giderek olayı anlatmaya oradan başlar ve anlatı zamanına getirir.

“Müyesser kasabadaki tekstil fabrikalarından birinde çalışırdı.”⁵⁷ cümlesiyle başlayan bu geriye dönüş uzun bir periyodu anlatır.

⁵² Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2059/2049, (28 Mart 1979).

⁵³ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2075/2065, (16 Nisan 1979).

⁵⁴ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).

⁵⁵ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2074/2064, (15 Nisan 1979).

⁵⁶ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2040/2030, (5 Mart 1979).

⁵⁷ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (6 Nisan 1979).

Bazı yerlerde de zamanda daha kısa dönüşler yapılarak kimi olaylar anlatılmaktadır. Osman'ın bir Almanla birlikte Leo'nun birahanesinde Gâvur Ali'yi beklemesi sırasında, buraya gelmeden önceki bekledikleri bir birahaneden yanındaki Alman'ın yaptıkları yüzünden kovulmaları geriye dönüş tekniği ile anlatılır.

Yine küçük gelinlerden birinin Hatice'ye Karakaş Musa'nın kahvede yaptıklarını duyup duymadığını sormasının ardından, onun kahvede söyledikleri zamanda bir geri dönüşle anlatıcı tarafından verilir.

Anlatımda yer yer küçük zaman atlamaları da görülmektedir.

“Son iki aydır vaktinin büyük bir kısmı bu sedirde geçmişti.”⁵⁸ ifadesiyle Hatice'nin hastalığının iki aylık süresi zamanda ileriye atlamayla geçilmektedir.

Eser genel itibarıyla olay ağırlıklı bir anlatıma sahiptir. Bu sayede sürekli bir hareketlilik söz konusudur. Osman'ın köyüne gelip Hacıdan tarlayı satın almasının ardından eser atmosferi daha da hareketli hale gelir ve buna bağlı olarak zaman akışı âdeta daha da hızlanır. Eserde bir yandan Osman'ın Almanya'da çalıştığı fabrikadan çıkarılması, bunun ardından yeni bir iş bulmak için çektiği sıkıntılar, diğer yanda ise tarla yüzünden Hatice'nin Hacının gelinleri tarafından, çocukların ise Hacının torunları tarafından sürekli rahatsız edilmeleri. Bu kısımda zaman daha hızlı akmakta ve aynı oranda yoğun bir anlatım dikkati çekmektedir.

Osman çalıştığı fabrikadan çıkarılır. Bu zaten köyde tarla yüzünden bir sıkıntısı olan Osman'ı daha fazla huzursuz eder. Artık yalnızca tarlayı düşünmez burada yeniden bir iş bulma mücadelesine de başlar. Bu bölümlerde zaman çok yavaşlar. Yapılacak bir şey de yoktur çaresizlik içerisinde.

“Ağlamamıştı ama, ağlamaktan betardı. Yanından tek tük gelip geçenler vardı. Bir tenha yerde olsa oturup hıçkırır, hıçkırır ağlayabilirdi.”⁵⁹

Yeniden iş bulur ve durumunu kısmen düzeltir. Ardından çocuğunun bacağına kırıldığını öğrenir. Bu durum onu Almanya'da daha huzursuz eder. Burada elinden gelen bir şey yoktur. Çaresizlik içerisinde geçen bu zamanların ardından bir yolunu bulup memleketine döner. Karısının öldüğünü ve çocuğunun sakat kaldığını öğrenir. Onun için zaman âdeta durmuştur. Yalnızca etraftan bilinçsizce kulağına doluşan sesler vardır.

⁵⁸ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2072/2062, (13 Nisan 1979).

⁵⁹ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2055/2045, (24 Mart 1979).

“Gece hayli ilerlemiş köy sessizliğe bürünmüştü. Odada derin bir uykuda olan oğlanın muntazam nefes alışları ile açık pencereden odaya doluşan sivrisineklerin ipince vızıltıları duyuluyordu. Yakın bir yerden boğuk bir köpek uluması geliyordu, ara sıra...”⁶⁰

Gâvur Parası romanı yaklaşık bir yıllık bir dönemi zamanda genel itibariyle ileriye doğru bir seyir halinde okuyucuya sunar. Ancak yer yer geriye dönüşlerle de kimi olayları anlatmaya gidilmiştir. Eser Almanya’ya çalışmak için gitmiş olan Osman’ın, Almanya’da çektiği sıkıntılar ve hayat mücadelesi içerisinde bir ailenin yok oluşu trajik bir şekilde konu edilmiştir.

2. 2. 1. 6. Kişiler Dünyası

Başkişi

Romanın başkişisi Osman Almanya’ya çalışmaya gitmiş pek çok Türk’ten birisidir. Osman oradaki çalışma şartları karşısında âdeta bir robot halini almıştır. Ancak onu bu halinden kurtaran tek şey memleketini düşündüğü zamanlardır. Memleket hasreti içini iyiden iyiye yakmaya başladığı zamanlarda onun nice güzelliklerini ve en önemlisi geride bıraktığı ailesini düşünür. Âdeta insanların robotlaştığı bu gurbette belki de tek yaşam belirtisi kurulan hayaller ve özlemi duyulanların zihinlerde canlanmasıdır.

“İşini bir robot gibi yapıyordu Osman...”

Düşünceleriyle de bulunduğu yerden binlerce kilometre uzakta bir yerdeydi.

Toprak damlı, bir tepenin düzüne serpiştirilmiş evleri olan küçük bir köydü burası. Onun doğup büyüdüğü, tarlalarında sığır güttüğü, bütün sevdiklerinin, karısı ve çocuklarının içinde yaşadığı bir yurt parçası.”⁶¹

Osman Almanya’ya giden her Türk gibi günün birinde geri dönmeyi düşünüyordu. Orada çok çalışarak birikim yapacak ve bu sayede ailesi için daha rahat bir hayat kuracaktı.

“Çalışacak, çok para kazanacaktı. Daha iyi bir hayat yaşayacak, çocuklarını büyük şehirlerde ve büyük okullarda okutup yetiştireceklerdi.”⁶²

“Asıl önemlisi Osman son mektuplarında kasabaya yerleşmek istediğinden söz etmişti hep.”⁶³

⁶⁰Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2076/2066, (17 Nisan 1979).

⁶¹Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).

⁶²Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2077/2067, (19 Nisan 1979).

Almanya'ya çalışmak için gitmiş olan Osman babasının ve köy ahalisinden birkaç kişinin de ısrarlarıyla Hacıdan tarlayı alır. Bundan sonra onun için sıkıntılar başlar. Ancak Osman pek umursamaz bu durumu. Karısının uyarılarına da aldırmaz.

“Bana bak böyle ufak tefek şeylerle kendini kapıp koyuverme ve de elinin hamuru ile erkek işine karışma.”⁶⁴

Çalışmak için tekrar Almanya'ya döner. Pek çok sıkıntı çeker. Bu arada ailesi de aynı sıkıntıları köylerinde yaşarlar.

Osman tatil döneminde izin alarak köye döndüğünde eşinin öldüğünü öğrenir. Zihni karmakarışık suallerle doludur. Âdeta “bir şeyi normal düşünme yeteneğini kaybetmiş gibi”dir.⁶⁵

O gece yarın tarlaya gelmelerini söylediği Hacının oğullarından birini tarlada vurarak öldürür, birini de bacağından yaralar.

Osman ailesine daha iyi bir hayat sağlamak için Almanya'ya çalışmaya gider. Ancak nice umutları ve hayalleri varken ailesini kaybetmenin korkunç tradejisini yaşar. Daha güzel ve daha iyi bir hayat için Almanya'ya giderken geride ailesini savunmasız bırakır. Eşi ve çocukları Hacı'nın ailesi tarafından hem fiziksel hem de psikolojik bir baskıya maruz kalırlar. Nitekim Hatice'nin hasta olmasına neden olan da içinde bulundukları korku ve endişe halidir. Osman'ın karşılaştığı bu durum Almanya'ya giden pek çok işçi için de söz konusudur. Osman'ın içinde bulunduğu durum bu dramı çeşitli şekilleriyle yaşamış olan pek çok ailenin bir örneğidir. Eserde muhtarın “Müjdemi isterim ha!..”⁶⁶ ifadesiyle ve nice hayallerle başlayan Almanya macerası Osman'ın ailesinin yok oluşuyla neticelenir.

İkinci Dereceden Kişiler

Hatice, Osman'ın Almanya'ya gitmesinin ardından köyde çocuklarına ve tarla işlerine bakmaktadır. Evin ocağını o tütürmektedir. Osman'ın görüşleriyle onu tanıtır bize.

“İşte” diye geçirdi içinden. “Avrupalı'nın bilmediği tanımadığı Türk anası bu.”⁶⁷

⁶³ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2051/2041, (20 Mart 1979).

⁶⁴ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2053/2043, (22 Mart 1979).

⁶⁵ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2076/2066, (17 Nisan 1979).

⁶⁶ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).

⁶⁷ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2054/2044, (23 Mart 1979).

Hatice, Türk anasının timsalidir. Roman boyunca bu yapısını görmemiz mümkündür. Tarla meselesi sonrasında ablasının çektiği sıkıntıyı ve düştüğü zorlukları tahmin eden kardeşi, Osman gelinceye kadar onu köye götürmek ister. Ancak kendisi buna pek yanaşmayarak burada kalmaya karar verir.

“Oğlum okula gidiyor” dedi kadın. Sevinmişti. “Bütün işler bana bakıyor nasıl bırakır giderim” diye ekledi”

Çektiği tüm sıkıntılara rağmen kendisini teskin etmeye ve bir gün bu zor günlerin geçeceğini düşünmeye çalışır. Umudunu hiç yitirmeyen güçlü bir yapısı vardır.

“Olayları fazla büyüttüğü kanaatindeydi, şimdi. Nihayet köy yeriye bunun burası. Herkesin birbiriyle ufak tefek sürtüşmesi oluyordu.”⁶⁸

Hatice bütün bu zorluklara ve sıkıntılara göğüs germeye çalışır. Ancak ne kayınpederi ne de kayınbiraderleri Hacı'nın şerrinden çekindikleri için onun hakkını savunmak yerine olayları geçiştirmeye çalışırlar. Bu sıkıntılar ve oğlunun da bacağına sakat kalmış olması kendisini içten içe üzer ve Hatice hastalanarak ölür.

Müyesser, Almanya'da çalışmaya gelen ve burada kocası tarafından öldürülen bir kadındır. Anlatıcı bir gazete haberinden öğrendiğimiz bu olayı geriye dönüş tekniği ile anlatmaktadır.

Müyesser anlatıcı tarafından “Çok güzel değilse bile, temiz pak giyinen, genç ve sempatik bir kadındı” şeklinde tanıtılır. “Özellikle kendi vatandaşlarına büyük yakınlık göster”en⁶⁹ Müyesser için “büyükler onun ağabeyi, küçükler de kardeşi idiler.”⁷⁰

Almanya'ya işçi olarak gitmek isteyen kocasının kullanılmaya çalıştığı bir kadındır. Sürekli olarak kocasını ve çocuklarını yanına getirmek için yollar arar. Onun bu çaresizliğinden faydalanan biri tarafından kandırılarak namusu kirletilir.

Almanya'ya gelen kocası tarafından çocuklarının gözleri önünde bıçaklanarak öldürülür.

Figüratif Karakterler

Eserde, Almanya'daki fabrikada işçi başılar İhtiyar Manfred ve Hans, yine aynı fabrikada Osman'ın arkadaşları Veli, Yusuf, Kasım, Doktor, Dilaver Dayı, Osman'ın istasyonun kafeteryasında rastladığı Salim, Almanya'da Osman'ın işten çıkarılmasının

⁶⁸ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2060/2050, (30 Mart 1979).

⁶⁹ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (6 Nisan 1979).

⁷⁰ Orta Doğu, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (6 Nisan 1979).

ardından iş bulmasına yardım eden Gâvur Ali, Osman'ın yanında çalıştığı köylü Alman, gübre fabrikasında beraber çalıştığı İlhan, Topal Yüzbaşı ve Rızman Çavuş, Müyesser'e musallat olan Keçisakallı genç, köyde Osman'ın babası, annesi, kardeşleri ve gelinler, muhtar, Hacı ve Hacı'nın oğlanları, gelinleri birer figüratif karakter olarak mevcuttur.

2. 3. DİĞER ESERLERİ

2. 3. 1. Taş Ocakları

Taş Ocakları, İsmail Gerçekşöz'ün ilk nesir eseridir. Daha önce herhangi bir yerde neşredilmemiştir. Eserin karalama haline ulaştık. Eserin pek çok yazım ve imla düzeltmelerine muhtaç olduğunu söylemek mümkündür.

İsmail Gerçekşöz eserini kaleme aldığı defterin arka kapağının iç tarafına şu notu düşmüştür. “Not: Bu eserime 1 Ekim 1945 günü başlayıp, ()”. Bu nottan da anlaşılacağı üzere eserin yazmaya başlandığı tarih tam olarak bilinebilmektedir. Ancak eserin bitiş tarihi yoktur. Bu not ve eserin son kısımları da bitmemiş yarım bir eser olduğunu göstermektedir. İsmail Gerçekşöz'ün *Taş Ocakları* adlı eseri bitmemiş yarım kalmış bir eserdir.

Taş Ocakları adlı eser taş ocaklarına yeni gelmiş bir amele olan Veli'nin etrafında şekillenir. Buradan bir an önce ayrılmayı düşünen Veli'nin taş ocaklarındaki mücadelesi anlatılmaya çalışılmaktadır. Bu aynı zamanda Veli'nin küçükten beri düşüncelerine hedef olan şehirde kendine bir yer edinme mücadelesinin anlatısıdır. Çünkü o hayatında daima ya ondan uzak veyahut kenar bir mahallesinde kalmış biri olarak sürekli şehir hayatına özlem duymaktadır. Veli'nin hayatının bir dönemindeki bu mücadelenin yanı sıra burada bulunan diğer amelelerin durumları ve çalışma zorlukları bu eserle gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

2. 3. 2. Gökbayrak

İsmail Gerçekşöz'ün Gökbayrak adlı bir eserinin varlığından çeşitli yerlerde bahsedilmektedir. Ancak bunların tamamı bu eseri İsmail Gerçekşöz'ün şiir kitapları arasında zikretmektedirler. Gökbayrak adlı eser bir şiir kitabı değildir. *İkinci Dönüş* adlı şiir kitabının son sayfasında “İsmail Gerçekşöz'ün Başka Eserleri” başlıklı bölümde 1954 yılında basılmış Gökbayrak adlı bir eserinin mevcut olduğunu öğreniyoruz. Aynı yerde bu eserle ilgili olarak “İstiklal Savaşı Kahramanlarından Gökbayrak Cemal Bey'in hatıraları”⁷¹ ibaresi vardır. Ancak tüm uğraşlarımıza rağmen bu esere ulaşmayı başaramadık. Buna rağmen araştırmalarımız neticesinde bu eserle ilgili bir kısım bilgiye Yılmaz Akkılıç'a ait “Kurtuluş Savaşı'nda Bursa” adlı bir kaynakta ulaşabildik.

Bu eserde Gökbayrak Cemal Bey ile ilgili olarak şu bilgiler yer almaktadır:

⁷¹ İ. Gerçekşöz, *İkinci Dönüş*, s. 70.

“Bursa yöresinde kurulan milis güçlerin arasında, hiç kuşkusuz “Gökbayrak Taburu”nun önemli bir yeri vardır.

Taburun kurucusu ve komutanı Cemal Bey, Kafkasya’dan göç etmiş bir ailenin çocuğu olarak 1308, (1892)’de Bursa’da doğdu. İki yıl süre ile Işıklar’daki “Askeri Rüşdiye”de, (askeri ortaokul) okuduktan sonra, lise öğrenimini “Bursa Sultanisi, (Bursa Erkek Lisesi)”nde tamamladı. 1916’da, Bursa’dan gönüllü yazılan 120 kişi ile birlikte Kafkas Cephesi’ne gitti.

1919 yılının mart ayında yeniden Bursa’ya döndü. İzmir’in işgali üzerine, önceden de yansıtıldığı gibi, yunan işgaline karşı direnişi amaçladığını öne sürdüğü “Kafkas Cemiyet-i Hayriyesi” kurucuları arasında bulundu.”⁷²

Yılmaz Akkılıç, eserinin bir başka yerinde bu kitapla ilgili olarak şu değerlendirmelerde bulunmaktadır:

“Gökbayrak sanıyla anılan Cemal Bey 1306, (1890) Bursa doğumludur. Kafkasya göçmenlerinden Abdülmecit Efendi’nin oğludur. İki yıl askerî rüşdiyede okudu, Bursa sultanisini bitirdi. 1916’da Doğu cephesine gönüllü olarak gitti. Bir süre Batum’da kaldı, ailesini de yanına getirtti. Ancak Genel Savaş sonunda Bursa’ya geri döndü ve ulusal savaşıma katıldı. Savaştan sonra bazı suçlamalarla yargılandı, hapis cezası aldı. Hapiste iken görme yeteneğini yitirdi. Anılarını 1954 yılında İsmail Gerçeksöz derlemiştir. Ne var ki bu derleme bir tarih çalışması biçiminde bir irdeleme ve kronolojik karşılaştırmalarla değil, destansı ve birazda o dönemin siyasal kavgalarında bir tarafı kayırır havada verilmiştir. Anılarda anlatılan pek çok olayın oluşturduğu koşullara değin nesnel verilerden yararlanılmadığı bir gerçektir.”⁷³

Görüldüğü gibi Gökbayrak adlı eser Kurtuluş Savaşı sırasında bir milis birlik komutanı olarak düşmana karşı mücadele eden Gökbayrak Cemal Bey’in anılarından oluşmaktadır. Ne yazık ki tüm araştırmalarımıza ve çalışmalarımıza rağmen eserin kendisine ulaşmamız mümkün olamadı.

⁷² Yılmaz Akkılıç, *Kurtuluş Savaşında Bursa*, Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, Bursa 1997, s. 235.

⁷³ Yılmaz Akkılıç, s. 43.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİ

3. 1. ŞAİRLİĞİ VE ŞİİR ANLAYIŞI

İsmail Gerçeksöz'ün kendi şiir anlayışı ve genel anlamda şiir sanatı üzerine yazısı yoktur. Bunun yanında köşeyazarlığı yaptığı gazetelerde kültür, edebiyat ve sanat üzerine kaleme aldığı bir takım yazılarda şiire dair kimi görüşlerini dile getirir. Ancak bunların birçoğu doğrudan kendi şiir anlayışı üzerine yazılmış yazılar değildir. İsmail Gerçeksöz, şiir yazmış ancak şiir üzerine yazmamış bir şairdir denebilir.

İsmail Gerçeksöz, Şükrü Enis Regü'nün son şiir kitabı “Canım Dünya” üzerine bazı değerlendirmelerde bulunduğu yazısında şiirle ilgili görüşlerinden ilk defa bahseder. Bu yazıda Yeni şiir akımı üzerine görüşlerini belirtir. Burada Yeni Şiir'i ve onun açtığı çıkışı dile getirmektedir.

Yeni Şiir akımı diğer adıyla Garip Hareketi Orhan Veli, (Kanık), Oktay Rıfat, (Horozcu), Melih Cevdet, (Anday) adlı üç arkadaşın 1941 yılının başlarında Garip adlı bir şiir kitabı yayımlamasıyla ortaya çıkar. Garip'in mukaddimesinde üç genç şair şiir görüşlerini dile getirirler.

Bu mukaddimeye göre Garip akımının şairleri, “vezin ve kafiyei reddetmektedirler”, “bütün söz sanatlarının karşısındadırlar”, “şiir için özel bir dile karşı çıkmaktadırlar”, “şairaneliğe karşıdır”lar, “sanatların iç içe girmesine, ‘tedâhüle’ karşıdır”lar, şiirin “bundan sonra emekçilerin, çalışan sınıfların” sesi olarak ona hizmet etmesi gerektiğini savunurlar.⁷⁴

İsmail Gerçeksöz de 1945 yılında Bursa'da çıkarılan Uludağ dergisinde Şükrü Enis Regü'nün son şiir kitabı ile ilgili değerlendirmelerde bulunurken Yeni Şiir akımı ile ilgili görüşlerini de dile getirir.

İsmail Gerçeksöz, Regü'nün Canım Dünya isimli kitabı için “her şeyin maddileştiği asrımızda, yepyeni bir duyuş ve söyleyişle ortaya atılan yeni şiir ve şairi çekemeyenlere de henüz memleketimizde fidan halinde iken söküp atmak isteyenlere onun biraz daha kökleştiğini dalbudak saldığını ispat ediyor”⁷⁵ değerlendirmesini yapmaktadır.

⁷⁴ Ali İhsan Kolcu, *Cumhuriyet Edebiyatı I*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum 2008, s. 36.

⁷⁵ İ. Gerçeksöz, “Canım Dünya”, *Uludağ*, Sayı: 74, (Kasım – Aralık 1945), s. 21.

Yeni Şiir'den önceki şiir anlayışının taassup içerisinde olduğunu günlük hayattan ve sıradan insanın yaşamından uzak bir tutum içerisinde oluşunu eleştirmektedir. Yeni Şiir'le birlikte sıradan insanın da sevinç ve üzüntüsünün şiirde yerini aldığını ifade etmektedir.

“Taassubun melankolik havasında bunalan ve bir türlü şehre ve günlük hayata inemeyen şiir, bugün aramızda yaşayanların, yani bizlerin, insanların sevinç ve ıstıraplarını duyurabiliyor.”⁷⁶

Görüldüğü üzere İsmail Gerçeksöz, şiirin sıradan insanı ve onun sevinç, üzüntü gibi hallerini anlatan şiirin yanındadır. Bunu şiirin taassuptan kurtulması olarak görmektedir. Sıradan insanı, onun günlük hayatını, duygulanışlarını ve hassasiyetlerini konu edinen şiiri benimsemektedir.

İsmail Gerçeksöz'ün doğrudan kendi şiir anlayışı üzerine kaleme aldığı tek bir yazıya rastlayabildik. Bu yazı, 1946 yılında Uludağ dergisinde yayımlanan “Yeni Şiirde Tesir” başlıklı yazıdır. Bu yazıyı genç sayılabilecek bir yaşta yazmıştır. Bu yazı yayımlandığında henüz 21 yaşında bir şairdir. Yazının tamamına burada yer veriyoruz:

“Muhtelif gazete ve mecmualarda yeni şiir hakkında birçok yazılara tesadüf ediyoruz, bunlardan ekserisi şiirlerin birbirine benzediğini hatta hemen hemen, birbirini taklit ettiğini ileri sürüyorlar. Bu yazımı onlara cevap vermek maksadıyla yazmıyorum. Zaten buna kalkışmaya lüzum görmüyorum. Çünkü bugünkü şiir, onu okuyanlara hakiki varlığını isbat ediyor. Okumayanlara sözüm olmadığı gibi, onların sözü de efkârıumumiye üzerinde zaten bir tesir yapamaz. Aynı fikri bundan altı yıl evvel iddia edenler belki haklı idiler, fakat bugün kulakları dolduran, hakiki tesirini kaybetmiş, eski bir şarkının nakaratını tekrarlamakla boşuna zahmet ediyorlar. Yeni şiir tereddüt devresini atlatıp; esas temeller kuracak zihinler bulalı çok oldu. Bugün Fazıl Hüsnü'yü, Orhan Veli'yi, Ceyhun Atıf'ı, Cahit Sıtkı'yı birbirine karıştırabilir misiniz?..

Onlar aynı şeyi duymak ve duyurmaya çalışmakla beraber özbeöz kendilerinin olan bir söyleyiş tarzı bulmuşlardır. Bunlardan başka arama yolunda olan Adnan Ardağı, Şükran Yurdakul, Necati Cumalı ve daha birçok gençler var. Bunların şiirlerinde bazı benzerliklere rastlanırsa bu benzerlikler kimin? Her halde Divan edebiyatından, Servetifünundan veyahut ta Hececilerden değildir. Büyük bir fikir adamı “Alemleri taklit ede ede, nihayet kendimi taklit etmeye başladım” diyor. Meselâ bizim

⁷⁶ İ. Gerçeksöz, “Canım Dünya”, *Uludağ*, Sayı: 74, (Kasım – Aralık 1945), s. 21.

kitapçılarda hiç işe yaramayan bir yığın piyasa romanı var, bunlardan biri garp ediplerinden birinin veya eserin tesiri altında yazılısaydı hiç olmazsa hakiki eserin onda bir kıymetini taşımış olurdu. Meselâ “Lamartin’in Greziella”sında Pol ve Virjini’nin tesiri apaçık görülmüyor mu? Zaten taassup zihniyeti bizim kafamızda yer etmiştir. Din taassubunu attık fakat fikir taassubu zihnimizde bazı konularda hâlâ mevcut. Vezin kafiye müteassısı şair, modası geçmiş şiirlerini hâlâ yazar ve fikrine iştirak etmeyenlere haykırmaktan geri kalmaz. Mutaassıp münekkidimiz başkalarına benzeyen bir eser görmesin, kalemini hemen oraya çevirir. Zavallı genç, genç olduğu için kendinde kendi varlığını henüz ortaya dökerek kudret olmadığı için, bunu yapmaya mecburdur. O halde ne yapsın?.. Çaresiz susmak mı? Susuyor, susmuyor mu? Hayır yalnız bağırıyor. Ne duyarsa ve ne söylemek isterse kendi içinde kalıyor. Göthe, “İnsanların iki tarihi vardır; biri yaptığı işlerin tarihi, tunç abidelere yazılır. İkincisi de kendi düşüncelerinin tarihidir ki; kimseyi alakadar etmez”der. İşte mutaassıp münekkidin gazabına uğrayan genç, Göthenin bahsettiği ikinci tarihte kalır. Üstadlarımız sırası gelince “Edebiyatımız geridir” demekten geri kalmıyorlar, halbuki o geri değildir. Çalışan fakat yerinde sayan bir motor, gidemiyorsa çalışmadığından değil, ona mani olan birçok engellerin olmasındandır. Gençliği verimli bir hale getirmek ona hazırlanan zeminle elde edilir. Zeminsizliğe rağmen yetişen birkaç şairimizi düşünür müsünüz. Ne kadar zorluk ve imkânsızlıklar içinde tutunabilmişlerdir. Bunları bir şair olduklarından çok mücadeleci ve idealist oldukları için takdir etmemiz lazımdır. Genç şair, onu taklit etmekle ihanet değil; davasını desteklemiş oluyor...”⁷⁷

İsmail Gerçeksöz, bu yazısında genç bir şair sıfatıyla, sürekli olarak genç şairlerin suçlandığı ‘taklit ediyor olma’ durumunu eleştirmektedir. Genç şairlere bu açıdan haksızlık yapıldığını vurgulamaktadır. Şu an kendi özgün sesini bulmuş olan şairlerin de gençlik dönemlerinde beğendikleri ve kendilerine örnek aldıkları kimi şairleri taklit etme sürecini yaşadıklarını vurgulamaktadır. “Mutaassıp münekkidimiz başkalarına benzeyen bir eser görmesin, kalemini hemen oraya çevirir. Zavallı genç, genç olduğu için kendinde kendi varlığını henüz ortaya dökerek kudret olmadığı için, bunu yapmaya mecburdur.”⁷⁸

⁷⁷ İ. Gerçeksöz, “Yeni Şiirde Tesir”, *Uludağ*, Sayı: 76, (Mart – Nisan 1946), ss. 14 – 15.

⁷⁸ Gerçeksöz, s. 15.

Gençlerin ancak bu yolla kendi şiirlerini ortaya koyabileceklerini bu nedenle bu durumun normal karşılanması gerektiğini söylemektedir. Genç şairlere biraz daha insaflı davranılması gerektiği hususu üzerinde durmaktadır.

Yazar, edebiyatımızda bir fikir taassubunun varlığını dile getirir. Bu fikir taassubunun bırakılması ve artık aşılması gerektiğinden bahseder. Ona göre, “din taassubunu attık fakat fikir taassubu zihnimizde bazı konularda hâlâ mevcut. Vezin kafiye müteassısı şair, modası geçmiş şiirlerini hâlâ yazar ve fikrine iştirak etmeyenlere haykırmaktan geri kalmaz.”⁷⁹

Burada Gerçeksöz’ün, Yeni Şiir akımının şiirde vezin ve kafiye gereksizliğini savunan görüşüne katıldığını ve aynı şekilde düşündüğünü görmekteyiz. İsmail Gerçeksöz, vezinli, kafiyeyle şiirleri modası geçmiş şiirler olarak nitelendirmektedir. Görüldüğü gibi şair, o dönemde yeni bir anlayışla ortaya çıkan ve şiirin vezin, kafiye gibi öğelerini dışlayan Yeni Şiir akımını savunmaktadır.

İsmail Gerçeksöz’ün yeni şiiri eleştirenleri bir taassup içinde olmakla ve modası geçmiş fikirleri savunmakla suçladığı “Yeni Şiirde Tesir” başlıklı yazısının ardından İlhan Geçer, İsmail Gerçeksöz’e hitaben bir yazı kaleme alır. Yine Uludağ dergisinde yayımlanan bu yazının başında “İsmail Gerçeksöz’e” ibaresi yer almaktadır. İlhan Geçer’in İsmail Gerçeksöz’ün Yeni Şiir’i savunan yazısına karşılık, Yeni Şiir’i eleştirmek ve kemâle ermiş, gücünü ispatlamış olan heceyi de savunmak için yazdığı “Yeni Şiire Dair” başlıklı yazı şu şekildedir:

“Yeni Şiirde Tesir” adlı yazınızı okudum. Hislerinize kapılarak verdiğiniz bazı yanlış hükümlerinizi üzerinde sizinle bu satırlarda konuşmayı münasip gördüm.

Yeni şiirin tatsız bir mizahtan ileri gitmeyen acayip mısraları üzerinde durarak onları burada teşhire lüzum görmüyorum. Zaten efkârı umumiye yeni şiire layık olduğu mevki ve kıymeti veriyor. Bu gibi şiirlere yer veren mecmuaların üç dört sayıdan fazla çıkmadığı meydanda. Kitaplar ise vitrinlerde solmaya mahkum oluyor.

Hakiki varlığını ispat ettiğini iddia ettiğiniz yeni şiir, aradan uzun yıllar geçtiği halde henüz başladığından bir adım ileri gidememiş, sonrakiler bu çığır açanların kötü bir taklitçisinden başka bir şey olamamışlardır. Acayıplığı bir yenilik sanan yeni şairlerin ekserisinde aynı mevzu ve aynı kelimelere rastlıyoruz. Çocuk, liman, huzur, iklim, yelken, Allah, gibi...

⁷⁹ Gerçeksöz, s. 15.

Yeni şairler başta hamileri ve şakşakçıları Nurullah Ataç olduğu halde Hâmidi, Fikreti, Cenabı, Yahya Kemali inkâr ederek bugüne kadar şair yetişmediğini iddia ediyorlar. Fakat edebiyatımızın bu büyük kıymetleri selahiyetsiz ağızların yaygarasıyla değerlerinden asla bir şey kaybetmeyecektir.

Şekle riayet edenleri modası geçmiş şiir yazmakla ittiham ederek âdeta yazmaktan men ediyoruz. Sanatın modaya tabi olduğunu ilk defa işitiyorum. Hakiki ve özlü bir sanat eseri hiçbir vakit gelip geçici bir şey değildir. Bir şiir ister aruzla ister hece ile ve isterse serbest vezinle yazılsın içi özlü ve kıymetli olduktan sonra hiçbir vakit modası geçmez ve uzun yüzyıllar edebiyat tarihinin malı olarak nesillerden nesillere okunur gider.

Yeni şiirin üstadlarından saydığımız Cahit Sıtkı Tarancı, C.H.P. Mükâfatını kazanan “35 Yaş” şiirini acaba neden kendi tarzını bırakıp hece vezni ile yazdı? Belki bu tarzın geçer akçe olmadığını anladığı veya yeni şiirin istikrar ve kemal bulduğuna inanmadığı için olacak.

Yeni şairlerin tutunamamalarına gelince, bu efkârı umumiyenin onları anlayamamasından değil bir kıymet ifade etmediklerinden ileri gelmektedir. Hakiki bir sanat eserini tanıtmak ve kabul ettirmek için hiç de büyük mücadeleyi icap ettirecek bir zamanda değiliz. Birçok yeni şairler bu soysuz şiir tarzını taklit etmekle kendi kıymet ve kabiliyetlerine ihanet ediyorlar. Aynı mevzu ve aynı kelimeleri geveleyen bu zavallılar ne yazık Türk şiirine yeni bir renk ve hız veremediler. Yarın için de bir ümit vadetmiyorlar. Diğer taraftan klasik Türk şairlerinin ve hececilerin izinden yürüyen bir zümre var. Rıza Polat, Esmahan Hasan, Hikmet Şinasi Önel, S. Cenân, Rıza Ümit, Yusuf Mardin, Zafer Arıkbağ, Ümit Y. Oğuzcan, Hamdi Işıklı, Dündar Akünal, Cemal Oğuz Öcal, Urkiye Mine, Rıza Beşer, Mazhar Levant, Nüzhet Erman, Hüseyin Yağcı, Tahsin, Nejat Alper, Ahmet Çakırtaş, İbrahim Zeki Burdurlu gibi. Ben hakiki Türk şiirinin acayip mısraların mucitlerinden değil, sessiz sedasız çalışan bu mütevazî zümreden doğacağına inanıyorum.”⁸⁰

İlhan Geçer bu yazısında Yeni Şiir’e dair sert eleştirilerde bulunur. Yeni Şiir’in “tatsız bir mizahtan ileri gitmeyen acayip mısralar”dan oluştuğunu ileri sürer.⁸¹ Yeni Şiir akımı içerisinde kaleme alınan şiirlere yer veren mecmuaların birkaç sayıdan fazla çıkmadığını dile getirir.

⁸⁰ İlhan Geçer, “Yeni Şiire Dair”, *Uludağ*, Sayı: 78, (Temmuz – Ağustos 1946), ss. 20 – 21.

⁸¹ Geçer, s. 20.

“Hakiki varlığını ispat ettiğini iddia ettiğiniz yeni şiir, aradan uzun yıllar geçtiği halde henüz başladığından bir adım ileri gidememiş, sonrakiler bu çağırı açanların kötü bir taklitçisinden başka bir şey olamamışlardır. Acayıplığı bir yenilik sanan yeni şairlerin ekserisinde aynı mevzu ve aynı kelimelere rastlıyoruz.”⁸²

Bu akımı ilk başlatanların arkasından gelenleri, ancak öndekilerin birer taklitçisi olmakla itham eden İlhan Geçer, dar bir çerçevede kısıtlı konu ve kelime imkânlarıyla şiiri bir çıkmaza ittiklerini ileri sürmektedir.

Yeni şiire karşı tüm bu eleştirilerin ardından İlhan Geçer, hecenin ise kendisini ispatlamış olduğunu ve olgunluğa ulaştığını vurgular. Yeni şiire karşı yaptığı tüm bu ağır eleştirilere karşın yine de şiirde şekil konusunda daha sağduyulu bir anlayışa sahiptir. İlhan Geçer’e göre şiirin değerini, ne şekilde yazıldığı değil içinde barındırdığı öz ve kıymet belirler.

“Bir şiir ister aruzla ister hece ile ve isterse serbest vezinle yazılsın içi özlü ve kıymetli olduktan sonra hiçbir vakit modası geçmez ve uzun yüzyıllar edebiyat tarihinin malı olarak nesillerden nesillere okunur gider.”⁸³

Nitekim Yeni Şiir’i savunan İsmail Gerçeksöz’ün ilk şiir kitabı olan *Âşık Sazından Şiirler*’de yer verdikleri içerisinde hece vezniyle kaleme aldığı şiirler de bulunmaktadır. Bu kitabında yer alan 25 şiirin 11 tanesi hece ile yazılmış şiirlerdir. İsmail Gerçeksöz’ün de şiire hece ile başladığı söylenebilir. İlk yayımladığı şiir olan *Yaylada Gece*⁸⁴ adlı şiir de hece vezni ile yazılmış bir şiirdir.

Devam eden şiir serüveninde ise serbest tarzı benimsemiş bir şairdir. Nehir şiir olarak kaleme alınmış ve birer müstakil eser olarak basılmış *Bursa’nın Destanı* ve *Yaşayan Ağaç* adlı eserlerini serbest tarzda kaleme almıştır. Son şiir kitabı olan *İkinci Dönüş* adlı eseri de yine serbest tarzda yazılmış şiirlerinden oluşmaktadır.

Her ne kadar serbest tarzda şiirler kaleme alsın da İsmail Gerçeksöz, kafiye ve şekle önem veren bir şairdir. İlhan Geçer, *İkinci Dönüş* adlı eserle ilgili düşüncelerine yer verdiği yazısında şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

“İkinci Dönüş’te yer alan şiirler serbest vezinle yazılmış. Ama kafiye gene de var. Bu kafiye şiirlere renk ve ahenk katıyor. Öte yandan şairin biçime gereken önemi

⁸² Geçer, s. 20.

⁸³ Geçer, ss. 20 – 21.

⁸⁴ İ. Gerçeksöz, “Yaylada Gece”, *Demet*, Sayı: 13, (30 Haziran 1944), s. 11.

verdiğini de görüyoruz. Vezinsiz kafiyesiz şiir yazılabileceğini, fakat şekilsiz şiirin şiir olamayacağını bilen bir şair İsmail.”⁸⁵

İsmail Gerçeksöz’ün şiirle ilgili olarak üzerinde durduğu diğer bir konu ise şiirin ‘bir ideolojinin sözcüsü’ haline getirilmesidir. Şair, buna her fırsatta şiddetle karşı çıkmaktadır.

İsmail Gerçeksöz, kendisini “Türküm ve Türk Milliyetçisiyim”⁸⁶ diyerek tanımlamaktadır. Köşeyazılarında hiçbir şekilde çekinmeden ve geri durmadan bu görüşünü savunan yazılar kaleme almıştır. Ancak şiirlerine gelindiğinde ise bu dünya görüşünün izlerini açık ve net bir biçimde görmek pek mümkün değildir. O hayatı boyunca herhangi bir ideolojinin, şairi tarafından sanatına alet edilmesine kesinlikle çok sert biçimde karşı çıkmış bunu her fırsatta dile getirmiştir. Kendisinin de şiir serüveni boyunca buna hassasiyet göstermeye azami gayret sarfettiği bilinmektedir.

“Sanatın, hele şiirin bir politik maksada angaje edilmesini ötedenberi anlayamamışımdır. Çeyrek asrın Türkiyesinde dergileri, gazeteleri bu tür şiirler doldurmuş ama hemen hiçbirisi ezberlenen, şiir defterlerine yazılan olmamıştır.”⁸⁷

İsmail Gerçeksöz, bir amaca ve ideolojiye hizmet etmek maksadıyla kaleme alınan bu tip şiirlerin sürekliliğinin olamayacağını belirtir. Nitekim şiir geçmişimize baktığımızda Gerçeksöz’ün bu düşüncesinin ne denli doğru olduğu ortaya çıkacaktır.

Şair, sanatın toplum için mi yoksa sanat için mi olduğu sorusuna da bu bakış açısıyla cevap vermektedir. Ciddiyetten uzak bulduğunu söylediği bu sorunun, şairleri kimi kalıplara sokmaktan öte bir faydasının veya anlamının olmadığını ifade eder. Nitekim sınırlı sayıda olanın dışında bu kalıplar içerisine sıkışıp kalan çok fazla sanatçı olmadığını da belirtir.

“Hiçbir zaman içinde ciddiyetten eser bulamadım bunun.

Ne demek, sanat sanat için mi olsun, toplum için mi?.. Sanat sanattır her şeyden önce onu belli bir çizginin içine sokmak mümkün değildir. Nitekim bu münakaşanın ortaya atıldığı günden bu güne bir grup sanatçı müstesna çoğunluk bu kaidenin katı hükümleri içinde kalmadı. Sırasında sanat için de yazdılar, toplum için de.”⁸⁸

⁸⁵ İlhan Geçer, “İkinci Dönüş”, *Hisar*, Sayı: 100, (Nisan 1972), s. 26.

⁸⁶ İ. Gerçeksöz, “Evlattan Atasına Sitem”, *Millet*, Yıl: 5/2, Sayı: 1826/433, (3 Haziran 1976).

⁸⁷ İ. Gerçeksöz, “Osman Atilla’nın Gözlerinin Söylettiği”, *Doğru Hakimiyet*, Sayı: 123, (18 Şubat 1975).

⁸⁸ İ. Gerçeksöz, “Anadolu’dan Fışkıran Sanat Değerleri”, *Doğru Hakimiyet*, Sayı: 27, (11 Kasım 1974).

Şair, sanatın illâ ki toplum için yapılmasında ısrar edenlerin bu ısrarlarının altında başka bir niyetin yattığı kanaatini taşımaktadır. İsmail Gerçeksöz’e göre bu tutum, sanatçıyı belli bir ideolojinin sözcüsü haline getirmek fikrinden hasıl olmaktadır.

“Esasen sanat toplum için diyenlerin çoğunun bir alt düşüncesi vardı ve onlar sanatçıyı belli bir ideolojiye angaje etmek istiyorlardı. Zira tarih boyu bir takım siyasi akımlar ve ideolojiler sanatı en etkili propaganda vasıtası olarak kabul etmişler ve ona dört elle sarılmışlardır. Bugün Sovyetler Birliği başta olmak üzere, bütün komünist memleketlerde sanat bütün dalları ile kayıtsız şartsız partinin ve onun siyasi ideolojisinin kontrolü altındadır.”⁸⁹

Marksist ideolojide sanatın, rejime hizmet etmesi düşüncesi diğer bir değişik ideolojinin halka benimsetilmesi için sanatın araç olarak kullanılması gerektiği görüşü hakimdir. Bunun için toplumcu gerçekçi çizgideki sanat da “halkın kahramanları feodal dönemin aktörleri değil gelecek dünyanın ideolojik figürleri olacaktır. Bu bakımdan toplumcu gerçekçiliğin yansıtacağı gerçeklik, devrimci bir çizgi izlemelidir. Onun kahramanları da devrimci kumaştan biçilmelidir”⁹⁰ fikrini savunmaktadır.

İsmail Gerçeksöz ve İlhan Geçer, 1946 yılında Uludağ dergisinde şiir görüşleri üzerine karşılıklı birer yazı yayımlamışlardır. Bundan yıllar sonra yine her ikisinin de şiirlerini yayımladıkları Hisar dergisinde İlhan Geçer’in şairimizin son şiir kitabı *İkinci Dönüş* üzerine değerlendirmelerde bulunduğu bir yazısı yayımlanır. İlhan Geçer, bu yazıda İsmail Gerçeksöz’ün yıllar boyu savunduğu, sanatı bir ideolojinin emrine girmekten uzak tutma fikrini, hiçbir zaman terk etmediğini dile getirir.

“Şiirden kopmadığını söylediğim sanatçı daima kendini ve şiirini yenilemeye çalışmış, ama yenici ve ilerici olacağım diye şiiri soysuzlaştırmamış, sisli ve karanlık ufuklardan seslenmemiştir. Millî kültürümüze olan sevgi ve saygısı onu hep bizim şiirimizi yazmaya yöneltmiştir, modalardan, etkilerden, ideolojik saplantılardan uzak kalmayı başarabilmiştir.”⁹¹

İsmail Gerçeksöz’ün gazeteci kimliği ile kaleme aldığı yazılar, o dönem ülkenin içerisinde bulunduğu kargaşa ve puslu havayı yansıtırken; şiirlerini bu sert ve yoğun ortamdan uzak tutabilmesi, gerçekten dikkat çekicidir. Ülkenin içinde bulunduğu durumu, ortaya çıkan olayları, sürekli devam eden gelişmeleri göz önüne aldığımızda

⁸⁹ İ. Gerçeksöz, “Anadolu’dan Fıskıran Sanat Değerleri”, *Doğru Hakimiyet*, Sayı: 27, (11 Kasım 1974).

⁹⁰ Ali İhsan Kolcu, *Edebiyat Kuramları*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2008, s. 74.

⁹¹ İlhan Geçer, “İkinci Dönüş”, *Hisar*, Sayı: 100, (Nisan 1972), s. 26.

bunların yoğun olarak yaşandığı ortamda bulunan bir insanın şiirini tüm bu durumlardan uzak tutabiliyor olması, şiirini köşe yazılarında savunduğu görüş için bir araç haline getirmemiş olması gerçekten dikkat çekicidir. Bu durum İsmail Gerçeksöz'ün sanatına, şiirine ne denli önem verdiğini göstermesi açısından önemlidir. Şiirine karşı bu tutumunu, kargaşanın ve yoğun olayların arasında korunmaya muhtaç bir yavrunun babası tarafından can siperane muhafazası olarak da görmek mümkündür.

Elbette ki insan kendi görüşünü tamamiyle gizleyerek şiirler yazamaz ve bu kimseden de beklenemez. Nitekim şiir, şairinin duygu ve düşünce dünyasının bir mahsulüdür. Burada önemli olan şiirin bir takım fikirlerin yığıntısı haline getirilmemesidir. Yoksa her insan, dünyayı algılayış biçimi ve yaşayış tarzına göre şiirinin konusunu seçer ve imge dünyasını belirler. Burada önemli olan şiirin salt bir fikrin savunulması için kaleme alınmamış olmasıdır. Gerçek şiirden beklenen özünde sanatsal bir duyarlılığı ve hassasiyeti barındırmasıdır.

Nevzat Çalığıuşu da Hisar'da yayımlanan "Gerçeksöz'ün Ardından" başlıklı yazısında onun sanatıyla ilgili olarak ortaya koyduğu tespitlerde bu konulara değinmektedir.

"O'nun duygu ve düşünce dünyasını oluşturan unsurların en önemlisi milliyetçilikti. Milliyet şuuru onun şiirinde ince bir duyarlılık halindedir. Bağırmanın, hissettiren bu tür şiire varmanın bilhassa son yıllarda öyle herkesin harcı olamadığını göz önünde tutmak gerekir. Kısacası O şiirin sınırlarından çıkmayan, kurallarını ihmal etmeyen, bunu yaparken de fikrini yerli yerine koyabilen bir şairdir."⁹²

Nevzat Çalığıuşu, genel anlamda İsmail Gerçeksöz'ün şiiri üzerine şu değerlendirmeyi yapmaktadır.

"Şairdi. Evet O hakkıyla şairdi. Şiir yazmayı ilk gençliğinden ölümüne kadar sürdürmüştü. Belki şiir yahut genel olarak edebiyat O'nun tek meşgalesi olamamıştı. Geçim temini ile ilgili işler, (gazetecilik, matbaacılık, mütercimlik, memurluk), Batı Almanya'da dernek, Türkiye'de parti çalışmaları, inandığı gücü yettiği her konuda çırpınışı O'nu daha büyük bir şiirden alıkoymuş olabilir ama O yazdıklarıyla da bir yer kazanabilmişti ve bir iz bırakabilmişti."⁹³

Nevzat Çalığıuşu, İsmail Gerçeksöz'ün şiiri tek meşgalesi haline getirmemesinin ve tüm mesaisini sanatına tahsis edememesinin onu daha iyi ve güçlü bir şiirden

⁹² Nevzat Çalığıuşu, "Gerçeksöz'ün Ardından", *Hisar*, Sayı: 270, (Mayıs 1980), s. 23.

⁹³ Çalığıuşu, s. 23.

alıkoymuş olduğunu dile getirir. Bu kesinlikle doğrudur. Bir koltuğunda iki karpuz değil birçok karpuz taşımak zorunda kalmıştır. Bu yoğun ve çok boyutlu hayat içerisinde sanatına ayırabildiği imkânlar ile ancak böyle bir şiir ortaya çıkabilirdi. Bunun yanı sıra bu imkânlar içerisinde devasa bir şiir ortaya koyamamış olmasına karşın yazdıklarıyla şiir dünyasında kendisine bir yer edinebilmiş bir isimdir.

İsmail Gerçeksöz, halk şiirine karşı sıcak ve samimi bir bakışa sahiptir. Halk şiirinin zaferinin millî geleneğe, dil ve töreye sahip çıkmasından kaynaklandığını dile getirir.

“Gerçekten de Türk Halk şiiri altın devrini ve güçlü bir dönemini yaşamaktadır.

Dil ve muhteva bakımından geçmişte, politik yöntemler yüzünden günümüzde halkımıza gerektiği kadar kendini yeterince sevdiremeyen toplumun belli bir bölümüne hitap eden şiirimize mukabil ozanlarımızın ve halk şiirinin kendini aydın çevrelerde de kabul ettirmesi tek kelime ile onun zaferidir. Türk Halk şiiri millî geleneklerimize dil ve töremize öbüründen çok daha fazla sahip çıkmasını bildiği için bu kadar başarılı olmuştur.

Divan şiiri Farsça ve Arapçanın etkisi altında belli bir zümrenin şiiri idi. Tanzimatçılar batıya yöneldiler ve batı şiir geleneğini halkımıza sevdirmeye çalıştılar.

Cumhuriyetin son döneminde ise onu büyük bir çoğunlukla politikanın emrinde görüyoruz. Ama bir yıllık geçmişi içinde Türk Halk şiirine ne yabancı kelimeler ne batı hayranlığı ve ne de politika giremedi.

Çağdaş halk şiirimiz de bunlardan uzak, özbeöz bizim olarak geleneğini sürdürmektedir.”⁹⁴

Çağdaş halk şiirinin, en önemli kazancının Divân şiiri gibi Farsçadan ve Arapçadan kelime almamış olması, Tanzimatçılar gibi batı hayranlığı taşımaması ve son dönem şiiri gibi politikanın emrine girmemesi olduğunu dile getirmektedir.

İsmail Gerçeksöz, yabancı kelimelerden uzak, kendi iç dinamizmine ve geleneğine bağlı olan bunun yanında asla bir ideolojinin sözcülüğünü yapmayan şiirin peşindedir.

Bunu kendi şiirinde de gözlemlemek mümkündür. O şiirinde yeniliğe açık bir anlayışa sahiptir. Ancak bu ne batı hayranlığıdır ne de şiirini yabancı ve anlaşılmaz

⁹⁴ İ. Gerçeksöz, “Çağdaş Türk Halk Şiiri”, *Millet*, Yıl: 3, Sayı: 1005, (6 Kasım 1977).

kelimelerle örmektir. Onun şiirinde aradığı şey rahat söyleyiş imkânı bulma çabası olarak nitelendirilebilir.

İsmail Gerçeksöz, ‘arı dil’ anlayışını da eleştirmektedir. Şair, Basri Gocul’un Zaman Ağacı adlı şiir kitabı üzerine kaleme aldığı yazısında şairin kullandığı dille ilgili olarak şu değerlendirmelere yer vermiştir. Bu değerlendirme İsmail Gerçeksöz’ün şiir diline bakışı hakkında bize bilgi vermesi açısından önemlidir.

“Buraya kadar iyi de, bu “arı dil” diyerek güzel Türkçemize musallat edilen kelimeleri neden kullandığını anlayamadım Basri’nin. Mesela; yazgım, doğa, görkemli, sevgiceli, esrik, anımsama gibi... Bir şairin hayatının çeşitli safhalarında yaşının ve yaşadığı hadiselerin tesiri ile şiirine değişik konular seçmesini anlıyorum da özel hayatında konuşmadığını çok iyi bildiğim bu uydurma kelimeleri şiirine sokmasını anlayamıyorum.”⁹⁵

“Cumhuriyet devrinde dil meselesi tekrar ortaya çıktıktan sonra, yabancı kelimelere karşılık bulmak işi hızlanınca, bütün fikirler ilk anda “öztürkçe” isteği üzerinde kümелendi.”⁹⁶

Dilin sadeleşmesi konusu üzerinde fikir beyan eden mevcut üç grup vardır; “dile hiçbir şekilde dokunmamak” gerektiğini savunanlar, “yabancı kurallarla birlikte yabancı kelimeleri de atmak, fakat halk arasında yaşayanlara dokunmamak” fikrini ileri sürenler ve “bütün yabancı kelimeleri dilden atmak” düşüncesini taşıyanlar.⁹⁷

Üçüncü fikrin savunucusu Nurullah Ataç’tır. “Nurullah Ataç, fikrini tek başına savunmaktadır. Kendine katılan yoktur. Bununla beraber o, yabancı kelimelere bulduğu karşılıkları yazılarında ısrarla kullanmakta”dır.⁹⁸

İsmail Gerçeksöz, bu yolla yapılan uydurma kelimelerin karşısındadır. Millî bilinçte yeri olmayan ve duygu dünyamızda, zihin atlasımızda çağrışımlara sahip olmayan yapay kelimelerin kullanılmasına karşı bir görüşe sahiptir.

Bu ifade yanlış anlaşılmalıdır. İsmail Gerçeksöz, şiirlerinde yoğun olarak Arapça ve Farsça kelimeleri kullanıyor değildir. Eski şiir geleneğinin tesirinde bir şiir anlayışına sahip değildir. Aksine sade bir dil kullanan yazar, şekil olarak da kendisine daha rahat bir söyleyiş imkânı sağlayan serbest şekli benimsemiştir.

⁹⁵ İ. Gerçeksöz, “Zaman Ağacı” Üzerine”, *Millet*, Yıl: 5/1, Sayı: 1640/269, (20 Kasım 1975).

⁹⁶ Ağâh Sırrı Levend, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları*, TTK Yayınları, Ankara 1949, s. 405.

⁹⁷ Levend, s. 405.

⁹⁸ Levend, s. 406.

İsmail Gerçeksöz'ün şiirlerinde kullandığı nazım şekilleri çoğunlukla dörtlüklerden oluşmaktadır. Bunun yanında kimi zaman bentlerden de oluşan şiirlerini görmek mümkündür. Bazen de kalıplara bağlı kalmaksızın mısra hakimiyetinin olmadığı şiirleri de vardır. Nehir şiir örneği olan eserleri *Bursa'nın Destanı* ve *Yaşayan Ağaç* serbest tarzda kaleme alınmış şiirleridir.

Şiirlerinde daha çok tasvirler dikkati çekmektedir. Lirik bir tarza sahiptir. Şiirlerinde gür ve bağırان bir ses görmek zordur. Sesinin gür çıktığı nadiren kimi tarihî temaları işlediği şiirlerinde görülebilmektedir. O daha ziyade insanın ruhuna hitap eden yumuşak ve zarif söylemi benimsemiştir.

İlk şiirlerinde tabiatın çok yoğun bir biçimde işlendiğini görmek mümkündür. Burada tabiat bir dekor olarak işlenmekten öte şiirin temasını oluşturmaktadır. Tabiatı canlı bir biçimde ele almıştır. Tabiatın korunmasına özellikle bir hassasiyeti vardır. Nitekim bir nehir şiir olan *Yaşayan Ağaç* adlı eseri tabiat temasını işleyen bir şiirdir. Ancak son şiirlerinde tabiat temalı şiirlerinin azaldığını söylemek mümkündür. Son dönemlerde ise tarihî ve millî şiirlerinin sayının arttığı gözlemlenmektedir. Bunda hiç şüphesiz ülkenin 1980 ihtilâli öncesi içerisinde bulunduğu karmaşık durum etkili olmuştur.

İsmail Gerçeksöz'ün şiir anlayışına değinen birkaç yazıdan daha fazlasını bulamadık. Bu yazılanlar ve şiirleri yoluyla İsmail Gerçeksöz'ün şiir anlayışını ortaya koymaya gayret ettik. Özgün bir şiir anlayışıyla kendisine bir yer edinmiş olan şair, kim bilir belki de o puslu dönemde vurularak öldürülmemiş olsaydı Türk şiirinin önemli isimlerinden birisi olabilirdi.

3. 2. MUHTEVALARINA GÖRE ŞİİRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3. 2. 1. Aşk Şiirleri

İsmail Gerçeksöz'ün şiir atlasında aşk önemli bir yere sahiptir. Aşk konusundaki şiirlerinin sayısı azımsanmayacak miktarlardadır. Şiir kitaplarında ve dergilerde yayımlanan şiirleri arasında aşk konusundaki şiirleri bulunmaktadır.

Âşık Sazından Şiirler'den

Âşık Sazından Şiirler kitabının ikinci şiiri olan “Baharla Giden Sevgili” şiirini bir aşk şiiri olarak değerlendirmek mümkündür. Âşık, giden sevgilinin ardından içine düştüğü yalnızlığı ve boşluğu anlatmaktadır. Yarın gidişi baharı da beraberinde götüren bir gidiştir. Sevgilinin âşığın yanında oluşu nasıl baharlar güzellikler getirmekteyse onun gidişiyle birlikte bahar da sona ermekte ve her şey canlılığını kaybederek solmaktadır.

“Bir ses kaldı o giderken baharla,
Rüzgar ve çiçeklerde veda, veda
Ve son uzattığı veda busesi,
Dağların verdiği bir seda, seda!.”⁹⁹

Şairin 11’li hece ölçüsüyle yazdığı bu şiirde kullanmış olduğu “veda, veda”, “seda, seda”, “eda, eda”, “feda, feda” gibi ikilemelerle bir yansıma oluşturmaya çalıştığı söylenebilir. Şair, şiire bu yolla bir ahenk katmaya çalışmıştır. Bu ikilemeler âdeta dağlara doğru haykıran âşığın sesinin yansıması şeklinde de okunabilir.

İsmail Gerçeksöz'ün aynı kitaptaki “Teselli” adlı şiiri de aşk konusundaki şiirleri arasında ele alınabilir.

“Tesellin baharın yelleri gibi
Penceremi açıp kaçmak mı idi?
Gözlerin yaylanın selleri gibi
Kalbime sadece akmak mı idi?”¹⁰⁰

Şairin bu şiiri de bir öncekinde olduğu gibi âşığın sevgilisinin ayrılığından şikayet ettiği bir şiir olarak karşımıza çıkar. Şiirin öznesi, kendisini teselli edip yaralı gönlünü sarıp iyileştirdikten sonra ardından bir yara da kendisi açıp giden sevgiliye sitem etmektedir. 11’li hece ölçüsüyle yazılmış olması ve kafiye şeması, bize koşmayı anımsatmaktadır.

⁹⁹ İ. Gerçeksöz, *Âşık Sazından Şiirler*.

¹⁰⁰ Gerçeksöz, s. 3.

“Yaylada gezmiştik nasıl el ele
 Pınardan su içtik nasıl seninle
 Bana kopardığın gülü elinle
 Sadece göksüme takmak mı idi?”¹⁰¹

Aşk temasını işlediği bir diğer şiiri “Salahattin Acarkol’a” ithafını taşıyan “Geçiş” adlı şiirdir. Şair, bu şiirinde de önceki şiirlerinde olduğu gibi yine sevdiğinden ayrı düşmenin ıstırabını dile getirmektedir. Bu şiirde sevgiliden ayrılışın ölümden acı olduğu şu mısralarla dile getirilmektedir.

“Beni korkutmuyor ölüm bir lahza bile,
 Korku senden ayrılmaktır içimde...”¹⁰²

Şairin korktuğu asıl şey ölüm değil sevgiliden ayrılmanın ıstırabıdır. Ölüm insanı korkutan bir durum olmaktan çok inanan insan için yeniden ve gerçek bir hayatın başlangıcıdır. Daha doğrusu “yalan dünya, fani dünya” olarak nitelendirilen dünyadan gerçek dünyaya, “ebedi âleme” geçiş olarak görülür. Ama her ne kadar öyle de olsa ölümün yüzü soğuktur ve acı verir. Şair de burada ölümü sevilenden ayrılığın elemi ile eş görmekte, hatta ondan daha zorlu bir durum olarak sunmaktadır.

“Beni korkutmuyor ölüm bir lahza bile
 Fakat senden geçiş arzusu yok içimde...
 Ne zamanki bu arzu şahlanacak bende
 O anda başlayacak hayattan
 Ölüme geçiş...”¹⁰³

Şair, şiirin son bölümünde sevgiliden ayrılmayı da ölümle eş değer görmektedir. Ondaki ayrılış âdeta hayattan ölüme geçiştir. Belki cismanî olarak yaşamaya devam eder. Ancak ruhî ve aklî olarak kendinden geçmiş bir mecnun halini alır. Hayattan zevk aldığı, yaşadığını anladığı zamanlar ancak sevdiğinin kendi yanında var olduğu zamanlardır.

Âşık Sazından Şiirler adlı eserde aşk şiirleri arasına alabileceğimiz şiirlerden birisi de “Serenat” adlı şiirdir. Serenat batı kültürlerinde sevgilinin penceresi önünde ona okunan şarkılar olarak bilinmektedir. Şiirin öznesi de burada sevdiğine aşkını anlatmaktadır. Şiirin öznesi, aşkının zorluğunu “sevgin bana uzaktır gökteki bulutlar

¹⁰¹ Gerçeksöz, s. 3.

¹⁰² Gerçeksöz, s. 13.

¹⁰³ Gerçeksöz, s. 13.

kadar” ifadesiyle şiirin ilk mısraında verir. Şiirde genel itibariyle sevdiği kızın kendisini fark etmemesini ve bundan duyduğu ıstırapı dile getirmektedir.

“Yerin güzellikleri gökteki ay ve yıldız
Secde etse yeridir sana ey sarışın kız
Fakat neden yüzünde tebessümün vefasız
Her bakışında sana dökülen, dillerimdir.”¹⁰⁴

Şiirin öznesi son dörtlükte sevdiğinin güzelliğini ve onun vefasızlığını dile getirmektedir. İlk iki mısradaki ay ve yıldızın sevgilinin güzelliği karşısında secde etmelerinin yerinde olacağını söylemesi bize divân şiirindeki sevgiliye söylenen kimi övgüleri hatırlatmaktadır. Bunun yanı sıra divân edebiyatında aşğın çokça şikayet ettiği, sevgilinin vefasızlığı da burada dikkati çekmektedir.

Yine *Âşık Sazından Şiirler* adlı kitapta yer alan “Yosma” adlı şiir de aşk şiirleri arasına alınabilir. Burada âşğın sevgiliye bir sitemi vardır. Bu şiirde şiirin öznesi, sevgili ile geçmişte yaşadıkları güzellikleri ve hatıraları anımsar.

“ Ve baharda kuşlar gibi fısıltıların
Mecnunlar gibi yaşadığımız o demde
Zaman, bulut gibi dağılırdı muhayyilemde...”¹⁰⁵

Bu geçmişe özlem ve hasret sözcüklerinin ardından şimdi sevgilinin başka bir aşğın kucığında saadet içerisinde oluşunun düşüncesi, şiirin öznesini ıstırap içerisinde bırakmaktadır.

“Sen şimdi kimbilir hangi âşıkının kucığında
Aşktan ve saadetten dem vurmaktasın
Ve belki de o çıldırtan kahkahanı
Bir tayfun gibi savurmaktasın...”¹⁰⁶

Şairin aşk şiirleri arasına alabileceğimiz bir başka şiiri de “Bir Akşamın Hatırası” adlı şiirdir. Şiir “Kâmuran Özaksoy’a” ithafını taşımaktadır. Şiir, şairin sevgilisiyle bir akşam yürüyüşünün tatlı bir hatırasını barındırmaktadır. Şiir, artık bir hatıra olarak kalan o akşamın özleminin ifadesini taşır.

¹⁰⁴ Gerçeksöz, s. 21.

¹⁰⁵ Gerçeksöz, s. 9.

¹⁰⁶ Gerçeksöz, s. 9.

İkinci Dönüş'ten

İkinci Dönüş adlı şiir kitabında yer alan “Gel” adlı şiiri de aşk şiirleri arasında ele almak mümkündür.

Şiirin öznesi, burada yaşlanmışlığın ıstırabını çekmektedir. Geçen günler ne denli güzel olsa da zaman ilerlemekte; insan ise buna karşı koyamamaktadır. İnsanın gönlü hiç yaşlanmamakta hangi yaşa ererse ersin yine sevmek sevilme istemektedir. Daima arzuları ve istekleri vardır. Ancak gerçek olan şey ise zamanın durdurulamazlığı, devamlılığı ve en nihayetinde sonlanacağıdır.

“Zaten yıkılası dünya böyledir

Yaşantıları hatıra olur

Biz bitmesek de gider ömür

Acı gerçek budur...”¹⁰⁷

Şair, bu acı gerçeğin farkındadır. Geçmiş güzel günler zihninde birer mutlu anı olarak kalmaktadır. Özne bu mutlu anları düşündükçe bunun bir gün sonlanacağını da bilir. Bu durumda ona göre yapılacak tek şey vardır. O da kalan zamanı olabildiğince iyi değerlendirmek dolayısıyla ondan olabildiğince zevk almaktır. Şair, şiirin son dörtlüğünde de bunu ifade etmektedir.

“Gel kollarıma -haydi boş ver-

Vakit o kadar dar ki,

Gel kollarıma gel

Yaşanacak kaç yılımız var ki?...”¹⁰⁸

İkinci Dönüş kitabında aşk teması içerisinde ele alabileceğimiz diğer bir şiir ise “Tutku”¹⁰⁹ şiiridir. Bu şiir Hisar dergisinde de yayımlanmıştır.¹¹⁰ Şiir, “karıma” ithafını taşır.

Şairin karısına duyduğu sevgi ve minnet dikkati çekmektedir. Bu şiirde şiirin öznesinin şairin kendisi olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim şiirin başında yer alan ithaf da bunu göstermektedir. Şair, ona sevgili değil doğrudan karısı olarak hitap eder şiirde.

“Tutkum ikindi gölgelerince sere-serpe

Senden geçer çocuklarıma...”¹¹¹

¹⁰⁷ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 46.

¹⁰⁸ Gerçeksöz, s. 46.

¹⁰⁹ Gerçeksöz, ss. 43-44.

¹¹⁰ İ. Gerçeksöz, “Tutku”, *Hisar*, Sayı: 87, (Mart 1971), s. 13.

Şair, karısını, kendisini rüya âlemlerine götüren bir peri olarak görür âdeta. Onun bakışları özne için çok etkileyicidir. Nitekim onu “Gelir yüzyıllardan bakışların” dizesiyle yalnız bakışlarıyla anımsar. En taze en canlı anı, onun gözleridir. İnsanın yaşlandıkça değişen bedeninde değişmeyen tek şeyin gözler olduğu söylenir. Şair de yitirdiği karısını, onun ardından onun bakışlarıyla anımsar.

“Rüyasız bir dünyayı düşünemem bilirsin
Kadehim, sigaram ve kitaplarım
Kaygısız ve sevinçsiz bir dünyayı
Kapanıp kalmışlığım ortasında upuzun kışların...”¹¹²

Özne, uzun kış gecelerinde eve kapanıp kalmasından dolayı kadehiyle kitaplarıyla bir hayal ikliminin içerisinde olmak ister. Bu hayal iklimi âdeta karısıyla beraber oldukları dönemdir.

Yalnızlığın en çekilmez olduğu zaman kişinin bir başına dar bir mekan içerisine sıkışmış kalmış halidir. Bu nedenle şair de uzun kış gecelerinde tek başına kaldığı zamanlarda ancak karısının hayaliyle teselli bulmaktadır.

Özne, bu karamsar ve sıkıntılı zamanlardan, insana ıstırap veren bu düşüncelerden sıyrılmak için bir yol, bir ümit bulur. O da karısından geriye kalan hatıralardır.

“Bir ümit gibi parıldar geçmiş yazlardan
Yastığımdaki papatyalar var ya.
Penceremizde elinle suladığın çiçeklerce rahat
Mendiline dek işlediğin nakışların...”¹¹³

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Uludağ dergisinde yayımlanan “Bahar Serenadı”¹¹⁴ adlı şiir İsmail Gerçeksöz’ün aşk şiirlerinden birisidir.

Şiirin öznesinin sahilde etrafı seyrederken etraftaki çiftleri görmesi ona sevgilisi ile geçmişte yaşadığı güzel anları hatırlatır. O günlere özlem duyar. Yeniden sevgilisiyle beraber olmak ister. Ancak yaşlanmış olduğunu bilir ve kendisine ait nice güzel anılarının olduğu bu sahillere bu hayliyle yakışmadığını düşünür.

“Daha gençler geliyor şimdi sahillere

¹¹¹ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 43.

¹¹² Gerçeksöz, s. 44.

¹¹³ Gerçeksöz, s. 44.

¹¹⁴ İ. Gerçeksöz, “Bahar Serenadı”, *Uludağ*, Sayı: 71, (Mayıs – Haziran 1945), s. 25.

Ve ben kendimi çok görüyorum

Bu sahillere...”¹¹⁵

Bu durumda tek sığınak ve dönüş olarak sevdiği insanı görür. Ancak onun da eski güzelliğinin kalmadığının bilincindedir. Geçen yılların, yüzünde nice izler bıraktığını ve akıp giden zamanın onun güzelliğini de beraberinde alıp götürdüğünü bilmektedir. Burada şiirin öznesi, gerçekçi bir bakışla görür sevdiğini yıllar elbetteki insanın gençliğinden, sağlığından ve güzelliğinden bir şeyler alıp götürür. Hiç kimse gençliğinde olduğu gibi güzel ve sağlıklı olamaz. Şair de kendisi gibi sevdiğinin de yaşlandığını, ona baktığında âdeta kendi aksini onda göreceğini bilir. Bu yüzden onun bu halini görmek istemez.

“Sende kendimin aksini göreceğim

Bırak güzelliğin içimde, ilk bıraktığın gibi kalsın.”¹¹⁶

İsmail Gerçeksöz’ün aşk temasını işleyen bir diğer şiiri yine Uludağ dergisinde yayımlanmış olan “Mektup”¹¹⁷ adlı şiiridir. Bu şiirde özne bırakıp gittiği sevgilisine bir gün yine dönüp geleceğini ifade eder. Şiir âdeta bırakılıp gidilen sevgiliye hitaben geri döneceğini haber veren manzum bir mektup özelliği taşımaktadır.

Uludağ dergisinde yayımlanmış ve aşk teması içerisinde değerlendirebileceğimiz diğer bir şiir ise “Sensiz Gecelerimden Biri”¹¹⁸ adlı şiirdir. İsmail Gerçeksöz’ün 83 mısralık uzun bir şiiridir. Şiir “Saat bir, odam boş, düşünüyorum.” mısraıyla başlar. Şair bu mısraı devamında gelen diğer üç bendin ilk mısraı olarak da kullanır. Şair, bu yolla âdeta bize zamanı hatırlatmakta ve zamanın şiirle birlikte akıp gittiği izlenimini vermektedir. Şiir, genel itibarıyla aşkın gece yarısı hasretini çektiği sevgilisinin yokluğuna serzenişinin ve onun yanında olmayışına hayıflanışının ifadesidir.

“Hülyalarım, Yemende, Çinde,

Arzularım sende,

Geceleri böyle yaşıyorum

Ve o sıcak bakışların gözümün önüne geldikçe

Çıldırmağıma şaşıyorum...”¹¹⁹

¹¹⁵ İ. Gerçeksöz, “Bahar Serenadı”, *Uludağ*, Sayı: 71, (Mayıs – Haziran 1945), s. 25.

¹¹⁶ İ. Gerçeksöz, “Bahar Serenadı”, *Uludağ*, Sayı: 71, (Mayıs – Haziran 1945), s. 25.

¹¹⁷ İ. Gerçeksöz, “Mektup”, *Uludağ*, Sayı: 74, (Kasım – Aralık 1945), s. 17.

¹¹⁸ İ. Gerçeksöz, “Sensiz Gecelerimden Biri”, *Uludağ*, Sayı: 95, (Mayıs – Haziran 1949), s. 24 – 26.

¹¹⁹ İ. Gerçeksöz, “Sensiz Gecelerimden Biri”, *Uludağ*, Sayı: 95, (Mayıs – Haziran 1949), s. 24.

Şair bir yandan da onları ayıran insanlara serzeniş içerisinde. Bu ayrı kalmışlığın acısı içerisinde ölümü bir kurtuluş olarak görmektedir. Zamanda ilerleme de dikkati çekiyor.

“Saat üç gözlerimi kapıyorum,
Belki diyorum rüyama girer
Rüyada da olsa onu görmem yeter”¹²⁰

Burada şiirin öznesinin sevgilisine duyduğu özlem yalnızca sevilenin kendisine duyulan hasretten ayırdır. Şair, sevdiğinin, kendisinin kolları arasında olmasını istemektedir.

“Bu gece yarısı
Gözlerimde ağlamak arzusu.
Dudaklarımda öpmek.
Ellerimde okşamak arzusu
Yaşamak, yaşamak, yaşamak arzusu...”¹²¹

İsmail Gerçeksöz’ün şiirlerinde aşkın bu yönüyle yer alışı az rastlanır bir durumdur. Aşk temasını işleyen diğer şiirlerine baktığımızda daha ziyade cinselliğin ön planda olmadığı saf sevgiden söz etmek mümkündür. Aşk şiirleri genel itibarıyla sevgilinin yanında olması ve onun, şiirin öznesinde uyandırmış olduğu güzel duygulanışlar üzerinde şekillenmektedir. Ancak burada özne şehvetli bir bakışla sevdiğini arzulamaktadır.

Hisar dergisinde yayımlanan “Gün Olur”¹²² şiiri de şairin aşk temalı şiirlerindendir. Bu şiirde, aşkın, sevgilinin gülüşü ve ağlayışı ile girdiği hallerin tasviri sunulmaktadır.

“Gülersin, dallarda körpe bahar
Yaşamak lezzetinden ölürüm...”¹²³
“Yazılmamış mısraların sancısında kalemim,
Sonunu bir türlü hatırlayamadığım şarkılar
Zaman cimri, cömert, hovarda
Gidersin istasyonlarda kalakalırım,
Resimlerimiz ihtiyarlar duvarda...”¹²⁴

¹²⁰ İ. Gerçeksöz, “Sensiz Gecelerimden Biri”, *Uludağ*, Sayı: 95, (Mayıs – Haziran 1949), s. 25.

¹²¹ İ. Gerçeksöz, “Sensiz Gecelerimden Biri”, *Uludağ*, Sayı: 95, (Mayıs – Haziran 1949), s. 26.

¹²² İ. Gerçeksöz, “Gün Olur”, *Hisar*, Sayı: 123, (Mart 1974), s. 14.

¹²³ İ. Gerçeksöz, “Gün Olur”, *Hisar*, Sayı: 123, (Mart 1974), s. 14.

Burada şiirin öznesi giden sevgilinin ardından “istasyonda” yalnız kalır. Ancak sevgilinin bu gidişi normal bir gidiş veya ayrılık olmaktan çok bir ölüm hali olarak düşünülebilir. Şiirin öznesi gidenin ardından dünyada yapayalnız kalakalır. Bunun yanında hayat, sevgilinin yokluğuyla “yazılamayan mısralar” ve sonu “hatırlanmayan şarkılar” gibi kalır. Yine sevgilinin gidişinin ardından ihtiyarlayacak olan onlar değil resimlerdir. İhtiyarlamak için şarkının sonunu duymak, mısraları tamamlamak, yaşamak lazımdır. Şiir yitirilen sevgilinin ardından duyulan yoğun hüznün ifadesidir.

Hisar dergisinde yayımlanan aşk şiirleri içerisinde alınabilecek diğer bir şiir ise “Mektup” adlı şiirdir. Şiirin öznesi sevdiğine

“Sen hep gelmemiş baharlarda olacaksın,

Bense unutulmuş kış gecelerinde.”¹²⁵ mısralarıyla özlemini dile getirmektedir.

Şiirin öznesi zaman zaman kulağına gelen bir musiki ile uzaklarda olan sevdiğini yanında bulur.

“Selamını alırım “Suzinâk”dan,

“Nevâ”da yanımda olursun...”¹²⁶

Bir müzik, bir melodi, insanın içine hapsettiği duygularını açığa çıkarır. İnsanın duygularının önüne çektiği en sert ve aşılmaz duvarları yıkar ve onun en müphem duygularını açığa çıkarır.

İnsan, kimi duygularını çevresinden gizleyip zihninin, gönlünün derinliklerine hapseder. Ancak zaman zaman bu saklı kalmış gizleri açığa çıkaran etkenler olur. Bunu yapan kimi zaman hüznü bir melodidir. İnsanın içindeki gizli hüznün ortaya çıkar ve gözleri buğulanır. Kimi zaman da insanı içinde bulunduğu durumdan alır, hayal diyarlarına tatlı bir gezintiye çıkarır. Burada da şiirin öznesi için bunları söylemek mümkündür. O da duyduğu musiki ile kendinden geçer ve hayal alemine dalar. Ancak bu tatlı hayal uzun sürmez.

“Sen o günkü gibi genç ve güzel,

Benimse saçlarımda zaman, yüzümde yıllar

Üzülürsün,

Kahrolursun...”¹²⁷

¹²⁴ İ. Gerçekşöz, “Gün Olur”, *Hisar*, Sayı: 123, (Mart 1974), s. 14.

¹²⁵ İ. Gerçekşöz, “Mektup”, *Hisar*, Sayı: 101, (Mayıs 1972), s. 25.

¹²⁶ İ. Gerçekşöz, “Mektup”, *Hisar*, Sayı: 101, (Mayıs 1972), s. 25.

¹²⁷ İ. Gerçekşöz, “Mektup”, *Hisar*, Sayı: 101, (Mayıs 1972), s. 25.

Şiirin öznesi geçen yılların kendisinde ortaya koyduğu değişimin farkındadır. Artık genç ve yakışıklı bir delikanlı değildir. O, yılların üzerinden geçtiği ve her geçişinde kendisinden nice varlıkları alıp götürdüğü ve nice yoklukları ona miras bıraktığı biridir. Kendisi de bunu “saçlarımda zaman, yüzümde yıllar” mısraıyla ifade eder. Zamanın saçlarına hediye ettiği beyazlıklar ve yılların geçerken yüzünde hatıra olarak bıraktığı izler vardır. Artık yaşlanmışır. Aslında üzülen ve kahrolan karşısındaki değil kendisidir. Şiirin öznesi bundan muzdarip ve şikayetçidir.

İsmail Gerçeksöz’ün Hisar dergisinde yayımlanan “Değişen Ne?”¹²⁸ adlı şiiri de şairin aşk şiirleri arasında değerlendirilebilecek bir şiirdir. Bu şiirin öznesi kaybettiği sevgilisine özlemini dile getirmektedir. Sevgisini yitirmiş olmasının getirdiği değişimi dile getirmektedir.

Hisar dergisinde yayımlanan bir diğer şiir olan “Yağmurlu Geceler”¹²⁹ şairin aşk temasını işlediği bir şiirdir. Bu şiirinde de şair, sevdiğinin özlemini duyan öznenin onu bekleyişini ve çağırışını ifade etmektedir.

Aşk temasını işlediği diğer bir şiiri ise Kaynak dergisinde yayımlanan “Olmadı Gitti”¹³⁰ adlı şiiridir. Şair, burada bir aşkın sona erişinden bahsetmektedir. Kaynak dergisinde yayımlanan ve yine aşk temasını işlediği diğer bir şiiri de “Sevda”¹³¹ adlı şiirdir.

3. 2. 2. Tabiat Şiirleri

Tabiat, İsmail Gerçeksöz’ün şiirlerinde sıkça yer verdiği bir unsurdur. Bunun yanı sıra tabiatı tema olarak işlediği 15 şiiri vardır. Bu 15 şiirin yanı sıra nehir şiir örneği olabilecek kitabı *Yaşayan Ağaç* da yine tabiat temasını işlediği bir eserdir.

Âşık Sazından Şiirler’den

Tabiat, İsmail Gerçeksöz’ün şiirlerinde sıkça rastlanan bir temadır. Tabiat temasını işlediği şiirlerinde onu yalın olarak ele almaktadır. Onu saf bir tabiat olarak ele alır ve o şekilde betimler. Ona farklı anlamlar yüklediği nadirdir. O tabiatı yalın ve kendisinde uyandırdığı duygulanışlar yönüyle ele alır. Şiirlerinin pek çoğu tabiatın, özellikle mevsim geçişlerinin ve baharın tasvir edilmesi şeklinde kendisini

¹²⁸ İ. Gerçeksöz, “Değişen Ne?”, *Hisar*, Sayı: 155, (Kasım 1976), s. 10.

¹²⁹ İ. Gerçeksöz, “Yağmurlu Geceler”, *Hisar*, Sayı: 159, (Mart 1977), s. 25.

¹³⁰ İ. Gerçeksöz, “Olmadı Gitti”, *Kaynak*, Cilt. 2, Sayı: 20, (1 Ağustos 1949), s. 264.

¹³¹ İ. Gerçeksöz, “Sevda”, *Kaynak*, Cilt. 2, Sayı: 13, (1 Ocak 1949), s. 17.

göstermektedir. *Âşık Sazından Şiirler* adlı eserinde yer alan şiirlerinde de bunu gözlemlemek mümkündür.

“Yaylada Bahar” adlı şiirde baharın yaylaya getirdiği güzelliklerin ve kendisinde uyandırdığı neşenin ifadesini sunmaktadır. 7’li hece ölçüsüyle yazılmış olan şiirde, şu dörtlüklerle baharın yaylaya getirdiği değişim ifade edilmektedir.

“Yayla gülleri açtı
Bahar geldi illere...
Taze kokular saçtı,
Dağa, çamlı bellere...”¹³²

Aynı şiirin devamında baharın gelişinin hayvanlar üzerinde ortaya koyduğu değişim de dile getirilmektedir. Baharla beraber artan sıcaklıklarla birlikte göçmen kuşlar da gelmeye başlar.

“Leylek geldi yuvaya,
Neş’e verdi ovaya,
Su içer doya doya,
Turna iner göllere...”¹³³

Hece ölçüsüyle kaleme adlıği “Yayla Yolu” adlı şiirinde de yaylaya gidiş yolunun tasviri yapılır.

“Gülü kokar burcu, burcu
Ufka uzar bitmez ucu
Bilmem, nedendir yorucu
Yala yolu, yayla yolu”¹³⁴

Başında “30 Haziran 944 - Sayı 13 “Demet” mecmuasında neşrolunmuştur.” ibaresi yer alan “Yaylada Gece” adlı şiir, İsmail Gerçeksöz’ün süreli yayınlarda yayımlanan, bizim rastlayabildiğimiz, ilk şiiridir. Bu şiir aynı zamanda *Âşık Sazından Şiirler* kitabında da mevcuttur. Şair hece vezniyle yazmış olduğu bu şiirinde de bir yayla gecesi tasviri sunmaktadır.

“Uzaklardan bir yıldız yandı ve söndü
Ilık rüzgar yavaşça çiçeklerde gezindi...
Yorgun kuşlar yuvaya sürüler köye döndü,

¹³² İ. Gerçeksöz, *Âşık Sazından Şiirler*, s. 1.

¹³³ Gerçeksöz, s. 1.

¹³⁴ Gerçeksöz, s. 5.

Gecenin sessizliğı yine yaylaya indi...¹³⁵

Şair, sıklıkla baharın gidişine hayıflanmaktadır. Şiirlerinde bunun üzerinde çok fazla durmaktadır. Baharın sona erişi onun için âdeta hayatın zevkinin, eğlencesinin kalkmasıyla, yaşanamaz ve çekilmez bir hale gelmesiyle eş değerdir. Şair, bundan büyük bir üzüntü ve ıstırap duymaktadır. Âdeta bu üzüntüyü tabiat bütün halinde yaşamaktadır. “Faruk Taşkıran’a” ithafını taşıyan “Baharın Son Akşamı” adlı şiirde bunu görmek mümkündür.

“Mehtap durgun

Deniz coşacak gibi kızgın

Deniz ve mehtap kırgın...¹³⁶

Baharın insana verdiği sevinç ve mutluluk da baharın o güzel havasının sona erişiyile birlikte son bulmaktadır. Güzel bahar akşamlarında mutlulukla söylenen şarkılar da baharın gidişiyile artık bir başka bahara kalmaktadır.

“Nemli bulutlar denizin üstüne indi...

Bahar akşamlarının şarkısı

Baharın son akşamile dindi...¹³⁷

Şair için baharın sona erişi bir acı ve ıstırap nedenidir. “Hüseyin Mumcu’ya” ithafının yer aldığı “Sonbahar” adlı şiirde de baharın gidişinin diğer şiirlerinde olduğu gibi şaire verdiği acıyı görmek mümkündür.

“Son meyveler dallarda,

Ayrılık acısı var

Kırık dökük yollarda,

Dünkü yemyeşil bahar...¹³⁸

Baharın sona erişinde ve güzel sıcak günlerden soğuk günlere geçişte şairin zihninde uyanan üzüntü görülmektedir. Gökyüzünün maviliğinin artık kurşunî bir renk alacağı yağmurlu günler gelmektedir. Bu durum, şairin içini daraltmakta ve şair de gökyüzündeki engin maviliklerin gidişine hayıflanmaktadır. Bunu “Bahara Veda” isimli şiirde görmek mümkündür.

“Rüzgar her zamankinden daha hızlı ve serin,

Bir neş’esi kalmamış zevki yok hiçbir yerin,

¹³⁵ Gerçeksöz, s. 7.

¹³⁶ Gerçeksöz, s. 14.

¹³⁷ Gerçeksöz, s. 14.

¹³⁸ Gerçeksöz, s. 15.

Bizlere küsmüş gibi benzi uçuk göklerin
Yağmur yağacak yağmur başlayacak hıçkırık”¹³⁹

Şaire göre; baharın gidişiyle “zevki yok hiçbir yerin” ve bu şekilde hayattan tat almak mümkün değil. Nitekim sevdiğinden ayrılışını yine baharla özdeşleştirdiği şiirleri de mevcuttur. Şair, baharın gidişini, sevdiğinden ayrılışı gibi görmektedir. Aşk şiirleri arasında yer verdiğimiz “Baharla Giden Sevgili” şiirinde de sevgilinin sona eren baharla birlikte gittiğini görmekteyiz.

“Bahara karışıp giden o yarı
Sonsuz yolculuk mu dağların ardı?”¹⁴⁰

Şair, baharı ve güzel havaları seven birisidir. Bu durum şiirlerinde de kendisini göstermektedir. Şiirleri, ya baharın gelişinin sevinciyle dopdolu ya da baharın sona erişinin anlatımıyla durgun ve üzgündür. Ancak “Orhan Ural’a” ithafının yer aldığı “Bahar Yine Gelir” adlı şiirde şairin genel bahar anlayışının dışında bir durum dikkati çeker. Diğer şiirlerinde ve genel itibarıyla bahara dair görüşlerinde baharın gidişiyle hiçbir şeyin tadının kalmadığını söyleyen şair, burada farklı bir tutum içerisindedir. Baharın yine geleceğini söyleyerek ve ümitsiz olmaya gerek olmadığını dile getirerek gelen kışın da bir tadı olduğunu ifade eder.

“Daha fecaatlidir kara kışın gelişi...
Fakat onda da vardır yine bir mevsim tadı...
O da bir gün gibidir can sıkılmaz ümit kırmaz
Ve yayılır kalplere taze baharın adı...”¹⁴¹

Şair, burada her ne kadar kışın da bir mevsim ve can sıkılmaz, ümit kırmaz bir gün olduğunu söylüyor olsa da yine kışın, sonunda gelecek olan baharın haberini insanların kalplerine müjdelediğinden bahsetmektedir. Şairin, kışa bu yumuşak bakışı yine baharla ilişkilidir. Kışı şaire yaşanabilir bir mevsim olarak gösteren baharın gelişini müjdeliyor oluşudur.

Şairin “Gece” başlıklı şiiri de tabiat teması içerisinde değerlendirilebilecek bir şiirdir. Şair bu şiirde yağmurlu bir gecenin tasvirini sunmaktadır. Yağmurlu bir gecenin ardından yağmurun dinmesiyle birlikte ufukların ağarmaya başlamasını dile getirir.

¹³⁹ Gerçeksöz, s. 6.

¹⁴⁰ Gerçeksöz.

¹⁴¹ Gerçeksöz, s. 25.

İkinci Dönüş'ten

İkinci Dönüş kitabında yer alan tabiat temasının işlendiği tek şiir “Bahar Yine Gelecek” adlı şiirdir. Bu şiirde de diğer şiirlerde gördüğümüz bahar anlayışından farklı bir anlayış görmeyiz. Bahar bu şiirde de kederli günleri geride bırakan bir mevsim olarak görünmektedir.

“Unutacaksın kederli günlerini,
Belki bir güzele gönül vereceksin,
Bahar mutlaka gelecek göreceksin...”¹⁴²

Yukarıda şair için baharın gidişinin sevgilinin gidişine eş değer olduğunu söylemiştik. Burada da baharın gelişinin bir güzele gönül vermekle birlikte anılması dikkat çekicidir. Kışın o kasvetli ve soğuk ortamının ardından her yeri cevalana getiren, renklendiren baharın gelişi insanları da etkilemektedir. Baharın güzel ve insana ferahlık veren havası, kış boyu insanın durağanlığından dolayı durgunlaşan ve hantallaşan vücudunu da harekete geçirir. Kış boyu hareketsiz ve genel itibarıyla kapalı mekânlara tıkalı kalan insan, havaların ısınmasıyla birlikte açık havada daha fazla zaman geçirmeye başlar. Baharla birlikte insanın kanı kaynamaya başlar. Nitekim genel olarak şiirlerimizde sevmek, âşık olmak ekseriyetle baharla birlikte anılmaktadır. Bu mısralarda da bunu görmek mümkündür.

Yaşayan Ağaç'tan

Yaşayan Ağaç adlı eser İsmail Gerçekşöz'ün şiir kitaplarından bir tanesidir. Serbest tarzda yazılmış olan bu eserin tamamı bir nehir şiir tarzında kaleme alınmıştır. Başlıklarla birbirinden ayrılmış 17 bölümden oluşan eser bir ağacın ağzından, birinci tekil şahısla sunulmaktadır. Eser, ağacın tohum olarak toprağa düşüşünden kesilişine kadar olan hayatının kendi dilinden anlatımıdır.

“Ben bir türkü söyleyeceğim
Yalnız ağaçlar üstüne
Meyva versin vermesin
Bütün ağaçlar kastına...”¹⁴³

Eser, anlatan ağacın tüm ağaçlar adına konuşacağını belirttiği bu dörtlükle başlamaktadır. Burası âdeta bir giriş bölümüdür. Devamında çeşitli ağaçların tasvirlerini yapmasının ardından kendisini tanıtır.

¹⁴² İ. Gerçekşöz, *İkinci Dönüş*, s. 35.

¹⁴³ İ. Gerçekşöz, *Yaşayan Ağaç*, s. 3.

“Ben Karabayırda bir ağaç,
Hikayem ne kadar acıklı
Sarhoşum rüzgarlar içinde...
Gövdemde yumuşak bir el gezinmemiş
Bir sırtın üzerindeyim kimsesiz
İnsan ayağı inmemiş...”¹⁴⁴

Kendisinin bulunduğu yeri ve durumunu tasvir ettikten sonra bulunduğu yerin eski halini tasvir eder.

“Şu düzlükte,
Ne bir karış gölge vardı
Oturup serinleyecek,

Ne bir serçe kuşu dinleyecek...”¹⁴⁵ şeklinde bu mısralarda ve devamında burasının uzunca bir tasvirini yapar. Ardından hayat masalının başlamasından bahseder. Bu bölüm Bursa Ekspres gazetesinde de yayımlanmıştır.¹⁴⁶ O çayır kuşunun gagasından düşen bir tohumdur.

“Ben bu hikayeye başlayan
Ne bir filiz, ne bir dalım
Ben bir tohum, bir çayır kuşunun gagasından düştüm
Ve başladı hayat masalım...”¹⁴⁷

Böylece başlayan hayat masalının ardından rüzgar estiğinde sallanan dallarının kendisine verdiği ahenkten “Şiir mi şiirdi/ Bir rüzgar eserdi.”¹⁴⁸ mısralarıyla bahseder. Gördüğü sonbaharların tasvirini yapar. Sonbaharla birlikte “Mevsim kuru ot kokularını getirince”¹⁴⁹ başlayan yalnızlığını ve gurbetliğini dile getirir.

Tohum olarak toprağa düşmesinin ardından fidan boylu olduğu dönemden bahseder. Fidan boylu olduğunu yine mısralardan anlamaktayız.

“Devir hangi devirdi bilmem,
Sayamam günü, haftayı
İnsanların o -fidan boylu- dedikleri çağımda
Gölgem düşüyordu toprağa

¹⁴⁴ Gerçekşöz, s. 5.

¹⁴⁵ Gerçekşöz, s. 6.

¹⁴⁶ İ. Gerçekşöz, “... Ve Başladı Hayat Masalım...” Sayı: 1248, (24 Ağustos 1958), s. 1.

¹⁴⁷ İ. Gerçekşöz, *Yaşayan Ağaç*, s. 7.

¹⁴⁸ Gerçekşöz, s. 7.

¹⁴⁹ Gerçekşöz, s. 8.

Yeni, yeni...”¹⁵⁰

Ağaç, bu dörtlüğün devamında gölgesine oturup mektup yazan bir askerden bahsetmektedir. Asker mektubunu yazar ve gider. Bundan üç gün sonra şehir hürriyete kavuşur. Ağaç yaşamında tarihî olaylara da tanıklık etmiştir.

“Kurtuluşun İlbaharında

Dost yüzlü insanlar geldi şehirden”¹⁵¹

Şairin tabiat temasını işlediği pek çok şiirinde gördüğümüz gibi burada da şairin kurtuluşu ilkbaharla birlikte getiriyor olması dikkat çekicidir. Şair, ekseriyetle olumlu şeyleri baharın gelişyle ilişkilendirme yoluna gitmektedir. Bunun zıddı olarak da baharın sona erişiyle birlikte de güzelliklerin sona erişini bir tutmaktadır. Burada da hürriyetin gelişini baharın gelişyle beraber tasvir etmiştir.

“Ben fidanım Karabayır sırtında tek başıma

Yoksulluk içinde büyüdüm.

Emsallerim Paşapınarda, Çobanyaylada

Delice bir serpilme içinde

Büyüme içinde olurdu daim...”¹⁵²

Ağaç, burada kendisinin bulunduğu yer ile diğer yerleri karşılaştırmaktadır. Kendisinin bulunduğu yer Karabayır olarak adlandırılmaktadır. Diğer yerler ise Paşapınar ve Çobanyayla’dır. İsimler de aradaki farkı ortaya koyar şekildedir. Ağacın bulunduğu yer kuraklığı ve çoraklığı ifade eder tarzda Karabayır olarak seçilmiştir. Bunun yanısıra ağacın gıpta ile baktığı ve özendiği emsallerinin bulunduğu yerlerin adı da Çobanyayla ve Paşapınar olarak seçilmiştir. Bu yerlerin her ikisi de yeşillik ve suyu çağrıştıran isimlerdir.

“Ben yalnızlığı tanıdım

Bütün ömrümce duya duya

Hasret kaldığım olurdu bazen,

Aylarca bir yudum suya...”¹⁵³

Kendisi de bulunduğu yerin çoraklığını ve burada yalnız kalışını şiirin devamında üstteki mısralarda olduğu gibi dile getirmektedir.

¹⁵⁰ Gerçeksöz, s. 8.

¹⁵¹ Gerçeksöz, s. 9.

¹⁵² Gerçeksöz, s. 10.

¹⁵³ Gerçeksöz, s. 10.

Bu yalnızlığı sonsuza dek sürmez elbette. İlk çam fidanının bitmesiyle o da yalnızlıktan kurtulur ve bunu her yıl musiki ahengiyle diğerleri takip eder.

“Ve sonra saadeti tanıdım.

İlk çam biraz ötede bitti

Bir musiki ahengiyle her yıl

Onu öbürleri takip etti...”¹⁵⁴

Karabayır’da ağaçların çoğalmasıyla bir değişim olmaya başlamıştır. Ağaç için “Artık rüzgarların sesi tatlı”¹⁵⁵ gelmeye başlamıştır. Bu değişim yalnızca şiirin öznesi olan ağaç için geçerli değildir. Ağaçların artışı ve Karabayır’ın yeşillenmesiyle birlikte doğa da bir değişim ve başkalaşım olmaya başlamıştır.

“Artık ne kertenkele kaldı Karabayırdı

Ne zehrini taşıyan yılan...

Köklerimiz sardı toprağı geniş ve derin

Soluk benzine kan geldi toprağın

Nesli tükendi köstebeklerin...

Karacalar indi Çobanyayladan

Geyikler, sincaplar, tavşan sürüleri”¹⁵⁶

Artık Karabayır da Çobanyayla ve Paşapınar gibi; geyiklerin, sincapların, tavşan sürülerinin koşup zıpladığı renkli ve eğlenceli bir yer halini almıştır. En önemlisi hayvanlar için de artık yaşanması bir yerdir. Şiirin öznesinin deyimi ile “Bayır yine Karabayırdır ama, / Bahtı ak...”¹⁵⁷tır.

Tüm şiirin anlatıcısı olan ağaca göre Karabayır yalnız ağaçlarla kaplanan bir yer olmaktan ziyade huzurun ve mutluluğun yeri haline gelmiştir. Şehrin büyük gürültüsü ve keşmekeşinden uzakta insanın özlediği asude hayat buradadır.

“İnsanın özlediği asude hayat

Burada, küçücük, kımıldar gibi bir şeydi

O büyük gürültüsü dünyanın

Sadece şehirlerdeydi...”¹⁵⁸

¹⁵⁴ Gerçeksöz, s. 10-11.

¹⁵⁵ Gerçeksöz, s. 11.

¹⁵⁶ Gerçeksöz, ss. 11-12.

¹⁵⁷ Gerçeksöz, s. 11.

¹⁵⁸ Gerçeksöz, s. 14.

Şair, tabiatın bu güzelliğini ve renkliliğini yalnızca bir peyzaj ve tasvir unsuru olarak görmemektedir. Bu güzelliğin arkasındaki yaratıcıyı da dile getirmekten geri kalmaz.

“Karşiki yoldan tek tük insanlar gelip geçerci

Allah’ın hikmetine hayran...”¹⁵⁹

Yukarıda bu hikmeti anlayan insandır. Ağaç bize insanların Allah’ın hikmetine hayranlığından bahsederken bunun devamında ise şiirin “Duacıyız” başlığını taşıyan bölümünde kendisinin Tanrı’ya şükürünü sunar. “Duacıyız” başlığını taşıyan bu bölüm aynı zamanda İstanbul adlı dergide de yayımlanmıştır.¹⁶⁰

“Tanrım, ne kadar iyisin!

Bütün yapraklarımız sana duacı.

Gövdelerimizde senin kudretinden bir parça

Toprağı iten köklerimizde müsaaden...”¹⁶¹

Şiirin tümü boyunca anlatıcı olan ağaç, dallarını kırmadan yiyenlere meyvelerini helâl etmektedir.

“Helâl olsun,

Bütün çilelerim ki, insanlar içindir

Yaşamak boynumun borcu ise

Gölgelerim insanlar için,

Meyvalarım insanlar için...”¹⁶²

“Felaketi Tanıdım” başlıklı bölümde ise ormanın maruz kaldığı o korkunç yangın anlatılmaktadır.

“Bir ateş düştü bağrımıza

Deli gibi saldırdı alevler.

Bir kahroluş duydum içimde,

Gözlerim yokki ağlasam...

Zincire vurulmuş insanlar gibi

Bekliyoruz ölümü...

Dakikada yüz ağaç, beşyüz ağaç,

¹⁵⁹ Gerçeksöz, s. 14.

¹⁶⁰ İ. Gerçeksöz, “Duacıyız”, *İstanbul*, Sayı: 2, (Aralık 1953), s. 49.

¹⁶¹ İ. Gerçeksöz, *Yaşayan Ağaç*, s. 14.

¹⁶² Gerçeksöz, s. 15.

Felakete uğrayan insanlar gibi göç,
 Göçemezsin,
 Kuşlar gibi uç,
 Uçamazsın!..
 Bekle alın yazını
 Dakikada yüz ağaç, beşyüz ağaç...”¹⁶³

Burada şair, şiirin öznesi olan ağacın dilinden yangın esnasında ağaçların içinde bulundukları durumu dile getirmektedir. Şair, ağaçların hareketsiz ve sabit olmalarının yangın esnasında ne denli acı olduğunu ifade etmektedir. Ağaçları, insanlar ve kuşlarla kıyaslayan anlatıcı ağaç, onların göçüp uçabilmelerine karşın kendilerinin zincire vurulmuş insanlar gibi ölümü beklediklerini söylemektedir. Bir orman yangının en korkunç sahnesi ve gerçekliği de birkaç kere tekrarlanan “Dakikada yüz ağaç, beşyüz ağaç” mısraı ile ifade edilmektedir. Yangının derenin karşı kıyısında çıktığını ve kendilerine kadar ulaşmadığını belirten ağaç, buna rağmen kendisinin de gövdesinin kuruduğunu söyler.

Yangın sonrasında etrafın aldığı hali de tasvir eden ağaç, yanmış simsiyah olmuş dalları ve yaprakları ile ağaçları görür.

“Felaketin ilk sabahında,
 Gördük, simsiyah etraf
 Ölüm yanıbaşımızda
 Derenin öbür yakasında
 Herşey eskisinden beter
 Bir acayip kuş konmuş
 Simsiyah dallara,
 Simsiyah öter...”

Gayri yaprak açmayacak hiçbiri
 Yağmuru içmeyecek,
 Ve toprak emzirmeyecek köklerini...”¹⁶⁴

Yangından arta kalan ormanın bir odun yığıntısından farkı kalmamıştır artık. Bundan sonra ağaçlar yaprak açmayacaklardır. Yangın karşısında tamamen savunmasız

¹⁶³ Gerçeksöz, s. 16.

¹⁶⁴ Gerçeksöz, s. 17.

olan ormanlar için yangın, büyük bir felakettir. Yangının yanında bir başka felaket ise baltayı eline alan insanın ormanda ortaya koyduğu kıyımdır.

“Sonra bir gün,
Balta girdi bir uçtan...
Ne çığlık seslerimiz duyuldu
Ne yalvarışlarımız.
Ezildi iri gövdeler altında
Fidan halinde çocuklarımız.
Gövdeleri iri ve boyluboyunca
Devrilirken görmeliydiniz...”¹⁶⁵

Bu büyük bir kıyımdır. Ağaçların sessiz çığlıkları vardır. Bir ormanın yok edilmesi yalnızca kesilen ağaçlarla sınırlı değildir. Kesilen ağaçların devrilen gövdeleri altında ezilen binlerce körpe fidan da geleceği göremeden yok olup gitmektedir. Anlatıcı olan ağaç bu kıyımı “merhametsiz katliam” olarak nitelendirmektedir.

“Tanrım!
Hangi geçmiş asırlarda kaldı merhametin?
Adil yarattığın insanoğlu bu mu,
Gökyüzünde bulutlar böyle güzelken,
Bu oldu mu?...”¹⁶⁶

Ağaç bu karşılaştığı durumların ardından Tanrı’ya karşı bir sitem içerisindedir. İnsanları ona şikayet eder. “Hangi geçmiş asırlarda kaldı merhametin?” ifadesi isyan kokan bir ifade biçimi gibi görünmektedir. Burada ağacın katliam olarak nitelendirdiği bu durum karşısında çaresizliğini ve bu duruma isyanını görmek mümkündür.

“Tanrım! Gönülünden kırgınım sana
Bizi müdafaasız yarattığın için...”¹⁶⁷

Bu mısralarda Allah’a karşı bir isyan ve yüz çevirmeyi de görmekteyiz. Yaratılan olarak kendisinin yaratana karşı bir kırgınlığı, küslüğü söz konusudur. Şiirin ilerleyen bölümlerinde tüm ağaçların kesilmesiyle birlikte Karabayır’ın eski haline dönüşünü ifade etmektedir.

“Köküm toprakta kaldı,

¹⁶⁵ Gerçeksöz, s. 17.

¹⁶⁶ Gerçeksöz, s. 18.

¹⁶⁷ Gerçeksöz, s. 19.

Gövdem bir dükkanda odun diye satılır,
Yaşıyorum ama, öylesine
Biz ağaçlıktan çıktık,
Karabayı orman olmaktan...¹⁶⁸

Şiirin son bölümünde ise ağaç, hikâyesinin bitişi anlatır. Büyük şehirlerde orman yangınları için ve ormanlar içerisinde yapılan nice kanunsuz yapılar için açılan davalardan bahseder. Ancak bu mahkemelerin sonuçsuz kaldığından yakınır ve bunun kolay bir iş olmadığını dile getirir. Bu felaketi yapan “gözü dönmüş” olarak nitelendirdiği insanı, bekçinin kanunun durduramazlığından yakınır.

“İşte böyle bitti benim hikayem
Böyle bitirmek değildi gayem...
Büyük şehirlerde kavgalarım edilir,
Sızlar bazı insanların yüreği...
Mahkemeler kurulur,
Amma nafile,
Her ağaca bir bekçi dikilir mi,
Gözü dönen kimse
Bekçiden, kanundan bilir mi?...¹⁶⁹

Yaşayan Ağaç adlı eser bir nehir şiir şeklinde kaleme alınmıştır. Bir ağacın dilinden ormanlarımızın çektiği sıkıntıyı, karşılaştığı problemleri dile getiren bir eserdir. Aynı sorunlar, günümüzde de devam etmektedir. Öyle görünmektedir ki, eğer gerekli ve caydırıcı tedbirler alınmazsa gelecekte de devam edecektir. Bu yönüyle işlenen konu ve dolayısıyla eser de güncelliğini koruyacağına benzetilmektedir.

Mazmun bir hikâye tarzında kaleme alınmıştır. Bu özelliği ile şairin diğer eserlerinden ayrılan bir tarafı vardır. Toplam 476 mısradan oluşan eser 17 alt bölüme ayrılmıştır.

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Uludağ dergisinde yayımlanmış olan “Bahar Üzüntüsü” adlı şiir, şairin bahara olan özleminin ne derece büyük ve bahara sevgisinin ne kadar derin olduğunu en açık şekilde ortaya koyan bir şiirdir.

“Son baharsa bu kadar olmamalıydı,

¹⁶⁸ Gerçeksöz, s. 19.

¹⁶⁹ Gerçeksöz, s. 21.

Çiçek açmış bir tek ağaç, yeterdi bize.
 Oyalardı gönlümüzü mendil kadar mavilik,
 Gerisi nemize...”¹⁷⁰

Şair, bahardan ufacık bir işarete bile razıdır. Baharın yokluğunda, özgürlüğü anımsatan uçsuz bucaksız gökyüzünün ufacık bir görüntüsüne hasret, hücreye atılmış bir tutsak gibidir. Tutsağın kendisine özgürlüğü hatırlatacak ufacık bir gökyüzü görüntüsünün özlemini duyması gibi şair de kendisine baharı anımsatacak bir işaretin hasretini duymaktadır.

“Nasıl kederli olmasın insanlar,
 Bir bahar vardı derdimizi dağıtan
 Bir bahar vardı koca dünyanın içinde bizi,
 Avutan”¹⁷¹

Şair, baharı sıkıntılarından bir kaçış bir rahatlama olarak görüyor. Bahar, insana daha fazla hareket imkânı sağlamaktadır. İnsanlar, baharın sunmuş olduğu imkânlarla güzel havalarda dolaşır, piknik yapar, doğanın kucağına kendilerini atarlar. Denize yakın kimi yerlerde de denizin sonsuz maviliğini seyre dalıp nice hülyalara dalarak sıkıntılarından ve huzursuzluklarından bir miktar olsun kaçarlardı. Şair de tam olarak bunun hasretini duymakta baharın sunduğu bu imkândan mahrum kalmanın üzüntüsüyle hayıflanmaktadır.

İsmail Gerçeksöz’ün Kaynak dergisinde yayımlanmış olan “Yağmura Dair” adlı şiiri tabiat şiirleri arasında değerlendirebileceğimiz bir diğer şiiridir.

Şair, bu şiirde insanın yağmura olan ihtiyacının ne denli önemli olduğunu anlatmaktadır. Kimi zaman bol yağmurların toprağa verdiği bereketle insanlar mutlu olurken kimi zaman da onun yokluğuyla kıtlıklar baş göstermiş ve sıkıntılara düşmüşlerdir.

“Öyle yağmurlu günler gördük ki, dünyada
 Düşününce içi ürperir insanın.
 Kavaklar sevincinden gökyüzüne erecekdi.
 Yollarda telefon direkleri
 Filizlenip yeşereceklerdi...”

¹⁷⁰ İ. Gerçeksöz, “Bahar Üzüntüsü”, *Uludağ*, Sayı: 90, (Temmuz – Ağustos 1948), s. 22.

¹⁷¹ Gerçeksöz, s. 22.

Sonra kurak yıllar gördük
 Sıtmalı dudaklar gibi çatladı toprak
 Suları çekilmiş dereler
 Mevsimsiz solardı çiçek,
 Ve mevsimsiz sararır düşerdi yaprak...¹⁷²

Zaman içerisinde yağmurun değişimi insanların hayatlarında da değişimlere neden olmuştur. Ancak insan için değişmeyen bir tek şey vardır, o da suya duyulan ihtiyaçtır. Su, tarih boyunca insanın en temel ihtiyaçlarından birisi olagelmıştır. İnsanlar ona göre iskân yerlerini seçmişler, yol güzergahlarını ona göre belirlemişlerdir. Şair de burada bunun üzerinde durmaktadır. Asır yirminci asır da olsa suya ihtiyaç devam etmektedir.

“Neylesin, yirminci asır, neylesin
 Bulutlar yağmur vermeyince
 İnsanlar toprağa bağlı
 Her şeyden önce...”¹⁷³

Yine Kaynak dergisinde yayımlanmış olan “Bağ Bozumu Düşünceleri” adlı şiiri de tabiat temasını işleyen şiirler arasına alabiliriz.

Eylül’ün ilk günlerine rastlayan bağ bozumu şiirde ifadesini bulur. Şair bu şiirinde bağ bozumunun düşündürdüklerini ve kendi duygu dünyasında harekete getirdiği hislerini ifade etmektedir.

“Bağ bozumu sevgilerin en hararetlisi
 Kimseye söylenmezi düşüncelerin
 Çekip götürdüğü insanı başka yere
 En tahammül edilmezi gecelerin...”¹⁷⁴

Bağ bozumu aynı zamanda yazın sona erişinin ve sonbaharın gelişinin de bir ifadesidir. Daha önceki şiirlerinde gördüğümüz gibi şair güzel havaların sona erişinden ve sonbaharın gelişinden memnun değildir. Sonbaharın gelişi kendisine yaşamak ve zevk almak döneminin sonu gibi gelir. Bu durumdan mutsuz ve hüznüdür.

“Bizim buralarda bağ bozumu
 Nedense hep böyle hazin olur.

¹⁷² İ. Gerçeksöz, “Yağmura Dair”, *Kaynak*, 2(18), (1 Haziran 1949), s. 194.

¹⁷³ Gerçeksöz, s. 194.

¹⁷⁴ İ. Gerçeksöz, “Bağ Bozumu Düşünceleri”, *Kaynak*, 1(10), (1 Ekim 1948), s. 20.

Rüzgar şarap kokar kendiliğinden
Ve üzüm rengi ufuklar akşam vakti.”¹⁷⁵

Şairin, tabiat şiirleri arasında değerlendirilebilecek bir diğer şiiri ise Bizim Türkiye dergisinde yayımlanmış olan “Filedar Yaylasında”¹⁷⁶ adlı şiiridir. Filedar, Bursa’da bulunan bir yaylanın adıdır. Şair, bu şiirinde Filedar yaylasının bir tasvirini sunmaktadır. Yaylada geçen bir gününü anlatmaktadır.

Şadırvan dergisinde yayımlanmış olan “Sana Küseceğim Deniz” şiiri de şairin tabiat temasını işlediği şiirlerindendir. Şair burada denizden uzaklaşıp bozkıra gideceğinden bahsetmektedir.

“Varlığını orada düşüneceğim
Bir kadın hatırası gibi içli
Yollar boyu gideceğim bozkıra
Mahzun ve sevinçli!..”¹⁷⁷

Şair, denize her ne kadar küseceğini söylese de ondan ayrılığı mahzunlu olmaktadır. Denizden ayrılışın, bir sevgiliden ayrılmışlığın hatırası gibi içli bir düşünceye neden olacağının da farkındadır.

Hisar dergisinde yayımlanan “Kışa Girerken”¹⁷⁸ şiiri de şairin tabiat şiirleri arasında yer alabilecek bir şiirdir.

3. 2. 3. Anadolu Şiirleri

Anadolu, İsmail Gerçeksöz’ün işlediği temalardandır. Ancak Anadolu teması çok fazla şiirinde görülmez. O daha çok Bursa üzerine şiirler kaleme almıştır. Bursa ile ilgili şiirlerinin çokluğundan dolayı onları bu tema içerisinde bir alt başlık şeklinde almayı uygun bulduk.

İkinci Dönüş’ten

“Bir Türkiyesin Ki” başlıklı şiir bir kıt’alık kısa bir şiirdir. Serbest tarzda yazılmıştır.

“Bir Türkiyesin ki, bütün türkülerin
Dağlar, denizler üstüne söylenmiş,
Masallardaki ağıtlarca ağlamaklı,

¹⁷⁵ İ. Gerçeksöz, s. 20.

¹⁷⁶ İ. Gerçeksöz, “Filedar Yaylasında”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 27, (1 Aralık 1948).

¹⁷⁷ İ. Gerçeksöz, “Sana Küseceğim Deniz”, *Şadırvan*, 1(21), (19 Ağustos 1949), s. 10.

¹⁷⁸ İ. Gerçeksöz, “Kışa Girerken”, *Hisar*, Sayı: 129, (Eylül 1974), s. 10.

Garipler, kimsesizler üstüne söylenmiş...”¹⁷⁹

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Uludağ dergisinde yayımlanmış olan ve “Akbulut’un Çiğdem’ine” ithafını taşıyan “Bu Gece Odama Giren Rüzgar” adlı şiir, şairin Anadolu temasını işleyen şiirlerindendir. 44 mısralık bu şiir 3 bölüme ayrılmıştır.

“Bu gece odama giren rüzgar

Başka türlü esiyordu.

Onu esişinden tanıdım

Anadolu’dan esiyordu”¹⁸⁰

Mısralarıyla başlayan şiirde şair, gecenin bir vakti odasına esen rüzgârın ilhamıyla Anadolu için hissettiklerinin bir ifadesini oluşturan bu şiiri kaleme almıştır.

“Anadolu kokuyordu buram, buram

Toprak kokuyordu, insan kokuyordu,”¹⁸¹

Anadolu için söylenen ne varsa mutlaka “Anadolu insanı” da orada yerini almaktadır. Anadolu’nun pek çok coğrafi, kültürel güzellikleri mevcuttur. Elbette bunun mimarı, bu güzelliklerin koruyucusu ve devam ettiricisi olan Anadolu insanıdır.

Şiirinin ilerleyen kısımlarında Anadolu’nun çeşitli coğrafyalarından izler görmek mümkündür. Şair, Haymanadan, Tuz gölünden, kağı geçen yollardan ve gökyüzündeki yıldızlardan bahseder.

Şiirin ikinci bölümünde Anadolu’nun bozkır oluşundan, iklimin sertliğinden bahseder. Anadolu insanının çektiği sıkıntıları ve yokluğu bir nebze dile getirir.

“Ama çiçek kokusu yok bu rüzgarda,

Çünkü kar çiçekleri kokmazlar.

Bozkırda yılda bir çiçek açar Çiğdem

Yılda bir kokuludur Rüzgâr ...”¹⁸²

Burada çiğdem çiçeğinin seçilmiş olması da dikkat çekicidir. Çiğdem, kışın sonlarıyla ilkbahar dönemlerinde ve sonbahar başlangıcında açan bir çiçektir. Ekseriyetle dağlarda görülen çiğdem nazik ve küçük bir çiçektir. Bu narinliği ve kibarlığına karşın şiddetli rüzgâra ve soğuğa dayanıklı bir çiçektir. Ömrü ise yaklaşık

¹⁷⁹ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 49.

¹⁸⁰ İ. Gerçeksöz, “Bu Gece Odama Giren Rüzgâr”, *Uludağ*, Sayı: 86, (Kasım – Aralık 1947), s. 9.

¹⁸¹ Gerçeksöz, s. 9.

¹⁸² Gerçeksöz, s. 10.

olarak iki haftadır. Gonca halinden tüm yapraklarını dökene kadar geçen süre yaklaşık olarak iki haftadır.

Burada çiğdem çiçeğinin kullanılmış olmasında Anadolu insanı ile olan benzerliği yatmaktadır. Anadolu insanı da çiğdem gibi narin ve incecik yüreğine rağmen nice zorlu şartlara ve sıkıntılı durumlara göğüs geren ve mücadelesini sürdüren bir yapıya sahiptir.

Şiirin üçüncü bölümünde ise Veysel'in, Emrah'ın isimlerini anar. Rüzgârın Anadolu'dan esişinin devamını diler. Şaire göre Anadolu'dan esen rüzgâr âdeta Anadolu insanının kendi varlığı ile birlikte Anadolu'ya ait değerlerin varlığının da sürdürülmesini ifade etmektedir. Şair, Anadolu anlayışının, o sıcak kardeşlik ve yardımlaşma duygusunun devam etmesinin her şeyi daha güzel kılacağını düşünmektedir. Anadolu insanı ve Anadolu'ya ait nice yüce değerleri taşıyan bu rüzgâr dalgalanan bayrağın daha güzel dalgalanmasını sağlayacaktır.

“Dedim es, rüzgar es...

Senin esişinle daha güzel kımıldanır bu yaprak

Ve sen estikçe daha güzel dalgalanır,

Saat Kulesindeki bayrak...”¹⁸³

Anadolu temasını işleyen bir diğer şiir “Miss Betty'ye Mektuplar” başlıklı şiirdir. Uludağ dergisinde yayımlanan 44 mısralık bu şiir serbest tarzda kaleme alınmıştır.

Bu şiirde şair Asya ile Avrupa'nın beğeni farklarını ortaya koyar. Asya ve Avrupa arasında iyi-kötü veya doğru-yanlış tarzında bir karşılaştırma yapmaktan ziyade bu iki anlayış ve kültür arasındaki beğeni farklarını ortaya koymaya çalışmaktadır.

“Ben Asyalıyım Miss Betty,

Uçsuz bucaksız bozkırı severim,

Britanya kıyılarının Liverpoolu da güzeldir ama,

Miss Betty;

Fakat ben Asyalıyım...”¹⁸⁴

Bu satırlarla başlayan ve şiir boyunca devam eden karşılaştırmalar bize Faruk Nafiz Çamlıbel'in Sanat adlı şiirini anımsatmaktadır.

¹⁸³ Gerçeksöz, s. 10.

¹⁸⁴ İ. Gerçeksöz, “Miss Betty'ye Mektuplar”, *Uludağ*, Sayı: 100 – 1, (Mart – Nisan 1950), s. 7.

“Yalnız senin gezdiğin bahçede açmaz çiçek,
Bizim diyarımız da binbir baharı saklar!
Kolumuzdan tutarak sen istersen bizi çek,
İncinir düz caddede dağda gezen ayaklar.

Sen kubbesinde ince bir mozayik arar da,
Gezersin kırk asırlık bir mabedin içini.
Bizi sarsar bir sülüs yazı görsek duvarda,
Bize heyecan verir bir parça yeşil çini.

Sen raksına dalarken için titrer derinden,
Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin;
Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden,
Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin.

Fırtınayı andıran orkestıra sesleri,
Bir ürperiş getirir senin sinirlerine;
İztırab çekenlerin acıklı nefesleri,
Bizde geçer en hazin bir musikî yerine!

Sen anlayan bir gözle süzersin uzun uzun,
Yabancı bir şehirde bir kadın heykelini;
Biz duyarız en büyük zevkini ruhumuzun,
Görünce bir köylünün kıvrılmayan belini.

Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken,
Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz.
Arkadaş ! Biz bu yolda türküler tuttururken,
Sana uğurlar olsun.. Ayrılıyor yolumuz...”¹⁸⁵

Faruk Nafiz Çamlıbel de bu şiirinde Anadolu insanı ile batı insanının beğeni farklılıklarını ortaya koymaya çalışmıştır. Han Duvarları adlı şiirde bu karşılaştırma

¹⁸⁵ Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969, ss. 9-10.

daha orantılıdır. Hem Anadolu'ya ait hem de batıya özgü beğeni farklılıklarının eşit oranda kullanıldığını söylemek mümkündür.

İsmail Gerçeksöz, Miss Betty'ye Mektuplar şiirinde kendi bulunduğu coğrafyaya ve kültüre özgü değerleri veya varlıkları uzun bir karşılaştırma yaparak sunmaya çalışmaktadır. Bu karşılaştırmada Faruk Nafiz'in şiirindeki karşılaştırmadan farklı bir yönünün olduğunu söylemek mümkündür.

Şiirde dikkat çekici bir durum göze çarpmaktadır. Batıya ait şehirlerin isimleri fazlaca yer almaktadır. Daha doğrusu batıdan örnekler verirken bu örneklerin özelliklerini isimlerini söyleyerek dile getirmektedir. Britanya, Liverpool, Marsilya, Bordeaux, Bristol, Brington, İrlanda, Viyana isimleri buna örnek olabilir. Ancak kendisini “ben Asyalıyım” diye tanıtan şair, şiirinde doğuya dair tek özel isim olarak “Köroğlu”nu zikretmektedir. Doğuya ait olarak söylediği şeylerde de genel ifadeler kullandığı görülmektedir.

“Belki çok güzeldir mehtapta Edinburg şatolarını seyretmek,
Veya Brington plajında,
Yalınayak gezmek serin kumlar üzerinde,
Ama ben, kızgın toprağa alışmışım
Ateşten çıkmış bir tuğla parçası gibi yakmalı ayaklarımı
Rüzgâr deyince derim ürpermeli.
Öyle değil, değil Miss Betty,
Saç savursun, dal sallasın diye rüzgâr
Belki İrlanda sahillerinde esen rüzgâr,
Trup gibi bir Alman kızının nefesi kadar güzeldir
Ve aynı rüzgâr,
Ştravsın bir valsini tekrarlar Viyana ormanlarında.
Ama bizim, bizim bozkırın meşeleri
Köroğlunun sazından bir tel gibi ses verir.
Bizim bozkırın kağnıları,
Doğum sancısı çeken bir kadın gibi inler...”¹⁸⁶

Burada sanki Doğu'nun özellikleri değil Batı'nın taşıdığı değerler daha ön plana çıkmıştır. Şiir, doğunun değerlerinden ve güzelliklerinden çok batının özelliklerinin ve

¹⁸⁶ İ. Gerçeksöz, “Miss Betty'ye Mektuplar”, *Uludağ*, Sayı:100 – 1, (Mart – Nisan 1950), s. 7.

güzelliklerinin anlatımı halini almıştır. Şair, anlattıklarını doğudan bakarak doğulu olarak anlatmaktadır. Ancak batıdaki değerlere karşı bir istek ve ilgi de şiirin bilinçaltında dikkati çekmektedir denebilir.

Anadolu teması içerisine alabileceğimiz diğer bir şiir ise Bizim Türkiye dergisinde yayımlanan ve “Nazif F. Akıncı’ya” ithafını taşıyan “Orası İstanbul Görünen” başlıklı şiirdir.

Şiir, Anadolu’dan bakan bir öznenin ağzından yazılmıştır. Anadolu’dan İstanbul’a bakan özne İstanbul ile kendi yaşadığı yeri kıyaslamaktadır. Şiirin temel noktasını ikinci kıt’a ve son kıt’a olarak yinelenen şu bölüm oluşturmaktadır:

“Orası İstanbul görünen
Renk renk ışıklar içinde çalkanır geceleri
Geceler içinde kayıptır,
Görünmez Anadolu köyleri...”¹⁸⁷

Anadolu temasını işleyen bir diğer şiir de Bizim Türkiye dergisinde yayımlanmış olan “Kulu Kölesi Olduğum”¹⁸⁸ başlıklı şiirdir.

3. 2. 3. 1. Bursa Şiirleri

Şairin Bursa temasını işlediği şiirlerine Anadolu temasını işlediği şiirlerinin içerisinde bir alt başlıkla yer vermeyi uygun bulduk. Bursa’ya dair yazdığı 7 müstakil şiir ve bir de nehir şiir olarak nitelendirebileceğimiz *Bursa’nın Destanı* adlı bir şiir kitabı mevcuttur.

İkinci Dönüş’ten

Şairin son kitabı olan *İkinci Dönüş* adlı eserinde yer verdiği “Bursa’ya Özlem” adlı şiiri Bursa temasını işlediği şiirlerinden birisidir. Bu şiirin başında Ahmet Hamdi Tanpınar’a ait bir de epigram bulunmaktadır. Tanpınar’ın Bursa’da Zaman şiirinden alınmış olan epigram şu şekildedir:

“Su sesi ve kanat şakırtısından
Billûr bir âvize Bursa’da zaman...”¹⁸⁹

Şairin bu şiirde Bursa’ya olan özlemini ve sevgisini en açık ifadelerle dile getirdiğini görmekteyiz. Ondan ayrı günler şaire keder vermektedir. Bütün düşleri

¹⁸⁷ İ. Gerçeksöz, “Orası İstanbul Görünen”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 28, (12 Ocak 1949), s. 7.

¹⁸⁸ İ. Gerçeksöz, “Kulu Kölesi Olduğum”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 25, (17 Kasım 1948), s. 15.

¹⁸⁹ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 19.

onunlardır. Şairin Bursa için gönlünde beslediği duyguları, sevmekten öte âdeta bir sevgiliye duyulan aşk gibi derin ve yoğun bir duygulanıştır.

“Seninle ilgili bütün düşlerim
Yarı ömür yaşamışlığım bir yana,
Senden uzakta günler
Keder veriyor insana...”¹⁹⁰

İkinci Dönüş adlı eserde Bursa temalı kaleme alınan bir diğer şiir ise “Gelincik Çarşısında” başlığını taşımaktadır. Bu şiir *İkinci Dönüş* adlı esere alınmadan önce Hisar dergisinde “Gelincik Çarşısı” başlığıyla ve bazı küçük farklılıklarla yayımlanmıştır.¹⁹¹

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Bursa temasının işlendiği bir diğer şiir ise Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanmış olan “Orhan Devrinde Bursa” adlı şiirdir. Şiirin başlığından da anlaşılacağı üzere şair burada Orhan Gazi devrindeki Bursa’dan bahsetmektedir. Bu döneme özlemini ve hasretini dile getirir.

“Evler iç içeydi, sokaklar dar,
Ama insanların gönüllerinde bir genişlik vardı
Para’nın altın ve gümüş,
Ölçünün okka ve arşın olduğu zamanlardı...”¹⁹²

Orhan devrinin manevi ve maddi yapısının güzelliğinden insanların gönüllerinin genişliğinden birbirlerine olan yardım ve ilgilerinden bahsetmektedir. Şair, yapılan imaretlerden, hanlardan, hamamlardan, şifahanelerden ve bunların ne denli sanatlı ellerden çıktığından bahsetmektedir.

“Şehirlerde imaretler kaynardı fakirlere
Camilerin geniş avlularında,
Sohbet sabah namazlarına dek uzardı,
Feleğin Türk milletine güldüğü zamanlardı...”¹⁹³

Şair, burada “Feleğin Türk milletine güldüğü zamanlardı” ifadesiyle bu durumu sanki talihin bir ikramı gibi görmektedir. Oysa Türk milleti ne zaman fakirlerini, düşkünlerini gözetir olmuşsa, ne zaman camilere, Hakk’a sığınmış ve manevi değerlerine sahip çıkmışsa o zaman insanların birbirlerine kenetlenmeleriyle güç,

¹⁹⁰ Gerçekşöz, s. 20.

¹⁹¹ İ. Gerçekşöz, “Gelincik Çarşısı”, *Hisar*, Sayı: 56, (Ağustos 1968), s. 17.

¹⁹² İ. Gerçekşöz, “Orhan Devrinde Bursa”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 15, (Mart 1973), s. 13.

¹⁹³ Gerçekşöz, s. 13.

kuvvet bulmuş ayağa kalkmıştır. Elbette ki tarihe bakıldığında bunun zıddı durumlarda da toplumda bir çözülme, peşinden zayıflama ve acı sonuçlar görülmüştür. Birlik beraberlikten doğan bu güç ve kuvvetin nedeni feleğin Türk milletine gülmesi değil de Türk milletinin kendi benliğini bulması olarak ifadelendirilebilir.

Şairin Bursa teması içerisinde inceleyebileceğimiz bir diğer şiiri “Orhan Devrinden Yapılar”dır. Bu şiir Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Bursa’da Orhan Gazi döneminden kalan yapıların hâlâ sıcaklığını ve değerini koruduğunu belirtir.

“Ta, Orhan devrindendir bu sıcaklık

Bu mavi’nin en tatlısı, en çarpıcısı

İznik çinisinde bu nakışlar.

İnsanın insana duyduğu sevginin en güzeli

Bu dünyaya dervişçe bakışlar...”¹⁹⁴

Şair sonraki mısralarda mimarinin bir milletin kimliğini ifade etmesi açısından önemini dile getirmektedir. Mimari, bir milletin hafızası olması açısından son derece önemlidir. Nitekim Osmanlı gittiği ve sancağını diktiği yerlere daima her biri bir sancak gibi yükselecek mimari yapıları da dikmiştir. Bu mimari yapılar sağlam kaldığı müddetçe bir milletin hiç yok olmayacak belleğini de oluşturmaktadır. Bu yolla milletin yılgınlık ve ümitsizlik dönemlerinde ona geçmiş başarılarını hatırlatmakta ve bir güven duygusu aşılacaktır. Bir milletin en canlı ve kalıcı imzası mahiyetinde olan mimari yapıların bu yönü de göz ardı edilmemelidir.

“Nefes alışdır milletimin

Bir yönüyle yerle bir

Bir yönüyle tahtı kurulu dağlara

Devleştiğidir, yücelip insanlaştığıdır

Ve sığmadığıdır çağlara...”¹⁹⁵

İsmail Gerçeksöz’ün Bursa’yı konu alan bir diğer şiiri ise “Muradiye Yolları”dır. Çatı dergisinde yayımlanan bu şiirinde şair, gençliğinden anımsadığı hatıralarını dile getirmektedir. Gençliğinin geçtiği Muradiye ve çevresini hatırlamaktadır ve giden gençliğine hayıflanmaktadır.

“Guya bir masal dinlemişim

İçim burkuluvermiş bittiği yerde,

¹⁹⁴ İ. Gerçeksöz, “Orhan Devrinden Yapılar”, *Hisar*, Sayı: 135, (Mart 1975), s. 22.

¹⁹⁵ Gerçeksöz, s. 22.

Hey gidi kahpe felek, hey!..

Ben nerdeyim hatıram nerde?..”¹⁹⁶

Bursa’nın Destanı’ndan

İsmail Gerçeksöz’ün *Bursa’nın Destanı* adıyla yayımladığı şiir kitabı nehir şiir özelliği gösteren bir yapıya sahiptir. Serbest tarzda yazılmıştır ve 15 alt bölümden oluşmaktadır. Ancak bir bütün halinde okunabilen bu eser toplam 518 mısradan oluşmaktadır. Bursa üzerine kaleme alınmış bir eser olduğu için Bursa temalı şiirler arasında incelemeyi uygun bulduk.

“Fetihten Çizgiler” başlıklı bölümde Orhan Gazi’nin Bursa fethini anlatılmaktadır.

“Doldurdu şehrin sokaklarını

Masallardaki şehzadeler gibiydi her biri

Girdiler kapılardan içeri...”¹⁹⁷

Mısralarıyla başlayan bu bölümde Bursa’nın fethi dikkat çekici bir biçimde anlatılır. Bu fetihle kederle zafer iç içedir. Çünkü Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Gazi ölüm döşegindedir. Ve Osman Gazi’nin vasiyetinin “İleri, daha ileri” olduğu dile getirilir.

“İner atından şehzade Orhan

Kederle zafer

Sona erdi sefer...

Dolaşır sultanın büyük ruhu şehitleri

Fısıldar,

Kulaklarına nöbetteki cengâverlerin

İleri,

Daha ileri...”¹⁹⁸

Bir sonraki bölümde ise İznik’in fethi anlatılmaktadır. Şair, savaşa hazırlık yapılan sabahı manevi bir havayla donatmaktadır. Bu bölümün ilk mısraları bize savaşa hazırlanan Osmanlı’nın her savaş öncesinde olduğu gibi ezanlarla ve tekbirlerle savaşa kuvvetli ve sağlam bir manevi güçle giriştiklerinin ifadesini de sunmaktadır.

“Burçlardan çekilmiş kılıçlar gibi parlıyordu

¹⁹⁶ İ. Gerçeksöz, “Muradiye Yolları”, *Çatı*, Sayı: 7, (Temmuz 1963), s. 15.

¹⁹⁷ İ. Gerçeksöz, *Bursa’nın Destanı*, s. 11.

¹⁹⁸ Gerçeksöz, s. 11.

Kahraman bir milletin bahtı
Gaza ezanları okuyordu müezzinler, minarelerden
Alacakaranlıktı, sabahtı...¹⁹⁹

Şair, kendisinin bugünkü duygularının o günlerden kendisinde devam eden duygulanışlar ve hisler olarak ifade eder. O günlerin vatan, millet ve din aşkını o günkü sıcaklığı ve tazeliği ile kendi benliğinde hissetmektedir.

“İznik gölünün mercan dalgaları
Hala o yıkık surlara çarpmaktadır
Benim gözlerimdeki ışık,
Hala o ışık
Ve ayaklarım
Uzak seferlere alışık...²⁰⁰

Bir sonraki bölüm ise “Bir Türbenin Penceresinden” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde şair Yıldırım Beyazıt’ın türbesinden Yıldırım devrine bir yolculuk yapar. Yıldırım Beyazıt’ı ve onun Rumeli üstüne yaptığı seferleri anımsar.

“Bu türbenin duvarlarındaki harç
Seni Yıldırım devrine götürür
1336 yılının bir Eylül sabahında
Yıldırım Rumeli üstüne yürür...²⁰¹

Burada tarih konusunda bir yanlışlık yapıldığı görülmektedir. Zira Yıldırım Beyazıt 1360-1403 yılları arasında yaşamıştır. Eylül sabahı olarak nitelenen ve 12 Eylül-25 Eylül 1396 tarihleri arasında 13 gün devam eden savaş Niğbolu savaşıdır. Şiirde bu savaş tasvir edilmektedir. Ancak tarih 1336 olarak yanlış yazılmıştır. 1396 olmalıdır.

Dikkat edildiğinde savaşlarla ilgili olarak herhangi bir tasvir veya betimleme görülmemektedir. Daha çok cephe gerisinin atmosferi ve burada yapılanlar anlatılmaktadır. Şehrin hareketliliği ve kalabalık oluşu dile getirilmektedir.

“Çarşılar her günden daha kalabalıktı,
Kaplıcalar, medreseler, imaretler...
Koca bir devrin nabzı burada atıyordu

¹⁹⁹ Gerçeksöz, s. 12.

²⁰⁰ Gerçeksöz, s. 13.

²⁰¹ Gerçeksöz, s. 13.

1336²⁰² yılının bir Eylül sabahında...²⁰³

Manevi olarak yapılanlar da anlatılmaktadır. Cephe gerisinde kalıp da halkın ve ordunun moralini ve manevi atmosferini yüksek tutmaya çalışanlardan da bahsedilmiştir.

“Abdestler alınıyordu.

Ulucami avlusunun mahşeri kalabalığında.

Dallar zaferi müjdeliyordu,²⁰⁴

“Ve Somuncu Baba,

Takmış Bursa’yı peşine gider.

Dua çınarına doğru...²⁰⁵

“Şahlanmış Bir At Gibiydi Zaman” başlıklı bölümde ise Osmanlı’nın hızlı yükselişi ve art arda alınan başarılar dile getirilmektedir.

“Ve Osmanlı devri saltanatı

Sürüp gider,

Savleti Cihanı titreten ihtişamıyla

Yıldırımından, Fatihe

Fatih’ten Yavuz’a, Yavuz’dan Kanuni’ye...²⁰⁶

Şair İstanbul’un fethini de dile getirmektedir. Ancak konu Bursa olunca İstanbul’un fethi gibi önemli bir olaya çok da uzun bir yer vermez. Ancak fetihden ve bu sayede her yerin ezan sesine büründüğünden bahsetmekle yetinir. Şair, her fethi çan seslerinin yerini ezan seslerinin alması ile ifade eder. Osmanlı tarih boyunca İslam’ın da en büyük savunucusu ve temsilcisi olmuştur. Şair de Osmanlı’ya bu yönüyle bakmakta ve dinin Osmanlı için değerini açık bir dille ifade etmektedir.

“..... Bakmışlar bir sabah

Çanlar ebedi susmuş

Başlamış dört bir yanda ezan sesleri

İstanbul semalarında...²⁰⁷

Kanûnî’den sonra Osmanlı’nın kötüye gidişini bir hiyanet devri olarak nitelendirir ve bu çöküşü “Hiyanet Devri” başlıklı bölümde dile getirir.

²⁰² Daha öncesinde açıkladığımız gibi bu tarih de yanlış yazılmıştır; 1396 olmalıdır.

²⁰³ Gerçeksöz, s. 14.

²⁰⁴ Gerçeksöz, s. 14.

²⁰⁵ Gerçeksöz, s. 15.

²⁰⁶ Gerçeksöz, s. 16.

²⁰⁷ Gerçeksöz, s. 17.

“Gelgelelim bir hiyanet devri başlamıştır.

-Felek her dem gülmez faniye-

Millet, yüz güldürecek bir zafer duymadı gayri

Devri Kanûnî’den beri²⁰⁸...

Karlofça, Pasarofça

Karadağ isyanları...”²⁰⁹

İlerleyen mısralarda Osmanlı’nın son dönemlerinde karşılaştığı işgaller üzerinde de durmaktadır. Manastır, Üsküp, Selanik, Çanakkale, İzmir, Edirne’den sonra Bursa’nın da düşman işgaline uğramasından bahseder.

“Ve bir akşam;

Güneş Çekirge üstüne inerken

İndirilmiş bayrak hükümet konağından

Binlerce şehit yetimi uyurken beşiklerinde

Ve binlerce dul gözyaşı dökerken...”²¹⁰

Birinci Dünya Savaşı’nda İstanbul, İzmir gibi şehirlerimize düşman çizmesi girmiştir. Düşman çizmelerinin ezdiği topraklardan biri de Bursa’dır. Yunanlılar tarafından 8 Temmuz 1920’de işgal edilmiştir. Bu işgal 11 Eylül 1922 tarihine kadar sürmüştür.²¹¹

Yapılan mücadelenin neticesinde vatan düşman işgalinden kurtarılmıştır. Şair, burada saltanatın son dönemlerinde başta olanlara büyük bir kin ve nefretle saldırmaktadır. Vatanın kurtuluşunu Osmanlı’nın son döneminde başta bulunanların kaçıp gitmelerine bağlamaktadır. Ve saltanattakileri en ağır dille “vatanı satmakla” suçlamaktadır.

“Kavuşu ters döndü saltanatın,

Kaçtı memleket satan

Ve kurtuldu vatan...”²¹²

Hanedana karşı yukarıda okuduğunuz bu denli ağır ifadeleri kullanan İsmail Gerçeksöz, Doğru Hakimiyet’te yer alan bir köşe yazısında Abdülhamit ile ilgili olarak ise şu ifadeleri kullanmaktadır:

²⁰⁸ Metinde bu kısım “Devri Kanunidenberi” şeklinde yazılmıştır.

²⁰⁹ Gerçeksöz, s. 17.

²¹⁰ Gerçeksöz, s. 18.

²¹¹ Geniş bilgi için Bkz. Saime Yüceer, *Bursa’nın İşgal ve Kurtuluş Süreci*, Uludağ Üniv. Basımevi, İstanbul 2001, 182 s.

²¹² Gerçeksöz, s. 19.

“Cennetmekân Abdülhamit Han’ın bir gazetede yayımlanmakta olan hatıralarında bugünkü nesiller için ibretle okunması gereken sayısız olaylar vardır. Hele tefrikanın bir yerinde Avrupa’nın bir çok ünlü İmparator ve Devlet adamları tarafından büyük bir politikacı olarak da taktir edilen Sultanın sabaha kadar alını secdede “Allahım sen milletimi eşkiyanın şerrinden koru” diyerek dua edişi var ki insanın, daha doğrusu her Türk’ün tüylerinin diken diken olmaması mümkün değil...”²¹³

“20nci Yüzyıla” başlıklı bölümde şair, artık gidenin peşinden bakılmasının veya gidenlerin ardından ağlamanın zamanı olmadığı çalışmanın gerektiği üzerinde durmaktadır. Sıklıkla seferlerin destanının bittiğinden artık ilim ve irfan seferinin başladığından bahsetmektedir. Özellikle gençlere bir seslenme ve hitap etme dikkatimizi çeker. Nitekim “sen mekiğini atmaya bak” ifadesi de edinilmesi gereken hedefi göstermesi açısından önemli bir mısradır.

“Şimdi Yirminci asırdayız,
Bir hatıradır Yemen’de ölüm
Seferlerin destanı bitti
Giden gitti yığdım,
Giden gitti...
Sen mekiğini atmaya bak,”²¹⁴

Şair bundan sonraki bölümlerde sırasıyla Bursa deyince akla ilk gelen Bursa ile özdeşleşmiş yerleri ele almaktadır. Muradiye, Yeşil, Uludağ ve Süleyman Çelebi’nin türbesi üzerinde durmaktadır.

“Muradiyeden” başlıklı bölüm aynı zamanda farklı dergilerde yayımlanmıştır. Şadırvan adlı dergide “Muradiye” başlığı ile yayımlanmıştır.²¹⁵ Bu bölümün bir kısmı bazı değişikliklerle birlikte yine “Muradiye” başlığı altında ve “R. Akbulut’a” ithafı ile Uludağ dergisinde yayımlanmıştır.²¹⁶

Şair, eserin bu bölümünde Muradiye üzerine gençlik anılarından ve hatıralarından bahsetmekte ona övgüler yağdırmaktadır.

Şair, “Yeşile Türkü” başlıklı bölümde de yine Yeşil’e bir methiye sunmaktadır. “İmanın yıkılmaz kalesi” olarak tanımladığı Yeşil için Ulu Cami’nin bile uzakta divan durduğunu söyler.

²¹³ İ. Gerçeksöz, “Eşkiyaya Dair”, *Doğru Hakimiyet*, Sayı: 113, (8 Şubat 1975).

²¹⁴ İ. Gerçeksöz, *Bursa’nın Destanı*, s. 19.

²¹⁵ İ. Gerçeksöz, “Muradiye”, *Şadırvan*, 1(23), (2 Eylül 1949), s. 10.

²¹⁶ İ. Gerçeksöz, “Muradiye”, *Uludağ*, Sayı: 94, (Mart – Nisan 1949), s. 24.

“Sana divan durmuş uzakta
Çifte minaresiyle Camii Kebir
“Yeşil” baharın taze yaprağında bu renk
Senin kadar göz alıcı değildir.”²¹⁷

Şair Yeşil’den sonra Uludağ’a da methiyeler yazar, onun ululuğunu söyleye söyleye bitiremez.

“Ululuğun başımızdan yüce
Güneşle sarmaş dolaşsın gündüzleri
Yıldızlarla cümbüşün ve her gece...”²¹⁸

Şair, “Süleyman Çelebi’nin Türbesinden” başlıklı bölümde ise Mevlid’in yazarı Süleyman Çelebi’den bahseder. Süleyman Çelebi, Hazreti Muhammed’in doğumunu anlatan bir kaside yazmıştır. Süleyman Çelebi’nin, Mevlid’i Bursa’da tamamladığını ve Ulu Camii’de imamlık yaptığını bilmekteyiz. Türbesi Bursa’da bulunmaktadır. Bu bölümde de şair bu zattan övgü ile bahsetmektedir. Kendisini Fuzulî, Mevlana ve Yunus’la birlikte zikretmekte ve hepsini yakan ateşin bir olduğunu söylemektedir. Bunun ardından bu insanların Hakka yakınlığının onlara ölümsüzlüğü getirdiğinden bahsedilmektedir.

“Demekki ölmezliğe ulaşabilirmiş
Yanmasını bilince can...”²¹⁹

Eserin son bölümü “Kestane Ağacım” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm Bursa Ekspres gazetesinde de yayımlanmıştır.²²⁰ Burada insan ve kestane ağacını karşılaştırmaktadır. İnsanın yüklendiği zorluklardan ve sıkıntılardan bahseder.

“Dallarını bırakıver rüzgara
Cümle kaygıları çeken insandır
Ne ölüm korkun var, ne ekmek derdin,
Su buluttan, ışık güneşten
Biz insanlar garip yaratılmışız
Miğdemiz, kafamız arzularımız
İş suya, buluta kalsa iyi...
Heybetli kestane ağacım”²²¹

²¹⁷ İ. Gerçeksöz, *Bursa’nın Destanı*, s. 24.

²¹⁸ Gerçeksöz, s. 25.

²¹⁹ Gerçeksöz, s. 26.

²²⁰ İ. Gerçeksöz, “Kestane Ağacım”, Sayı: 1321, (6 Kasım 1958), s. 1.

Şiir içerisinde bir de alıntıya yer verilmiş olduğu görülmektedir. Tırnak içerisinde verilen bölümün Niyazi Akıncıoğlu'nun Bursa adlı şiirinden alındığı tespit edilmiştir. Şiirde yer alan mısralar şu şekildedir:

“Yaz dertli kalemim yaz
Yeni baştan başlayabilirsin hikâyene
“Bursa için destan yazılır demiş şair”
“Bursa için iğneyle kuyu kazılır”
Yaz dertli kalemim yaz”²²²

Şair, Bursa'nın tarihî yapısından mimarî yapısından önemli değerlerinden bahsettikten sonra Bursa'nın güncel sorunları üzerinde de durmaktadır. Bursa'nın anlatılan yapısının yanında burada yaşayan insanların çektiği sıkıntıları dile getirir.

“Yaz ki. Bu şehir;
Öyle dıştan görüldüğü gibi değildir...
Ekmek derdi, kömür derdi
Cümlemizi yere serdi
Bu genç yaşımızda
Sevda yeli esmeden başımızda”²²³
“Yaz kalemim yaz,
Yaz ki bu şehir
Öyle dıştan görüldüğü gibi değildir...
Bazı evlerde hastalar vardır
Sabahları pencerelerde
Dalgın sokaklara bakar.”²²⁴

Bursa'nın geçmişten günümüze bir serüvenini sunan şair, son olarak, çektiği sıkıntıları dile getirir. Bursa'nın geçmişten bugüne taşıdığı tüm ihtişamı ve değerlerine rağmen içerisinde bir sıkıntı ve yaşam mücadelesi olduğundan bahsetmektedir. Bursa'nın destanının anlatıldığı bu esere şu satırlarla son verilir:

“Bir yandan fakir hayatımı yaşarken ben
Yazki bu şehir
Öyle dıştan görüldüğü gibi değildir...”²²⁵

²²¹ İ. Gerçeksöz, *Bursa'nın Destanı*, s. 27.

²²² Gerçeksöz, s. 28.

²²³ Gerçeksöz, s. 28.

²²⁴ Gerçeksöz, s. 29.

3. 2. 4. Millî ve Tarihî Şiirleri

İsmail Gerçeksöz, millî duygulanışların ve tarihî hadiselerin ifadesini ön plana çıkaran şiirler de yazmıştır. Yaşamı boyunca da millî değerlere önemli bir hassasiyet göstermiştir. Kişinin kendi zihin ve duygu dünyasının bir ürünü olarak tanımlayabileceğimiz şiirin de yazan kişinin düşünce dünyasından izler taşıması gayet olağan bir durumdur.

Âşık Sazından Şiirler'den

İsmail Gerçeksöz'ün 11'li hece ölçüsüyle yazılmış olan “Efelerin Bayramı” başlıklı şiiri millî duygularla kaleme alınmış bir şiirdir. Şiir, ayrıca “Ramazan Baturel'e” ithafını taşımaktadır. 11'li hece ölçüsüyle yazılmış olması ve kafiye şeması şiirin koşma tarzında kaleme alınmış olduğunu bize göstermektedir.

“Kesilsin kuzular, sofraya dizilsin

Oynasınlar şanlı efeler <Hayda>

Pilavlar kaynasın helva ezilsin.

Var olun şanlı efeler <Hayda>”²²⁶

Şiirde bir toy havası, bir eğlence dikkati çekmektedir. Nitekim şiir de zaten “efelerin bayramı”nı tasvir eder. Dörtlüklerin sonunda yer alan “hayda” nidası da şiire ayrı bir ahenk ve heyecan vermektedir. Bu nidalar yağlı güreşler için çıkıp yüksek sesle halka hitap eden “çığırtkan”ları hatırlatmaktadır.

İkinci Dönüş'ten

Şairin son kitabına da adını veren “İkinci Dönüş” adlı şiiri millî duygu ifade eden şiirleri arasında ele alınabilir. Şiir, kitaba alınmadan önce Hisar dergisinde yayımlanmıştır.²²⁷ Şiir, Hisar dergisinde yayımlandığı şekli üzerinde birtakım değişiklikler yapılarak kitaba alınmıştır. Şiir, kitaba dahil edilmesinin ardından da Yeni Adam dergisinde bir kez daha yayımlanmıştır.²²⁸

Şiirin öznesi, bir şafak vakti Kapıkule'den yurda döneceğinden bahseder. Bıraktığı hatıraları bulmak için hatıralarla beraber dönecektir. Burada şiirin öznesi Türkiye'nin kendisidir.

“Gücüm fabrika bacalarında Avrupa'nın

Saar'da... Saksonya'da...

²²⁵ Gerçeksöz, s. 30.

²²⁶ İ. Gerçeksöz, *Âşık Sazından Şiirler*.

²²⁷ İ. Gerçeksöz, “İkinci Dönüş”, *Hisar*, Sayı: 66, (Haziran 1969).

²²⁸ İ. Gerçeksöz, “İkinci Dönüş”, *Yeni Adam*, Sayı: 853, (Eylül 1972), s. 17.

Bakarım göklere çıkarılmış dostluklarım,
Bakarım; hudutlardan kovulmuş çocuklarım...²²⁹

Burada Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya çalışmak için giden Türk işçilerden bahseder. Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'ya giden işçilerle Avrupa'ya büyük bir iş gücü sağlamıştır. “Gücüm fabrika bacalarında Avrupa'nın” mısraı buna işaret etmektedir. Sonrasında gelen mısralarda ise şair, çalışmak için giden Türklere karşı Avrupa'nın değişken ve tutarsız tavrına dikkat çeker.

Sonrasındaki dörtlükte ise mirasının yurdundan uzaklarda kalışına ve yitirdiği eski gücüne hayıflanır. Ama gücünü yitirmiş olmasına rağmen yine de varlığını devam ettirmektedir, yok olmamıştır.

“Küf kokan müzelerinde Avusturya'nın, Macaristan'ın
Kılıçlarım, Sancaklarım,
Uzak bir hatıra olsam da korkularınızda
Yine de varım...”²³⁰

Şiirin sonunda şiirin öznesi, kimliğini “Ben Anadolu'yum, Küçükasya'yım...” diyerek açıklar. Şiir, Türkiye'nin o günkü durumunu resmetmesinin yanı sıra Türkiye'nin hâlâ içerisinde bulundurduğu gücü ifade eden bir yaklaşımla kaleme alınmıştır.

Bu tema içerisinde ele alınabilecek bir diğer şiir “Tunya'yı Geçerken” başlıklı şiirdir. Şiir, *İkinci Dönüş* kitabına alınmadan önce Hisar dergisinde yayımlanmıştır.²³¹ Bu şiire şair Budapeşte'ye giderken Tuna nehri boyunca süren yolculukta duyduğu hisleri ve duyguları dile getirir.

“Tuna'yı rüyada gibi geçtik;
Altımızda ne gemi vardı, ne küpeşte...
Bir yanda dantel tepeler,
Bir yanda uzanan mısır tarlaları güneşte...”²³²

Şair, Tuna'ya ve yol boyunca geçtikleri yerlere bakarken elbette buranın bir zamanlar bizim olduğunu bilerek bakmaktadır. Âdeta yitirilen bir sevgiliye bakar gibi bakar. Eski kalelere, taş köprülere zamanın tortusu çökmüştür.

“Tuna'yı rüyada gibi geçtik,

²²⁹ İ. Gerçekşöz, *İkinci Dönüş*, s. 5.

²³⁰ Gerçekşöz, s. 6.

²³¹ İ. Gerçekşöz, “Tuna'yı Geçerken”, *Hisar*, Sayı: 92, (Ağustos 1971), s. 10.

²³² İ. Gerçekşöz, *İkinci Dönüş*, s. 7.

Bir gönül sızısı, küllenmiş ateşte;
 Bir Çigan müziği çınlayan kulaklarımızda²³³
 Ve hatıra şehir Budapeşte...²³⁴

Nice şehit kanlarına bedel olarak alınan ve sonrasında yitirilen bu topraklar hâlâ küllenmiş bir ateş gibi gönül sızısı olarak şairin içinde durmaktadır. Artık bu coğrafyada kulakları dolduran, türküler değil, “Çigan müziği”nin nameleridir. Ve Budapeşte şairin içinde bir “hatıra şehir” olarak durmaktadır.

“Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı” adlı şiir de aynı tema içerisinde değerlendirilmesi gereken bir şiirdir. Şiir, *İkinci Dönüş* adlı kitaba alınmadan önce Hisar dergisinde yayımlanmıştır.²³⁵ *İkinci Dönüş* adlı kitap neşredildikten sonra da ilki 1972’de²³⁶ ikincisi de 1973’te²³⁷ olmak üzere iki kez de Yeni Adam dergisinde yayımlanmıştır.

Şiir, şairin Budapeşte’de bulunan Estergon kalesinde gördüğü bir yeniçeri mezarı üzerine duygularını ifade eden bir şiirdir. Burada yatan yeniçeri üzerinden tüm Osmanlı ordusuna övgüler yağdırır. Yeniçeriden kastı tek bir yeniçeri değil ordunun tamamıdır. Bu yolla yeniçerinin kim olduğunu buradaki varlığını anlamlandırmaya çalışır.

“Mezar’ın Tuna’yı görür dört bir yandan
 Akıncılar başı mıydın ne?
 Erzurum’dan Belgrad’a Tuna’ya
 Devler düşü müydün ne?”²³⁸

Şair, ordunun yapmaya çalıştığı şeylerin devler düşü olduğunu ifade eder. Şiirin devamında yeniçeriye “Vezir arkadaşı mıydın ne?” der. Nerelerden, nice uzak diyarlardan buralara gelişini göktaşının düşüşüne benzetir. Bunca yıl hala yaşıyor oluşunu ‘Tanrı yaşı’ ile ifade eder. Onun tarihteki yaptıklarına bakarak, bunun normal olmadığını ilahi bir tarafının olduğunu dile getirir. “Ebabil kuşu muydun ne?” mısraı ile Kur’an-ı Kerim’de yer alan Fil suresinde geçen kıssaya atıfta bulunur.

“Bir Şehit Konuşuyordu” şiiri de bu tema içerisinde ele alabileceğimiz bir diğer şiirdir. *İkinci Dönüş* kitabı neşredildikten sonra Yeni Adam dergisinde de

²³³ Hisar dergisinde yayımlandığında kelime “kulaklarımızda” şeklindedir.

²³⁴ Gerçeksöz, s. 8.

²³⁵ İ. Gerçeksöz, “Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”, *Hisar*, Sayı: 81, (Eylül 1970), s. 15.

²³⁶ İ. Gerçeksöz, “Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”, *Yeni Adam*, Sayı: 849, (Mayıs 1972), s. 16.

²³⁷ İ. Gerçeksöz, “Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”, *Yeni Adam*, Sayı: 865, (Eylül 1973), s. 17.

²³⁸ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 24.

yayınlanmıştır.²³⁹ Orta Doğu gazetesinde “Bir Şehit Konuşuyor” başlığı ile yayınlanmıştır.²⁴⁰

Şiir, bir şehidin ağzından yazılmıştır. Aynı zamanda şiir, Anadolu’nun en ücra köylerinden gelip vatan için çarpışmış can vermiş pek çok şehidin dilidir. Şehidin ölümünün ardından dökülen gözyaşı ve yakılan ağıtlar dile getirilir. Şiirin son kıt’asında biraz sitem sezilmektedir.

“Büyük şehirlerin meydanlarında
Mermere yansımış bir hatırayız şimdi
Meçhul asker anıtına adımızı yazdılar,
Yiğit diye...”²⁴¹

Bu vatan için canını ortaya koymuş olan şehitlerin, büyük şehirlerin meydanlarında mermer anıtlara yansıyan birer hatıra olarak kalması sitemkâr şekilde eleştirilmiştir. Nitekim bu anıtlar günlük koşuşturma içerisinde kimsenin dikkatini çekmez. Şehit unutulmuş olmanın acısını duyar. Aslında bu unutuş şehidin unutulması değil verilen mücadelenin, yaşanan o acı günlerin unutulmasıdır. Şehidin sitemi biraz da bunadır.

“Bir Devir ve Bayrağımdaki Ay” şiiri de bu tema içerisinde ele alınması gereken bir şiirdir. Hisar dergisinde de yayınlanmıştır.²⁴²

“Bir devir geçmiş,
Bulutlar gibi devrilerek üzerinden ihtiyar dünyanın
Osmanlı tahtına Yavuzların, Fatihlerin
Kanuni Süleymanın oturduğu bir devir geçmiş...”²⁴³

Kıt’asıyla başlayan şiir, Türklerin geçmişteki güç, zafer, itibar, adalet gibi kazanımlarından ve haşmetinden bahsetmektedir. Türklerin Viyana kapılarına varmalarından, adaleti tesis edişlerine; gerçeklerin ve inançların savunulmasından, Avrupa’daki itibarına kadar pek çok konuya değinilir.

Şiirin ikinci kısmı diyebileceğimiz bölüm ise Avrupa’ya karşı bir gözdağı verme ve meydan okumadır.

“Benim bayrağımdaki ay,

²³⁹ İ. Gerçeksöz, “Bir Şehit Konuşuyordu”, *Yeni Adam*, Sayı: 864, (Haziran 1973), s. 16.

²⁴⁰ İ. Gerçeksöz, “Bir Şehit Konuşuyor”, *Orta Doğu*, Yıl: 17, Sayı: 4097, (7 Nisan 1980), s. 1.

²⁴¹ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 51.

²⁴² İ. Gerçeksöz, “Bir Devir ve Bayrağımdaki Ay”, *Hisar*, Sayı: 83, (Kasım 1970), s. 10.

²⁴³ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 57.

Senin çıktığın ay değil!
Benim bayrağıma çıkmak,
Aya çıkmak kadar kolay değil...

Senin bayrağındaki yıldız kızıl,
Benim yıldızlarım altın sarısı
Benim topraklarımda doğup batardı daha dün
Gökteki yıldızların yarısı...

Gün olur yine parmak ısırtırım dünyaya
Milletler tarihlerinden ışık alır
Gün olur seni yaya bırakırım,
Aya çıkmışlığın hiç kalır..”²⁴⁴

“Malazgirt Savaşından Sonra” başlıklı şiir de millî duyguları ifade eden şiirler arasında değerlendirilebilir. Malazgirt zaferinin ardından olanları ifade eden bir şiirdir.

“Ve güneş çekilirken dağların ardına
Yiğitler murada giriyordu..

Mağrur imparatoru Doğu Roma’nın
Huzurdaydı ve Sultana hesap veriyordu..”²⁴⁵

“Selçuk’un Masal Şehirleri” başlıklı şiirde, Selçuklu Devleti’nin o göz alıcı, görkemli şehirlerinden bahsedilmektedir.

“Selçuk’un masal şehirlerinde,
Her karış yer gül bahçesi, bağ bostandı
Ayışığında gümüşlenirdi kubbeler
Gökyüzü mavi atlastandı...”²⁴⁶

Bu güzelliklere ve değerlere sahip olan Selçuklu’nun yıkılmasının sebebinin de güçlü orduların Haçlı seferleri ya da Moğol akınlarının olmadığını söyler. Selçuklu’nun yıkılma nedeni kardeş kavgalarıdır.

“Ne haçlı seferleri, ne Moğol akınları,

²⁴⁴ Gerçeksöz, s. 59.

²⁴⁵ Gerçeksöz, s. 63.

²⁴⁶ Gerçeksöz, s. 64.

Selçukluyu kardeş kavgası yıktı

Oysa Selçuklu daha çok yaşayacaktı...²⁴⁷

İsmail Gerçeksöz'ün "Balkanlardan Sesleniş" adlı şiiri *İkinci Dönüş*'e alınmadan önce Hisar dergisinde yayımlanmıştır.²⁴⁸

Şiir, Osmanlı'nın Balkanlardan gelen sesidir. Aslında Osmanlı'nın Balkan devletlerine seslenişidir. Osmanlı feth ettiği yerlere huzur ve adaleti götürmüştür. Gayrimüslim tebaya asla haksızlık yapmamıştır. Gayrimüslim teba kendisi gibi gayrimüslim olan yöneticiler zamanında dahi birçok zulme uğramıştır. Ancak Osmanlı'dan haksızlık ve zulüm görmemiştir. 6 ve 7'lik iki bentten oluşan şiirin ilk bendinde bundan bahsedilmektedir.

"Zulmederken engizisyonlarda kilise

İsa adına,

Ezan-ı Muhammedî'yi duyar

Rahatlardınız...²⁴⁹

Şair, ikinci bentte ise Balkan devletlerinin Osmanlı'ya karşı sürekli bir isyan ve ihanet içerisinde olduklarından yakınıdır. Ancak Osmanlı onların bunca isyan ve ihanetinin ardından onları yine affedip bağışlamıştır. Buna rağmen onlar Osmanlı'yı ellerine geçirmiş olsalar parçalayacaklardır.

"Her zafer sonu yeniden bağışlardım,

Ben elinize geçseydim aslında

Parçalardınız...²⁵⁰

"Balkanlardan Sesleniş" adlı şiir, Osmanlı'nın Balkanlardaki mücadelesinin ve oradaki devletlerle yaşadığı sorunların güzel bir ifadesidir.

"Mostar Köprüsü" başlıklı şiir de bu tema içerisinde ele alabileceğimiz bir başka şiirdir. Şair, şiirde Mostar köprüsünün tarihî olarak ne denli büyük bir öneme sahip olduğu ve kültürel olarak da çok değerli olduğu üzerinde durmaktadır.

"Devirlerin inanılmaz romanında

Mostar köprüsü baş kahramandı

Bir taşına dokunamadı savaşlar,

Kasaba kaç kere yandı...²⁵¹

²⁴⁷ Gerçeksöz, s. 64.

²⁴⁸ İ. Gerçeksöz, "Balkanlar'dan Sesleniş", *Hisar*, Sayı: 96, (Aralık 1971), s. 17.

²⁴⁹ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 65.

²⁵⁰ Gerçeksöz, s. 65.

Şiir, şairin 1972 yılında yayımladığı *İkinci Dönüş* kitabında yer almıştır. Köprü şiirin yayımlandığı döneme kadar birçok savaşlar görmesine rağmen yıkılmamıştır. Şair, Mostar Köprüsü için şu mısraları yazmıştır:

“Mostar köprüsü bir hatıra olarak kaldı,
Geçmiş günlere uzanan...”²⁵²

Mostar köprüsü 1566 yılında inşa edilmiştir. Pek çok savaşlar görmesine rağmen yıkılmadan ayakta kalmıştır. Ta ki, 1992 yılına kadar. Ancak şiirin yayımlanmasından yaklaşık yirmi yıl sonra, Bosna-Hersek’te çıkan bir iç savaş sonunda, 1992 yılında köprü yıkılır. Yeniden inşa edilmesi ile ilgili çalışmalar 1997 yılında başlamış ve kilit taşı Ağustos 2003 yerine yerleştirilmiştir. Mostar köprüsü Bosna-Hersek’in simgesi haline gelmiştir.

“Türk’ün Kaderi” adlı şiir, Türk’ün tarih sahnesine çıkışından bu zamana kadar ki dönemde sürekli savaşlar ve mücadeleler içerisinde oluşunun ifadesidir. Bu Türk’ün bir kaderidir. Ancak Türk hiçbir zaman bu savaş ve mücadele atmosferi içerisinde umudu da bırakmamıştır. Şair, bu durumu da çok güzel ifade eder.

“Bir bakıma rahat uyku bilmemiş
Bir bakıma düşte olagelmiştir...”²⁵³

Bu tema içerisinde adını anacağımız bir diğer şiir “Kuvvayı Milliye Ruhı” başlıklı şiirdir. Bu şiir, *İkinci Dönüş*’te yer almasının ardından Yeni Adam dergisinde de yayımlanmıştır.²⁵⁴

“Bu Yıldızlar” başlıklı şiir de millî duygu şiirleri arasında ele alınabilecek şiirlerdendir. Hisar dergisinde de “Yıldızlar Üstüne” başlığı ile yayımlanmıştır.²⁵⁵

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan “Söğüt’ün Gecelerinde Ay” başlıklı şiiri de bu tema içerisinde ele almak mümkündür. Bu şiir İsmail Gerçeksöz’ün ölümünden sonra yayımlanmıştır. Şiirin altında “Aziz Şehidimiz İsmail Gerçeksöz’ün ardında bıraktığı şiirlerinden” ibaresi yer almaktadır.

²⁵¹ Gerçeksöz, s. 66.

²⁵² Gerçeksöz, s. 66.

²⁵³ Gerçeksöz, s. 68.

²⁵⁴ İ. Gerçeksöz, “Kuvvayı Milliye Ruhı”, *Yeni Adam*, Sayı: 866, (Ekim 1973), s. 16.

²⁵⁵ İ. Gerçeksöz, “Yıldızlar Üstüne”, *Hisar*, Sayı: 61, (Ocak 1969), s. 8.

Bu şiirde Osmanlı'nın kurulmasına nüve teşkil eden Söğüt'teki oba anlatılmaktadır. Üç-beş yiğidin bir orduya, yörük obasının bir devlete, bir kıl çadırınsa nice ihtişamlı saraylara dönüşeceği ifade edilmektedir.

“Üç-beş yiğit at biner kılıç kuşanır

Bir ordu say!..

Yörük obasında devlet,

Kıl çadır saray...”²⁵⁶

“Eski Yapılar” başlıklı şiirde, tarihî eski binaların, Türk beğeni ve sanatının önemli eserlerine verilen değerler anlatılmaktadır. O eski ama ince, zarif desenler insanın içini ferahlatan rengarenk motiflerle ve mimariyle insana güç veren bir yapısı vardır. Şair de şiirinde bu yapıların Türk halkında uyandırdığı duyguları işlemiştir.

“Türkülerde Söylenmek İstenen” şiirinde Balkanlarda yitip giden Türk varlığının sızısı dile getirilmektedir. Türküler bile unutulmaya yüz tutmuştur. Artık orada söylenen türküler Macar türküleridir. Burada kalan Türkler artık kimliklerini, dillerini unutmaya yüz tutmuşlardır. Şair, şiirde bu durumun ruhunda yarattığı ıstırapı dile getirmektedir.

“Durur bir yerinde türküler, susar

Ana dilleri unutturulmuş çocuklar üstüne”²⁵⁷

“Yiğidim Sana Ne Oldu” başlıklı şiirin de millî duygu şiirleri arasında ele alınması gerekmektedir.

Şair, ‘Yiğidim’ hitabını Türk milletine yapmaktadır. Asya’dan Anadolu’ya, oradan Balkanlara kadar cesurca gidişine değinir. Türklerin tarih içerisindeki civanmert, adaletli, dürüst ve imanlı oluşunu ifade eder.

“Türk deyince susardı bütün yalanlar

Bütün sevgiler konuşur olurdu.

Hepsini kocaman yüreğinde duyardın

Bilek hakkının doğduğu ülkelerde bile,

Üzümlü yer, akçeyi yanına koyardın...”²⁵⁸

Daha sonra bugünkü halini sorgular, ve “yiğidim” diye hitap ettiği millettten kendisini sorgulamasını ister. Şair, bunca ulvi değerlere, sımsıkı kardeşlik duygularına

²⁵⁶ İ. Gerçekşöz, “Söğüt’ün Gecelerinde Ay”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 83, (Eylül 1980), s. 7.

²⁵⁷ İ. Gerçekşöz, “Türkülerde Söylenmek İstenen”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 14, (Şubat 1973), s. 21.

²⁵⁸ İ. Gerçekşöz, “Yiğidim Sana Ne Oldu”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 40, (Şubat 1977), s. 6.

sahip necip bir milletin neden ve nasıl bu hale geldiğinin cevabını aramak peşindedir. “Nereden başlayıp, nereye vardın?..” der ona ve bugünkü halini düşünmesini ister.

“Dur, otur; düşün bir kere
Sen küfre, karanlığa alet olacak insan değilsin!
Ki, onu gördüğün yerde boğardın
Nice zulüm ülkelerinde,
Tanrı rahmetince yağardın...”²⁵⁹

Şiirin son mısraında da ona, geçmiş günlerinin ne denli zaferlele ve başarılarla bezeli olduğunu tekrar hatırlatarak âdeta silkinip kendisine gelmesini ister.

“Ne kadar dağ geçitleri varsa Asyada
Anadoluda, Balkanda
Mızraklardan, bayraklardan bulutlardın
Karaların denizlerden ayrılışında,
Belki de o geçitleri sen yardım...”²⁶⁰

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan “Bir Şehidin Ardından” başlıklı şiir de bu tema içerisinde ele alınabilir. Şiirin başında “Merhum Recep Haşatlı’nın aziz hatırasına ve şehit düşen bütün ülkücülerin ruhlarına” ithafı yer almaktadır. Şiir Türk Edebiyatı dergisinde iki kez yayımlanmıştır. İlk olarak Recep Haşatlı’nın öldürülmesi üzerine Şubat 1979 yılında yayımlanmıştır. İsmail Gerçeksöz’ün ölümü üzerine Nisan 1980’de ikinci kez yayımlanmıştır. Şiir aynı dönemde yazarın köşe yazarlığı yaptığı Millet gazetesinde de yayımlanmıştır.²⁶¹

Recep Haşatlı, Milliyetçi Hareket Partisi İstanbul İl Başkanı olduğu dönemde öldürülmüştür. 4 Ekim 1978 tarihinde İstanbul’da, işinden evine döndüğünde arabasından inerken, 17 yaşındaki oğlu Mustafa Haşatlı ile birlikte vurularak öldürülmüştür.²⁶²

Şair şehidi, peygamber dönemindeki teke tek dövüşen pehlivanlara, gökyüzündeki en büyük ve en parlak yıldıza benzettiği şiirini şu şekilde tamamlar:

“Duydum ki en büyük inançlarda ölmüşsün
Bir bayrağa sarmışlar fani gövdeni
Bayrağı bir daha rengine boyar gibi

²⁵⁹ Gerçeksöz, s. 6.

²⁶⁰ Gerçeksöz, s. 6.

²⁶¹ İ. Gerçeksöz, “Bir Şehidin Ardından”, *Millet*, Yıl: 5, Sayı: 1470, (25 Şubat 1979), s. 8.

²⁶² Bkz. Oğuzhan Cengiz, *Başkan Recep Haşatlı*, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul 2009, 192 s.

Huşı içinde gitmişsin omuzlarda,
Tekbir sedalarını duyar gibi...”²⁶³

“Lâle Devri” başlıklı şiir Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Lale Devri, Osmanlı Devleti'nde, 1718 yılında Avusturya ile imzalanan Pasarofça Antlaşması ile başlayıp, 1730 yılındaki Patrona Halil İsyanı ile sona eren dönemdir. “Zevk ve sefâ” devri olarak bilinir. Şair bu şiirinde de Lale Devri’ni tasvir etmekte daha doğru bir deyişle günümüzle karşılaştırmaktadır.

“Onların başka rüzgârları,
Başka gökyüzleri yoktu.
Yalnız gönülleri bizimkinden biraz ince,
Bizimkinden biraz başkaydı...

Rüyalarında biraz daha renk,
Daha deli kavakyelleri eserdi başlarında
Muhakkak olan bir husus varsa,
Yaşantıları daha çok aşkaydı...”²⁶⁴

İsmail Gerçeksöz, yirminci asırla karşılaştırdığı o dönemi, aşkın daha yoğun olarak hayatta var olduğu bir dönem şeklinde nitelendirmektedir. Fakat bu durumu bir taraftan da eleştirmektedir.

“İşlenmiş çini, “Yâsin” yazılmış pirinç tanesi
Bir bakıma bizden öte gitmişler,
Bir bakıma zamanları
Boşuna eskitmişler...”²⁶⁵

Avrupa’nın bilimde gelişmeler gösterdiği ilerleme katettiği bir dönemde Osmanlı ise incelikle zerafette, sanatta ileri adımlar atmıştı. Fakat diğer ülkelerin hızlı gelişmeler gösterdikleri dönemde bu tutumun yanlış olduğundan bahseder ve zamanın boşa harcandığından yakınır.

“Bir Vatan Kaldı” isimli şiir de bu tema içerisinde yer verilebilecek bir diğer şiirdir. Bu şiir Hisar dergisinde yayımlanmıştır.

²⁶³ İ. Gerçeksöz, “Bir Şehidin Ardından”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 64, (Şubat 1979), s. 23.

²⁶⁴ İ. Gerçeksöz, “Lale Devri”, *Hisar*, Sayı: 111, (Mart 1973), s. 15.

²⁶⁵ Gerçeksöz, s. 15.

Şiirin başlarında geçmiş günlerin ihtişamlı ve geniş sınırlarından bahseder şair. Savaşlar ve ihtilallerle kaybedilen topraklardan kendi vatanında yaşarken gurbete düşen insanlardan bahseder. Geçen zorlu zamanlardan ve çekilen sıkıntılardan bahseden şair, kaç kez uçurumun kenarından dönüldüğünü ifade eder.

“Büsbütün silinmek için dünya haritasından
Büsbütün eriyip yok olmak için
Kaç kere,
Bir göz kırpmılık an kaldı.”²⁶⁶

Tüm olumsuzluklar ve sıkıntılara rağmen bu günlere ulaşılmıştır. Yine kadim yurt Anadolu, vatan olarak kalmıştır. Şair, buna şükreder.

Ne günlerden çıkıp geldik bugüne
Şükür ki Hilâller gönderde yine
Anadolu kadim yurdum
Elimizde bir vatan kaldı.”²⁶⁷

Hisar dergisinde yayımlanmış olan “Türküm Benim”²⁶⁸ başlıklı şiir de aynı tema içerisinde anılabilecek bir şiirdir.

Uludağ dergisinde yayımlanan “Gittiler” başlıklı şiir, askere giden üç genci anlatmaktadır; köylerinden önce kasabaya oradan da askerlik yapacakları yerlere giden gençler. Şair, artık onlar için ana, bacı değil analar, bacılar olduğunu dile getirir. Bir başka önemli durum da artık askerde insanın düşüncesinin vatan ve hürriyet olduğunun dile getirilmesidir. İnsan askere gittiğinde düşüncesi, gayesi, hedefi değişir veya kendisine bir gaye, bir hedef edinir. Şair bunu “Artık “Zeynebim” türküsü yok, “Hürriyet” marşı var dudakta”²⁶⁹ mısraı ile ifade eder. Yârin yerini vatan almıştır.

Ancak şiirde askere giden gençlerin dönüşlerinden bahsetmez. Yalnızca gidişlerini ifade eder. Nitekim şiirin sonundaki mısralar da bu gidişteki hüznü anlatır gibi azalarak son bulur.

“Üç kişiydiler geçip gittiler,
Kasabanın tozlu yollarından.
Feda olsun canımız der gibi
Komşu düğününe gider gibi

²⁶⁶ İ. Gerçeksöz, “Bir Vatan Kaldı”, *Hisar*, Sayı: 133, (Ocak 1975), s. 22.

²⁶⁷ Gerçeksöz, s. 22.

²⁶⁸ İ. Gerçeksöz, “Türküm Benim”, *Hisar*, Sayı: 126, (Haziran 1974), s. 5.

²⁶⁹ İ. Gerçeksöz, “Gittiler”, *Uludağ*, Sayı: 76, (Mart – Nisan 1946), s. 28.

Üç kişiydiler,
Gittiler...²⁷⁰

“Çanakkale Göklerinde Bir Parça Bulut” başlıklı şiiri de bu tema içerisinde ele almak mümkündür. Bu şiirde Çanakkale’de düşmanla girişilen büyük mücadele anlatılmaktadır. Şair, Mehmet Çavuş timsaliyle sözlerini tüm şehit düşen askerlere söyler.

“Gelin almağa gider gibiydiniz,
Ve sonra,
Şehadetin kanlı gömleğini giydiniz.
Alnınızda bir kurşun yarasıyla,
Son defa bakıp eylim, eylim Anadolu dağlarına,
Güldünüz,
Ve milyonlarca türkün kalbine gömüldünüz...”²⁷¹

3. 2. 5. Sosyal Şiirleri

İsmail Gerçeksöz, daha ziyade gazete yazılarında ele aldığı sosyal konuları şiirlerinde de dile getirmiştir. Toplumun içinde bulunduğu durum ve şartların iyileştirilmesi üzerine düşünen ve kafa yoran bir insan olarak İsmail Gerçeksöz, bunu şiirlerine de yansıtmıştır. Sosyal konulu temalar içerisinde aldığımız şiirleri kitaplarında yayımlanmamış yalnızca dergilerde kalmış şiirlerinden oluşmaktadır.

İkinci Dönüş’ten

“Yalvarış” adlı şiir, sosyal şiirler arasında yer verebileceğimiz bir şiirdir. Hisar dergisinde de yayımlanmıştır.²⁷² Bu şiir Tanrı’ya bir yalvarıştır. Şair, çekilen çilelerden ve dökülen terden bahseder. Gerekenlerin ve yapılabileceklerin yapıldığını dile getirir.

“Gün ışıyla yetindik bunca
Toprağı suladık terimizden,
Halılara dokuduk çilemizi
Kınalı ellerimizden...

Cansa can, kansa kan dedik

²⁷⁰ Gerçeksöz, s. 28.

²⁷¹ İ. Gerçeksöz, “Çanakkale Göklerinde Bir Parça Bulut”, *Uludağ*, Sayı: 98 – 99, (Kasım - Aralık, Ocak - Şubat 1949 - 1950), ss. 14 – 15.

²⁷² İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 52.

Açtık lalelerce her tepede
 Kağnılara kendimizi koştuk sırasında
 Tozlu yollarımızdan...’’²⁷³

Çekilen çilelerin ve yapılanların ardından Tanrı’dan yardım dilemektedir. Artık zaman dolmadan iş işten geçmeden ufuktaki bulutları gidermesi ve karanlık ufukları aydınlığa çevirmesini dilemektedir.

“Bizi dağlarca, denizlerce yaratmıştın, Ulu;
 Koma bizi dağılırız, mahvoluruz
 Koma bizi Tanrım,²⁷⁴
 Çağımızdaki hızdan...

Avcılar vurmada son kuşları dağlarda,²⁷⁵
 Baltalar kesmeden son ağaçları
 Çek gayri bulutlarını²⁷⁶
 Aydınlık ufuklarımızdan...’’²⁷⁷

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Uludağ dergisinde yayımlanan “Halkevi” başlıklı şiir sosyal konulu şiirlerinden biridir. Serbest tarzda yazılmıştır. Halkevleri, Atatürk tarafından 19 Şubat 1932 yılında resmi olarak kurulmuştur.²⁷⁸ Halkevi başlıklı şiir de Atatürk tarafından kurulan bu Halkevlerine bir methiye edasıyla yazılmış bir şiirdir. Halkevi’nin kuruluşunun on sekizinci yılında yazılmış olduğu anlaşılmaktadır.

“Bugün onsekiz yaşına girdi,
 Üstünde bulutların kışkandığı bir bayrak
 Fikir meyvasından beslendiğimiz,
 Dünyaya oradan seslendiğimiz,
 Durur en ıssız köşelerinde yurdun,
 Durur bir abide gibi,

²⁷³ Gerçeksöz, ss. 52-53.

²⁷⁴ Hisar dergisinde yayımlandığında bu mısra “Koma bizi” şeklindedir.

²⁷⁵ Hisar dergisinde yayımlandığında bu mısra “Avcılar son kuşları vurmada dağlarda” şeklindedir.

²⁷⁶ Hisar dergisinde yayımlandığında bu mısra “Çek gayri kara bulutlarını” şeklindedir.

²⁷⁷ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 53.

²⁷⁸ Halkevleri ile ilgili geniş bilgi için Bkz. Anıl Çeçen, *Atatürk’ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000, 418 s.

Halkevi.”²⁷⁹

Sosyal konulu şiirler arasına alabileceğimiz bir diğer şiir yine Uludağ dergisinde yayımlanmış olan “Sevkiyat Koğuşu”²⁸⁰ başlıklı şiirdir. Şiir, “F. Taşkiran’a” ithafını taşımaktadır. Sevkiyat koğuşları yeni asker olanların askerlik yerlerine sevk edilecekleri yere gönderilmeden önce hepsinin toplandığı yerdir. 6 mısralık bu kısa şiir bunu konu edinmektedir.

Hisar dergisinde yayımlanan “Acı Sonuç” başlıklı şiir de sosyal temalı şiirler arasında ele alabileceğimiz bir şiirdir. Şiir serbest tarzda ancak kafiyeli yazılmıştır. Şair, şiirde toplumumuzun bir dönem içerisinde bulunduğu çatışmaları ve kardeş kavgalarını ifade etmektedir. Şiirin tamamını buraya almayı uygun gördük.

“Bir ihanetti başlanan
Türkiyenin aydınlık sabahlarına karşı.
Mahalle mahalle, çarşı çarşı,
Cinayetti işlenen...

Canavar dişleriyle dişlenen,
Olmamış meyvalar gibi dallarda
Hep aynı çıkmaza varan yollarda
Ve körpe beyinlerde düşlenen...

Kelepçeden, prangadan hoşlanan
Bir rejim ki, şiirinde, sanatında
Yeri yok, yüceliğin, insanlığın katında
Fare gibi bodrumlarda güçlenen...

Büyük meydanlarda taşlanan
Esaret değil, hürriyetti.
Bir dram gibi darağaçlarında bitti
Okul sıralarında başlanan...”²⁸¹

²⁷⁹ İ. Gerçeksöz, “Halkevi”, *Uludağ*, Sayı: 98 – 99, (Kasım – Aralık, Ocak – Şubat 1949 – 1950), s. 7.

²⁸⁰ İ. Gerçeksöz, “Sevkiyat Koğuşu”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), s. 13.

²⁸¹ İ. Gerçeksöz, “Acı Sonuç”, *Hisar*, Sayı: 103, (Temmuz 1972), s. 25.

Şiir, 1980 ihtilâli öncesinde ortaya çıkan tablonun bir ifadesidir. Çıkan sokak çatışmaları, insanların birbirleri ile savaşmaları. Şair, bunların hepsinin Türkiye’ye karşı yapılan bir ihanetin parçaları olduğu üzerinde durmaktadır.

Şiirde büyük meydanlarda yapılan çatışmaların hürriyete götürücü değil, esarete götürücü rolü üzerinde durulmaktadır. Okul sıralarında başlanan sevgiler, umutlar, beklentiler darağaçlarında sonuçlanmıştır. Yüzlerce dinamik ve heyecanlı gencin, üniversite sıralarında başlayan mutlu yarınlara yolculukları darağaçlarında sonlanmıştır.

Şiirde de ülkemizin çok sıkıntı ve buhran içerisinde geçirdiği bir dönem anlatılmıştır.

Sosyal konular arasına alınabilecek bir diğer şiir ise “Fatih’in Türbesinde” ismini taşıyan ve Hisar dergisinde yayımlanmış olan şiirdir. Serbest tarzda ve beşlik bentler halinde yazılmıştır. “Sana geldim, ey güzel Hakan!” mısraı ile başlayan şiir Fatih’in türbesi başında Fatih’e bir yakarıştır.

“Çaresizlik içindeyiz, baksana!..

İçimizden vurdu düşman bu sefer

Bir çıkar yol, çare bul demeğe geldim.

Kardeş kardeşe düştü, neyleyelim?

Yolunu şaşırdı kul demeğe geldim.”²⁸²

Şair, şiirde Türkiye’nin 1980 darbesi öncesinde girmiş olduğu sosyal çalkantı ve çatışmayı dile getirmektedir. O dönemin en can alıcı ve üzücü durumu ise sürekli dillerde dolaşan kardeşlerin birbirlerini vurması durumudur. Gerçekten o dönemde aynı evden kardeşler bile bu çatışmalarda, ne acıdır ki birbirlerini öldürmüşlerdir. Bu örnek durumun ne denli vahim olduğunun ve insanların zihinlerine aşıl原因an kinin derecesinin en açık delilidir. Şair de şiirinde içinden çıkılmaz bu acı durumu haykırmaktadır. Bu zor durumdan çıkış yolunu da Fatih gibi büyük bir sultandan beklemektedir.

Şair, bu durumun yol açacağı büyük yıkım ve sonrasında bırakacağı büyük acıların farkında olarak Fatih’ten yardım istemekte ve bir kurtuluş yolu aramaktadır.

“Birileri oynar oldu kaderimizle,

Birileri tuttu köşebaşlarını bizden olmayan

Namerde muhtaç yetim, dul demeğe geldim.

Çağ kapayıp çağ açtığın günlerde değil artık,

²⁸² İ. Gerçekşöz, “Fatih’in Türbesinde”, *Hisar*, Sayı: 172, (Nisan 1978), s. 16.

Bıraktığın İstanbul demeğe geldim...”²⁸³

Şair, başa geçen ve bir takım güçleri ellerinde bulunduran insanların, halkın arasında açtıkları ayrılık ve fitne ile kendi çıkarlarına uygun ancak halkın menfaatlerinin tersine hareket ettiklerinden bahseder. İstanbul’un o eski ihtişamından, gösterişinden bir şey kalmadığından bunun yerini kavgaların, çıkar mücadelelerinin aldığından bahseder ve Fatih’ten yardım ister.

Sosyal şiirleri arasına alabileceğimiz bir diğer şiir ise “Atatürk’e Şikayet” başlığını taşımaktadır. Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Şiir şu şekilde başlamaktadır.

“Yine 19 Mayıslar, 30 Ağustoslar

Var ama, takvimlerimizde.

Gerçek sevgine inemedik bir türlü

Kaçımız yürüyoruz gösterdiğin iz’de?”²⁸⁴

Şairin Atatürk’e bir şikayeti vardır. Bu şikayet, yapılanların yalnızca görüntüde, sözde kalmasıdır. Dilimizde ‘dostlar alışverişte görsün’ şeklinde bir deyim vardır. Şair, tam olarak bunu eleştirmektedir. Aslında düşünerek ve hissederek yapılması, öğretilmesi gerekenleri yalnızca ‘yasak savmak’ adına yapmanın yanlışlığı üzerinde durmaktadır.

“Dümen bozuk kırılmış kürek,

Bize böyle batmak mı gerek?

Afyon’dan İzmir’e götüren yürek,

Yok hiç birimizde...”²⁸⁵

Gidişat yanlıştır. Kırık bir dümenle rota belirlenememiştir ve ülke batışa doğru gitmektedir. Kurtuluş savaşında düşmanı Afyon’dan kovup İzmir’de denize döken o büyük düşüncenin ve inançlı yüreklerin yokluğundan yakınmaktadır. Şairin, Atatürk’e şikayeti budur.

İsmail Gerçeksöz, “Gün Olur” başlıklı şiirinde de yine 1980 darbesi öncesinde görülen korkunç manzaraları konu alır.

“Cemreler çoktan düşmüş, toprak ısınmış olur

Ve kanları gencecik çocukların kaldırımlarda.”²⁸⁶

²⁸³ Gerçeksöz, s. 16.

²⁸⁴ İ. Gerçeksöz, “Atatürk’e Şikâyet”, *Hisar*, Say: 107, (Kasım 1972).

²⁸⁵ Gerçeksöz.

²⁸⁶ İ. Gerçeksöz, “Gün Olur”, *Hisar*, Sayı: 261, (Temmuz 1979), s. 11.

O dönemde yüzlerce üniversiteli genç sokak çatışmalarında savundukları değer uğruna kendileri gibi gençler tarafından öldürülmüşlerdir. Bu durumun ne kadar hazin ve ne kadar acı verici bir durum olduğunu şair dile getirmektedir.

“Üç beş kader yoldaşının katılabildiği ancak

Bayrağa sarılı tabutlar omuzlarda

Düşünmek en kötüsü belki de

Perdeleri sımsıkı²⁸⁷ kapalı odalarda.”²⁸⁸

Sokaklarda ölen bu gencecik ve taptaze beyinlerin cenazelerinin kaldırılması da bu denli hazin ve garip olmaktadır. Bir milletin geleceği olan bu gençler ancak tabutu taşıyacak sayıda insanın katılımıyla defnedilmektedir. Nitekim şair sokağa çıkmayıp perdeler arkasında bu durumun yanlışlığını ve çıkmazını bilen ancak elinden bir şey gelmeden öylece kala kalan insanların durumlarının da acizyetinin farkındadır.

Dikkat edildiğinde İsmail Gerçeksöz’ün şiirlerinde herhangi bir taraf tutma söz konusu değildir. Yapılanların ve sokaktaki mücadelenin şair tarafından savunulması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu kesinlikle mısralarda yer bulmaz. İsmail Gerçeksöz bu çatışmalara bir bütün halinde karşıdır. Ülkenin geçmişi ve geleceği üzerine kafa yoran bir gazeteci ve düşünür olarak yapılanların yanlışlığını sık sık vurgular. Farklı fikirlerdeki insanların uzlaşmaları gerektiği veya kendilerini ifade etme biçiminin bu olmadığını gazete yazılarında sürekli dile getirir ve bu durumun bir an önce giderilmesi için çözüm yolları aramak gerektiği üzerinde durur.

Şair, durumun ne denli vahim olduğunu ve gidişatın kötüye doğru bir meyil gösterdiğini bilmesine rağmen umudunu korumaya devam etmektedir. Can sıkıcı ve önüne geleni kasıp kavuran fırtınalı bu havanın bir gün durağanlaşacağı ve ılımanlaşacağı ümidini dile getirir.

“Bakarsın rüzgârlar iyiden ılımış olur

Ve buğdaylar birden boy atmış

Kötü kader umut olur dolan başaklarda

Sevgiye dönüşür kinler düşmanlıklar

Gelecek kuşaklarda...”²⁸⁹

²⁸⁷ Metnin aslında bu kelimenin yazımı “sım sıkı” şeklindedir.

²⁸⁸ Gerçeksöz, s. 11.

²⁸⁹ Gerçeksöz, s. 11.

Sosyal bir temayı işleyen bir diğer şiir de yine Hisar dergisinde yayımlanmış olan “Ne Çıkar” başlıklı şiirdir. Şair, şiirde felaketlerin ve zararın her tarafı sardığı can alıcı dönemde ölmüş olmanın hiçbir ehemmiyeti olmadığını en acı biçimde dile getirmektedir. Şiirde vatanın ateş içerisinde yandığı şu felaket döneminde insanın canını kaybetmesinin bunca acı içerisinde değer verilecek bir şey olmadığı vurgulanmaktadır. Bunun yerine yanlışların giderilmesi için çalışılması gerektiği fikrini savunur.

“Hıyanet boy atmış yörende,
Sen ölmüşsün, ben ölmüşüm ne çıkar?
Karanlık günleri görende...”²⁹⁰

Şiir de dikkati çeken bir diğer şey ise biçimle alakalıdır. Kimi şiirlerde dörtlüklerin ve bentlerin sonlarında tekrarlanan dizeler vardır. Burada ise alışılmışın dışında bir uygulama dikkati çekmektedir. Üçlükler halinde yazılmış bu şiirde ise tekrarlanan “Sen ölmüşsün, ben ölmüşüm ne çıkar?” dizesi üçlüklerin ortasındaki dizelerdir.

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan “Turisîna Bey’e Arz-ı Hal” başlıklı şiir de bu tema içerisinde ele alınabilecek bir diğer şiirdir. Şair, şiirde Turisîna Bey’e insanların geçmişi unutmalarından ve değerlerine sahip çıkmamalarından dert yanmaktadır.

“Biz yitirdik gayri o gönül birliğini
O çinilere sıva vurduk sırasında
Açıkçası hor bakar olduk dünümüze,
Erguvan divan şiirinde bir renk olup kaldı
Herşeyimiz küffara açık müze...”²⁹¹

Turisîna Bey için bilinenler kızıltıdır. “hayatı hakkında bilinenler hemen sadece kendi eserine dayanan müellif, muhtemelen 1426’da doğmuş ve iyi bir eğitim almıştır. Fetihden sonra İstanbul’daki emlâkin sayımı ve vergi yazma işi kendisine verilmiştir. Bu görevi başarıyla ifadan sonra padişahın yakınlarından biri olan Tursun Bey bazı seferlere, özellikle Divân kâtibi olarak bulunduğu Veziriâzam Mahmud Paşa döneminin bütün seferlerine katılmış; II. Bayezid devrinde emeklilik hayatı yaşamış ve 1490’lı yıllarda ölmüştür.”²⁹²

²⁹⁰ İ. Gerçeksöz, “Ne Çıkar”, *Hisar*, Sayı: 151, (Temmuz 1976), s. 22.

²⁹¹ İ. Gerçeksöz, “Turisîna Bey’e Arz-ı Hal”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 47, (Eylül 1977), s. 5.

²⁹² Abdulkadir Özcan, “Fatih Devri Tarih Yazıcılığı ve Literatürü”, *Erciyes Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, Yıl: 2003/1, Sayı: 14, s. 55-62.

“Tercüman 1001 Temel Eser” içerisinde çıkan “Fatih’in Tarihi”²⁹³ adlı kitapta Tursun Bey’in ismi ile alakalı olarak şu bilgi yer almaktadır. “Müellifin ismi aslında Tursina Bey’dir. Fakar galat-ı meşhur üzere Tursun Bey olarak kullanılmıştır.”²⁹⁴

“Sen ki Turisîna Bey’sin!

Bir şair kişi, pirimiz, muhasibi mülkün ve Tımarlı Sipahi,

İlet Sultana bir kez çıkıp tebdil geze

Nicedir Ayasofya, Haliç, Akar Deryaçe

Ne ferman eyler halimize...”²⁹⁵

Hisar dergisinde yayımlanan “Cumhuriyet’in 50. Yılına Şiir”²⁹⁶ başlıklı şiir de sosyal temalı şiirler arasına alabileceğimiz şiirlerdendir.

3. 2. 6. Portre Şiirleri

İsmail Gerçeksöz’ün portre şiirleri fazla değildir. Biz üç adet portre şiir yazdığını tespit edebildik. Bunların üçü de Uludağ dergisinde yayımlanmış şiirlerdir. Kitaplarında yer almayan bu üç şiir de şairliğinin ilk dönemine ait şiirlerdir.

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

Gülsüm Nine ve Musa Dayı şiirleri aynı sayıda beraber yayımlanmışlardır. Her iki şiir de “Bu Şehirden Portreler I-II” üst başlığı altında yayımlanmıştır.

“Gülsüm Nine!...” başlıklı şiir “Necmi Asena’ya” ithafını taşımaktadır. İsmail Gerçeksöz’ün ilk şiirlerindendir. Hayalinde var ettiği bir karakteri anlatmaktadır.²⁹⁷ Gülsüm Nine, aslan gibi evlatlarının kendi kucagında ölmesinin ardından Demirkapı mezarlığına bakan kerpiç yapıllı evinde tek başına yaşamaktadır. Yazar Gülsüm Nine’yi şu şekilde tarif etmektedir.

“Ak saçlarına kına yakardı

Demirkapı mezarlığına açılan penceresinden

İkide bir bakardı

Gelinlik küpeleri sarkardı kulaklarında

Yetmiş küsur yıllık hayatının ıstırapı yazılıydı

²⁹³ Kitabın asıl ismi “Tarih-i Ebul Feth”dir.

²⁹⁴ Tursun Bey, *Fatih’in Tarihi*, (hızl. Ahmet Tezbaşar), Tercüman 1001 Temel Eser, s. 11.

²⁹⁵ İ. Gerçeksöz, “Turisina Bey’e Arz-ı Hal”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 47, (Eylül 1977), s. 5.

²⁹⁶ İ. Gerçeksöz, “Cumhuriyet’in 50. Yılına Şiir”, *Hisar*, Sayı: 119, (Kasım 1973), s. 13.

²⁹⁷ Şairin kardeşi A. Ziya Gerçeksöz bu şiirdeki ‘Gülsüm Nine’nin gerçek bir şahsiyet değil ağabeyinin zihninde kurguladığı bir kişi olduğunu söylemiştir.

Sarkık yanaklarında..”²⁹⁸

Diğer bir portre şiir ise “Musa Dayı” başlıklı şiirdir. Şair, bu şiirinde uzun süre ‘tam kırk sene’ mahallelerinde bekçilik yapmış ‘Musa Dayı’ndan bahsetmektedir. Artık emekli olmuş ve yaşlanmış olan Musa Dayı bu dünyada geçireceği vakti doldurmaya çalışmaktadır. Akşama kadar ‘Çarıkçının’ kahvede akşamdan sonra da efkâr basarsa meyhaneye gitmektedir. Mahallenin en eskilerinden olduğu için mahallenin geçmişini bilmektedir. Gençler bundan dolayı onu sık sık dinlemeye gelirlermiş kahveye ve bir gün Musa Dayı kahveye gelmemiş. Şiir şu satırlarla son bulur.

“Bir gün kahveye gelmeyişinden
Korkuvermiştik işte,
Ve akşama anladık ki
Aklımıza gelen başımıza gelmiş,
Yazık oldu Musa Dayı’ya
Hâlbuki hasta da değildi...”²⁹⁹

Diğer bir portre şiir ise yine Uludağ dergisinde yayımlanan “Rizeli Ali” adlı şiirdir. Ali, Rizeli bir balıkçıdır. İki sevdası vardır. Biri memleketteki yavuklusu diğeri ise denizdir. Bir gün tek yelkenli gemiyle denize açılır ve bu son seferi olur. Şair bunu ince ve yumuşak bir üslupla dile getirir.

“Götürdü, getirmede oldu seferden
Yarım kalmış hikâyesini fısıldadı deniz
Gemiciler sustu.”³⁰⁰

Bu yalnızca Rizeli Ali’nin hayatı değildir. Aslında bu Karadeniz insanının ortak sevdasıdır. O uçsuz bucaksız engin maviliğin sevdasıdır. Deniz sevdasıdır. Nitekim şair, burada denize karşı beslenen hissin karşısına sevgiliye duyulan aşkı koyarak denize olan sevdanın ne kadar yüksek bir aşk olduğunu vurgulamaktadır. Karadeniz insanının karakteristik bir özelliği de memleketine karşı beslediği büyük sevgidir. Memleketinden ne kadar uzakta olursa olsun o memleketinin havasını yaşatmaya ve yansıtmaya devam etmektedir. Bu Karadeniz insanının yapısal özelliğidir.

“Bu sevda Karadeniz çocuklarının
birini değil, hepsini birden yakar

²⁹⁸ İ. Gerçeksöz, “Gülsüm Nine”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945), s. 23.

²⁹⁹ İ. Gerçeksöz, “Musa Dayı”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945), s. 24.

³⁰⁰ İ. Gerçeksöz, “Rizeli Ali”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), s. 13.

Hasret taşıdıkları ceket gibidir omuzlarında
memleket kokar türküleri ağızları tütün kokar.”³⁰¹

3. 2. 6. Bireysel Şiirleri

İsmail Gerçeksöz’ün yayımlanan şiir kitaplarında ve belirli dönemlerde dergilerde çıkmış ürünleri arasında bireysel olduğunu söyleyebileceğimiz şiirlerini görmek mümkündür. Yayımladığı şiirleri arasında bu tema içerisine giren bir hayli şiir tespit edilmiştir. Bu da bireysel duygulanışlarını ve duyarlılıklarını işlediği şiirlerinin ne denli ağırlıkta olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Âşık Sazından Şiirler’den

İsmail Gerçeksöz’ün bireysel şiirleri arasında yer verebileceğimiz ilk şiiri “İçimdeki Dünya” başlıklı şiir, “İlhan Geçer’e” ithafedilmiştir. Serbest tarzda kaleme alınmıştır.

Şiirde şair, içerisinde büyüttüğü bir dünyanın resmini çizer. Aslında bu öyle resmedilecek bir dünya değildir. Şairin bir kaçış yeri bir özgürlük diyarıdır. Rüzgar yerine hatıraların estiği, ne kırık heykellerin ne de ıstırap kırıntılarının olduğu bir dünya. Varlığın tüm kısıtlamalarından azade bir dünya. Ancak düşüncelerin ve isteklerin hudutlarıyla sınırlanabilen bir dünya.

“Düşünebildiğim kadar geniş,
İsteyebildiğim kadar hür,
Bir dünya var içimde...”³⁰²

Şairin alışılmış varlıkların ve düşüncelerin dışında bir dünya tasavvuru vardır. Şair, gündüzünde güneşin, gecesinde ayın, mevsim ve baharın, sevmek korkusunun olmadığı bir dünya düşler.

“Bütün varlıklara bitaraf
Ve bütün varlıklardan üstün
Bir dünya var içimde...”³⁰³

Sanatçıların dünyayı algılayış ve düşünüş biçimlerinin çoğu zaman sıradan insanlardan farklı olduğu söylenir. Nitekim onları sanatçı yapan da varlığın, nesnenin diğer insanlar tarafından görünmeyen kısmının onlar tarafından görünebiliyor olmasıdır.

³⁰¹ Gerçeksöz, s. 13.

³⁰² İ. Gerçeksöz, *ÂşıkSazından Şiirler*, s. 10.

³⁰³ Gerçeksöz, s. 11.

Dolayısıyla şairin de düşünce ve duygu dünyasındaki bu farklılığı, zihninde kurduğu, içinde olduğunu söylediği sıra dışı bu dünyada görmek mümkündür.

Bu şiiri, şairliğinin ilk dönemi sayılabilecek bir safhada kaleme almıştır. Şiir şairin ilk kitabında yer alır. Onun tasavvurundaki sınır tanımayan ve alışılmış kabullerin dışında olan fantastik diyebileceğimiz bir dünya tasviri yaptığı bu şiir, onun hayal ufkunu göstermesi açısından önemlidir.

Şairin bireysel şiirleri arasında ele alınması gereken diğer bir şiir “Yılların Geçiş” başlığını taşımaktadır. Şiirde “Şeref Kazıklı’ya” ithafı yer almaktadır. Şiir biçim açısından mısra hakimiyetinin olmadığı farklı bir yapı göstermektedir. Şair, bu şiirde “rüzgar gibi geçen yıllar”ın üzüntüsünü duymaktadır. Geçen yılların yüzünde ortaya çıkardığı izler, saçlarındaki ağarmalar yılların geçişinin izlerini taşımaktadır.

“ Ve gine yılların geçişinden
İnsan yüzüne çizilen hatlar
Değişen huy ağaran saç
Ve nesillerin desteklediği nesiller,
Her gün gurbetteki için ıslanan
mendiller,
Yılların geçişini anlatır...”³⁰⁴

Bireysel şiirler arasında ele elebileceğimiz bir diğer şiir “Mavi Boyalı Ev” adlı şiirdir. Yine serbest tarzda kaleme alınmış olan bir şiirdir. Şair, bu şiirde mavi boyalı bir evden ve bu evdeki gülbüz bir çocuktan bahsetmektedir. Mavi boyalı evdeki çocuk zamanla büyümüş ve belki de şimdi toprak olmuştur. Mavi boyalı evin de rengi solmuş, sıvaları dökülmüştür.

“ Yolcular birer birer geçti
Hepsi birer avuş toprak seçti
Bunu uzaktan seyreden ay şaştı...

Moloz taşıdılar gün geldi
Ve şimdi cadde yapılmış yerine
Ah Mavi boyalı ev, ne güzeldi...”³⁰⁵

³⁰⁴ Gerçeksöz, s. 17-18.

³⁰⁵ Gerçeksöz, s. 19.

Şairin hayalinde güzel bir hatıra olarak kalan bu mavi boyalı evin yerinde artık bir cadde vardır. Ayın olanlara şaşması şiire bir masalsı hava da katmıştır. Şiirin ilk mısralarında sabah erken saatte gelen bir misafirin gürbüz çocuğun ninesinden masal dinlemesi de şiire bir masal havasının hakim olmasını sağlayan bir diğer unsurdur.

“Nurettin Çetindiş’e” ithafını taşıyan “Sür Arabacı” şiiri de bireysel şiirler arasında ele alınması gereken bir şiirdir. Bir ‘kaçışın şiiri’ olarak tanımlanabilir. Bu şiir şairin tüm hatıralardan kaçma isteğinin ifadesidir.

“Sür arabacı sür

Hatıralardan uzaklaşalım

Sür ki... bu yolculuğumuz ta... ölüme kadar sürsün

Bir gurbet havasını çalan tekerlekler

Bizi, sonsuzluklara kadar götürsün...”³⁰⁶

“Gece Yarısında Hatıralar” başlıklı şiir bu tema içerisinde ele alacağımız bir diğer şiirdir. Şiirin başında “Haşim Nezihi Okay’a” ithafı yer almaktadır. Şair bir gece yarısı penceresini açar ve gözlerinde kasabasının hatıraları canlanır. Bu hatıraları anımsıyor olmasından dolayı mutlu ve mesuttur. Şair, hatıralarıyla birlikte kasabada geçen o güzel günlerin tatlılığını duyumsamaktadır.

“Açınca penceremi zifiri karanlıkta

Beyaz minareli kasabamız belirdi gözlerimde

Deniz öperdi sahillerini

Mevsimler bir gün gibi değişirdi

Baharda kışı, kışta baharı beklerdik

Ne güzeldi

Denizden doğan ve denize batan güneşi

seyretmesi...

Sonsuz sevincini duyardık gelirken bahar

Şimdi sevincini duyuyorum

Gelirken hatıralar...”³⁰⁷

“Gece Gitti” başlıklı şiir, şairin biten gecenin ardından gecenin gidişine duyduğu hüznü dile getirdiği bir şiiridir.

³⁰⁶ Gerçeksöz, s. 20.

³⁰⁷ Gerçeksöz, s. 22-23.

Bir sabah rüzgarının esmesiyle tabiat canlanmaya başlar. Sabah olması yakındır. Rüzgardan sallanan dallar, şaire göre uykudan uyanan ağaçların kıpırdanmasıdır. Burada sabah yeli bize biraz da olsa divan edebiyatındaki aşığa ferahlık veren sabah yelini hatırlatır.

Ancak burada şair için sabahın gelişi beraberinde bir ferahlığı, bir kurtuluşu getirmez. Onun için sabah hüznü getirmektedir. Bu hüznün nedeni şairin zihinini meşgul eden ve gece boyu çözemediği sorunların gündüze taşınacak olmasındandır. Bu sorunları sabaha taşıyor olmak onu huzursuz etmektedir. Şiir, şairin içinde bulunduğu bu sıkıntılı durumu ifade etmektedir.

“Yoksa sabah mı oluyor,
Nereye gidiyor gece?
Sanki kalbim boğuluyor
Çözülmeden bu bilmece...”³⁰⁸

Şairin içerisinde bulunduğu sıkıntıyı ifade eden bir diğer şiir “Sıkıntı” başlığını taşımaktadır. “Mehmet Gerçekoğluna” ithafını taşıyan bu şiirde de şairin içinde bulunduğu sıkıntı ile geceleri uyandığını görmekteyiz.

“Beni üzen bir şey var
Aç bir kurt gibi kemiriyor içimi...
Gece uyanırım yorgun
Gözlerim açık...”³⁰⁹

Ancak burada içindeki sıkıntının bir nebze olsun nedenini bilmekteyiz. “İçimde yıkılmış bir mazinin harabesi” ile ifade eder sıkıntısının nedenini. Neden tam olarak anlaşılamasa da maziye dair, geçmişe dair bir pişmanlığın veya hayıflanmanın izlerini taşıdığını söylemek mümkündür.

“Başlar içimde yanan fecir
Uyanan şehir
Ve kuşlar bölük bölük konar erik dalına
Bahar gider,
Kış gider,
Ve gitmez beni üzen sıkıntı...”³¹⁰

³⁰⁸ Gerçeksöz, s. 24.

³⁰⁹ Gerçeksöz, s. 27.

³¹⁰ Gerçeksöz, s. 27.

Bu şiirde de “Gece Gitti” başlıklı şiirde olduğu gibi sabah olmaktadır. Ancak doğan yeni gün şairin sıkıntılarını gidermekten uzaktır. Nice zamanlar geçse de şairin içerisindeki sıkıntı varlığını devam ettirmektedir.

Bu tema içerisinde ele alınması gereken bir diğer şiir ise “Tek Başıma” adlı şiirdir. Şiir “Mehmet Tekdal’a” ithaf edilmiştir. Bu şiirde de şair bir önceki iki şiirde olduğu gibi geceleri tek başına hatıralar içinde oluşunu ifade eder. Ancak burada diğer iki şiirden farklı olarak şair, fecrin başlamasıyla birlikte düşüncelerinin dağıldığını belirtir.

“Tek fısıldayış vardır
Rüzgar ve sular da
Ve başlar fecirde uyanış şehirde
Tek başıma düşüncelerim dağılır,
Duman gibi boşluğa
Bakarım”³¹¹

“Giderken”³¹² başlıklı şiir bireysel şiirler arasında ele alınması gereken bir şiirdir. “Orhan Merzifonlu’ya” ithafını taşımaktadır. Doğduğu şehirden uzakta olmanın acısını ve doğduğu şehre özlemini dile getirdiği bir şiirdir.

İkinci Dönüş’ten

“Vehim” adlı şiir bireysel temalar arasında ele alınması gereken bir şiirdir. Hisar dergisinde de yayımlanmıştır.³¹³

Bu şiirde de şair, içinde bulunduğu ruhi yapı nedeniyle bir karmaşa içerisinde. Etrafında olup bitenleri doğru algılayıp algılayamadığı konusunda tereddüt içerisinde.

“İnsanlar gülüyordu alabildiğine,
Veya bana öyle geliyordu”³¹⁴

Etrafında olup biten sıradan şeyler şairin zihinde farklı çağrışımlar ve algılamalara neden olmaktadır. Belki de diğer taraftan etrafında gördüğü durumlar veya dikkatini çeken olaylar onda farklı anımsamalara neden oluyordu. Bu yaptığına daha sonra kendisi de farkına varıyor. Hissettiği veya varlığını söylediği şeylerin gerçekten

³¹¹ Gerçeksöz, s. 30.

³¹² Gerçeksöz, s. 28.

³¹³ İ. Gerçeksöz, “Vehim”, *Hisar*, Sayı: 73, (Ocak 1970), s. 6.

³¹⁴ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 32.

var olup olmadığına kendisi de şüphe ile bakıyordu. Bunun nedenini şiirin son bölümünde bulmaktayız. Şairin yalnızlık içerisinde kalışı bu duruma neden olmaktadır.

“İçimi buruyordu yalnızlık, unutulmuşluk.

Dağlarda kar eriyor, izler kayboluyordu.

Uzakta dost yüzleri sıcak,

Ellerime, saçlarıma bir şeyler oluyordu.

Veya bana öyle geliyordu...”³¹⁵

“Benim Seveceğim Dünya” başlıklı şiiri *Âşık Sazından Şiirler* adlı kitaptaki “İçimdeki Dünya” adlı şiirle benzerlikler göstermektedir. Şair, o şiirinde de burada olduğu gibi muhayyilesinde canlandırdığı bir dünya tasavvurundan bahsetmektedir.

“Benim Seveceğim Dünya” adlı şiir şairin kendi seveceği dünyanın tasviridir. Bu dünya bakıldığında pek de gerçekçi özellikler göstermemektedir. Âdeta sahip olduğu özelliklerle bir ütopyayı andırmaktadır.

“Köle gibi kapımızda olmalı saadet

Çağırınca gelmeli...

Benim seveceğim rüzgarda

Uçu uçuvermeli etekler

Geçi geçi vermeli bulutlar

Kudretten sürmeli yar,

Bunda olmayacak ne var?...”³¹⁶

Saadetin, bir köle gibi insanın kapısında beklediği bir dünya tasavvuru gerçekten çok güçtür. Hele insanların saadete ermek için köleleştirildiği şu dünyada, saadetin insanlar için köle olmasını düşünmek hayli zordur. Şair de bunun bilincinde olsa gerektir ki son mısra da ironi yaparcasına “Bunda olmayacak ne var?...” diye sormaktadır.

“Al Götür” başlıklı şiir de aynı tema içerisinde ele alınabilecek bir şiirdir. Bu şiirin altında şairin geçmişe olan özlemini görmekteyiz. İlk bölümde hayalden, rüyadan uzak olmasına karşı hayıflanması dikkatimizi çeker.

“Al götür rüyasız gecelerimi.

Yorgun, uykular içinde derin.

Hülyasını kuramadığım samanyolları sizin olsun

³¹⁵ Gerçeksöz, s. 33.

³¹⁶ Gerçeksöz, s. 36.

Gecelerimi süsleyen bundan böyle,
Yalnız yıldızlar olsun...”³¹⁷

Yorucu ve zor geçen günün ardından rüyasız geçen uykularına kızmaktadır. Şair, öylesine el değmemiş güzellikler içerisinde büyümüştür ki rüyasız bir uykunun içinde uyandırdığı sıkıntıyı dile getirir. Geçmişindeki değerlere ve o kültüre özlem duymaktadır.

“Ben el değmemiş güzellikler içinde büyüdüm.
Kuşların yuvalarını insanlardan gizlediğince
İnsanların aşklarını diğerlerinden
Öyle güzel içli ve derinden...”³¹⁸

Bir dörtlükten ibaret olan “İnanma Gözlerim”³¹⁹ adlı şiir de bireysel şiirler arasında dile getirilebilecek bir şiirdir.

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

İsmail Gerçeksöz’ün Uludağ dergisinde yayımlanmış olan “Veda” adlı şiiri bireysel bir duyarlılığın ifadesi olarak okunabilir. Şiir, şairin çok sevdiği şehrine vedasının anlatımıdır. Şehre karşı bir kırgınlık vardır. Şehir şaire âdeta kapılarını kapamıştır. Şehir böylesine tüm kapıları şairin yüzüne kapasa da şair, yine de şehre karşı alnının açık olduğunu ifade eder.

“Bu şehir kapamış bize kapılarını
Hatıralarım siz kalın ben gidebilirim
Kimsenin fenalığında bulunmadım alnım açık
Eşe dosta veda edebilirim.”³²⁰

Şair her şeyini feda ederek gitmektedir. Segilisini dahi feda eder. Şiirin son mısraı “Dağlar taşlar elveda” dikkati çekmektedir. Şair, şehre, insanlara veya sevdiğine değil de dağlara ve taşlara veda eder. Onlara elveda diyerek ayrılır.

Bireysel şiirler arasında ele alabileceğimiz bir diğer şiir “Gecede Hatıralar” başlıklı şiirdir. Bu şiir Uludağ dergisinde yayımlanmıştır.

Şiir, şairin gecenin bir vaktinde anımsadığı hatıraları üzerine duygularının ifadesidir. Bu hatıralar varlıkla yokluk arasındadır.

“Hatıralar var bu gece de

³¹⁷ Gerçeksöz, s. 38.

³¹⁸ Gerçeksöz, s. 39.

³¹⁹ Gerçeksöz, s. 31.

³²⁰ İ. Gerçeksöz, “Veda”, *Uludağ*, Sayı: 77, (Mayıs – Haziran 1946), s. 28.

Hatıralar var düşünülmemiş
 Ve bir gölge aramıza çekilmiş hatıralarla
 Dağ gibi, duvar gibi...”³²¹

Uludağ dergisinde yayımlanmış olan “Duvardaki Portre” şiiri şairin bireysel şiirleri arasında ele alınabilir. Şiirin altında “23-3-1946 Ankara” ibaresi yer almaktadır.

“Duvardaki Portre” şiiri şairin ölüm karşısındaki düşüncelerinin ifadesidir. Şair, ölümden habersiz insanlar olmamızdan yakınmaktadır. “Haberimiz yok ölümden yaşıyoruz” mısraında bu düşünceyi bulmaktayız.

Şair daha sonra gözünü açtığında da karşısında olan “o vefâkâr saat”ten, annesinin “gelinlik elbisesileri”nden, “komşuya sarkan dalı kesilmiş” “erik ağacı”ndan bahseder. Daha sonra da eşya ile insanı karşılaştırır.

“Eşyada daha çok sabır ve uzun ömür var
 Herşeyimizle değişen biz.
 Bir delil değilmidirki, uykusuz insan haliyle
 Yıllardır ayakda durur evimiz.”³²²

Şair, insanın ömrü yanında, eşyanın çok daha uzun bir ömrü olduğundan bahseder. Ölümün insana sürekli yaklaştığını vurgular. İnsan her ne kadar ölüme yaklaşmak istemese de hatta onu olabildiğince ötelemek istese de ölüm daima ona doğru ilerlemektedir.

“Biz gitmek istemesekde bodur ayaklarımızla
 Ölüm bize yaklaşıyor dev adımlarla”³²³

İnsanoğlu sürekli ölüme çare olabilecek yollar araştırmış, ölümü bir süreliğine de olsa geciktirmenin yollarını aramıştır. Burada da şair ölümden kaçışı, kendisinin nesne olması haliyle sağlamaya çalışmak peşindedir. Bunun için de çoktan ölmüş olan ninesinin duvardaki resmini örnek göstermektedir. Şiiri “Duvardaki ninem neden ölmüyor?” mısraı ile bitirir.

Bireysel şiirler arasında ele alınabilecek Uludağ dergisinde yayımlanmış olan bir diğer şiir ise “Kadrini Bilemedik” başlıklı şiirdir. Şair, “Mesut değiliz” diyerek sürekli bir hayıflanma ve yakınma ile geçirilen günlerin aslında çok güzel günler olduğunu dile getirir. Bu yakınmaların arasında bu güzel günlerin de kıymetini bilemediklerine üzülr.

³²¹ İ. Gerçeksöz, “Gecede Hatıralar”, *Uludağ*, Sayı: 78, (Temmuz – Ağustos 1946), s. 23.

³²² İ. Gerçeksöz, “Duvardaki Portre”, *Uludağ*, Sayı: 82, (Mart – Nisan 1947), s. 11.

³²³ Gerçeksöz, s. 11.

“Kıyasıya yaşamışız her şeyi
Biz “mesut değiliz” dedik
Şöyle ağız dolusu bir gülmedik
Çok iyi günlerimiz varmış geçen
Kadrini bilmedik...”³²⁴

İnsan, içinde bulunduğu anın kıymetini, o zaman dilimi içerisinde bilememektedir. Her zaman mutlaka elde bulunanın daha iyisinin daha güzelinin olduğuna inanan insan, elindekini değerlendirmeyi düşünmediği için elindekinin kıymetini bilememektedir. Ancak ileriki zamanlarda karşılaşılan daha kötü, daha zor ve acı durumlar, insana geçmişte elde edilen, fakat o zaman kıymet verilmeyen şeylerin ne denli değerli olduklarının anlaşılmasını sağlar. Şair de burada farkına vardığı bu kıymeti dile getirmektedir.

Uludağ dergisinde yayımlanmış bir diğer şiir olan “Ümit”³²⁵ de bireysel şiirler içerisine alınabilir.

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan “Kumla’da Bir Yaz” adlı şiir de bireysel temalı şiirler içerisinde ele alınabilir.

Kumla, Bursa’nın Gemlik ilçesine bağlı bir sahil beldesidir. Şair, bu şiirde Kumla adlı sahil beldesinde geçirdiği bir yazın kendisinde uyandırdığı duyguları dile getirir. Bütün yaz mutlu ve mesut bir şekilde geçmiştir.

“Göz kırpar, bir yıldız sanırsın
Ta... uzaklarda, denizin çizgisinde bir ada,
Böyle bütün yaz boyunca Kumla’da
Ufuklar pembeye çalık...”³²⁶

Yaz pembeye çalık ufuklarla geçmiştir. Ancak sonbaharın gelmeye başlamasıyla buradan ayrılacak olmanın da hüznünü duymaktadır şair. Burada geçen mutlu günler yine birer hatıra olarak geride kalacaktır.

“Bir hatıra olacak yine biliyorum,
Uzaktan göz kırpan o yıldız
Asırlık yalnızlığına terk edilecek zeytin ağaçları
İşte, kapımızda bekliyor ayrılık...”³²⁷

³²⁴ İ. Gerçeksöz, “Kadrini Bilemedik”, *Uludağ*, Sayı: 89, (Mart – Nisan 1948), s. 18.

³²⁵ İ. Gerçeksöz, “Ümit”, *Uludağ*, Sayı: 87, (Ocak – Şubat 1948), s. 15.

³²⁶ İ. Gerçeksöz, “Kumla’da Bir Yaz”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 11, (30 Kasım 1972), s. 15.

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanmış olan ve bu tema içerisinde ele alacağımız bir diğer şiir ise “Eski Konak” adlı şiirdir. Şair, burada eskimiş harab olmuş bir konağın tasvirini yapmaktadır.

“Pancurlar denize hep kapalı durur,
Bahçe ayrık otlardan, ısırğanlardan geçilmez.
Balkon çıldırmış olmalı yalnızlıktan,
Hanidir üzerinde sabah kahveleri içilmez...
O gazellerin, sekillerin izleri olmalı bir yerlerde
Gönüllerin gölgesi düşmüş olmalı katmer kilime
Açıl kapım! Dersin açılmaz.”³²⁸

Pancurları kapalı, bahçesi ayrık otlarıyla dolmuş bu eski konağın her yeri hatıralarla doludur. İçinde yaşanan nice musiki gecelerinin izleri vardır, hoş sohbetler yankılanır duvarlarda. Şair bunca harap ve bitab olan konağın hâlâ yıkılmamış olmasına hayret eder. Bu konağın bir de içinde yaşayanların hikayeleri vardır. Paşababası, kahyası, dadısı, küçük hanımı gibi o konakta yaşamış nicelerinin de bir acıklı hikâyesi vardır.

Niçin hala ayakta durur duvarlar, bilmem;
Bu sütunlar neden yıkılmaz?
Kâhyası, dadısı, küçükhanım’ı,
Kaytan bıyıklı damatlar, paşababa,
Bir başka acıklı yönüdür hikâyemizin
Anlatmaya kalksam, içinden çıkılmaz!”³²⁹

“Bir Avuç Yaşamak” şiiri bireysel şiirler arasında ele alınabilecek bir şiirdir. Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanmıştır.

Bu şiirde şairin içinde bulunduğu halden memnuniyetsizliği ve bir ferahlık isteği dikkati çekmektedir. Şair, bu isteğini “bir avuç yaşamak”la ifade etmektedir. Şair “bir avuç yaşamak” istemektedir. Bir gelecek isteğidir bu, bir ümit isteği aynı zamanda, istikbale dair bir mutluluk düşüncesidir. Şair, istediği ‘yaşamak’ı tarif eder:

“Hüzünler, ayrılıklar olmasın içinde,
Yıldızsız karanlık geceler olmasın!

³²⁷ Gerçeksöz, s. 15.

³²⁸ İ. Gerçeksöz, “Eski Konak”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 39, (Ocak 1977), s. 15.

³²⁹ Gerçeksöz, s. 15.

Uzak olsun tasadan,
 Kuş kanatlarınca hafif, hür
 Şöyle ıtır çiçekleri türünden...³³⁰

Şair, sıraladığı bunca şeyden sonra istediğinin yalnızca yaşamak olduğunu belirtir. İçinde varlığa ve güzelliğe dair hiçbir şey olmasa da yalnızca yaşamamanın kendisi bile şaire yetmektedir.

“Seni duymak en tatlı düşlerce
 İsterse başka bir şey olmasın içinde
 Bu dünyanın yoğundan, varından
 Bir avuç yaşamak getir bana...³³¹

İnsan, ne kadar acılar içinde de olsa yaşamaktan vazgeçemiyor. İnsan yokluklar içerisinde iken her zaman daha iyi ve daha güzelini istemekte elindekilerden şikayet etmektedir. Ancak iş yaşamak ve yaşamamak meselesine geldiğinde insan, biraz daha yaşamak için acılara ve yokluklara katlanmaktadır. Burada da şair bu fikri bize sunuyor. Görüldüğü üzere, şiirin son mısralarında “bu dünyanın varından yoğundan bir avuç yaşamak” istiyor.

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanmış olan “Akşamla Gelen” başlıklı şiir, bireysel şiirler arasında yer verebileceğimiz şiirlerdendir. Gelmekte olan akşamın şairde uyandırdığı duygu ve düşünceler bu şiirde görülmektedir.

Göğün şiddetli ve kasvetli olduğu, yağmurun yağdığı sırlıslam bir akşamda bu hava, insanların omuzlarındaki yüklere bir yenisini eklemektedir.

“İşte sırlıslam bir akşam
 Hüzün mü, yağmur mu, gece mi beklenen
 Bir parçası daha ağır yükümüzün
 Omuzlarımıza yüklenen...³³²

Şair, kasvetli ve ağır bir havanın şehrin üzerine çökmüş olduğundan bahsetmektedir. İlerleyen zamanın ne getireceğinin belirsiz olduğu bir akşamda yorgun argın evlerine dönen insanlardan bahseder şair. Akşamın bu hali gün boyu rızık peşinde koşan ve akşamın gelişiyle evlerine dönen insanların hali ile örtüşmektedir.

“İşte sırlıslam bir akşam,

³³⁰ İ. Gerçeksöz, “Bir Avuç Yaşamak”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 42, (Nisan 1977), s. 13.

³³¹ Gerçeksöz, s. 13.

³³² İ. Gerçeksöz, “Akşamla Gelen”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 45, (Temmuz 1977), s. 6.

Çöktü bir tortu gibi şehrin üstüne
 Hüzün mü, yağmur mu, gece mi beklenen?
 İnsanlar yorgun dönüyorlar evlerine,
 O bitmez kavgadan, ki yaşamak denen!..”³³³

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan “Sona Doğru” adlı şiir şairin son derece önemli şiirlerindendir. Mart 1980 yılında yayımlanan şiir, şairin son şiirlerindendir.

Nevzat Çalıkuşu’nun, İsmail Gerçeksöz’ün öldürülmesinin ardından Hisar dergisinde kaleme aldığı “Gerçeksöz’ün Ardından” başlıklı yazıda Sona Doğru şiiri ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Hep bildiğimiz şey; birçok şairin, yazarın sonlarını dahi hissedebilecek sezgiye sahip olduklarıdır. Şiirleriyle, nesirleriyle vadenin dolduğunu gösterirler bu soy sanatçılar. Gerçeksöz de onlardan biri olarak göçüşü, “uzanıp kalıvermek”i şiirleştirmiştir “Türk Edebiyatı”nın Mart 1980 tarihli sayısında.”³³⁴

Sevinç Çokum da İsmail Gerçeksöz’ün ölümünün ardından Türk Edebiyatı dergisinde yer alan “Ne Güneşler Batıyor” başlıklı yazıda ufak da olsa bu şiire değinmektedir.

“İsmail Gerçeksöz’ün Türk Edebiyatı Dergisinde, (Mart-1980) çıkan son şiiri “SONA DOĞRU” adını taşıyordu. Bu şiirin son mısralarında Gerçeksöz, “Uzanıp kalıvermek de var, günün birinde ansızın olur da” diyordu. Ölümü anlatıyordu. Ölüm öncesinin garipliği üzerine çöküvermiş gibiydi.”³³⁵

Üzerinde bu denli dikkatle durulan bu önemli şiire bütün olarak burada yer vermeyi uygun bulduk.

“Hani bir şarkı takılır ya insanın dudaklarına
 Eski, yarı unutulmuş, kırık dökük.
 Birkaç mısra dil ucunda döner durur da!
 Nice baharlar alıp gitmiştir en güzel düşlerini
 Sonra yapraklar sararır, çiçekler kurur da!..

Sille yemiş gibidir kişi felekten,
 Eşe dosta gülümse bir yana

³³³ Gerçeksöz, s. 6.

³³⁴ Nevzat Çalıkuşu, “Gerçeksöz’ün Ardından”, *Hisar*, Sayı: 270, (Mayıs 1980), s. 23.

³³⁵ Sevinç Çokum, “Ne Güneşler Batıyor”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 78, (Nisan 1980), s. 5.

Yürek olmadık acılarla yoğrulur da!
Upuzun gölgelerde bir akşam güneşi,
Camlardan odalara vurur da!

Çoktan bitmiş kadehinde son yudum,
Meyhane boş, masa tarumar,
İlk yudumlardaki mutluluk kaybolur da!
Bir köşede meyhaneci uyukluyordur,
Son müşteri hala oturur da!

Ya da istasyon boşalmış,
Son tren çoktan gitmiştir.
Yolcu koskoca dünyada kaybolur da!
Karanlığa uzanan saat kulelerinden,
Oniki'ler hep birden vurur da!

Budur işte feleğin bize oyun oynamışlığı,
Unun elenip eleğin duvara asılmışlığı,
Nefes daralıp, dizler iki adımda yorulur da!
Uzanıp kalıvermek de var günün birinde ansızın,
Olur da!...³³⁶

İsmail Gerçeksöz, âdeta ömrünün sonuna doğru gelişinin içine doğuşuyla ortaya çıkan hislerini dile getirmektedir. Şiir ölümüne yaklaşmış bir insanın duygularının ifadesidir. En güzel düşlerini geçip giden bahar beraberinde götürmüştür, yapraklar sararmış, çiçekler solmuştur, kişi felekten sille yemiş gibi olmaktadır, yürek olmadık acılarla yoğrulmaktadır. Ölümüne dair daha nice işaret ve ölüm karşısında kişinin duyduğu nice hüznün ve mutsuzluk şiir boyunca sıralanır.

Şiirin sonunda ölümün insana gelişi ifade edilir. Bunu şair feleğin oyun oynamışlığı olarak söyler. “Unun elenip eleğin duvara asılmışlığı” yani yaşlılığın gelişiyi birlikte insan çabuk nefes nefese kalmaya ve iki adımda yorulmaya başlar. Hal böyle olunca ansızın bir gün “uzanıp kalıvermek” de kaçınılmazdır.

³³⁶ İ. Gerçeksöz, “Sona Doğru”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 77, (Mart 1980), s. 3.

“Sona Doğru” şiiri şairin öldürülmesinin ardından Türk Edebiyatı dergisinde bir kez daha yayımlanmıştır.³³⁷

Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanmış olan “Kuyruklu Yıldız”³³⁸ ve “Şeytan’ın Eylemi”³³⁹ adlı şiirler de bireysel şiirler arasına alınabilir.

Hisar dergisinde yayımlanmış olan “Akdenizden Gelen” başlıklı şiiri de bireysel şiirler arasında ele alabiliriz. Şiirin başında “Kuzeyden Kış Düşünceleri: I” ibaresi yer almaktadır. Şiir, soğuk bir kış gününde şairin sıcak bir yaz düşüncesini hayal etmesinin ifadesidir. Akdeniz’i hayal eder şair, onun beyaz köpüklerini; ancak ulaşamadığı için zihnini, insanı kahreden bir haz düşüncesi kaplar.

Şair, uzakta kalmışlığını Akdeniz’in o güzel iklimine ulaşamamayı donmuş gemiler gibi kalmış olmasına bağlamaktadır. Kendisi istese de Akdeniz’e, vatanının o güzel coğrafyasına ulaşamaz. Bunun için geceler boyu Allah’a yalvarır.

“Donmuş gemiler gibiyim nehirlerde,
Gelemem, koparamam buzlarımı
Gündüzle bir eder gecelerimi,
Tanrıma bir niyaz düşüncesi...”³⁴⁰

Tanrı’ya yalvarışı ve özlemini duyduğu Akdeniz sahillerinin sıcaklığı, bir yaz düşüncesi şairin içine dolmaktadır.

“Gelir çöker içime bu kış gününde
Nereden, nasıl, bilinmez;
Belki uzak bir hatıradan artakalan,
Ilık ve rahat bir yaz düşüncesi...”

Hisar dergisinde yayımlanan ve bu tema içerisine alınabilecek bir diğer şiir “Bir Bahar Geçti” adlı şiirdir. Bu şiirde şair, bir bahara benzettiği ömrün, aynen bir bahar gibi kısacık sürmesine bir anda gelip geçmesine hayıflanmaktadır.

“Gölgesine uzanmadan şöyle bir ağacın
Bir bahar geçti gözlerimden...”³⁴¹

³³⁷ Gerçekşöz, s. 7.

³³⁸ İ. Gerçekşöz, “Kuyruklu Yıldız”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 28, (Nisan 1974), s. 18.

³³⁹ İ. Gerçekşöz, “Şeytan’ın Eylemi”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 58, (Ağustos 1978), s. 9.

³⁴⁰ İ. Gerçekşöz, “Akdeniz’den Gelen”, *Hisar*, Sayı: 99, (Mart 1972), s. 16.

³⁴¹ İ. Gerçekşöz, “Bir Bahar Geçti”, *Hisar*, Sayı: 128, (Ağustos 1974), s. 14.

İnsanların hayat mücadeleleri ve bu mücadelenin insanlara verdiği öfkeden bahseden şair, kendi yaşamının da alınteri ile sırlıslıkla geçtiğini ifade eder. Şair, talihin kendisine gülmediği bir ömür geçirmiştir.

“Böcekler, kuşlar, ağaçlar
Ve hep aynı kavganın öfkesinde insanlar
Yaşamak sırlıslıklamdı alın terimden
Talih kuşu uçup gitti bir yere,
Bir Bahar geçti gözlerimden...”

“Gültekin Samanoğlu’na” ithafını taşıyan “Karanlıklardan” başlıklı şiir de bireysel şiirler arasında yer alabilecek bir şiirdir. Bu şiir de Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Geçmişine dair hatıralarını ve özlemlerini dile getirdiği bir şiirdir.

İstanbul dergisinde yayımlanan “Bütün Yaz” başlıklı şiir de bireysel şiirler arasına alınabilecek bir şiirdir. Şair, bu şiirde bir yaz mevsimini nasıl geçirdiğini anlatır. Yaz güzel ve zevkli bir şekilde geçmiştir. Ancak yazın bitimiyle birlikte zamanın ne denli gereksiz yere harcandığını ve boşa geçirildiğini anlar.

“Dağlar bizi kucakladı, biz dağları
Hoş vakit geçirdik ama,
Şimdi çilekeş balıkçılar gibi
Bakıyoruz bomboş ağılara...”³⁴²

Bursa Ekspres gazetesinde yayımlanmış olan “Toprakla Birlikte” adlı şiir bu tema içerisinde alınabilecek bir başka şiirdir.

Şair, bu şiirde son şiirinin nasıl bir şiir olmasını istediğinden bahseder. Bu aslında nasıl yaşayıp nasıl ölmek istediğinin ifadesidir. Eğer şiir insanın duygularının ifadesidir dersek, insanın duygu dünyasını da yaşadıkları, etrafında gördükleri, karşılaştıkları oluşturur. Bundan dolayı kişi şiirini yaşadıkları üzerine yazar. Yani insanın son şiiri de yaşadıkları doğrultusunda olur demek mümkündür.

Bu bağlamda şairin son şiiri için düşündükleri hayatının ilerisi için tasarladığı bir plandır âdeta.

“Küfürsüz, ekmeksiz kinsiz bir şiir,
Hafiften, dokunaklı,
İçinde evler olsun, fakir evleri

³⁴² İ. Gerçekşöz, “Bütün Yaz”, *İstanbul*, Sayı: 6, (Nisan 1954), s. 12.

Mahalle bekçileri olsun,
 Durup köşebaşında konuşalım, saatlerce
 Çoluk çocuktan, maaşdan!..”³⁴³

Şiirin bu parçasında görüldüğü üzere şair, yalın bir yaşamı arzulamaktadır. Onun istediği sıkıntı ve mücadeleden uzak sakin ve kanaatkâr bir yaşamdır. Ancak yaşamı hep mücadele ile geçmiştir. Son şiiri için söylediği ‘beklenen Nisan yağmurları olacak içinde’ ve ‘gökyüzünde bir Nisan mavis’ sözleri gerçekleşmiştir. İsmail Gerçeksöz de 4 Nisan 1980 tarihinde öldürülmüştür. Şiirinde dediği gibi nisan mavisinde ve nisan yağmurları altında vurulmuştur.

“Bu benim en son şiirim olacak
 Susmakla ağlamak arasında
 Beklenen Nisan yağmurları olacak içinde
 Gökyüzünde bir Nisan mavis
 Gülmekle sevişmek arasında”³⁴⁴

Bursa Ekspres gazetesinde yayımlanan “Çiniye Düşen Aydınlık”³⁴⁵ başlıklı şiir de bireysel şiirler arasında değerlendirilebilir.

3. 2. 7. Yurtdışı Şiirleri

İsmail Gerçeksöz, uzun yıllar yurtdışında kalmış birisidir. Uzun bir süre Almanya’da çalışmıştır. Gazetecilik dönemlerinde de zaman zaman yurtdışında bulunmuştur. 1961’de Batı Almanya’ya gitmiştir. Bu ülkede memur ve mütercim olarak çalıştıktan sonra öldürülmesinden dört yıl önce 1976 yılında yurda dönmüştür. Bu nedenle yurtdışı temasını işlediği şiirleri genellikle yaşamının son dönemlerinde verdiği ürünlerde kendisini göstermektedir.

İkinci Dönüş’ten

“Elbe” şiiri yurtdışı temasını işlediği şiirlerinden birisidir. Elbe, Çek Cumhuriyeti topraklarında doğup Almanya’dan geçerek Kuzey Denizi’ne dökülen bir nehirdir.

Şair, Almanya’da Elbe’nin kıyısında kurulmuş yüzlerce yerleşim yerlerinden birisinin “Elbe’nin kıyısında bir köy”ün tasvirini sunmaktadır. Aynı zamanda kendi yüreğinde duyduğu hasreti dile getirir.

³⁴³ İ. Gerçeksöz, “Toprakla Birlikte”, *Bursa Ekspres*, Sayı: 42, (25 Ocak 1955), s. 3.

³⁴⁴ Gerçeksöz, s. 3.

³⁴⁵ İ. Gerçeksöz, “Çiniye Düşen Aydınlık”, *Bursa Ekspres*, Sayı: 30, (13 Ocak 1955), s. 3.

“Elbe’nin kıyısında bir köy,
Bize değil bu çan sesleri.
Uzak bir hatıradır şimdi,
Pırıl pırıl ezan sesleri...”³⁴⁶

Yurtdışında yaşayan vatanından uzak kalan her Türk’ün özlemini ve hasretini duyduğu en önemli şey ezandır. Ezan, bu vatan toprağının ayrılmaz bir remzi gibidir. Minarelerden yankılanan ezan sesleri vatanda olmanın, güvende olmanın bir ifadesidir âdeta. Anne sesinin bebeklere verdiği o anlatılamaz ferahlığı, Türk milleti de ezanlarda bulmaktadır. Şiirde de ezan sesi yerine duydukları çan seslerinin kendisine hitap etmediğini ifade eder. Burada da pırıl pırıl ezan seslerinin özlemini dile getirir.

Şair, “Sıkıntı” başlıklı bir başka şiirinde ezan sesinin kendisinde uyandırdığı duygu için “Yatsıyı sabaha bağlayan ezan sesi...”³⁴⁷ ifadesini kullanmaktadır.

“Durgundur, kirli sarıdır Elbe.
Adına ne türkü yakılmıştır, ne kurban alır.
Alır götürür sessizce uzaklara,
Sularında kaybolan sesleri...”³⁴⁸

Elbe’nin sessiz ve durgun akışını âdeta kendi garipliği ile özdeşleştirir. Elbe’nin akışından kimse haberdar değildir. Anadolu’da pek çok akarsuya türküler yakılmış, kimi zaman ağıtlar söylenmiştir. Bu kültür ile yetişen bir şairin insanların umursamazlığını garip buluşunu görürüz.

Bu tema içerisinde ele alabileceğimiz bir diğer şiir ise “Avrupa 1971” başlıklı şiirdir. İsmail Gerçeksöz’ün Almanya’da bulunduğu 1971 yılında Almanya ile ilgili gözlemlerini bu şiirde bulmak mümkündür. Şiirde geçen “1971 yılbaşına hazırlanır Avrupa” mısraı 1971 yılbaşına yakın bir dönemde yazıldığını göstermektedir. Dolayısıyla şiir, o döneme ilişkin olayların ve durumların bir şairin gözüyle ve ifade biçimiyle tarihe not olarak düşülmesidir. Şair, Avrupa’nın içinde bulunduğu sıkıntılı ve acı durumu resmeder. Dünden devralınan acı tecrübeler ve bu acıyla yarına endişe dolu bir bakış, 1971 yılı Avrupasının tanımıdır.

“Ne acı bir hatıra dünden,
Ne endişesi duyulan bir yarın.

³⁴⁶ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 9.

³⁴⁷ İ. Gerçeksöz, *ÂşıkSazından Şiirler*, s. 27.

³⁴⁸ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 9.

Damlar tatlı rüyasında beyazlıkların
 Meteoroloji istasyonları müjdeledi -dün akşam-
 Düşmesi bekleniyor ilk kar'ın...³⁴⁹

“Yurt Hasreti Üstüne” başlıklı şiir de aynı tema içerisinde yer verilmesi gereken bir şiirdir. Bu şiirde şair, yıllardır ayrılığını çektiği yurduna özlemini dile getirir. Şiir üç bölüme ayrılmıştır. Vatanından uzak olmanın öylesine içine işlemesi ve ondan uzun zaman uzak kalışı onun vatanını bir masal unsuru olarak görmesine neden olmuştur.

“Masallarda bir Kafdağı vardı
 Kadehlerde bir yâr dudağı.
 Burada bir ben varım bir de sen
 Bir de rüzgâr keskin bıçak gibi esen”³⁵⁰

İkinci bölümde de gemilerin, uçakların ve trenlerin ardından el salladığını bu sayede vatanına bir selam göndermiş olmanın sevincini ifade eder. İçinde bulunduğu zaman dilimi içerisinde vatanın değişik yerlerindeki güzellikleri dile getirir.

“Bu mevsimde Edirne’de ikindi vakitleri uzun
 Konya’da bir karpuz serinliğinde sabahlar
 Yurdumun mağrur dalları uzaklarda,
 Neden böyle dumanlara bürünürsünüz?”³⁵¹

Vatanına duyduğu hasreti kendi çocukluğuna ve geçmişine bir hasret olarak da dile getirmektedir. Şairin vatanından ayrı kalışı onun geçmişine de uzak kalışını getirmiştir. Şair, bunun özlemini de derin bir şekilde duymaktadır. Bunun için her şeyinden vazgeçebileceğini de dile getirmiştir.

“Bu saatler geriye işlese bir gün;
 Bu güneş doğduğu yerden batsa.
 Vazgeçeceğim bu gününe ait ne varsa
 Isırganların bürüdüğü arsalarda
 Köşe bucak,
 İlk işim çocukluğumu aramak olacak...”³⁵²

Yurtdışı teması içerisinde ele alabileceğimiz bir diğer şiir “Bizimkilerin Yüzleri”dir. Bu şiir aynı zamanda Hisar dergisinde de yayımlanmıştır.³⁵³ Şair, bu şiirde

³⁴⁹ Gerçeksöz, s. 12.

³⁵⁰ Gerçeksöz, s. 21.

³⁵¹ Gerçeksöz, s. 22.

³⁵² Gerçeksöz, s. 23.

gurbete gitmiş ve vatanından ayrı kalmış olan yurttaşlarının tasvirini yapar. Son dörtlükte onların, çalışmak için gittikleri gurbette işin altında ezilmeyen ama gurbet hasreti, sıla özlemi içerisinde yanan ve ıstırap çeken çehrelerini tasvir eder.

“Bu yüzler bizimkilerin yüzleri.

En derin uykularından uyanık

Kafkas dağlarının rüzgârından sert,

Yemen çöllerinden yanık”³⁵⁴

Yurtdışı teması içerisinde ele alınabilecek olan diğer bir şiir “Brüksel’de Bayraklar” başlıklı şiirdir. Bu dört kıtalık kısa bir şiirdir.

“Brüksel’de bayraklar vardı,

İçlerinden biri benim kanımdan...

Kocaman yüreklerde yıkanmış,

Bir selam gibi vatanımdan...”³⁵⁵

Şair, Bursa Ekspres gazetesinde çalışırken 5 Haziran 1958 tarihinde başlayıp 14 Haziran 1958 tarihinde biten “Brüksel Fuarında Neler Gördüm” başlıklı bir yazı dizisi kaleme almıştır. Bu şiir muhtemeldir ki İsmail Gerçeksöz’ün bir fuar nedeniyle Brüksel’e gitmesinin ardından oradaki duygularını dile getirmek için yazdığı bir şiir olduğu ve ancak yıllar sonra yayımlandığı düşünülebilir.

“Polina’nın Ölümü” adlı şiir ve “Avrupa’dan Notlar, Bu Düş, Ve Bozkırda Bir Tarla” başlıklarıyla üç bölüme ayrılmış olan şiir de yine yurtdışı teması içerisine alınabilecek şiirlerdendir.

3. 2. 7. 1. Almanya Şiirleri

İkinci Dönüş’ten

İsmail Gerçeksöz’ün “Utanç Duvarı” başlıklı şiirini Almanya teması içerisinde ele alabiliriz. Bu şiirde şair, “utanç duvarı” ifadesiyle Berlin Duvarı’nı kastetmektedir. Berlin Duvarı, 1963 yılında yapılmıştır. 46 km uzunluğunda olan bu duvar, Doğu Almanya’da yaşayan Almanların Batı Almanya’ya kaçışlarını engellemek için yapılmıştır. İnşasından 27 yıl sonra 13 Ekim 1990 tarihinde resmen yıkılmıştır.

Şiir, şairin Almanya’da gözlemlediği Berlin Duvarı’nın kendi iç dünyasında ortaya çıkardığı üzüntünün ifadesidir.

³⁵³ İ. Gerçeksöz, “Bizimkilerin Yüzleri”, *Hisar*, Sayı: 76, (Nisan 1970), s. 19.

³⁵⁴ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 27.

³⁵⁵ Gerçeksöz, s. 18.

“Anlaşılmaz,
 Bu çocuk inadında tepiniş,
 Bu sonu gelmez kinde.
 Anlaşılmaz kardeş kardeşi kurşunlar:
 Utanç duvarının dibinde...”³⁵⁶

Almanya’nın doğu ve batı olarak ikiye ayrılmasının ardından aynı soydan olan insanlar arasında pek çok çatışma yaşanmıştır. Şair bunu “utanç” olarak nitelendirir.

Şair, 1972’de *İkinci Dönüş* adlı kitabını yayımladıktan 6 yıl sonra 1978 yılında bu kez ülkesindeki çatışmaları ifade ederken yukarıdaki satırlara benzer şu mısraları kaleme alacaktır:

“Kardeş kardeşe düştü, neyleyelim?
 Yolunu şaşırdı kul demeğe geldim.”³⁵⁷

Kitaplara Girmeyen Şiirlerinden

İsmail Gerçeksöz’ün Hisar dergisinde yayımlanan “Almanya Günlüğünden” başlıklı şiiri bu tema içerisinde incelenebilecek bir şiirdir. Şiir çalışmak için Almanya’ya gitmiş olan bir ailenin durumunu resmetmektedir.

“Bitişik odada bebeler uyuyordu
 Kınası uçmuştu kadının kuru ellerinden
 Adam bıyıklarını seyrek buruyordu
 Bir -Almanya zenginliği- konuşulurdu arkalarından,
 Ekmek kaç, kira kaç kim soruyordu?..

Dört dönüyordu kadın,
 Ferah ve aydınlık avluların alışkanlığında
 Biri mutfak, iki kümes odada
 Kurdukça kuruyordu...”³⁵⁸

Almanya’ya gidenlerin çok zengin ve ferah bir yaşam sürdükleri kanısı yaygın bir düşünce olarak varlığını devam ettirmektedir. Ancak şair burada tam tersi bir durumun varlığından bahsetmektedir. Almanya’ya çalışmak için gidenlerin geride bıraktığı insanlar sılada kendilerinden “Almanya zenginliği” ile bahsetmektedir. Ancak

³⁵⁶ Gerçeksöz, s. 14.

³⁵⁷ İ. Gerçeksöz, “Fatih’in Türbesinde”, *Hisar*, Sayı: 172, (Nisan 1978), s. 16.

³⁵⁸ İ. Gerçeksöz, “Almanya Günlüğünden”, *Hisar*, Sayı: 143, (Kasım 1975), s. 22.

bunun tam tersi bir durum vardır. İki göz odada bir yaşam ve sıkıntılar. Şair, çekilen çileyi ve oradaki yaşam zorluğunu ileride şu mısralarla çok güzel ifade etmektedir.

“Adam iki işte çalışıyordu,
Geceler yetmezdi yorgunluğuna.”³⁵⁹

Şair’in vatan hasretini dile getirdiği bir diğer şiir de “Gurbet Çocukları” başlıklı şiirdir. Şair bu şiirinde de gurbette kalan insanların vatan hasretini ve bu hasreti gidermek için yaptıklarını dile getirir. Sevdiklerinden ayrı kalmanın acısı hep yüreklerindedir. Bu öyle bir acı halini almaktadır ki, gurbette tüm sevdiklerinden ayrı kalmış olmanın acısı içerisinde hâlâ yaşıyor olmalarına şaşmaktadırlar.

“Yarı gençlikleri boyunca,
Çoğu evlerinde kalamamış doyunca
Pikap’a bir memleket havası koyunca,
Nasıl da hep birden coşardılar...”

Kimi karısından, çocuklarından ayrı
Kimi anasından, bacısından
Bu kahredici gurbet acısından
Ölmeyip yaşadıklarına şaşardılar...”³⁶⁰

Almanya teması içerisinde ele alınabilecek bir diğer şiir “Almanya’dan Soluk Resimler” başlığını taşımaktadır. Şiirde, Almanya’daki Türklerin hayatlarından kesitler sunulmaktadır. Almanya’ya aileleriyle gitmiş olan Türklerin gurbette yabancı bir memleket toprağında büyüyen çocuklarının durumu dile getirilmiştir.

Masal, bir çocuğun yaşamında ve gelişiminde en önemli unsurlardan birisidir. Bir milletin kültürel ve manevi düşünce yapısı ve bilinci sözlü unsurlarla aktarılır ve bunun en önemli örneklerinden birisi de masallardır. Bunun yanı sıra yaşanan çevre ve ortam bir çocuğun gelişim evrelerini çok fazla etkilemektedir.

Şair, Almanya’daki Türklerin çocuklarının kültürel ve geleneksel değerlerinden uzak büyümelerini “Yabancı bir gökyüzünün masallarında” büyümeleri olarak ifade eder.

“Çocukları soruyorsan, büyüdüler
Yabancı bir gökyüzünün masallarında...”³⁶¹

³⁵⁹ Gerçeksöz, s. 22.

³⁶⁰ İ. Gerçeksöz, “Gurbet Çocukları”, *Hisar*, Sayı: 114, (Haziran 1973), s. 19.

İnsanlar, Almanya'ya gidip geçinmek, para kazanmak için ekmek mücadelesi için geride bıraktıkları sevdiklerinden uzakta yaşamışlardır. Uzun yıllar gurbet diyarlarında kalmışlar, burada yaşlanmışlardır. Geriye dönüp baktıklarında ise bir pişmanlık ve hayıflanma dikkati çekmektedir.

“Bilemem, acı buğday rakısı çözüm mü,
Şarkılar teselli mi açık-saçık balıkçı meyhanelerinde
Uçup giden yılları ve bulutları düşünmeden.
Çiçekleri, masalları, çocukları düşünmeden,
Akordsuz bir kemanın tellerinde.
Fırtınalar susmuş gözlerinde, görüyorum
Yaşamak titreyen ellerinizde...”³⁶²

İnsanların yılmışlıkları ve yorulmuşlukları gözlerinin canlılığının gitmiş olmasından anlaşılmaktadır. Uzun yılların mücadelesinin ve sıra hasretinin ardından elde kalan tek şey canlılığı ve fırtınası dinmiş gözler ve titreyen ellerdir.

“Ren Akşamları” başlıklı şiir de Almanya teması içerisinde ele alabileceğimiz bir şiirdir. “Nevzat Yalçın'a” ithafını taşıyan şiirde şair, Ren nehrinde bir akşamın kendisinde uyandırdığı duyguları dile getirir.

Ren nehri Almanya topraklarında İsmail Gerçeksöz'ün de kaldığı Düsseldorf'dan da geçmektedir. Şair, burada bulunduğu süre içerisinde bu nehri uzun zaman gözlemlene imkânına sahiptir.

Şairin bu şiirde, Ren nehrinin kenarında bir akşam vakti nehrin görünüşünün kendisinde uyandırdığı duyguları şiire aktardığını tahmin etmek mümkündür. Şair Ren nehrini tasvir ederken nehrin cansız oluşunu ve canlı varlıklar için yaşamaya müsait olmayışını dile getirmektedir. Onu canlı kılan ve fark edilmesini sağlayan tek şey ise kıyı boyunca yanan ışıklardır.

“Balıkların zehirlenmiş sularında
Renkler durmuşlar yasa.
Ren karanlıklarda kaybolacak,
Işıklı kıyılar olmasa...”³⁶³

³⁶¹ İ. Gerçeksöz, “Almanya'dan Soluk Resimler”, *Hisar*, Sayı: 174, (Haziran 19708), s. 13.

³⁶² Gerçeksöz, s. 13.

³⁶³ İ. Gerçeksöz, “Ren Akşamları”, *Hisar*, Sayı: 104, (Ağustos 1972), s. 18.

Ren nehrinin bu cansız ve renksiz hali kendisine vatanından bir köşenin hasretini duyurmaktadır. Şair Akdeniz kıyılarıyla bu nehri karşılaştırmaktadır. Uzakta Toros dağları ve Akdeniz'in alabildiğine maviliği şairi büyülemektedir. Bu güzelliklerden uzakta vatanına da duyduğu derin hasret içerisinde özlemini dile getirmektedir. Yaşamak da ölmek de vatanda güzeldir.

“Uzak bir düşüncede dağlar,
Ve masmavi bir deniz.
Yaşamaksa, ölmekse de sizde,
Akdenizin nazlı akşamları neredesiniz?...”³⁶⁴

Bu tema içerisinde ele alınabilecek bir diğer şiir “Singapurlu Gemici” adlı şiirdir. Şiir dördlükler halinde ve serbest tarzda yazılmıştır.

Şair, şiirde bir cinayet üzerinden Almanya'nın içerisinde bulunduğu karmaşa ve çatışma ortamından bahsetmektedir. Şehir, renkli ve hareketli bir görünümüdür. Modern yapılar ve geceyi renge boyayan neon lambalar. Bu lambalar her ne kadar soluk olsa da şehrin bu karmaşasını ve çirkinliğini gizlemeye yetmektedir.

“Neon lambaların ışığı
Kirlimsi soluk bir mor'du.
Yine de bütün çirkinliklerini şehrin
Bir güzel örtüyordu...”³⁶⁵

Almanya'daki insanların durumunu “İnsanlar başıboş kalabalıklar” diye tarif ettikten sonraki dördlükte bir Singapurlu denizcinin vurulduğundan bahseder. Diğer insanların onun vurulması üzerine hiçbir şey yapmamış olduklarını ve yalnızca seyrettiklerini dile getirir. Bu durum neon lambalarıyla renklendirilen şehrin insanların ne denli ruhsuz ve duygusuz hale geldiğinin resmidir. Şehir, dışarıdan rengarenktir, ancak içerisi simsiyah bir kasvet ve nefret ile örülüdür.

“Sonra karşısına geçip seyrettiler
Nasıl kaderine soyunur kişi
Açık kalmış gözlerinde bütün geçmiş
Onu geleceğinden bölüyordu...”³⁶⁶

³⁶⁴ Gerçeksöz, s. 18.

³⁶⁵ İ. Gerçeksöz, “Singapurlu Gemici”, *Hisar*, Sayı: 140, (Ağustos 1975), s. 14.

³⁶⁶ Gerçeksöz, s. 14.

Şiirin son dördlüğünde şair, başka bir duruma dikkati çekmektedir. İnsanların sevgiden ve şefkatten neredeyse tamamen yoksun oldukları bir ortam vardır. Bu denli sert bir ortamda gülen ve tebessüm eden tek şey sinema afişinde poz veren bir kadının sahte gülüşüdür.

“Neon lambaların ışığı,
Kirlimsi, soluk bir mor’du
Sinema afişlerinde bir kadın duvarlar boyu
Gülüyor, gülüyor, gülüyordu...”³⁶⁷

Almanya teması içerisinde ele alabileceğimiz son şiir, Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanmış olan “Radyonun Düğmesinde Türkiye” adlı şiirdir. Şair, bu şiirde radyodan dinlediği Türkiye’ye ait nağmelerin kendisinde uyandırdığı duyguları dile getirmektedir.

“Radyonun düğmesinde Türkiye
Şevki Bey, Nevâ, Tambur.
Dağlar, denizler ötesinden mızrap
Kalbimin tellerine dokunur...”³⁶⁸

Vatandan uzak ve sıla hasreti ile dolu olan şairin bu hasretini bir nebze olsun dindiren, onun gurbetteki garipliğine bir tutam merhem olan radyodan gelen aşına nağmelerdir. Tanıdık bir nağme, bir melodi gurbette karşılaşılan bir dost gibi gelir insana. Nitekim şair, sıla hasretinden bahsettiği bir başka şiirinde buna benzer bir ifade kullanır.

“Pikap’a bir memleket havası koyunca,
Nasıl da hep birden coşardılar...”³⁶⁹

Şair de radyodan gelen bu tanıdık sesi hasretini duyduğu vatandan gelen bir dost, bir arkadaş gibi görmektedir. Dertli ve kederli bir hal içinde olan şair, bu tanıdık melodinin gönlündeki sızıyı, acıyı gidermesini istemektedir. Şiirin son dördlüğünde radyodan şarkıyı terennüm eden Şevki Bey’e bir dost nidası ve sıcaklığıyla seslenmektedir.

“Bu gece garipliğim üstümde
Dağılmış bir tutam ibrişim hatıralar

³⁶⁷ Gerçeksöz, s. 14.

³⁶⁸ İ. Gerçeksöz, “Radyonun Düğmesinde Türkiye”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 27, (Mart 1974), s. 25.

³⁶⁹ İ. Gerçeksöz, “Gurbet Çocukları”, *Hisar*, Sayı: 114, (Haziran 1973), s. 19.

İki gözüm efendim, Şevki Bey
Mızrabı daha hızlı vur!..³⁷⁰

³⁷⁰ İ. Gerçeksöz, “Radyonun Düğmesinde Türkiye”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 27, (Mart 1974), s. 25.

Çizelge 3. 1. Şiirlerin Kitaplara ve Bölümlere Göre Sayısı

Kitap adı	1.bölüm	2.bölüm	3.bölüm	4.bölüm	5. bölüm	Toplam
Âşık Sazından Şiirler	-	-	-	-	-	25
Bursa'nın Destanı	-	-	-	-	-	14
Yaşayan Ağaç	-	-	-	-	-	17
İkinci Dönüş	13	6	2	6	6	33
TOPLAM						89

Çizelge 3. 2. Kitaplardaki Şiirlerinin Konularına Göre Sayısı

Kitap adı	Aşk	Tabiat	Anadolu	Bursa	Millî ve Tarihî	Sosyal	Portre	Bireysel	Yurt Dışı	Almanya	Toplam
Âşık Sazından Şiirler	6	9			1			9			25
Bursa'nı Destanı				14							14
Yaşayan Ağaç		17									17
İkinci Dönüş	2	1	1	2	12	1		4	9	1	33
Toplam	8	27	1	16	13	1		13	9	1	89

3.3. ŞİİRLERİNDEKİ İTHAFLAR

İsmail Gerçeksöz'ün ilk şiir kitabı *Âşık Sazından Şiirler* kitabındaki 25 şiirin 16'sında ithaf yer almaktadır. “Baharla Giden Sevgili” şiiri “Basri İmece'ye”³⁷¹, “Efelerin Bayramı” başlıklı şiir “Ramazan Batural'e”³⁷², “Bahara Veda” şiiri “Bahaettin Üstüntaş'a”³⁷³, “Mehtaplı Gecelerde” şiiri “Mustafa Özyıldız'a”³⁷⁴, “İçimdeki Dünya” şiiri “İlhan Geçer'e”³⁷⁵, “Bir Akşamın Hatırası” şiiri “Kâmuran Özaksoy'a”³⁷⁶, “Geçiş” şiiri “Salahattin Acarkol'a”³⁷⁷, “Baharın Son Akşamı” şiiri “Faruk Taşkiran'a”³⁷⁸, “Sonbahar” şiiri “Hüseyin Mumcu'ya”³⁷⁹, “Yılların Geçışı” şiiri “Şeref Kazıklı'ya”³⁸⁰, “Sür Arabacı” şiiri “Nurettin Çetindiş'e”³⁸¹, “Gece Yarısında Hatıralar” şiiri “Haşim Nezihi Okay'a”³⁸², “Bahar Yine Gelir” şiiri “Orhan Ural'a”³⁸³, “Sıkıntı” şiiri “Mehmet Gerçekoğlu'na”³⁸⁴, “Giderken” şiiri “Orhan Merzifonlu'ya”³⁸⁵, “Tek Başıma” şiiri “Mehmet Tekdal'a”³⁸⁶ ithaf edilmiştir.

İsmail Gerçeksöz'ün *İkinci Dönüş* kitabında ithaf bulunan tek şiir “Tutku” şiiridir. Şair, bu şiiri “karıma”³⁸⁷ ifadesiyle eşi Nusret Hanım'a ithaf etmiştir.

Uludağ dergisinde yayımlanan şiirlerinden “Bahar Serenadı” şiiri “Basri İmece'ye”³⁸⁸, “Gülsüm Nine” şiiri “Necmi Asena'ya”³⁸⁹, “Bu Gece Odama Giren Rüzgâr” şiiri “Akbulut'un Çiğdemi'ne”³⁹⁰, “Sevkiyat Koğuşu” şiiri “F. Taşkiran'a”³⁹¹, “Muradiye” şiiri “R. Akbulut'a”³⁹² ithaf edilmiştir.

³⁷¹ İ. Gerçeksöz, *ÂşıkSazından Şiirler*.

³⁷² Gerçeksöz.

³⁷³ Gerçeksöz, s. 6.

³⁷⁴ Gerçeksöz, s. 8.

³⁷⁵ Gerçeksöz, s. 10.

³⁷⁶ Gerçeksöz, s. 12.

³⁷⁷ Gerçeksöz, s. 13.

³⁷⁸ Gerçeksöz, s. 14.

³⁷⁹ Gerçeksöz, s. 15.

³⁸⁰ Gerçeksöz, s. 17.

³⁸¹ Gerçeksöz, s. 20.

³⁸² Gerçeksöz, s. 22.

³⁸³ Gerçeksöz, s. 25.

³⁸⁴ Gerçeksöz, s. 27.

³⁸⁵ Gerçeksöz, s. 28.

³⁸⁶ Gerçeksöz, s. 29.

³⁸⁷ İ. Gerçeksöz, *İkinci Dönüş*, s. 43.

³⁸⁸ İ. Gerçeksöz, “Bahar Serenadı”, *Uludağ*, Sayı: 71, (Mayıs – Haziran 1945), s. 25

³⁸⁹ İ. Gerçeksöz, “Gülsüm Nine”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945), s. 23.

³⁹⁰ İ. Gerçeksöz, “Bu Gece Odama Giren Rüzgâr”, *Uludağ*, Sayı: 86, (Kasım – Aralık 1947), s. 9.

³⁹¹ İ. Gerçeksöz, “Sevkiyat Koğuşu”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), s. 13.

³⁹² İ. Gerçeksöz, “Muradiye”, *Uludağ*, Sayı: 94, (Mart – Nisan 1949), s. 24.

Türk Edebiyatı dergisinde yer alan şiirlerinden “Turisîna Bey’e Arz-ı Hal” şiiri “Değerli hocamız Ahmet Kabaklı’ya”³⁹³, “Bir Şehidin Ardından” şiiri “Merhum Recep Haşatlı’nın aziz hatırasına ve şehit düşen bütük ülkücülerin ruhlarına”³⁹⁴ ithaf edilmiştir.

Hisar dergisinde yayımlanan şiirlerinden “Ren Akşamları” şiiri “Nevzat Yalçın’a”³⁹⁵, “Karanlıklardan” şiiri “Gültekin Samanoğlu’na”³⁹⁶ ithaf edilmiştir.

Bizim Türkiye dergisinde yer alan şiirlerinden “Orası İstanbul Görünen” şiiri “Nazif F. Akıncı’ya”³⁹⁷ ithaf edilmiştir.

Kaynak dergisinde yayımlanan şiirlerinden “Bağ Bozumu Düşünceleri” şiiri “Osman Attilâ’ya”³⁹⁸ ithaf edilmiştir.

³⁹³ İ. Gerçeksöz, “Turisîna Bey’e Arz-ı Hal”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 47, (Eylül 1977), s. 5.

³⁹⁴ İ. Gerçeksöz, “Bir Şehidin Ardından”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 64, (Şubat 1979), s. 23.

³⁹⁵ İ. Gerçeksöz, “Ren Akşamları”, *Hisar*, Sayı: 104, (Ağustos 1972), s. 18.

³⁹⁶ İ. Gerçeksöz, “Karanlıklardan”, *Hisar*, Sayı: 145, (Ocak 1976), s. 17.

³⁹⁷ İ. Gerçeksöz, “Orası İstanbul Görünen”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 28, (12 Ocak 1949), s. 7.

³⁹⁸ İ. Gerçeksöz, “Bağ Bozumu Düşünceleri”, *Kaynak*, 1(10), (1 Ekim 1948), s. 19.

SONUÇ

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının şairleri arasında ismi geçen İsmail Gerçeksöz, şiirleriyle tanınmakla birlikte, siyasî kimliği, gazeteciliği ve romanlarıyla da bilinen bir sanatçıdır. Yayımladığı dört şiir kitabının yanında, bir de anı kitabı vardır. Bunlardan başka bir tefrika romanı ve bir de müsvette halinde bir romanı bulunmaktadır. Ancak her iki roman da kitap olarak basılmamıştır.

Genç yaşta başlayan şairliği yaşamının sonuna kadar devam etmiştir. Gerçeksöz'ün bizim tespit edebildiğimiz 127 şiiri vardır. Bu şiirlerin 89'u şiir kitaplarında, geri kalan 38'i ise çeşitli süreli yayınlardadır. Gerçeksöz, çok fazla şiir yazma gayreti içerisinde olmamıştır. Gazeteciliğe ağırlık verdiği ve Almanya'da bulunduğu ilk dönemleri içerisine alan 1954 - 1968 yılları arasında şiirlerini yayımlamaya ara vermiştir. 1968'den sonra şiirlerini tekrar süreli yayınlarda görmek mümkündür.

Onun ilk dönem şiirlerinde daha ziyade aşk, tabiat ve bireysel konular ağırlıklı iken, son dönem şiirlerinde yurt dışı, sosyal ve millî-tarihî konular ağırlıklıdır. Bunda yurt dışına gitmesinin bu sayede dünyayı algılayış biçiminin değişmesinin ve hayatının ilerleyen döneminde siyasî bir mücadele içerisinde yer almasının etkilerinin olduğu söylenebilir. Ancak kendisinin her seferinde eleştirdiği şairin “içerisinde bulunduğu siyasî görüşün sözcüsü olma” durumu onun şiirlerinde görülmez. Milliyetçi kimliğe sahip olan yazar, elbette millî ve manevi duyarlılıklara sahiptir ve bunlara büyük önem verir. Köşe yazılarında bunları hararetli bir şekilde savunmaya devam eder. Ayrıca bunları şiirlerinde de işler ve hissettirir. Ancak hiçbir zaman şiirlerini kendi siyasî anlayışının sloganları haline getirmemiştir. O siyasî kimliği ile şair kimliğini birbirine karıştırmamıştır. Siyasî ve toplumsal olarak kaleme aldığı köşe yazılarında kullandığı üslûp ile şiirlerindeki havanın farklılığı daima hissedilir.

Onun şiirlerinin genelinde bir lirizm dikkati çekmektedir. O anlatmak istediklerini yumuşak bir üslûpla dile getirir. Bir kavga havasını, bir slogan ritmini onun şiirlerinde görmek pek mümkün değildir. Ayrıca ilk şiirlerinden itibaren onun şiirlerinde tabiatın ayrı bir yeri vardır. Bunda çocukluğunun tabiat güzellikleri açısından zengin olan İzmir, Manisa ve Bursa gibi şehirlerde geçmiş olmasının şüphesiz büyük etkisi

vardır. O tabiat aşığı bir insandır. Doğayı çok sever. Tabiat onun şiirlerinde cansız tasvir olmaktan öte bir şeydir. Canlı, yaşayan bir hâl alır.

Şairliğin ilk dönemlerinde heceyle de şiirler yazan İsmail Gerçeksöz, sonraki dönemlerde tamamen serbest tarzı benimsemiş ancak kafiyeden vazgeçmemiştir.

İsmail Gerçeksöz, roman türünde de eserler vermiştir. Orta Doğu gazetesinde tefrika edilen romanı Gâvur Parası, Almanya'daki izlenimlerinden yararlanarak kaleme aldığı bir eserdir. Almanya'ya çalışmaya gitmiş olan Türklerin, burada kendilerinin; sılada ise yakınlarının çektiği sıkıntılar dile getirilmektedir. Şiirlerinde lirizm ve duygusal yön ağır basarken romanlarında daha toplumsal ve sosyal konular ağırlıklıdır. Diğer romanı “Taş Ocakları” için de bunu söylemek mümkündür. Bu eserde de taş ocaklarında çalışan işçilerin çektiği zorluklar ve giriştikleri amansız hayat mücadeleleri anlatılmaktadır. Romanlarında hep bir hayat kesitinin sunulduğunu görmekteyiz. Şiirlerine nazaran romanlarında daha toplumsal bir bakış açısı ve sosyal bir yan vardır. Ancak romanlarının teknik açıdan zayıf eserler olduğunu söylemek mümkündür.

İsmail Gerçeksöz, bir de anı türünde kitap kaleme almıştır. Gökbayrak isimli bu kitap Kurtuluş Savaşı milis güçlerinden Gökbayrak taburunun komutanı Cemal Bey'in hatıralarından oluşmaktadır. İsmail Gerçeksöz onun anılarını derleyerek bir eser ortaya koymuştur.

Gerçeksöz, ekmeğini gazetecilikten kazanmış bir kişidir. Almanya'ya gittiği dönemde kimi fabrikalarda memur ve mütercim olarak çalışmıştır. Ancak 1961 yılında gittiği Almanya'dan 1976 yılında yurda döndükten sonra Devlet, Doğru Hakimiyet, Millet ve son olarak Orta Doğu gazetesinde çalışmıştır.

İsmail Gerçeksöz, gazeteciliğinin yanı sıra siyasî bir kimliğe de sahiptir. Almanya'da bulunduğu dönemde yakınlık kurduğu Milliyetçi Hareket Partisi'nde yurda döndükten sonraki yıllarda önemli görevler üstlenmiştir. Aynı partiden iki kez de milletvekili adayı olmasına karşın meclise girememiştir. Ancak mücadelesini kalemiyle sürdürmüştür. Orta Doğu gazetesinin başyazarı iken 4 Nisan 1980 tarihinde öldürülene kadar kalemini elinden bırakmamıştır.

Bu yönüyle onu aynı zamanda bir dava adamı olarak da görmek gerekir. Milliyetçi bir duygu ile vatani ve milleti için çalışan, aynı zamanda bir fikir adamı olarak kalemiyle mücadelesini sürdüren, fikrini kitlelere ulaştırmaya çalışan bir kişidir.

İsmail Gerçeksöz'ün kendi el yazısıyla kaleme aldığı yayımlanmamış şiirlerinden oluşan bir de defteri vardır. Bu defterde yer alan şiirlerinden hiçbir yerde yayımlanmamış olanları ayrıca incelenecektir.

KAYNAKLAR

İsmail Gerçeksöz'ün Kitapları

- Gerçeksöz, İsmail, *Âşık Sazından Şiirler*, Uygun Basımevi, Bursa 1944.
 _____, *Bursa'nın Destanı*, Uygun Basımevi, Bursa 1953.
 _____, *Yaşayan Ağaç*, Orman Umum Müdürlüğü Yay., Ankara.
 _____, *İkinci Dönüş*, Hisar Yay., Ankara 1972.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akkılıç, Yılmaz, *Kurtuluş Savaşında Bursa*, Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, Bursa 1997.
 Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, (7. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
 Bachelard, Gaston, *Uzamın Poetikası*, (Çev. Alp Türkmentekin), İthaki Yayınları, İstanbul 2008.
 Cengiz, Oğuzhan, *Başkan Recep Haşathı*, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul 2009.
 Çamlıbel, Faruk Nafiz, *Han Duvarları*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1969.
 Çeçen, Anıl, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2000.
 Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2004.
 Kolcu, Ali İhsan, *Edebiyat Kuramları*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2008.
 _____, *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I - II*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum 2008.
 Levend, Agâh Sırrı, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları*, TTK Yayınları, Ankara 1949.
 Satılmış, Alişan, Turhan, Metin, *Ülkücü Hareketin Abc'si*, Altinküre Yayınları, Ankara 2002.
 Stevick, Philip, *Roman Teorisi*, (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), (2. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
 Tayla, Mustafa, *Bursa Basını*, Bursa Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Eskişehir 1997.
 Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı I*, (3. Basım), Ötüken Yayınları, Ankara 2003.
 Yüceer, Saime, *Bursa'nın İşgal ve Kurtuluş Süreci*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, İstanbul 2001.

Yüzbaşı, Hüseyin, *Ülkücü Basın Şehitleri*, Er-Tu Matbaası, 1980.

Süreli Yayınlar- Belgeler

Afşin, Mustafa, “Gerçeksöz’ün Ardından!..”, Yıl: 4, Sayı: 1860, (7 Nisan 1980).

Akbulut, Rüknettin, “İsmail Gerçeksöz”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949), 12 – 13.

_____, “İsmail Gerçeksöz Şehit Edildi”, *İnanç*, Sayı: 2, (Nisan 1984).

Çalığışu, Nevzat, “Gerçeksöz’ün Ardından”, *Hisar*, Sayı: 270, (Mayıs 1980).

Çokum, Sevinç, “Ne Güneşler Batıyor”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 78, (Nisan 1980).

Geçer, İlhan, “İkinci Dönüş”, *Hisar*, Sayı: 100, (Nisan 1972), 26 – 27.

_____, “Yeni Şiire Dair”, *Uludağ*, Sayı: 78, (Temmuz – Ağustos 1946), 20 – 21.

“İsmail Gerçeksöz”, *Hisar*, Sayı: 83, (Kasım 1970).

“İsmail Gerçeksöz”, Edebiyat Armağanı, *Hisar* Sayı: 272, (Temmuz 1980).

Makal, Tahir Kutsi, “İsmail Gerçeksöz’ün Şiiri”, *Orta Doğu* Yıl: 17, Sayı: 4097, (7 Nisan 1980).

_____, “İsmail Gerçeksöz ve Acı Gerçek”, *Orta Doğu*, Yıl: 17, Sayı: 4094, (4 Nisan 1980).

Özcan, Abdulkadir, “Fatih Devri Tarih Yazıcılığı ve Literatürü”, *Erciyes Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, Sayı:14, Yıl: 2003/1, 55 – 62.

Taşkıran, Faruk, “Üç Kitap ve Birkaç Not”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945), 26 – 27.

Yalçın, Nevzat, “İsmail Senin İçin”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 79, (Mayıs 1980), 32 – 33.

_____, “Sone”, *Hisar*, Sayı: 271, (Haziran 1980).

Yardım, Mehmet Nuri, “Türkiye Sevdalısı”, *Türkiye Gazetesi*, (9 Mayıs 2001).

İsmail Gerçeksöz'ün Süreli Yayınlarıdaki Yazı ve Şiirleri

Uludağ

Gerçeksöz, İsmail, “Bahar Serenadı”, *Uludağ*, Sayı: 71, (Mayıs – Haziran 1945).

_____, “Gülsüm Nine”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945).

_____, “Musa Dayı”, *Uludağ*, Sayı: 72 – 73, (Temmuz – Ağustos, Eylül – Ekim 1945), 23 – 24.

_____, “Diyarı Gurbet”, *Uludağ*, Sayı: 74, (Kasım – Aralık 1945).

_____, “Mektup”, *Uludağ*, Sayı: 74, (Kasım – Aralık 1945).

_____, “Canım Dünya”, *Uludağ*, Sayı: 74, (Kasım – Aralık 1945), 21 – 22.

_____, “Yeni Şiirde Tesir”, *Uludağ*, Sayı: 76, (Mart – Nisan 1946), 14 – 15.

_____, “Gittiler”, *Uludağ*, Sayı: 76, (Mart – Nisan 1946).

_____, “Veda”, *Uludağ*, Sayı: 77, (Mayıs – Haziran 1946).

_____, “Gecede Hatıralar”, *Uludağ*, Sayı: 78, (Temmuz – Ağustos 1946).

_____, “Geçit Bekçisi”, *Uludağ*, Sayı: 80, (Kasım – Aralık 1946), 14 – 16.

_____, “Duvardaki Portre”, *Uludağ*, Sayı: 82, (Mart – Nisan 1947).

_____, “Bu Gece Odama Giren Rüzgâr”, *Uludağ*, Sayı: 86, (Kasım – Aralık 1947), 9 – 10.

_____, “Ümit”, *Uludağ*, Sayı: 87, (Ocak – Şubat 1948).

_____, “Kadrini Bilemedik”, *Uludağ*, Sayı: 89, (Mart – Nisan 1948).

_____, “Bahar Üzüntüsü”, *Uludağ*, Sayı: 90, (Temmuz – Ağustos 1948).

_____, “Rizeli Ali”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949).

_____, “Sevkiyat Koşuşu”, *Uludağ*, Sayı: 93, (Ocak – Şubat 1949).

_____, “Muradiye”, *Uludağ*, Sayı: 94, (Mart – Nisan 1949).

_____, “Sensiz Gecelerimden Biri”, *Uludağ*, Sayı: 95, (Mayıs – Haziran 1949), 24 – 26.

_____, “Halkevi!”, *Uludağ*, Sayı: 98 – 99, (Kasım – Aralık, Ocak – Şubat 1949 – 1950).

_____, “Çanakkale Göklerinde Bir Parça Bulut”, *Uludağ*, Sayı: 98 – 99, (Kasım – Aralık, Ocak – Şubat 1949 – 1950), 14 – 15.

_____, “Miss Betty’ye Mektuplar”, *Uludağ*, Sayı: 100 – 1, (Mart – Nisan 1950).

_____, “Bursa’nın Destanından”, *Uludağ*, Sayı: 101 – 2, (Mayıs – Haziran 1950), 14 – 17.

Hisar

Gerçeksöz, İsmail, “Gelincik Çarşısı”, *Hisar*, Sayı: 56, (Ağustos 1968).

_____, “Yıldızlar Üstüne”, *Hisar*, Sayı: 61, (Ocak 1969).

_____, “Avrupa’dan Notlar”, *Hisar*, Sayı: 64, (Nisan 1969).

_____, “İkinci Dönüş”, *Hisar*, Sayı: 66, (Haziran 1969).

_____, “Vehim”, *Hisar*, Sayı: 73, (Ocak 1970).

_____, “Bizimkilerin Yüzleri”, *Hisar*, Sayı: 76, (Nisan 1970).

_____, “Yalvarış”, *Hisar*, Sayı: 78, (Haziran 1970).

_____, “Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”, *Hisar*, Sayı: 81, (Eylül 1970).

_____, “Elbe”, *Hisar*, Sayı: 84, (Aralık 1970).

_____, “Bir Devir ve Bayrağımdaki Ay”, *Hisar*, Sayı: 83, (Kasım 1970).

_____, “Tutku”, *Hisar*, Sayı: 87, (Mart 1971).

_____, “Tuna’yı Geçerken”, *Hisar*, Sayı: 92, (Ağustos 1971).

_____, “Balkanlar’dan Sesleniş”, *Hisar*, Sayı: 96, (Aralık 1971).

_____, “Akdeniz’den Gelen”, *Hisar*, Sayı: 99, (Mart 1972).

_____, “Mektup”, *Hisar*, Sayı: 101, (Mayıs 1972).

_____, “Acı Sonuç”, *Hisar*, Sayı: 103, (Temmuz 1972).

_____, “Ren Akşamları”, *Hisar*, Sayı: 104, (Ağustos 1972).

_____, “Atatürk’e Şikâyet”, *Hisar*, Sayı: 107, (Kasım 1972).

_____, “Lale Devri”, *Hisar*, Sayı: 111, (Mart 1973).

_____, “Gurbet Çocukları”, *Hisar*, Sayı: 114, (Haziran 1973).

_____, “Cumhuriyet’in 50. Yılına Şiir”, *Hisar*, Sayı: 119, (Kasım 1973).

_____, “Gün Olur”, *Hisar*, Sayı: 123, (Mart 1974).

_____, “Türküm Benim”, *Hisar*, Sayı: 126, (Haziran 1974).

_____, “Bir Bahar Geçti”, *Hisar*, Sayı: 128, (Ağustos 1974).

_____, “Kışa Girerken”, *Hisar*, Sayı: 129, (Eylül 1974).

_____, “Bir Vatan Kaldı”, *Hisar*, Sayı: 133, (Ocak 1975).

_____, “Orhan Devrinden Yapılar”, *Hisar*, Sayı: 135, (Mart 1975).

_____, “Singapurlu Gemici”, *Hisar*, Sayı: 140, (Ağustos 1975).

_____, “Almanya Günlüğünden”, *Hisar*, Sayı: 143, (Kasım 1975).

- _____, “Karanlıklardan”, *Hisar*, Sayı: 145, (Ocak 1976).
- _____, “Ne Çıkar”, *Hisar*, Sayı: 151, (Temmuz 1976).
- _____, “Değişen Ne?”, *Hisar*, Sayı: 155, (Kasım 1976).
- _____, “Yağmurlu Geceler”, *Hisar*, Sayı: 159, (Mart 1977).
- _____, “Fatih’in Türbesinde”, *Hisar*, Sayı: 172, (Nisan 1978).
- _____, “Almanya’dan Soluk Resimler”, *Hisar*, Sayı: 174, (Haziran 1978).
- _____, “Gün Olur”, *Hisar*, Sayı: 261, (Temmuz 1979).

Türk Edebiyatı

- Gerçeksöz, İsmail, “Kumla’da Bir Yaz”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 11, (30 Kasım 1972).
- _____, “Türkülerde Söylenmek İstenen”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 14, (Şubat 1973).
- _____, “Orhan Devrinde Bursa”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 15, (Mart 1973).
- _____, “Eski Yapılar”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 17, (Mayıs 1973).
- _____, “Radyonun Düğmesinde Türkiye”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 27, (Mart 1974).
- _____, “Kuyruklu Yıldız”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 28, (Nisan 1974).
- _____, “Yürümüşüm”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 32, (Ağustos 1974).
- _____, “Eski Konak”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 39, (Ocak 1977).
- _____, “Yiğidim Sana Ne Oldu”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 40, (Şubat 1977).
- _____, “Bir Avuç Yaşamak”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 42, (Nisan 1977).
- _____, “Akşamla Gelen”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 45, (Temmuz 1977).
- _____, “Turisina Bey’e Arz-ı Hal”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 47, (Eylül 1977).
- _____, “Şeytan’ın Eylemi”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 58, (Ağustos 1978).
- _____, “Bir Şehidin Ardından”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 64, (Şubat 1979).
- _____, “Sona Doğru”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 77, (Mart 1980).
- _____, “Bir Şehidin Ardından”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 78, (Nisan 1980).
- _____, “Sona Doğru”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 78, (Nisan 1980).
- _____, “Söğüt’ün Gecelerinde Ay”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 83, (Eylül 1980).

İstanbul

- Gerçeksöz, İsmail, “Duacıyız”, *İstanbul*, Sayı: 2, (Aralık 1953).
- _____, “Bütün Yaz”, *İstanbul*, Sayı: 6, (Nisan 1954).

Şadırvan

Gerçeksöz, İsmail, “Sana Küseceğim Deniz”, *Şadırvan*, 1(21), (19 Ağustos 1949).

_____, “Muradiye”, *Şadırvan*, 1(23), (2 Eylül 1949).

Bizim Türkiye

Gerçeksöz, İsmail, “Kulu Kölesi Olduğum”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 25, (17 Kasım 1948).

_____, “Filedar Yaylasında”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 27, (1 Aralık 1948).

_____, “Orası İstanbul Görünen”, *Bizim Türkiye*, Sayı: 28, (12 Ocak 1949).

Çatı

Gerçeksöz, İsmail, “Muradiye Yolları”, *Çatı*, Sayı: 7, (Temmuz 1963).

Türk Dili

Gerçeksöz, İsmail, “Aydınlık Günlerin Eşiğinde”, *Türk Dili*, 2(13), (Ekim 1952).

Demet

Gerçeksöz, İsmail, “Yaylada Gece”, *Demet*, Sayı: 13, (30 Haziran 1944).

Kaynak

Gerçeksöz, İsmail, “Bağ Bozumu Düşünceleri”, *Kaynak*, 1(10), (1 Ekim 1948), 19 – 20.

_____, “Sevda”, *Kaynak*, 2(13), (1 Ocak 1949).

_____, “Yağmura Dair”, *Kaynak*, 2(18), (1 Haziran 1949).

_____, “Olmadı Gitti”, *Kaynak*, 2(20), (1 Ağustos 1949).

Yeni Adam

Gerçeksöz, İsmail, “Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”, *Yeni Adam*, Sayı: 849, (Mayıs 1972).

_____, “İkinci Dönüş”, *Yeni Adam*, Sayı: 853, (Eylül 1972).

_____, “Bir Şehit Konuşuyordu”, *Yeni Adam*, Sayı: 864, (Haziran 1973).

_____, “Estergon’da Bir Yeniçeri Mezarı”, *Yeni Adam*, Sayı: 865, (Eylül 1973).

_____, “Kuvvayı Milliye Ruhu”, *Yeni Adam*, Sayı: 866, (Ekim 1973).

_____, “Osman Attila’nın ‘Gözlerimin Söylettiği’”, *Yeni Adam*, Sayı: 888 (Ağustos 1975).

_____, “Bir Şaire Sağlığında Methiye”, *Yeni Adam*, Sayı: 889, (Eylül 1975).

Devlet

Gerçeksöz, İsmail, “İzin Dönüşleri...”, *Devlet*, Sayı: 264, (25 Kasım 1974).

_____, “Çocuk Parası Üzerinde Yapılan Hesaplar”, *Devlet*, Sayı: 266, (9 Aralık 1974).

_____, “Petrol Savaşının Düşündürdükleri”, *Devlet*, Sayı: 267, (16 Aralık 1974).

_____, “Türk Hastalar Üzerinde Denenen İlaçlar”, *Devlet*, Sayı: 268, (23 Aralık 1974).

_____, “Türk Geldiler Türk Kaldılar...”, *Devlet*, Sayı: 270, (6 Ocak 1975).

_____, “1975’e Girerken”, *Devlet*, Sayı: 272, (20 Ocak 1975).

_____, “Yaratılmak İstenen Panik”, *Devlet*, Sayı: 271, (13 Ocak 1975).

_____, “Petrol Mü, Ondan Başka Şeyler Mi?”, *Devlet*, Sayı: 273, (27 Ocak 1975).

_____, “Biraz Bizden, Biraz Batı’dan”, *Devlet*, Sayı: 274, (3 Şubat 1975).

_____, “Barzani ve Kürt Devleti Üzerine”, *Devlet*, Sayı: 275, (10 Şubat 1975).

Doğru Hâkimiyet

Gerçeksöz, İsmail, “Siyasi Bağımsızlıktan İktisadi Köleliğe”, Sayı: 2, (15 Ekim 1974).

_____, “Türk Milletinin Gözüne Baka Baka”, Sayı: 11, (26 Ekim 1974).

_____, “Pazarlık Konusu Yapılan ocuklarımız”, Sayı: 12, (27 Ekim 1974).

_____, “Siyasi Partilerimiz ve Demokrasimiz”, Sayı: 16, (31 Ekim 1974).

_____, “Yurtdışındaki 105.000 Türk Çocuğu”, Sayı: 17, (1 Kasım 1974).

_____, “Anadolu’dan Fışkıran Sanat Değerleri”, *Doğru Hakimiyet*, Sayı: 27, (11 Kasım 1974).

_____, “Petrol Üzerine Düşünceler”, Sayı: 29, (13 Kasım 1974).

_____, “Rüzgâr Ekenlerin Biçtikleri”, Sayı: 30, (14 Kasım 1974).

_____, “Komünist Memleketlerde İskân ve Göç Hürriyeti”, Sayı: 49, (3 Aralık 1974).

_____, “Bir Suçlu Aranıyor”, Sayı: 50, (4 Aralık 1974).

_____, “Yurtdışındaki Hâkimlerimizin Kazandığı Büyük Şöhret”, Sayı: 53, (7 Aralık 1974).

_____, “Dünyada ve Bizde Gençlik Hareketleri”, Sayı: 54, (8 Aralık 1974).

- _____, “İşte Bizim Turizm Anlayışımız”, Sayı: 56, (10 Aralık 1974).
- _____, “Yurtdışına Kaçan Millî Sermaye”, Sayı: 63, (17 Aralık 1974).
- _____, “Tehlike Çanları Çalmaya Başlamıştır”, Sayı: 64, (18 Aralık 1974).
- _____, “Milliyetçi Cephenin İçinde ve Karşısında Olmak”, Sayı: 79, (5 Ocak 1975).
- _____, “Moskova ve Ötesi”, Sayı: 92, (18 Ocak 1975).
- _____, “Eşkiyaya Dair”, Sayı: 113, (8 Şubat 1975).
- _____, “İnsan Hayatına Biraz Saygı”, Sayı: 120, (15 Şubat 1975).
- _____, “Osman Attila’nın Gözlerinin Söylettiği”, Sayı: 123, (18 Şubat 1975).
- _____, “Kimi Aldatıyorlar”, Sayı: 133, (28 Şubat 1975).
- _____, “Komünist Liderlerin Özel Hayatları”, Sayı: 151, (18 Mart 1975).
- _____, “Çalışma Bakanının Bir Beyanatı Üzerine”, Sayı: 155, (22 Mart 1975).
- _____, “İki Parti Liderinin Almanya Gezileri”, Sayı: 159, (26 Mart 1975).
- _____, “Bu Gafletin Bir Sonu Olmalıdır”, Sayı: 166, (2 Nisan 1975).
- _____, “Bir Birleşmiş Milletler Vardır”, Sayı: 177, (13 Nisan 1975).
- _____, ““Vatan, Millet, Sakarya!...””, Sayı: 198, (4 Mayıs 1975).
- _____, “Millet İktidarına Sahip Olacaktır”, Sayı: 201, (7 Mayıs 1975).
- _____, “Batıdan Öğrenmemiz Gereken Şey”, Sayı: 233, (8 Haziran 1975).

Bursa Ekspres

- Gerçeksöz, İsmail, “Çiniye Düşen Aydınlık”, Sayı: 30, (13 Ocak 1955).
- _____, “Toprakla Birlikte”, Sayı: 42, (25 Ocak 1955).
- _____, “Alışamadık Gitti”, Sayı: 116, (8 Nisan 1955).
- _____, “Keşke Mektup Yazsa İdik”, Sayı: 117, (9 Nisan 1955).
- _____, “Dikkat”, Sayı: 118, (10 Nisan 1955).
- _____, “Geç Oldu Amma!”, Sayı: 119, (11 Nisan 1955).
- _____, “Hac ve Suudi Arabistan”, Sayı: 120, (12 Nisan 1955).
- _____, “Hayır Müessesesini İstismar”, Sayı: 121, (13 Nisan 1955).
- _____, “İki Nesil ve Orman”, Sayı: 122, (14 Nisan 1955).
- _____, “Böyle Makul Sebepler Olursa”, Sayı: 126, (22 Nisan 1955).
- _____, “Fırsat Düşkünüyüz Vesselam”, Sayı: 133, (27 Nisan 1955).
- _____, “Üzüm Üzüme Baka Baka”, Sayı: 137, (1 Mayıs 1955).

- _____, “Geceler Gebedir”, Sayı: 138, (2 Mayıs 1955).
- _____, “Beş Dakikadan Fazla”, Sayı: 140, (4 Mayıs 1955).
- _____, “Vicdan Buhranı”, Sayı: 141, (5 Mayıs 1955).
- _____, “Dikkat Edelim”, Sayı: 143, (7 Mayıs 1955).
- _____, “Anneler Günü”, Sayı: 144, (8 Mayıs 1955).
- _____, “Trafığe Dikkat Etmiyoruz”, Sayı: 145, (9 Mayıs 1955).
- _____, “Ecza Dolabı Bulunmayan nakil Vasıtaları”, Sayı: 146, (10 Mayıs 1955).
- _____, “Mevsim Başlarken”, Sayı: 148, (12 Mayıs 1955).
- _____, “Başı Boş Çocuklar”, Sayı: 149, (13 Mayıs 1955).
- _____, “Atatürk Haftası”, Sayı: 153, (17 Mayıs 1955).
- _____, “Memnuniyet Verici Bir Haber”, Sayı: 176, (15 Haziran 1955).
- _____, “Meyve ve Sebze Meselesi”, Sayı: 180, (23 Haziran 1955).
- _____, “Temeli Atılan Konserve Fabrikası”, Sayı: 183, (26 Haziran 1955).
- _____, “Tekel Maddeleriyle Birlikte”, Sayı: 185, (29 Haziran 1955).
- _____, “Dimyata Pirince Giderken”, Sayı: 186, (30 Haziran 1955).
- _____, “Karaborsaya Vurulan Darbe”, Sayı: 195, (10 Temmuz 1955).
- _____, “Korkunç Rakamlar”, Sayı: 196, (11 Temmuz 1955).
- _____, “Yeni Bir Nota”, Sayı: 197, (12 Temmuz 1955).
- _____, “Akla Kara”, Sayı: 199, (14 Temmuz 1955).
- _____, “Kardeş Bir Memleketin Kralını Karşılarken”, Sayı: 203, (18 Temmuz 1955).
- _____, “Temeli Atılan Yeni Bir Tesis”, Sayı: 208, (24 Temmuz 1955).
- _____, “Orman ve “Beylik” Zihniyeti”, Sayı: 209, (25 Temmuz 1955).
- _____, “Muhalefetin Kararı”, Sayı: 219, (9 Ağustos 1955).
- _____, “Sütlü Mısırrr!..”, Sayı: 220, (10 Ağustos 1955).
- _____, “Gazoz Kapakları Meselesi”, Sayı: 223, (13 Ağustos 1955).
- _____, “Asıl Maksat”, Sayı: 224, (14 Ağustos 1955).
- _____, “Muvaffak Olmuş Bir Plan”, Sayı: 225, (15 Ağustos 1955).
- _____, “Bira Meselesi”, Sayı: 226, (16 Ağustos).
- _____, “Kıbrıs Davasının Yalancı Kahramanları”, Sayı: 227, (17 Ağustos 1955).

- _____, “Temeli Atılan İlk Modern Köy”, Sayı: 228, (18 Ağustos 1955).
- _____, “Maarif Mükâfatı Maçları”, Sayı: 229, (19 Ağustos 1955).
- _____, “Bursa Olarak Bizim de Vazifemiz Vardır”, Sayı: 230, (20 Ağustos 1955).
- _____, “Otobüs Durakları ve Halk”, Sayı: 232, (22 Ağustos 1955).
- _____, “Yunanistan’ın Geçirdiği Buhran”, Sayı: 233, (23 Ağustos 1955).
- _____, “Memleket Hizmetinde İş Bankası”, Sayı: 237, (27 Ağustos 1955).
- _____, “Milletin Arzuladığı”, Sayı: 239, (29 Ağustos 1955).
- _____, “30 Ağustos’un Büyük Manası”, Sayı: 240, (30 Ağustos 1955).
- _____, “Bursa Tiyatrosu”, Sayı: 243, (2 Eylül 1955).
- _____, “Odun ve Linyit Meselesi”, Sayı: 244, (3 Eylül 1955).
- _____, “Londra’da Türk Tezi”, Sayı: 246, (5 Eylül 1955).
- _____, “Hayret Edilecek Bir Mesele”, Sayı: 246, (5 Eylül 1955).
- _____, “Kütüphane İhtiyacı”, Sayı: 247, (6 Eylül 1955).
- _____, “Belediye Fiyat Murakabe Komisyonları”, Sayı: 251, (10 Eylül 1955).
- _____, “Bu Seneki Kurtuluş Bayramımız”, Sayı: 253, (12 Eylül 1955).
- _____, “6 Eylül Hadiseleri ve Hükümetimiz”, Sayı: 254, (13 Eylül 1955).
- _____, “Gürültü İle Mücadele”, Sayı: 256, (15 Eylül 1955).
- _____, “Güle Güle”, Sayı: 259, (19 Eylül 1955).
- _____, “Belediye Zabıtası”, Sayı: 261, (21 Eylül 1955).
- _____, “Hakem Meselesi”, Sayı: 262, (22 Eylül 1955).
- _____, “Linyit Davası Ne Oldu?”, Sayı: 264, (24 Eylül 1955).
- _____, “Susurluk Şeker Fabrikası”, Sayı: 268, (28 Eylül 1955).
- _____, “At Koşuları ve Otobüs Derdi”, Sayı: 270, (30 Eylül 1955).
- _____, “Bursa’da Yeni Hamleler”, Sayı: 274, (4 Ekim 1955).
- _____, “Biraz da Biz Ölelim!”, Sayı: 275, (5 Ekim 1955).
- _____, “İkinci Küme Kulüplerinin Durumu”, Sayı: 283, (14 Ekim 1955).
- _____, “Bununla Hangi Makam Alakadar Oluyor?”, Sayı: 284, (15 Ekim 1955).
- _____, “Atatürk’e Mektup”, Sayı: 298, (28 Ekim 1955).
- _____, “Temiz Şehir”, Sayı: 306, (5 Kasım 1955).
- _____, “Semt Otobüslerine Dikkat”, Sayı: 307, (6 Kasım 1955).

- _____, “Demokrat Parti Belediyesi Muvaffak Olmuştur”, Sayı: 310, (9 Kasım 1955).
- _____, “Mısır ve Bağdat Parkı”, Sayı: 312, (11 Kasım 1955).
- _____, “Teleferik”, Sayı: 319, (18 Kasım 1955).
- _____, “İdeal Bir Sendika”, Sayı: 320, (19 Kasım 1955).
- _____, “Mesken Buhranı”, Sayı: 323, (23 Kasım 1955).
- _____, “Bursa Folkloru”, Sayı: 328, (27 Kasım 1955).
- _____, “Sayın Okuyucularımız”, Sayı: 345, (15 Aralık 1955).
- _____, “İkinci Yılımız”, Sayı: 346, (16 Aralık 1955).
- _____, “Mevlana”, Sayı: 347, (17 Aralık 1955).
- _____, “Yaşar Doğu”, Sayı: 348, (18 Aralık 1955).
- _____, “Türkün Kabiliyeti”, Sayı: 349, (19 Aralık 1955).
- _____, “İş ve İşçi Bulma Kurumu”, Sayı: 350, (20 Aralık 1955).
- _____, “Değişen Bir Şey Yok”, Sayı: 351, (21 Aralık 1955).
- _____, “Küçük Esnaf ve Gelir Vergisi”, Sayı: 355, (26 Aralık 1955).
- _____, “Ulubatlı Hasan”, Sayı: 359, (30 Aralık 1955).
- _____, “Yeni Yıl”, Sayı: 360, (31 Aralık 1955).
- _____, “1957 ve Bursa”, Sayı: 681, (1 Ocak 1957).
- _____, “Santral Garajı”, Sayı: 687, (7 Ocak 1957).
- _____, “Et ve Balık Kurumu”, Sayı: 694, (14 Ocak 1957).
- _____, “Yunan Hükümeti Haset İçindedir”, Sayı: 696, (16 Ocak 1957).
- _____, “Yeni Fabrikalar”, Sayı: 698, (18 Ocak 1957).
- _____, “Millî Dava”, Sayı: 701, (21 Ocak 1957).
- _____, “Bir Kaymakamın Güzel Kararı”, Sayı: 703, (23 Ocak 1957).
- _____, “Bursa’ya En Büyük Hizmet”, Sayı: 716, (7 Şubat 1957).
- _____, “Kimsesiz Çocuklar Mevzuu”, Sayı: 721, (12 Şubat 1957).
- _____, “Cemal Nadir”, Sayı: 735, (27 Şubat 1957).
- _____, “İyi Yolda İlk Adım”, Sayı: 735, (27 Şubat 1957).
- _____, “İstanbul’un İmarı”, Sayı: 737, (1 Mart 1957).
- _____, “Mesken Davası”, Sayı: 739, (3 Mart 1957).
- _____, “İpek Böcekçiliği”, Sayı: 745, (9 Mart 1957).
- _____, “Truman Doktrini”, Sayı: 747, (12 Mart 1957).

- _____, “İkaz Eden Haber”, Sayı: 748, (13 Mart 1957).
- _____, “Siyasi Bahar Havası”, Sayı: 749, (14 Mart 1957).
- _____, “Kan Gütme Davası”, Sayı: 765, (22 Mart 1957).
- _____, “Hoş Geldiniz”, Sayı: 766, (23 Mart 1957).
- _____, “Muvaffak Olmuş Bir Kongre”, Sayı: 768, (25 Mart 1957).
- _____, “Türkler ve Almanlar”, Sayı: 770, (27 Mart 1957).
- _____, “Koza Fiyatları”, Sayı: 771, (28 Mart 1957).
- _____, “İngiltere Yanlış Yoldadır”, Sayı: 773, (30 Mart 1957).
- _____, “Dünkü D. Parti Kongresi”, Sayı: 775, (1 Nisan 1957).
- _____, “Teleferik”, Sayı: 777, (3 Nisan 1957).
- _____, “Eskişehir Çimento Fabrikası”, Sayı: 778, (4 Nisan 1957).
- _____, “Son D. P. Kongresi ve Yapılan Neşriyat”, Sayı: 781, (7 Nisan 1957).
- _____, “Nato’nun Hikâyesi”, Sayı: 782, (8 Nisan 1957).
- _____, “Çifte Bayram”, Sayı: 784, (10 Nisan 1957).
- _____, “Bursa’nın Muhtaç Olduğu İki Tesis”, Sayı: 786, (12 Nisan 1957).
- _____, “Merhametimizi İstismar Edenler”, Sayı: 787, (13 Nisan 1957).
- _____, “Devlet İçinde Devlet”, Sayı: 789, (15 Nisan 1957).
- _____, “Orman Yangınları”, Sayı: 790, (16 Nisan 1957).
- _____, “Mudanya Gençliğinin Hassasiyeti”, Sayı: 792, (18 Nisan 1957).
- _____, “Edebiyatımızda Bursa”, Sayı: 793, (19 Nisan 1957).
- _____, “Unutulmayacak Bir Ziyaret”, Sayı: 806, (7 Mayıs 1957).
- _____, “Kıbrıs İşi ve Muhalefet”, Sayı: 814, (15 Mayıs 1957).
- _____, “Bir Ziyaretin Düşündürdükleri”, Sayı: 815, (16 Mayıs 1957).
- _____, “Seçimlerin Öne Alınması”, Sayı: 821, (21 Mayıs 1957).
- _____, “Yeni Ceza ve İnfaz Sistemimiz”, Sayı: 822, (22 Mayıs 1957).
- _____, “Yurt Gezilerinin Ufak Bilançosu”, Sayı: 828, (28 Mayıs 1957).
- _____, “Gemlik’te Yeni Bir Fabrika”, Sayı: 829, (29 Mayıs 1957).
- _____, “Biz Niçin Duruyoruz”, Sayı: 830, (30 Mayıs 1957).
- _____, “İngiltere’nin Beklenen Cevabı”, Sayı: 831, (31 Mayıs 1957).
- _____, “Bizim Bir Hastalığımız”, Sayı: 835, (3 Haziran 1957).
- _____, “İdare Adamlarını Tehdit Mi?”, Sayı: 843, (11 Haziran 1957).
- _____, “Turizm Mevzuunda Bir İstatistik”, Sayı: 844, (12 Haziran 1957).

- _____, “Koza Fiyatları”, Sayı: 845, (13 Haziran 1957).
- _____, “Belediye Pavyonu Münasebetiyle”, Sayı: 850, (18 Haziran 1957).
- _____, ““Ahmet Vefik Paşa” Tiyatrosu”, Sayı: 851, (19 Haziran 1957).
- _____, “Esef Verici Olaylar...”, Sayı: 861, (1 Temmuz 1957).
- _____, “Almanya Seçiminin Verdiği Ders”, Sayı: 862, (2 Temmuz 1957).
- _____, “Türk İşçisinin Asil Bir Jesti”, Sayı: 865, (5 Temmuz 1957).
- _____, “Batı Trakya Hadiseleri”, Sayı: 869, (14 Temmuz 1957).
- _____, “Nazillideki Davanın Düşündürdüğü”, Sayı: 870, (15 Temmuz 1957).
- _____, “Bursa’nın Bir Kara Günü”, Sayı: 882, (27 Temmuz 1957).
- _____, “Makaraio’sun Savurduğu Tehdit”, Sayı: 887, (1 Ağustos 1957).
- _____, “Vaadler ve İcraat”, Sayı: 888, (2 Ağustos 1957).
- _____, “Planlar ve Zaman Mevzuu”, Sayı: 912, (27 Ağustos 1957).
- _____, “Teşkilattan Gelen Ses”, Sayı: 913, (28 Ağustos 1957).
- _____, “İbret Alınacak Bir Hadise”, Sayı: 916, (31 Ağustos 1957).
- _____, “Kızıl Papaz Amerika Yolunda”, Sayı: 918, (2 Eylül 1957).
- _____, “Tebliğde Bir Nokta”, Sayı: 923, (6 Eylül 1957).
- _____, “Köprülünün İstifası”, Sayı: 927, (9 Eylül 1957).
- _____, “Hakikat Yüzlerine Vurulunca”, Sayı: 931, (13 Eylül 1957).
- _____, “Millet İtimadı”, Sayı: 932, (14 Eylül 1957).
- _____, “Seçim Heyecanı”, Sayı: 935, (17 Eylül 1957).
- _____, “Bir Yazının Düşündürdükleri”, Sayı Sayı: 936, (18 Eylül 1957).
- _____, “Yeni Yeni Eserler”, Sayı: 941, (23 Eylül 1957).
- _____, “Elem Verici Bir Hadise”, Sayı: 948, (30 Eylül 1957).
- _____, “Perde Nihayet Açıldı”, Sayı: 949, (1 Ekim 1957).
- _____, “Otobüste Bir Münakaşa”, Sayı: 958, (10 Ekim 1957).
- _____, “Kökten Sarsılan İtimat”, Sayı: 959, (11 Ekim 1957).
- _____, “Seçime Niçin Gidildi”, Sayı: 961, (13 Ekim 1957).
- _____, “Bir İbret Sahnesi”, Sayı: 967, (19 Ekim 1957).
- _____, “Dünkü Heyecanın Büyük Manası”, Sayı: 969, (21 Ekim 1957).
- _____, “Birbirini Yalanlayan Muhalefet”, Sayı: 970, (22 Ekim 1957).
- _____, “Fuat Köprülü’ye Açık Mektup”, Sayı: 971, (23 Ekim 1957).
- _____, “Acı Bir Yıl Dönümü”, Sayı: 972, (24 Ekim 1957).

- _____, “Büyük Zaferin Manası”, Sayı: 976, (28 Ekim 1957).
- _____, “Esef Verici Olaylar”, Sayı: 979, (31 Ekim 1957).
- _____, “Bitsin Artık”, Sayı: 980, (1 Kasım 1957).
- _____, “Yunan İdarecilerinin Oynadıkları Komedi”, Sayı: 1023, (15 Aralık 1957).
- _____, “Avrupa’da Hayat Pahalılığı”, Sayı: 1024, (16 Aralık 1957).
- _____, “Nato Toplantısı ve Menderes” Sayı: 1029, (21 Aralık 1957).
- _____, “Mübadele Fikri”, Sayı: 1030, (22 Aralık 1957).
- _____, “Bütçe Müzakereleri ve Bahar Havası”, Sayı: 1031, (23 Aralık 1957).
- _____, “Müzminleşen Bir Yara”, Sayı: 1036, (29 Aralık 1957).
- _____, “Tamiri Güç Olan Hatalar”, Sayı: 1037, (30 Aralık 1957).
- _____, “Hasat Yılı”, Sayı: 1038, (31 Aralık 1957).
- _____, “Pedagoji Cemiyetinin Mahut Kongresi”, Sayı: 1040, (2 Ocak 1958).
- _____, “Bir Dikkatsizliğin Feci Neticesi”, Sayı: 1041, (3 Ocak 1958).
- _____, “Komünizmle Mücadele”, Sayı: 1044, (6 Ocak 1958).
- _____, “Biz Kararlıyız”, Sayı: 1045, (7 Ocak 1958).
- _____, “Vilayete Bir Teklif”, Sayı: 1046, (8 Ocak 1958).
- _____, “Asil Bir Türk Dostu”, Sayı: 1047, (9 Ocak 1958).
- _____, “Eski “İngiliz Siyaseti” Nüktesi”, Sayı: 1048, (10 Ocak 1958).
- _____, “Tarih ve Tekerrür”, Sayı: 1050, (12 Ocak 1958).
- _____, “Niçin Geliyorsun?”, Sayı: 1053, (15 Ocak 1958).
- _____, “Paris Nutkunun Mesut Neticeleri”, Sayı: 1054, (16 Ocak 1958).
- _____, “Elem Verici Bir Cevap”, Sayı: 1056, (18 Ocak 1958).
- _____, “Patrikhane ve Hülyası”, Sayı: 1061, (21 Ocak 1958).
- _____, “Amerikan Sun’i Peyki”, Sayı: 1071, (2 Şubat 1958).
- _____, “Patrikhane ve Hülyası”, Sayı: 1072, (3 Şubat 1958).
- _____, “Merinos’un 20nci Kuruluş Yıldönümü”, Sayı: 1073, (4 Şubat 1958).
- _____, “D. Partinin Şahlanışı”, Sayı: 1079, (10 Şubat 1958).
- _____, “Parlak Bir İstikbalin Eşiğinde”, Sayı: 1080, (11 Şubat 1958).
- _____, “Bursa Meyveciliği ve Yeni Bir Karar”, Sayı: 1081, (12 Şubat 1958).
- _____, “İlahi Palikarya”, Sayı: 1082, (13 Şubat 1958).
- _____, “Binbaşı Boyd”, Sayı: 1083, (14 Şubat 1958).

- _____, “Çanakkale İçin”, Sayı: 1085, (16 Şubat 1958).
- _____, “Yeni Bir Takdik Mi?”, Sayı: 1086, (17 Şubat 1958).
- _____, “Londra Basını”, Sayı: 1089, (20 Şubat 1958).
- _____, “Bütçe Müzakereleri”, Sayı: 1091, (22 Şubat 1958).
- _____, “Bayur’un Parmak Bastığı Nokta”, Sayı: 1092, (23 Şubat 1958).
- _____, “Y. Ant’daki Yazının Asıl Maksadı Nedir?”, Sayı: 1093, (24 Şubat 1958).
- _____, “Bütçe Müzakereleri”, Sayı: 1094, (25 Şubat 1958).
- _____, “12 Adalarda Yaşayan Türkler”, Sayı: 1097, (28 Şubat 1958).
- _____, “Dünkü Facia”, Sayı: 1100, (2 Mart 1958).
- _____, “Nuri Sait Paşa”, Sayı: 1103, (5 Mart 1958).
- _____, “Yeni Pakt Teklifleri”, Sayı: 1108, (10 Mart 1958).
- _____, “Bir Facianın Bize Öğrettiği”, Sayı: 1111, (13 Mart 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...”, Sayı: 1183, (5 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(2)”, Sayı: 1184, (6 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(3)”, Sayı: 1185, (7 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(4)”, Sayı: 1186, (8 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(5)”, Sayı: 1187, (9 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(6)”, Sayı: 1188, (10 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(7)”, Sayı: 1189, (11 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(8)”, Sayı: 1190, (12 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(9)”, Sayı: 1191, (13 Haziran 1958).
- _____, “Brüksel Fuarında Neler Gördüm...(10)”, Sayı: 1192, (14 Haziran 1958).
- _____, “Orta-Doğu’yu Kaybeden İngiltere”, Sayı: 1210, (12 Temmuz 1958).
- _____, “Rusya Hangi Hukuktan Bahsediyor?”, Sayı: 1216, (18 Temmuz 1958).
- _____, “Orta-Doğu’da Oynanan Dram”, Sayı: 1217, (19 Temmuz 1958).

- _____, “Niçin Bekliyorsun İngiltere”, Sayı: 1219, (21 Temmuz 1958).
- _____, “Yurtta Sulh Cihanda Sulh”, Sayı: 1222, (24 Temmuz 1958).
- _____, “Kaypak İngiliz Siyasetinin Şaheser Bir Örneği Daha”, Sayı: 1224, (26 Temmuz 1958).
- _____, “Yenilen Doymaz”, Sayı: 1232, (5 Ağustos 1958).
- _____, “Muvaffak Olmuş İdare Adamı”, Sayı: 1233, (6 Ağustos 1958).
- _____, “Senede İki Milyar”, Sayı: 1235, (8 Ağustos 1958).
- _____, “Spekülatör”, Sayı: 1247, (23 Ağustos 1958).
- _____, “... Ve Başladı Hayat Masalım...” Sayı: 1248, (24 Ağustos 1958).
- _____, “Büyük Acımız”, Sayı: 1250, (26 Ağustos 1958).
- _____, “Yalnız Bırakılmadılar”, Sayı: 1253, (29 Ağustos 1958).
- _____, “Yangın ve Bir Yazar”, Sayı: 1254, (30 Ağustos 1958).
- _____, “Son Tren...”, Sayı: 1279, (25 Eylül 1958).
- _____, “Bir İstifa ve Ötesi”, Sayı: 1280, (26 Eylül 1958).
- _____, “Mesut Adam”, Sayı: 1281, (27 Eylül 1958).
- _____, “Birinci Merhalesi Katedilen Yol”, Sayı: 1290, (6 Ekim 1958).
- _____, “Bursa’nın Destanı’ndan”, Sayı: 1316, (1 Kasım 1958).
- _____, “Kestane Ağacım”, Sayı: 1321, (6 Kasım 1958).
- _____, “Kin ve Nefret Politikası”, Sayı: 1323, (8 Kasım 1958).
- _____, “Müsterih Uyu Aziz Atam”, Sayı: 1325, (10 Kasım 1958).
- _____, “Yunan Şımarıklığının Şaheser Örneği”, Sayı: 1329, (15 Kasım 1958), s. 1.
- _____, “B. Milletlerde Kıbrıs Meselesi”, Sayı: 1330, (16 Kasım 1958).
- _____, “Atatürk Üniversitesi”, Sayı: 1331, (17 Kasım 1958).
- _____, “Papazın Verdiği Teminat”, Sayı: 1332, (18 Kasım 1958).
- _____, ““Güldü Oynadı Yerini Buldu””, Sayı 1335, (21 Kasım 1958).
- _____, “C.M.P. En Doğru Yolu Seçti”, Sayı: 1336, (22 Kasım 1958).
- _____, “Hariciye Vekilimizin Son Beyanatı”, Sayı: 1337, (23 Kasım 1958).

Millet

Gerçeksöz, İsmail, “Oltanın Ucundaki Adam”, Yıl: 5/1, Sayı: 1490/121, (21 Haziran 1975).

_____, “Ey Türk Kendine Dön!..”, Yıl: 5/1, Sayı: 1492/123, (23 Haziran 1975).

_____, “Ecevit’in Allah’ı...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1494/125, (25 Haziran 1975).

_____, ““Kötü Ruhları Kovma” Dansı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1495/126, (26 Haziran 1975).

_____, “Komünist Düzenin Ahlak ve Aile Anlayışı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1496/127 (27 Haziran 1975).

_____, “Beterin Beteri Yoktur!”, Yıl: 5/1, Sayı: 1497/128, (28 Haziran 1975).

_____, “Bir Adam...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1498/129, (29 Haziran 1975).

_____, “Millî Sendikacılık Görüşü”, Yıl: 5/1, Sayı: 1499/130, (30 Haziran 1975).

_____, “Siyah Derilinin İntikamı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1501/132, (2 Temmuz 1975).

_____, “Abbas’ın Bildikleri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1503/133, (3 Temmuz 1975).

_____, “Ucuz Politika”, Yıl: 5/1, Sayı: 1508/139, (9 Temmuz 1975).

_____, “Balıkesirli Vatandaşlarımıza”, Yıl: 5/1, Sayı: 1509/140, (10 Temmuz 1975).

_____, “Tatil Mevsimi Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1510/141, (11 Temmuz 1975).

_____, “Kendini Yitiren Amerika”, Yıl: 5/1, Sayı: 1511/142, (12 Temmuz 1975).

_____, “Bu Bir Rejim Mücadelesi Değildir”, Yıl: 5/1, Sayı: 1512/143, (13 Temmuz 1975).

_____, “Balkabakları yerinde Dursunlar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1513/144, (14 Temmuz 1975).

_____, “Din’e İmana Küfür...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1514/145, (15 Temmuz 1975).

_____, “Berlin’deki Şahlanış”, Yıl: 5/1, Sayı: 1515/146, (16 Temmuz 1975).

_____, “Yurtdışındaki Ülkücülere Dair”, Yıl: 5/1, Sayı: 1516/147, (17 Temmuz 1975).

- _____, “Bursa Olaylarına Dikkat”, Yıl: 5/1, Sayı: 1517/148, (18 Temmuz 1975).
- _____, “Kozayı Delip Çıkabilmek”, Yıl: 5/1, Sayı: 1518/149, (19 Temmuz 1975).
- _____, “Esir Türkler Haftası Dolayısıyla”, Yıl: 5/1, Sayı: 1519/150, (20 Temmuz 1975).
- _____, “Aka, Karaya Dair”, Yıl: 5/1, Sayı: 1520/151, (21 Temmuz 1975).
- _____, “Sosyal Demokrasi Anlayışı ve Almanya”, Yıl: 5/1, Sayı: 1521/152 (22 Temmuz 1975).
- _____, “Romanya’ya Giden Ecevit’ten Birkaç Ricamız”, Yıl: 5/1, Sayı: 1523/154, (24 Temmuz 1975).
- _____, “Hayal ve Gerçek Arasında”, Yıl: 5/1, Sayı: 1524/155, (25 Temmuz 1975).
- _____, “Odun Yarıcının “Hınk!..” Deyicisi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1525/156, (26 Temmuz 1975).
- _____, “Bir Solcu Mitingi ve Bursalılar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1526/157, (27 Temmuz 1975).
- _____, “Partizanlık ve CHP”, Yıl: 5/1, Sayı: 1527/158, (28 Temmuz 1975).
- _____, “Ödül Enflasyonu...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1528/159, (29 Temmuz 1975).
- _____, “Muhalefet De Zorlaşmaya Başladı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1529/160, (30 Temmuz 1975).
- _____, “Demirel’in Kardeşi Olmak...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1530/161, (31 Temmuz 1975).
- _____, “Türk-Amerikan Münasebetleri ve Solcuların Sevinci...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1531/162, (1 Ağustos 1975).
- _____, “Palıkarya Kadar Da Mı?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1532/163, (2 Ağustos 1975).
- _____, “Türk Milletinin Büyük Zekâsı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1533/164, (3 Ağustos 1975).
- _____, “İnsanlığın İki Azılı Düşmanı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1534/165, (4 Ağustos 1975).
- _____, “Ülküdaşlarıma...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1535/166, (5 Ağustos 1975).

- _____, “Gümrük Kapılarındaki Büyük Kolaylık”, Yıl: 5/1, Sayı: 1536/167, (6 Ağustos 1975).
- _____, “Serhadler’deki Türk Çocukları”, Yıl: 5/1, Sayı: 1537/168, (7 Ağustos 1975).
- _____, “Bizi Birbirimize Düşüren”, Yıl: 5/1, Sayı: 1538/169, (8 Ağustos 1975).
- _____, “Dine ve Din Adamına Duyulan Düşmanlık”, Yıl: 5/1, Sayı: 1540/171 (10 Ağustos 1975).
- _____, “Ne Amerika Ne Rusya Milliyetçi Türkiye...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1545/176, (15 Ağustos 1975).
- _____, “Balkan Türkleri ve Türkiye”, Yıl: 5/1, Sayı: 1546/177, (16 Ağustos 1975).
- _____, “Ah, Bu Hainler Sürüsü...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1550/181, (20 Ağustos 1975).
- _____, “Bir Şaire Sağlığında Methiye”, Yıl: 5/1, Sayı: 1551/182, (21 Ağustos 1975).
- _____, “İşçimizi Yugoslavya-Bulgaristan Yollarından Kurtarmalıyız”, Yıl: 5/1, Sayı: 1552/183, (22 Ağustos 1975).
- _____, “Yurtdışındaki İşçilerimizi Sevindiren Bir Karar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1553/184, (23 Ağustos).
- _____, “İşportaya Düşen İdeoloji...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1554/185, (24 Ağustos 1975).
- _____, “Türk Polisi ve İçine Sızmış Militanlar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1555/186, (25 Ağustos 1975).
- _____, “Vatanın Bağrına Düşman Dayamış Hançeri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1556/187, (26 Ağustos 1975).
- _____, “Millî Servete Karşı Yaratılmak İstenen Kin”, Yıl: 5/1, Sayı: 1557/188, (27 Ağustos 1975).
- _____, “Onlar Bu Dünyada Değiller Mi?...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1558/189, (28 Ağustos 1975).
- _____, “Türk’ün Ezeli Düşmanları”, Yıl: 5/1, Sayı: 1559/190, (29 Ağustos 1975).

- _____, “CHP Hakkında Değişmeyen Hüküm”, Yıl: 5/1, Sayı: 1560/191, (30 Ağustos 1975).
- _____, “Ülküsü ve Gurbetin Şair Yaptığı Genç”, Yıl: 5/1, Sayı: 1561/192, (31 Ağustos 1975).
- _____, “Almanya Dramından İki Tablo”, Yıl: 5/1, Sayı: 1562/193, (1 Eylül 1975).
- _____, “Bir İş Kazası ve Ölüm Olayının Düşündürdükleri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1563/194, (2 Eylül 1975).
- _____, “Üzüntü ve Öfkeye Merhem”, Yıl: 5/1, Sayı: 1564/195, (3 Eylül 1975).
- _____, “Ecevit’in Günah Galerisinden Bir Köşe”, Yıl: 5/1, Sayı: 1568/199, (8 Eylül 1975).
- _____, “Bir Vatan Haininin Son Günleri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1569/200, (9 Eylül 1975).
- _____, “Kaçakçı Komünist Çetelerine Dikkat!”, Yıl: 5/1, Sayı: 1570/201, (10 Eylül 1975).
- _____, “Ekonomi İlmine Diyeceğim Yok Ama...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1571/202 (11 Eylül 1975).
- _____, “Berlin Konsolosluğumuzda Üzücü Bir Olay”, Yıl: 5/1, Sayı: 1572/203, (12 Eylül 1975).
- _____, “Abbas’ın Sevinci”, Yıl: 5/1, Sayı: 1573/204, (13 Eylül 1975).
- _____, “Bir Festival’in Düşündürdükleri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1574/205, (14 Eylül 1975).
- _____, “Türk Seçmeni Bu Defa Aynı Oyuna Gelmeyecektir”, Yıl: 5/1, Sayı: 1575/206, (15 Eylül 1975).
- _____, “Türk Seçmeni Bu Defa Aynı Oyuna Gelmeyecektir”, Yıl: 5/1, Sayı: 1576/207, (16 Eylül 1975).
- _____, “Der Spiegel’in Türkiye Hakkında Bir Yayını...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1577/208, (17 Eylül 1975).
- _____, “Mağrur Olma Padişahım Senden Büyük Allah Vardır”, Yıl: 5/1, Sayı: 1578/209, (18 Eylül 1975).

- _____, “Sadi Hoca’nın Viyana Sefası”, Yıl: 5/1, Sayı: 1579/210, (19 Eylül 1975).
- _____, “Dokuz Işık Millî Doktrini ve Taklitçileri...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1580/211 (20 Eylül 1975).
- _____, “Diyarı Gurbette Geçirilen Ramazan...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1581/212, (21 Eylül 1975).
- _____, “Küçük Hesaplar Değil Sayın Generalim”, Yıl: 5/1, Sayı: 1582/213, (22 Eylül 1975).
- _____, “Futboldaki Son Mağlubiyetler Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1586/217, (26 Eylül 1975).
- _____, “Ecevit Mantığı Bu!...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1587/217, (27 Eylül 1975).
- _____, “Yine Mahut Köln Radyosu”, Yıl: 5/1, Sayı: 1588/218, (28 Eylül 1975).
- _____, “Gönülden Gönüle Barış Güveni”, Yıl: 5/1, Sayı: 1589/219, (29 Eylül 1975).
- _____, “Faşist Kimdir, Kim Değildir?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1590/220, (30 Eylül 1975).
- _____, “Kültür Emperyalizmi Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1591/220, (1 Ekim 1975).
- _____, “Vasıfsız İşçiyi Vasıflı Yapmanın Çaresi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1592/221, (2 Ekim 1975).
- _____, “Sıra İspanya’da Mı?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1593/222, (3 Ekim 1975).
- _____, “Türkiye’nin En Büyük Meselesi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1594/223, (4 Ekim 1975).
- _____, ““Terleyen Davalar”ın Ardında Kalanlar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1602/231 (13 Ekim 1975).
- _____, “Yurtdışında Solmaya Bırakılan Çiçekler”, Yıl: 5/1, Sayı: 1603/232 (14 Ekim 1975).
- _____, “Alman Televizyonunda “Karagözios”...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1604/233 (15 Ekim 1975).
- _____, “Yunanistan’ın Sürüklendiği Akıbet”, Yıl: 5/1, Sayı: 1607/236, (18 Ekim 1975).

- _____, “Kamboçya Milleti Ne Oldu?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1608/237, (19 Ekim 1975).
- _____, “Yoksullara, Yetimlere Yardım Her Önüne Gelene Bırakılmamalıdır”, Yıl: 5/1, Sayı: 1611/240, (22 Ekim 1975).
- _____, “Açılması İstenen Filistin Bürosunun Sebebi Nedir?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1613/242, (24 Ekim 1975).
- _____, “Avrupa Hayranlığının Ocağına İncir Dikilmiştir”, Yıl: 5/1, Sayı: 1614/243, (25 Ekim 1975).
- _____, “MHP’yi Öteki Partilerden Ayıran Nokta”, Yıl: 5/1, Sayı: 1615/244 (26 Ekim 1975).
- _____, “Bu Bir, (SAKA) Olmalıdır”, Yıl: 5/1, Sayı: 1616/245, (27 Ekim 1975).
- _____, “Güneş Batar, Baykuşlara Gün Doğar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1617/246, (28 Ekim 1975).
- _____, “Bir Suikast Olayının Ardından”, Yıl: 5/1, Sayı: 1618/247, (29 Ekim 1975).
- _____, “İran Mucizesi Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1619/248, (30 Ekim 1975).
- _____, “1975 Modeli Müstemlekecilik ve Afrika”, Yıl: 5/1, Sayı: 1620/249 (31 Ekim 1975).
- _____, “Bir Azınlıklar Meselesi Vardır”, Yıl: 5/1, Sayı: 1621/250, (1 Kasım 1975).
- _____, “Brand’la Ecevit’in Birbirine Benzeyen Tarafları”, Yıl: 5/1, Sayı: 1622/251, (2 Kasım 1975).
- _____, “Cehennemden Gelen İmdat Sesleri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1625/254, (5 Kasım 1975).
- _____, “Türk Düşmanlığının Yeni Bir Tezahürü”, Yıl: 5/1, Sayı: 1626/255, (6 Kasım 1975).
- _____, “Şecaat Arzederken”, Yıl: 5/1, Sayı: 1627/256, (7 Kasım 1975).
- _____, “Sosyalist Mantığına Bakınız”, Yıl: 5/1, Sayı: 1628/257, (8 Kasım 1975).
- _____, “Bonn Büyük Elçiliğimizin Garip Bir Davranışı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1629/258, (9 Kasım 1975).

- _____, “Müşterek Pazar Konusunda Bir Dileğimiz Var”, Yıl: 5/1, Sayı: 1630/259, (10 Kasım 1975).
- _____, “Su Uyur, Düşman Uyumaz”, Yıl: 5/1, Sayı: 1631/260, (11 Kasım 1975).
- _____, “Kahraman Boldavinlilere Baş Sağlığı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1632/261, (12 Kasım 1975).
- _____, “Milletler Mücadelesinde İkinci İstiklal Savaşımız”, Yıl: 5/1, Sayı: 1633/262, (13 Kasım 1975).
- _____, “Kadının Türk Töresindeki Yeri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1634/263, (14 Kasım 1975).
- _____, “Mutlu Azınlığın Bir Temsilcisi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1635/264, (15 Kasım 1975).
- _____, “Türk Milletinden Olanlar ve Olmayanlar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1636/265 (16 Kasım 1975).
- _____, “MİSK ve Ötekiler”, Yıl: 5/1, Sayı: 1637/266, (17 Kasım 1975).
- _____, “Siyonizmi Mahkûm Eden Karar Tasarısı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1639/268 (19 Kasım 1975).
- _____, ““Zaman Ağacı” Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1640/269, (20 Kasım 1975).
- _____, “Bulgaristan’da Bir Türk Kızının Hazin Hikâyesi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1643/272, (23 Kasım 1975).
- _____, “Evlatlarımıza Kıyanlar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1644/273, (24 Kasım 1975).
- _____, “Franko’nun Ardından”, Yıl: 5/1, Sayı: 1646/275, (26 Kasım 1975).
- _____, “Alman Televizyonunda Türkiyeli Öğrenciler”, Yıl: 5/1, Sayı: 1647/276, (27 Kasım 1975).
- _____, “Türk-Pakistan Dostluğu ve İşbirliği”, Yıl: 5/1, Sayı: 1648/277, (28 Kasım 1975).
- _____, “İmamoğlu’ndan İsmail Tıgılı’ya...”, Yıl: 5/1, Sayı: 1649/278, (29 Kasım 1975).
- _____, “Kaçakçılığı Önlememiz Mümkün Olsaydı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1650/279 (30 Kasım 1975).
- _____, “Yalnız Bırakılmışlığımızın Asıl Sebebi Nedir?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1652/282, (3 Aralık 1975).

- _____, “Yahudi Geçmişin Hesabını Sorarken”, Yıl: 5/1, Sayı: 1653/283, (4 Aralık 1975).
- _____, “Portekiz’de Akim Kalan Komünist Darbesi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1654/284 (5 Aralık 1975).
- _____, “Bir Hizmet Adamını Bekliyor”, Yıl: 5/1, Sayı: 1655/285, (6 Aralık 1975).
- _____, “Yine Almanya’daki Türk Çocukları Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1656/286, (7 Aralık 1975).
- _____, “Tedbir Almamak Bir Yönüyle Anarşiye Hizmet Demektir”, Yıl: 5/1, Sayı: 1657/287, (8 Aralık 1975).
- _____, “Ucuz Dostluklar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1658/288, (9 Aralık 1975).
- _____, “Mevlana’yı Anma Törenleri Münasebetiyle”, Yıl: 5/1, Sayı: 1659/289, (10 Aralık 1975).
- _____, “Bedelsiz Oto İthalı Üzerine Açılan Polemik”, Yıl: 5/1, Sayı: 1660/290, (11 Aralık 1975).
- _____, “Karşıt Fikirlerin Mücadelesi Ne Demek”, Yıl: 5/1, Sayı: 1661/291, (12 Aralık 1975).
- _____, “Politikacılarda Aramamız Gereken Vasıflar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1661/292, (13 Aralık 1975).
- _____, “İzmirli Makine Mühendislerinin Bir Bildirisi Münasebetiyle”, Yıl: 5/1, Sayı: 1663/293, (14 Aralık 1975).
- _____, “Türk-İş DGB Toplantısından Elde Edilen Nedir?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1666/296, (20 Aralık 1975).
- _____, “Asayiş ve Huzurun Temini İçin”, Yıl: 5/1, Sayı: 1668/198, (22 Aralık 1975).
- _____, “Yazık Olmuş Fırsata”, Yıl: 5/1, Sayı: 1672/302, (26 Aralık 1975).
- _____, “Altın Bilekli Millet”, Yıl: 5/1, Sayı: 1673/303, (27 Aralık 1975).
- _____, “CHP ve Ecevit Nereye Kadar Gidecektir?”, Yıl: 5/1, Sayı: 1674/304 (28 Aralık 1975).
- _____, “Yunan Telaşının Asıl Sebebi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1675/304, (29 Aralık 1975).

- _____, “1957’in Küçük Bir Bilançosu”, Yıl: 5/1, Sayı: 1680/310, (3 Ocak 1976).
- _____, “MHP’nin Tarihî Köln Noktası”, Yıl: 5/1, Sayı: 1681/311, (4 Ocak 1976).
- _____, “Berlin’de Tüten Türk Ocağı”, Yıl: 5/1, Sayı: 1682/312, (5 Ocak 1976).
- _____, “Tehlike Kapımızın Önündedir”, Yıl: 5/1, Sayı: 1686/316, (9 Ocak 1976).
- _____, “Batı Trakya’da Yunan Vahşeti”, Yıl: 5/1, Sayı: 1687/317, (10 Ocak 1976).
- _____, “Vatandaş Nereye Başvursun”, Yıl: 5/1, Sayı: 1688/318, (11 Ocak 1976).
- _____, “Eski Zorbalara Rahmet Okutanlar”, Yıl: 5/1, Sayı: 1689/319, (12 Ocak 1976).
- _____, “Milliyetçi, Toplumcu Düzene Doğru”, Yıl: 5/1, Sayı: 1690/320, (13 Ocak 1976).
- _____, “Alman Sosyalist Demokrat Partisi ve Yabancı İşçiler”, Yıl: 5/1, Sayı: 1691/321(14 Ocak 1976).
- _____, “Dış Politikada Hislerin Yeri Yoktur”, Yıl: 5/1, Sayı: 1692/322, (15 Ocak 1976).
- _____, “Ellerinden Öperim Hocam”, Yıl: 5/1, Sayı: 1695/325, (18 Ocak 1976).
- _____, “Basri Gocul da Gitti”, Yıl: 5/1, Sayı: 1696/326, (19 Ocak 1976).
- _____, “MHP’nin Almanya Teşkilatı ve DGB’den Yükselen Çatlak Ses”, Yıl: 5/1, Sayı: 1701/331, (24 Ocak 1976).
- _____, “Ecevit’in Uykusunu Kaçıran Şey”, Yıl: 5/1, Sayı: 1702/332, (25 Ocak 1976).
- _____, “Angola ve Libya”, Yıl: 5/1, Sayı: 1703/333, (26 Ocak 1976).
- _____, “Ecevit Güle Güle Kullansın”, Yıl: 5/1, Sayı: 1705/335, (28 Ocak 1976).
- _____, “Komünizmin İlgi Çekici Noktası”, Yıl: 5/1, Sayı: 1706/336, (29 Ocak 1976).

- _____, “Solun Yapmak İstediği”, Yıl: 5/1, Sayı: 1707/338, (31 Ocak 1976).
- _____, ““Şirin’in Düğünü” Adlı Film Üzerine Kopan Fırtına”, Yıl: 5/1, Sayı: 1708/339, (1 Şubat 1976).
- _____, “Tarihin Akışıdır Bu”, Yıl: 5/1, Sayı: 1712/343, (5 Şubat 1976).
- _____, “İçişleri Bakanının Son Davranışı Üzerine”, Yıl: 5/1, Sayı: 1713/345 (7 Şubat 1976).
- _____, “Okul Kitaplarındaki Rezalet”, Yıl: 5/1, Sayı: 1717/349, (11 Şubat 1976).
- _____, “Suç ve Suçluluk Psikolojisi”, Yıl: 5/1, Sayı: 1718/350, (12 Şubat 1976).
- _____, “Bu Adam Ne Demek İstiyor”, Yıl: 5/1, Sayı: 1719/351, (13 Şubat 1976).
- _____, ““Yahova Şahitleri” Dedikleri”, Yıl: 5/1, Sayı: 1720/352, (14 Şubat 1976).
- _____, “Faşizm ve Türk Milliyetçiliği”, Yıl: 5/1, Sayı: 1721/353, (15 Şubat 1976).
- _____, “Millet 2 Yaşına Girerken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1724/355, (18 Şubat 1976).
- _____, “Geri Tepen Silah”, Yıl: 5/2, Sayı: 1726/357, (21 Şubat 1976).
- _____, “Cemiloğlu ve Susanlar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1728/359, (23 Şubat 1976).
- _____, “Tanrı Türk’ü Korusun mı?”, Yıl: 5/2, Sayı: 1729/360, (24 Şubat 1976).
- _____, “Müşterek Pazarın Menfaat Kavgası”, Yıl: 5/2, Sayı: 1730/361, (25 Şubat 1976).
- _____, “İşte Batı “Uygar”lığı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1739/370, (5 Mart 1976).
- _____, “Halil Tunç’a İhbar Ediyoruz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1749/381, (15 Mart 1976).
- _____, “Rüşvet Olayları Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1750/382, (16 Mart 1976).
- _____, “CHP Hakkında İbret Verici Bir Vesika”, Yıl: 5/2, Sayı: 1751/383, (17 Mart 1976).
- _____, “Yurtdışında Çalışan Hekimlerimiz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1752/384, (18 Mart 1976).

- _____, “On İki Adalar Söz Konusu Olunca”, Yıl: 5/2, Sayı: 1754/386, (20 Mart 1976).
- _____, “Yoksa Ecevit Mi?”, Yıl: 5/2, Sayı: 1756/388, (22 Mart 1976).
- _____, “Politikada Biz De Böyle Samimi Olamaz Mıyız?”, Yıl: 5/2, Sayı: 1763/395, (29 Mart 1976).
- _____, “Okuyucularımın Bir Konuşma”, Yıl: 5/2, Sayı: 1764/396, (30 Mart 1976).
- _____, “Zülfikar Butto’nun İkazı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1765/397, (31 Mart 1976).
- _____, “İnsan Haysiyetine Saygı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1766/398, (1 Nisan 1976).
- _____, “Ah Şu Propagandan ve Beyin Yıkama”, Yıl: 5/2, Sayı: 1767/399, (2 Nisan 1976).
- _____, “Hayır, Kaymakam Efendi Hayır”, Yıl: 5/2, Sayı: 1768/400, (3 Nisan 1976).
- _____, “Turistik Ecevit”, Yıl: 5/2, Sayı: 1770/402, (5 Nisan 1976).
- _____, “Tarihî Hatalar Zinciri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1771/403, (6 Nisan 1976).
- _____, “Geçmiş Olsun”, Yıl: 5/2, Sayı: 1772/404, (7 Nisan 1976).
- _____, “Dış Türkler Bakanlığı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1773/405, (8 Nisan 1976).
- _____, “İngiltere Misali”, Yıl: 5/2, Sayı: 1774/406, (9 Nisan 1976).
- _____, “Nalıncı Keseri Dediğin”, Yıl: 5/2, Sayı: 1775/407, (10 Nisan 1976).
- _____, “Yanlış Hesap Bağdat’tan Dönse De”, Yıl: 5/2, Sayı: 1780/413, (16 Nisan 1976).
- _____, “Cemiloğlu Yargılanırken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1783/416, (19 Nisan 1976).
- _____, “Batı Trakya’da Türk Mezarlarına Yapılan İnsanlık Dışı Saldırı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1783/417, (20 Nisan 1976).
- _____, “Yürüyenler ve Yürümeyenler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1786/419, (22 Nisan 1976).
- _____, “Siyasi Tansiyonun Zararı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1787/420, (23 Nisan 1976).
- _____, “Bir Dolmuş Yolculuğunun Düşündürdükleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1788/421, (24 Nisan 1976).
- _____, “Bir Kuyruklu Yalan”, Yıl: 5/2, Sayı: 1795/428, (1 Mayıs 1976).
- _____, “Türk Düşmanlarının Yaratmak İstedikleri Türk İnsanı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1798/431, (4 Mayıs 1976).

- _____, “Örnek İnsan Örnek Millet”, Yıl: 5/2, Sayı: 1799/432, (5 Mayıs 1976).
- _____, “Boş Sözlere Karnımız Tok”, Yıl: 5/2, Sayı: 1800/433, (6 Mayıs 1976).
- _____, “Cumhuriyet Devri ve Dış Türkler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1802/435, (8 Mayıs 1976).
- _____, “Kerkük Olayının Ortaya Koyduğu Gerçek”, Yıl: 5/2, Sayı: 1803/437 (10 Mayıs 1976).
- _____, “Asıl Tehlike Nerede?”, Yıl: 5/2, Sayı: 1804/438, (11 Mayıs 1976).
- _____, “Milliyetçi Hükümetten Bir Rica”, Yıl: 5/2, Sayı: 1805/439, (12 Mayıs 1976).
- _____, “Millî Birlik ve Beraberlik Deyince”, Yıl: 5/2, Sayı: 1806/440, (13 Mayıs 1976).
- _____, “Biraz İnsaflı Olsak”, Yıl: 5/2, Sayı: 1807/441, (14 Mayıs 1976).
- _____, “Hollanda Mitingi ve CHP”, Yıl: 5/2, Sayı: 1808/442, (15 Mayıs 1976).
- _____, “Vesika Niteliğinde Haberler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1810/444, (17 Mayıs 1976).
- _____, “Millî Devlet, Güçlü İktidar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1811/445, (18 Mayıs 1976).
- _____, “Gayri Ciddi Yazı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1817/451, (25 Mayıs 1976).
- _____, “Lastikli, Cinash, Yuvarlak Sözler Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1818/452 (26 Mayıs 1976).
- _____, “Evlattan Atasına Sitem”, Yıl: 5/2, Sayı: 1826/433, (3 Haziran 1976).
- _____, “Komünizm Kâbusu Altında İtalya”, Yıl: 5/2, Sayı: 1827/434, (4 Haziran 1976).
- _____, “Ecevit’in Moskova Gezisi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1846/423, (24 Haziran 1976).
- _____, “Solun İsteddiği Devlet Memuru”, Yıl: 5/2, Sayı: 1846/425, (26 Haziran 1976).
- _____, “Dimyata Pirince Giderken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1847/426, (27 Haziran 1976).

- _____, “Bir Gazete Haberinin Düşündürdükleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1848/427, (28 Haziran 1976).
- _____, “Halk Oyunları “Forum”u Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1849/428, (29 Haziran 1976).
- _____, “Bir Terbiyesizlik Örneği”, Yıl: 5/2, Sayı: 1850/429, (30 Haziran 1976).
- _____, “Bir Turşu Sandığının Hikâyesi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1853/432, (3 Temmuz 1976).
- _____, “Millet, Devlet Bütünlüğü”, Yıl: 5/2, Sayı: 1854/433, (4 Temmuz 1976).
- _____, “CIA’nın Yeni Bir Marifeti”, Yıl: 5/2, Sayı: 1855/434, (5 Temmuz 1976).
- _____, “C. Başsavcılığına ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığına Dileğimdir”, Yıl: 5/2, Sayı: 1856/435, (6 Temmuz 1976).
- _____, “Ah Şu Bizim İyi Niyetimiz ve Saflığımız”, Yıl: 5/2, Sayı: 1857/436 (7 Temmuz 1976).
- _____, “Bir “Rapor” ve Ötesi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1858/437, (8 Temmuz 1976).
- _____, “İstanbul’a Turistleri Sokmayalım”, Yıl: 5/2, Sayı: 1859/438, (9 Temmuz 1976).
- _____, “Baki Kalan Bu Kubbede”, Yıl: 5/2, Sayı: 1860/439, (10 Temmuz 1976).
- _____, “Türk Millî Kültür Vakfının Kültür Armağanları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1861/440, (11 Temmuz 1976).
- _____, “Ankara Gazeteciler Sendikası ve Türk-İş’e Yöneltilen İtham”, Yıl: 5/2, Sayı: 1862/441, (11 Temmuz 1976).
- _____, “Bursa Mitinginin Ardından”, Yıl: 5/2, Sayı: 1864/443, (14 Temmuz 1976).
- _____, “Bir Hıyanet Örneği Daha Sunuyoruz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1865/444, (15 Temmuz 1976).
- _____, “Lübnan’da Oynanan Kanlı Oyun”, Yıl: 5/2, Sayı: 1866/445, (16 Temmuz 1976).

- _____, “Özgürlükçülerin Tutsaklığı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1867/446, (17 Temmuz 1976).
- _____, “Olimpiyatlardan Gelen İlgi Çekici Haberler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1868/447, (18 Temmuz 1976).
- _____, “Direkler Altında Sırıklar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1870/449, (20 Temmuz 1976).
- _____, “Yunanlı Anlamaz Bu Dilden”, Yıl: 5/2, Sayı: 1871/450, (21 Temmuz 1976).
- _____, “Türk-İş’in Saplandığı Politika Bataklığı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1872/451 (22 Temmuz 1976).
- _____, “Gurbet Kuşları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1873/452, (23 Temmuz 1976).
- _____, “Şanslı Nesil, Haklı Nesil!”, Yıl: 5/2, Sayı: 1874/453, (24 Temmuz 1976).
- _____, “”Vur Abalıya” Politikası”, Yıl: 5/2, Sayı: 1875/454, (25 Temmuz 1976).
- _____, “Esir Türklerin Haftası”, Yıl: 5/2, Sayı: 1877/456, (27 Temmuz 1976).
- _____, “Olimpiyatlar ve Doğu Bloku Ülkeleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1878/457, (28 Temmuz 1976).
- _____, “Yazık Oluyor Türk-İş’e”, Yıl: 5/2, Sayı: 1879/458, (29 Temmuz 1976).
- _____, “On İki Adalar Dramı -1-”, Yıl: 5/2, Sayı: 1879/ 458, (30 Temmuz 1976).
- _____, “On İki Adalar Dramı -2-”, Yıl: 5/2, Sayı: 1880/459, (31 Temmuz 1976).
- _____, “Türk Vatandaşı Dövülmez”, Yıl: 5/2, Sayı: 1881/460, (1 Ağustos 1976).
- _____, “Deşifre Olan Bir Parola”, Yıl: 5/2, Sayı: 1882/461, (2 Ağustos 1976).
- _____, “Sendikacılık ve Yeniçeri Zorbaları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1884/463, (4 Ağustos 1976).
- _____, “Sıfırı Tükenen Nesil”, Yıl: 5/2, Sayı: 1885/464, (5 Ağustos 1976).
- _____, “Rüzgâr Eken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1887/466, (6 Ağustos 1976).
- _____, “Kızıl Çin’deki Deprem”, Yıl: 5/2, Sayı: 1888/467, (7 Ağustos 1976),.

- _____, “Eyüpoğlu “Vurdumduymaz”lığı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1889/467, (8 Ağustos 1976).
- _____, “Ecevit ve “Kardeş” Kurşunu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1892/470, (11 Ağustos 1976).
- _____, “Avrupa’daki Kuraklık Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1893/471, (12 Ağustos 1976).
- _____, “Türkiye’nin Özlediği Sendika”, Yıl: 5/2, Sayı: 1894/472, (13 Ağustos 1976).
- _____, “Evlerimizin İçi ve Dışı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1895/473, (14 Ağustos 1976).
- _____, “Hollanda Olayının Düşündürdükleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1896/474, (15 Ağustos 1976).
- _____, “Hora’nın Getirdiği Temiz Hava”, Yıl: 5/2, Sayı: 1897/475, (16 Ağustos 1976).
- _____, “Cevabı Bulunmamış Bir Soru”, Yıl: 5/2, Sayı: 1900/478, (19 Ağustos 1976).
- _____, “Evet, On İki Adalar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1901/479, (20 Ağustos 1976).
- _____, “Türk Dış Politikası ve MHP”, Yıl: 5/2, Sayı: 1903/480, (21 Ağustos 1976).
- _____, “Sosyalizmin Geriye Doğru Gidişi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1203/481, (22 Ağustos 1976).
- _____, “Korku Dağları Bekler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1204/482, (23 Ağustos 1976).
- _____, “Ecevit Yine Ters Çıkış Yaptı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1205/483, (24 Ağustos 1976).
- _____, “Türk Ülkücülerinin Gür ve Mert Sesi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1206/484, (25 Ağustos 1976).
- _____, “Yine Almanya’daki MHP’liler Meselesi Mi?”, Yıl: 5/2, Sayı: 1207/485, (26 Ağustos 1976).
- _____, “On Bir Ayın Bir Sultanı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1208/486, (27 Ağustos 1976).
- _____, “Düğün Değil Bayram Değil”, Yıl: 5/2, Sayı: 1209/487, (28 Ağustos 1976).

- _____, “Ramazana Havaya ve Suya Dair”, Yıl: 5/2, Sayı: 1210/488, (29 Ağustos 1976).
- _____, “Kara Bahtım Kem Talihim”, Yıl: 5/2, Sayı: 1211/489, (30 Ağustos 1976).
- _____, “Aile Ocağımız ve Gençlerimiz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1212/490, (31 Ağustos 1976).
- _____, “Para ve İman Dedikleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1213/491, (1 Eylül 1976).
- _____, “Kitap ve Kitapçılık Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1214/574, (2 Eylül 1976).
- _____, “Dünya Politikasında “Blöf”ün Yeri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1215/575, (3 Eylül 1976).
- _____, “İzmir AP İlçe Başkanı Ne Demek İstiyor”, Yıl: 5/2, Sayı: 1216/573, (4 Eylül 1976).
- _____, “Bizim Karnavalcılar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1217/574, (5 Eylül 1976).
- _____, “Orta Oyunu Değil “Ortanın Sol” Oyunu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1218/575, (6 Eylül 1976).
- _____, “Turistik Eşya Deyip Geçmeyiniz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1219/576, (7 Eylül 1976).
- _____, “Türk Musikisi Konservatuvarı Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1220/577, (8 Eylül 1976), s. 2.
- _____, “Yol Boyu Notları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1229/585, (17 Eylül 1976).
- _____, “Yol Boyu Notları 2”, Yıl: 5/2, Sayı: 1330/586, (18 Eylül 1976).
- _____, “Mao ve “Cu”ları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1231/587, (19 Eylül 1976).
- _____, “Dışarıdaki THY”, Yıl: 5/2, Sayı: 1241/597, (1 Ekim 1976).
- _____, “Üçüncü ve Tek Çıkar Yol”, Yıl: 5/2, Sayı: 1241/598, (2 Ekim 1976).
- _____, “İsveç Misveç Derken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1242/599, (3 Ekim 1976).
- _____, “Yahudi Alış-Verişi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1243/600, (4 Ekim 1976).
- _____, “Avrupa’nın Gafleti”, Yıl: 5/2, Sayı: 1244/601, (5 Ekim 1976).
- _____, “Sol’u Deli Eden”, Yıl: 5/2, Sayı: 1246/603, (7 Ekim 1976).
- _____, “Biraz Geç De Olsa”, Yıl: 5/2, Sayı: 1247/604, (8 Ekim 1976).
- _____, “Avrupa’da Çatırdayan Sosyalizm”, Yıl: 5/2, Sayı: 1250/607, (11 Ekim 1976).

- _____, “Sen Ki Büyük Türk Milletisin”, Yıl: 5/2, Sayı: 1251/608, (12 Ekim 1976).
- _____, “Bir TRT Programının Düşündürdükleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1252/609, (13 Ekim 1976).
- _____, ““Aşama” Dediğin”, Yıl: 5/2, Sayı: 1253/610, (14 Ekim 1976).
- _____, “Nerdesiniz Beyler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1254/611, (15 Ekim 1976).
- _____, “Ah Bu Batı Hayranlığımız”, Yıl: 5/2, Sayı: 1252/609, (16 Ekim 1976).
- _____, “Değerli Ülküdaşlarımız”, Yıl: 5/2, Sayı: 1252/609, (17 Ekim 1976).
- _____, “Batı’nın Öteki Putları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1253/610, (18 Ekim 1976).
- _____, “Putların Savaşı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1254/611, (19 Ekim 1976).
- _____, “Okul Kitapları Üzerine Koparılan Gürültü”, Yıl: 5/2, Sayı: 1255/612 (20 Ekim 1976).
- _____, “En Çıkar Yol”, Yıl: 5/2, Sayı: 1257/614, (22 Ekim 1976).
- _____, “Kapıda Bekleyen Alman Sermayesi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1258/615, (23 Ekim 1976).
- _____, “Değerli Ülküdaşlar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1259/616, (24 Ekim 1976).
- _____, “Papazın Sayıklaması”, Yıl: 5/2, Sayı: 1259/617, (25 Ekim 1976).
- _____, “Eski, Yeni Kelimeler ve Bir Gazete Haberi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1260/618 (26 Ekim 1976).
- _____, “Seçime Doğru”, Yıl: 5/2, Sayı: 1261/619, (27 Ekim 1976).
- _____, “Fatihler Taklit Etmezler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1262/620, (28 Ekim 1976).
- _____, “MSP Kongresinden Sonra”, Yıl: 5/2, Sayı: 1263/621, (29 Ekim 1976).
- _____, “Suçlu Ayağa Kalk”, Yıl: 5/2, Sayı: 1264/622, (30 Ekim 1976).
- _____, “Sevgili Ülküdaşlarım”, Yıl: 5/2, Sayı: 1265/623, (31 Ekim 1976).
- _____, “Âşıklar Bayramı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1267/627, (2 Kasım 1976).
- _____, “Konya”, Yıl: 5/2, Sayı: 1267/627, (3 Kasım 1976).
- _____, “Yine MSP Hakkında”, Yıl: 5/2, Sayı: 1268/628, (4 Kasım 1976).
- _____, “Hangi Basın Ahlakı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1269/629, (5 Kasım 1976).
- _____, “Çan Seslerinin Kutladığı Başkan”, Yıl: 5/2, Sayı: 1270/630, (6 Kasım 1976).

- _____, “Buca’lı Kız Öğrenci Babaları Dikkat”, Yıl: 5/2, Sayı: 1271/631, (7 Kasım 1976).
- _____, “İki Yeni Sayfa ve Bozkurt Amblemi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1271/631, (8 Kasım 1976).
- _____, “Fransa’da Dreyfüs, Türkiye’de Gomel Davası”, Yıl: 5/2, Sayı: 1272/632, (9 Kasım 1976).
- _____, “Atatürk’e Şikâyet”, Yıl: 5/2, Sayı: 1273/633, (10 Kasım 1976).
- _____, ““Büyük Türkiye” Deyince”, Yıl: 5/2, Sayı: 1274/634, (11 Kasım 1976).
- _____, “Kültür Bakanlığının Büyük Hizmeti”, Yıl: 5/2, Sayı: 1275/635, (12 Kasım 1976).
- _____, “Gün Ola, Harman Ola”, Yıl: 5/2, Sayı: 1276/636, (13 Kasım 1976).
- _____, “Yeni Sayfalarımız ve Yazı Kadromuz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1277/637, (14 Kasım 1976).
- _____, “TV’deki Açık Oturumun Getirdikleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1278/638, (15 Kasım 1976).
- _____, “Bir Soru Önergesi Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1279/639, (16 Kasım 1976).
- _____, “Çivisi Yerinden Oynamış Cemiyet”, Yıl: 5/2, Sayı: 1280/640, (17 Kasım 1976).
- _____, “Sabırsızlıkla Bekliyoruz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1281/641, (18 Kasım 1976).
- _____, “Bakan İstifa Etse De Etmese De”, Yıl: 5/2, Sayı: 1282/642, (19 Kasım 1976).
- _____, “Sağır Sultanın Yeni Duyduğu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1283/643, (20 Kasım 1976).
- _____, “Yeni ve Güçlü Fikir Kadrosuna Doğru”, Yıl: 5/2, Sayı: 1284/644, (21 Kasım 1976).
- _____, “Bir Milletin En Büyük’leri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1284/644, (22 Kasım 1976).
- _____, “Batı’nın Baktığı Gözle”, Yıl: 5/2, Sayı: 1285/645, (23 Kasım 1976).
- _____, “Süpermarketler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1287/647, (25 Kasım 1976).
- _____, “Ah Şili Vah Şili”, Yıl: 5/2, Sayı: 1286/646, (26 Kasım 1976).

- _____, “Tuncer’in Fiskeleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1287/647, (27 Kasım 1976).
- _____, “Önce Bir Noktanın İzahı”, Yıl: 5/2, Sayı: 1288/648, (28 Kasım 1976).
- _____, “Bu Bombalı Saldırıları Ecevit’e Cevaptır”, Yıl: 5/2, Sayı: 1289/649 (29 Kasım 1976).
- _____, “Sadece Gurur Duyduk”, Yıl: 5/2, Sayı: 1290/650, (30 Kasım 1976).
- _____, “Doğunun Kalkınması Edebiyatı ve “Tarımkent”leri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1291/651, (1 Aralık 1976).
- _____, “Ah Şili, Vah Şili”, Yıl: 5/2, Sayı: 1292/652, (2 Aralık 1976).
- _____, “Bir Bayramın Ardından”, Yıl: 5/2, Sayı: 1293/653, (6 Aralık 1976).
- _____, “Minnet Duygusu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1294/654, (7 Aralık 1976).
- _____, “Yazıklar Olsun”, Yıl: 5/2, Sayı: 1295/655, (8 Aralık 1976).
- _____, “Perde Arkasındaki Yaratıklar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1296/656, (9 Aralık 1976).
- _____, “Hamlemiz Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1297/657, (10 Aralık 1976).
- _____, “Bir Ermenistan Mı?”, Yıl: 5/2, Sayı: 1298/658, (11 Aralık 1976).
- _____, “Bir Hamlenin Hikâyesi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1299/659, (12 Aralık 1976).
- _____, “Alman Trafikçileri Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 12100/660, (13 Aralık 1976).
- _____, “İsyan Çağın Neresinde”, Yıl: 5/2, Sayı: 12101/661, (14 Aralık 1976).
- _____, “Asıl Suçlu Kim”, Yıl: 5/2, Sayı: 12102/662, (15 Aralık 1976).
- _____, “Maldan ve Candan Verilen”, Yıl: 5/2, Sayı: 12103/663, (16 Aralık 1976).
- _____, “Bir Nasihatte”, Yıl: 5/2, Sayı: 1214/664, (17 Aralık 1976).
- _____, “Üç Ay Doğdu Pasinden”, Yıl: 5/2, Sayı: 1215/665, (18 Aralık 1976).
- _____, “İki Mektup”, Yıl: 5/2, Sayı: 1916/166, (19 Aralık 1976).
- _____, “Böylesine Bir Dünya”, Yıl: 5/2, Sayı: 1917/167, (20 Aralık 1976).
- _____, “Okullarına Devam Edemeyen Milliyetçi Talebelerin Bir Mektubu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1917/679, (21 Aralık 1976).
- _____, “Bir Kongrenin Ardından”, Yıl: 5/2, Sayı: 1918/680, (22 Aralık 1976).
- _____, “Çalışma Bakanına Yolluk”, Yıl: 5/2, Sayı: 1919/681, (23 Aralık 1976).

- _____, “TRT Programları ve Boykot”, Yıl: 5/2, Sayı: 1920/682, (24 Aralık 1976).
- _____, “Genel Sağlık Sigortası”, Yıl: 5/2, Sayı: 1921/683, (25 Aralık 1976).
- _____, “Bayiler Hakkında”, Yıl: 5/2, Sayı: 1922/684, (26 Aralık 1976).
- _____, “Bir Siyasi Skandal”, Yıl: 5/2, Sayı: 1922/684, (27 Aralık 1976).
- _____, “Hayvanlaşan İnsanlar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1923/685, (28 Aralık 1976).
- _____, “Türkeş ve Millî Bütünlük”, Yıl: 5/2, Sayı: 1924/686, (29 Aralık 1976).
- _____, “Mehmet Akif ve 1976’lar”, Yıl: 5/2, Sayı: 1925/687, (30 Aralık 1976).
- _____, “CHP Tabanına Bir Çift Sözümüz Var”, Yıl: 5/2, Sayı: 1926/688, (31 Aralık 1976).
- _____, “Hevesimiz Kursağımızda Kalacak”, Yıl: 5/2, Sayı: 1927/689, (1 Ocak 1977).
- _____, “Millet ve Hedeflerimiz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1928/690, (2 Ocak 1977).
- _____, “Tek Çıkış Yolu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1929/691, (3 Ocak 1977).
- _____, “Demokratik Düzen İçinde”, Yıl: 5/2, Sayı: 1930/692, (4 Ocak 1977).
- _____, “1977 İçin Temenniler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1931/693, (5 Ocak 1977).
- _____, “Zeytinburnu Sümer Mahallesi Sakinlerinin Yıllanmış Dertleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1932/694, (6 Ocak 1977).
- _____, “Babıâli Pravdası ve The Economist”, Yıl: 5/2, Sayı: 1933/695, (7 Ocak 1977).
- _____, “Hey Koca Basri Gocul”, Yıl: 5/2, Sayı: 1934/696, (8 Ocak 1977).
- _____, “Sanat Sayfamız Hakkında”, Yıl: 5/2, Sayı: 1935/697, (9 Ocak 1977).
- _____, “Yarası Olan Gocunsun”, Yıl: 5/2, Sayı: 1936/698, (10 Ocak 1977).
- _____, “Affetmeyen Af Örgütü”, Yıl: 5/2, Sayı: 1987/699, (11 Ocak 1977).
- _____, “Avrupalı Gözüyle Türk Milliyetçiliği”, Yıl: 5/2, Sayı: 1988/700, (12 Ocak 1977).
- _____, “Politikacıya Duyulan Güvensizlik”, Yıl: 5/2, Sayı: 1989/701, (13 Ocak 1977).
- _____, “Mühendis ve Uzmanlarımıza Sesleniyoruz”, Yıl: 5/2, Sayı: 1990/702 (14 Ocak 1977).

- _____, “Ebu Davut Olayından Alacağımız Ders”, Yıl: 5/2, Sayı: 1991/703, (15 Ocak 1977).
- _____, “Yine Çirkin Dedikodular Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1992/704, (16 Ocak 1977).
- _____, “Alman Ekonomisi ve Türk İşçileri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1993/705, (17 Ocak 1977).
- _____, “Alman Sanayicilerinin Raporu”, Yıl: 5/2, Sayı: 1994/706, (18 Ocak 1977).
- _____, “Lütfen, Bir An Önce”, Yıl: 5/2, Sayı: 1995/707, (19 Ocak 1977).
- _____, “Seçimler ve Dış Tesirler”, Yıl: 5/2, Sayı: 1993/708, (20 Ocak 1977).
- _____, ““*Türk Edebiyatı Dergisi*”ni Karşılarken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1994/709, (21 Ocak 1977).
- _____, “Bigalı Ülkücülerin Bir Mektubu Üzerine”, Yıl: 5/2, Sayı: 1947/709 (21 Ocak 1977).
- _____, “Seçim Yılına Girerken”, Yıl: 5/2, Sayı: 1948/710, (23 Ocak 1977).
- _____, “Müşterek Pazar’la İlgili Açık Oturum”, Yıl: 5/2, Sayı: 1949/711, (24 Ocak 1977).
- _____, “Nazımı Yeniden Yaratmak”, Yıl: 5/2, Sayı: 1949/712, (25 Ocak 1977).
- _____, “Doğru İş Çok Yazık”, Yıl: 5/2, Sayı: 1950/713, (26 Ocak 1977).
- _____, “Kasap Mal Derdinde”, Yıl: 5/2, Sayı: 1951/719, (27 Ocak 1977).
- _____, “Tezatlar Ülkesi”, Yıl: 5/2, Sayı: 1952/719, (28 Ocak 1977).
- _____, “Sol’un Yeni Hazırlıkları ve Tehditleri”, Yıl: 5/2, Sayı: 1953/720, (29 Ocak 1977).
- _____, “Okuyucu Mektupları”, Yıl: 5/2, Sayı: 1954/721, (30 Ocak 1977).
- _____, “Komünizmin Aydınlar İhaneti”, Yıl: 5/2, Sayı: 1955/722, (31 Ocak 1977).
- _____, “Adana’da Işıklı Bir Gün”, Yıl: 3, Sayı: 1956/723, (1 Şubat 1977).
- _____, “İstanbul İçin İstanbullularla Birkaç Söz”, Yıl: 3, Sayı: 724, (2 Şubat 1977).
- _____, “Seçimden Önce Tedbir”, Yıl: 3, Sayı: 725, (3 Şubat 1977).
- _____, “Asıl tehlike”, Yıl: 3, Sayı: 726, (4 Şubat 1977).

- _____, “Pamuk İpliği”, Yıl: 3, Sayı: 726, (5 Şubat 1977).
- _____, “Ortak Mücadeleye Çağrı”, Yıl: 3, Sayı: 727, (6 Şubat 1977).
- _____, “Yunanın Kini, Korkusu ve Hülyası”, Yıl: 3, Sayı: 728, (7 Şubat 1977).
- _____, “Dimyata Pirince Giderken...”, Yıl: 3, Sayı: 729, (8 Şubat 1977).
- _____, “Sahnelenen Yeni Bir Oyun”, Yıl: 3, Sayı: 731, (10 Şubat 1977).
- _____, “Tebrike Şayan Bir Karar”, Yıl: 3, Sayı: 732, (11 Şubat 1977).
- _____, “Adaletsizlik Deyince”, Yıl: 3, Sayı: 733, (12 Şubat 1977).
- _____, “Okuyucuya Dönük Gazete Olmak”, Yıl: 3, Sayı: 734, (13 Şubat 1977).
- _____, “Kendini Harcayan Parti”, Yıl: 3, Sayı: 735, (14 Şubat 1977).
- _____, “Üç Büyük Şehrimizin Hali”, Yıl: 3, Sayı: 737, (16 Şubat 1977).
- _____, “Almanya’dan Gelen Tehlike Sinyali”, Yıl: 3, Sayı: 738, (17 Şubat 1977).
- _____, “Modern Lord Byron’lar”, Yıl: 3, Sayı: 738, (18 Şubat 1977).
- _____, “Vance’in Orta-Doğu Ziyareti”, Yıl: 3, Sayı: 739, (19 Şubat 1977).
- _____, “Yurtdışındaki Ülküdaşlarımıza”, Yıl: 3, Sayı: 740, (20 Şubat 1977).
- _____, “Kıbrıs Üzerine Moskova’nın Yeni Bir Oyunu”, Yıl: 3, Sayı: 741, (21 Şubat 1977).
- _____, “CIA’nın Arslan(!)ları”, Yıl: 3, Sayı: 743, (23 Şubat 1977).
- _____, “Güle Oynaya”, Yıl: 3, Sayı: 744, (24 Şubat 1977).
- _____, “Barış İçinde Bir Arada Yaşama”, Yıl: 3, Sayı: 745, (25 Ocak 1977).
- _____, “Şaka İle Karışık”, Yıl: 3, Sayı: 746, (26 Şubat 1977).
- _____, “Yeni Merhaleler”, Yıl: 3, Sayı: 747, (27 Şubat 1977).
- _____, “MC Tecrübesi ve Ötesi”, Yıl: 3, Sayı: 748, (28 Şubat 1977).
- _____, “Kim Kimin “Umut”u”, Yıl: 3, Sayı: 749, (1 Mart 1977).
- _____, “Meclise Kuvvetli Bir Grupla Gelmek Yerine”, Yıl: 3, Sayı: 750, (2 Mart 1977).
- _____, “ÜMİD-Bir’in Ele Aldığı Çok Önemli Bir Konu”, Yıl: 3, Sayı: 751, (3 Mart 1977).
- _____, “Açık Göz’lerin Dünyası”, Yıl: 3, Sayı: 752, (4 Mart 1977).

- _____, “Sol’a Teşekkürler”, Yıl: 3, Sayı: 753, (5 Mart 1977).
- _____, “Milletin Genç Ülkücü Kadrosu”, Yıl: 3, Sayı: 754, (6 Mart 1977).
- _____, “İspanya Üzerinde Leş Kargaları”, Yıl: 3, Sayı: 755, (7 Mart 1977).
- _____, “Alman Dostlarımıza Yönelen Bir Soru”, Yıl: 3, Sayı: 756, (8 Mart 1977).
- _____, “Ayağının Tozu İle”, Yıl: 3, Sayı: 757, (9 Mart 1977).
- _____, “Bay Tunç’a Soruyoruz”, Yıl: 3, Sayı: 758, (10 Mart 1977).
- _____, “Ülkücü bir İşçi Derneğinin Toplantısı Münasebetiyle”, Yıl: 3, Sayı: 759, (11 Mart 1977).
- _____, “İlericilik Mi, Gericilik Mi?”, Yıl: 3, Sayı: 760, (12 Mart 1977).
- _____, “Teknik Hatalar Derdi”, Yıl: 3, Sayı: 761, (13 Mart 1977).
- _____, “Libya ve Castro”, Yıl: 3, Sayı: 762, (14 Mart 1977).
- _____, “Milliyetçi Türkiye Derken”, Yıl: 3, Sayı: 763, (15 Mart 1977).
- _____, “Nalıncı Keseri”, Yıl: 3, Sayı: 764, (16 Mart 1977).
- _____, “Ecevit’in Konuşmasını Dinlerken, (1)”, Yıl: 3, Sayı: 764, (17 Mart 1977).
- _____, “Ecevit’in Konuşmasını Dinlerken, (2)”, Yıl: 3, Sayı: 765, (18 Mart 1977).
- _____, “Ecevit’in Konuşmasını Dinlerken, (3)”, Yıl: 3, Sayı: 766, (19 Mart 1977).
- _____, “Teşekkürlerimizle”, Yıl: 3, Sayı: 767, (20 Mart 1977).
- _____, “Demokrasiyi Yürekten İsterken...”, Yıl: 3, Sayı: 768, (21 Mart 1977).
- _____, ““Batı Medeniyeti” Deyince”, Yıl: 3, Sayı: 769, (22 Mart 1977).
- _____, “Haydi Hayırlısı”, Yıl: 3, Sayı: 770, (23 Mart 1977).
- _____, “Hindistan’da Olup Bitenler”, Yıl: 3, Sayı: 771, (24 Mart 1977).
- _____, “Orhan Özkırım’ın Ardından”, Yıl: 3, Sayı: 772, (25 Mart 1977).
- _____, “Aman, Ne Güzel”, Yıl: 3, Sayı: 773, (26 Mart 1977).
- _____, “Sorularınıza Cevaplarımız”, Yıl: 3, Sayı: 774, (27 Mart 1977).
- _____, “Kore’den Anadolu’ya”, Yıl: 3, Sayı: 775, (28 Mart 1977).
- _____, “Churchill’in Tabloları”, Yıl: 3, Sayı: 776, (29 Mart 1977).
- _____, “Uçmağın Bozkurtları”, Yıl: 3, Sayı: 777, (30 Mart 1977).

- _____, “MHP Liderine De Cevap Hakkı”, Yıl: 3, Sayı: 778, (31 Mart 1977).
- _____, “Seçim, Geçim ve Ötesi”, Yıl: 3, Sayı: 779, (1 Nisan 1977).
- _____, “Bir TV Konuşması Üzerine”, Yıl: 3, Sayı: 780, (2 Nisan 1977).
- _____, “Sen de Mi, İçişleri Bakanı”, Yıl: 3, Sayı: 781, (3 Nisan 1977).
- _____, “Düğün Dernek Derken”, Yıl: 3, Sayı: 782, (4 Nisan 1977).
- _____, “Tıpkı Bir Soygun Filmi Gibi”, Yıl: 3, Sayı: 783, (5 Nisan 1977).
- _____, “Benim Bildiğim Bursa”, Yıl: 3, Sayı: 784, (6 Nisan 1977).
- _____, “Bozkurtların Türküsü”, Yıl: 3, Sayı: 785, (7 Nisan 1977).
- _____, “AET ve Türk Pamuğunun Geleceği”, Yıl: 3, Sayı: 786, (8 Nisan 1977).
- _____, “İtidal İçinde Bir Seçim”, Yıl: 3, Sayı: 787, (9 Nisan 1977).
- _____, “MHP Adaylarına Bir Çift Sözüm Var”, Yıl: 3, Sayı: 789, (11 Nisan 1977).
- _____, “Yeni Seçimin Tek Özelliği”, Yıl: 3, Sayı: 791, (12 Nisan 1977).
- _____, “Bir İhanet Belgesi”, Yıl: 3, Sayı: 792, (13 Nisan 1977).
- _____, “Bir İçişleri Bakanının Ardından”, Yıl: 3, Sayı: 793, (14 Nisan 1977).
- _____, “Konya Deyince”, Yıl: 3, Sayı: 794, (15 Nisan 1977).
- _____, “Böylesi Daha İyi Oldu”, Yıl: 3, Sayı: 795, (16 Nisan 1977).
- _____, “Değerli Ülküdaşlarım”, Yıl: 3, Sayı: 796, (17 Nisan 1977).
- _____, “Çok Denenmiş Bir Seçim Hilesi”, Yıl: 3, Sayı: 797, (18 Nisan 1977).
- _____, “Politika Esnafı”, Yıl: 3, Sayı: 799, (20 Nisan 1977).
- _____, “Demokrasi Adına”, Yıl: 3, Sayı: 800, (21 Nisan 1977).
- _____, “Siz Adına Bakmayın”, Yıl: 3, Sayı: 801, (22 Nisan 1977).
- _____, “Şecaat Arz ederken”, Yıl: 3, Sayı: 802, (23 Nisan 1977).
- _____, “Kurultayın Havası İçinde”, Yıl: 3, Sayı: 802, (24 Nisan 1977).
- _____, “Bu Sese Kulak Verelim”, Yıl: 3, Sayı: 803, (25 Nisan 1977).
- _____, “Betona Gömülen Türk İşçileri”, Yıl: 3, Sayı: 804, (26 Nisan 1977).
- _____, “Kurultaydan Notlar”, Yıl: 3, Sayı: 805, (27 Nisan 1977).
- _____, “Kurultaydan Notlar”, Yıl: 3, Sayı: 806, (28 Nisan 1977).
- _____, “Eğer Bir Tertip Değilse”, Yıl: 3, Sayı: 808, (30 Nisan 1977).
- _____, “Türk-İş’in Vardığı Acı Sonuç”, Yıl: 3, Sayı: 809, (1 Mayıs 1977).
- _____, “Parazitler”, Yıl: 3, Sayı: 819, (2 Mayıs 1977).

- _____, “1944 Olayları ve Türkçüler Bayramı”, Yıl: 3, Sayı: 820, (3 Mayıs 1977).
- _____, “Timisi’nin Sözlerine Dikkat”, Yıl: 3, Sayı: 821, (4 Mayıs 1977).
- _____, “1 Mayıs Olayını Unutmayalım”, Yıl: 3, Sayı: 822, (5 Mayıs 1977).
- _____, “Türk Solu ve B. Almanya”, Yıl: 3, Sayı: 823, (6 Mayıs 1977).
- _____, “Gülmek Lazım Ama”, Yıl: 3, Sayı: 825, (8 Mayıs 1977).
- _____, “Tek Çıkar Yol”, Yıl: 3, Sayı: 826, (9 Mayıs 1977).
- _____, “Devrim Düzenbazları”, Yıl: 3, Sayı: 827, (10 Mayıs 1977).
- _____, “Ülkücü(!) Herald Tribüne”, Yıl: 3, Sayı: 828, (11 Mayıs 1977).
- _____, “Bıktık Artık”, Yıl: 3, Sayı: 829, (12 Mayıs 1977).
- _____, “İkinci 27 Yıl”, Yıl: 3, Sayı: 830, (13 Mayıs 1977).
- _____, “Enver Sedat’a Yapılan Garip Teklif”, Yıl: 3, Sayı: 831, (14 Mayıs 1977).
- _____, “Bir Federasyonun İç Yüzü”, Yıl: 3, Sayı: 832, (15 Mayıs 1977).
- _____, “Kararsız Oylar”, Yıl: 3, Sayı: 833, (16 Mayıs 1977).
- _____, “Aday Bunu Söylerse”, Yıl: 3, Sayı: 834, (17 Mayıs 1977).
- _____, “Yine Kanlı 1 Mayıs Üzerine”, Yıl: 3, Sayı: 835, (18 Mayıs 1977).
- _____, “Ali Cengiz Oyunu”, Yıl: 3, Sayı: 836, (19 Mayıs 1977).
- _____, “Jurnalcilik ve Komünistler”, Yıl: 3, Sayı: 837, (20 Mayıs 1977).
- _____, “Hangi Ahlak ve Maneviyat”, Yıl: 3, Sayı: 838, (21 Mayıs 1977).
- _____, “CHP Hessen Eyaletinden Kaç Mebus Çıkarır”, Yıl: 3, Sayı: 839, (22 Mayıs 1977).
- _____, “Ölüm Yatağında Bir Parti”, Yıl: 3, Sayı: 840, (23 Mayıs 1977).
- _____, “Tunceli ve Tuncelililere İftira”, Yıl: 3, Sayı: 841, (24 Mayıs 1977).
- _____, “Devlet Dairelerinde Partizanlık”, Yıl: 3, Sayı: 842, (25 Mayıs 1977).
- _____, “İskenderin Kılıcı”, Yıl: 3, Sayı: 843, (26 Mayıs 1977).
- _____, “Milliyetçilerin Ayak Sesleri”, Yıl: 3, Sayı: 844, (27 Mayıs 1977).
- _____, “Sol’un Koltuk Kavgası”, Yıl: 3, Sayı: 845, (28 Mayıs 1977).
- _____, “Vah Benim Zavallı Milletim”, Yıl: 3, Sayı: 846, (29 Mayıs 1977).
- _____, “Müezzinoğlu Dedikleri”, Yıl: 3, Sayı: 847, (30 Mayıs 1977).
- _____, “Fırsat Elimizde İken”, Yıl: 3, Sayı: 848, (31 Mayıs 1977).
- _____, “Beterin Beteri Vardır”, Yıl: 3, Sayı: 849, (1 Haziran 1977).

- _____, “Büyük Milletim”, Yıl: 3, Sayı: 850, (2 Haziran 1977).
- _____, “Önce İyi Düşünelim”, Yıl: 3, Sayı: 851, (3 Haziran 1977).
- _____, “Seçmenlere Açık Mektup”, Yıl: 3, Sayı: 852, (4 Haziran 1977).
- _____, “Bir Pazar Sabahının Düşündürdükleri”, Yıl: 3, Sayı: 853, (5 Haziran 1977).
- _____, “İktidarın İlk Görevi”, Yıl: 3, Sayı: 854, (6 Haziran 1977).
- _____, “Milliyetçi Hareketin Zaferi”, Yıl: 3, Sayı: 856, (8 Haziran 1977).
- _____, “Berlin’den Bir Haber”, Yıl: 3, Sayı: 857, (9 Haziran 1977).
- _____, “1977 Seçimleri ve İstanbul”, Yıl: 3, Sayı: 858, (10 Haziran 1977).
- _____, “Millet İradesine hürmet Edelim”, Yıl: 3, Sayı: 859, (11 Haziran 1977).
- _____, “Kursakta Kalan Sevinç”, Yıl: 3, Sayı: 860, (12 Haziran 1977).
- _____, “Sosyalistin Hasedinden Çatlaması”, Yıl: 3, Sayı: 861, (13 Haziran 1977).
- _____, “Kissinger’in Talebeleri”, Yıl: 3, Sayı: 863, (15 Haziran 1977).
- _____, “Neden “Bir Süre İçin” İktidar”, Yıl: 3, Sayı: 864, (16 Haziran 1977).
- _____, “Milliyetçiler Meclise Girerken”, Yıl: 3, Sayı: 865, (17 Haziran 1977).
- _____, “Eloğlu Öyledir İşte...”, Yıl: 3, Sayı: 866, (18 Haziran 1977).
- _____, “Vicdan Dediğin”, Yıl: 3, Sayı: 867, (19 Haziran 1977).
- _____, “66 Soydaşımız, Hoş Geldiniz”, Yıl: 3, Sayı: 868, (20 Haziran 1977).
- _____, “Oy Verme Sorumluluğu”, Yıl: 3, Sayı: 869, (21 Haziran 1977).
- _____, “Şeref ve Haysiyetlerin Pazarı”, Yıl: 3, Sayı: 870, (22 Haziran 1977).
- _____, “Sahipsiz Memleket”, Yıl: 3, Sayı: 871, (23 Haziran 1977).
- _____, “İki Milyar Dört yüz Milyon”, Yıl: 3, Sayı: 872, (24 Haziran 1977).
- _____, “Beşikten Mezara”, Yıl: 3, Sayı: 873, (25 Haziran 1977).
- _____, “Bu Vebalden Kaçılmaz”, Yıl: 3, Sayı: 874, (26 Haziran 1977).
- _____, “Ecevit’in Siyasi Gücü”, Yıl: 3, Sayı: 875, (27 Haziran 1977).
- _____, “Dehşet Tablosu”, Yıl: 3, Sayı: 876, (28 Haziran 1977).
- _____, “Milletin Talihsizliği”, Yıl: 3, Sayı: 877, (29 Haziran 1977).
- _____, “Tükürdüğünü Yalayanlar”, Yıl: 3, Sayı: 878, (30 Haziran 1977).
- _____, “Almanya’daki Kur’an Kursları”, Yıl: 3, Sayı: 879, (1 Temmuz 1977).
- _____, “CHP’yi Tutanlar Tutmayanlar”, Yıl: 3, Sayı: 880, (2 Temmuz 1977).

- _____, “Ecevit Programını Okurken”, Yıl: 3, Sayı: 881, (3 Temmuz 1977).
- _____, “Ekonomik Savaşın İçinde”, Yıl: 3, Sayı: 882, (4 Temmuz 1977).
- _____, “Siyasal Güçler”, Yıl: 3, Sayı: 883, (5 Temmuz 1977).
- _____, “Maskeler Aşağı”, Yıl: 3, Sayı: 884, (6 Temmuz 1977).
- _____, “Nasrettin Hoca ve Ötesi”, Yıl: 3, Sayı: 885, (7 Temmuz 1977).
- _____, “MHP Binalarına Saldırıları Üzerine”, Yıl: 3, Sayı: 887, (9 Temmuz 1977).
- _____, “Fransız Basınına Teşekkür”, Yıl: 3, Sayı: 888, (10 Temmuz 1977).
- _____, “MC ve ECP”, Yıl: 3, Sayı: 889, (11 Temmuz 1977).
- _____, “Sıra Asıl Suçlularda”, Yıl: 3, Sayı: 890, (12 Temmuz 1977).
- _____, “Fransız KP Heyetinin Cüreti”, Yıl: 3, Sayı: 891, (13 Temmuz 1977).
- _____, “Politika Hastalığı”, Yıl: 3, Sayı: 892, (14 Temmuz 1977).
- _____, “Millet Olmanın Meziyeti”, Yıl: 3, Sayı: 893, (15 Temmuz 1977).
- _____, “Tunç’un Maskesi Düşmüştür”, Yıl: 3, Sayı: 898, (20 Temmuz 1977).
- _____, “Su, Elektrik vs...”, Yıl: 3, Sayı: 899, (21 Temmuz 1977).
- _____, “Namuslu Olmak Suçu”, Yıl: 3, Sayı: 900, (22 Temmuz 1977).
- _____, “İşte Bir Aylık CHP İktidarı”, Yıl: 3, Sayı: 901, (23 Temmuz 1977).
- _____, “Yeni Hükümet İşe Başlarken”, Yıl: 3, Sayı: 902, (24 Temmuz 1977).
- _____, “Cumhuriyet İlkeleri ve Halil Tunç”, Yıl: 3, Sayı: 906, (28 Temmuz 1977).
- _____, “Yurtdışındaki İşçi Çocuklarının Eğitimi”, Yıl: 3, Sayı: 907, (29 Temmuz 1977).
- _____, “Yurtdışında Türk Çocuklarının Eğitimi”, Yıl: 3, Sayı: 908, (30 Temmuz 1977).
- _____, “Bu Furya Dönemi Bitmeli”, Yıl: 3, Sayı: 909, (31 Temmuz 1977).
- _____, “Aferin Ecevit’e”, Yıl: 3, Sayı: 910, (1 Ağustos 1977).
- _____, “Siyasi Kavgalar ve Ecevit”, Yıl: 3, Sayı: 911, (2 Ağustos 1977).
- _____, “Yollara Sığmayan Canavar”, Yıl: 3, Sayı: 912, (3 Ağustos 1977).
- _____, “Milletin İsteği Oldu”, Yıl: 3, Sayı: 913, (5 Ağustos 1977).
- _____, “Eski Görevine Dönen Anarşi”, Yıl: 3, Sayı: 914, (6 Ağustos 1977).
- _____, “Esnafın Arasında Bakan”, Yıl: 3, Sayı: 916, (8 Ağustos 1977).
- _____, “Batının “Büyük Devlet Adamı””, Yıl: 3, Sayı: 917, (9 Ağustos 1977).

- _____, “Tek Çare”, Yıl: 3, Sayı: 918, (10 Ağustos 1977).
- _____, “Bu Sese Kulak Verelim”, Yıl: 3, Sayı: 919, (11 Ağustos 1977).
- _____, “Anarşinin Tutucuları”, Yıl: 3, Sayı: 920, (12 Ağustos 1977).
- _____, “Besle Kargayı”, Yıl: 3, Sayı: 921, (13 Ağustos 1977).
- _____, “Arap Âlemi ve Biz Türkler”, Yıl: 3, Sayı: 922, (14 Ağustos 1977).
- _____, “İstanbul ve Öteki Şehirlerimiz”, Yıl: 3, Sayı: 923, (15 Ağustos 1977).
- _____, “Sosyalist Mantiğı”, Yıl: 3, Sayı: 924, (16 Ağustos 1977).
- _____, “Milletin Öz Evlatları”, Yıl: 3, Sayı: 925, (17 Ağustos 1977).
- _____, “İhtilaller, Kargaşalıklar Çağı”, Yıl: 3, Sayı: 926, (18 Ağustos 1977).
- _____, “Ya Zamlardan Sonrası”, Yıl: 3, Sayı: 929, (22 Ağustos 1977).
- _____, “Neden Sadece CHP Adayları”, Yıl: 3, Sayı: 930, (23 Ağustos 1977).
- _____, “Bir Milyon İnsan...”, Yıl: 3, Sayı: 931, (24 Ağustos 1977).
- _____, “Şarkıcının Ölümü”, Yıl: 3, Sayı: 932, (25 Ağustos 1977).
- _____, “Türk Milliyetçileri Olmasın Da!”, Yıl: 3, Sayı: 933, (26 Ağustos 1977).
- _____, “Düşmanın Daha Tehlikelisi”, Yıl: 3, Sayı: 935, (28 Ağustos 1977).
- _____, “Kıbrıslı Mücahitler İşbaşına”, Yıl: 3, Sayı: 936, (29 Ağustos 1977).
- _____, “Meslek Haysiyeti ve Ötesi”, Yıl: 3, Sayı: 938, (31 Ağustos 1977).
- _____, “Canavarın Başı ve Kuyruğu”, Yıl: 3, Sayı: 939, (1 Eylül 1977).
- _____, “Kara Haberler”, Yıl: 3, Sayı: 939, (2 Eylül 1977).
- _____, “30 Ağustos’un Düşündürdükleri”, Yıl: 3, Sayı: 942, (4 Eylül 1977).
- _____, ““Gelberü Zorba Başı””, Yıl: 3, Sayı: 944, (6 Eylül 1977).
- _____, “Gümrükçüler ve Kaçakçılık”, Yıl: 3, Sayı: 948, (9 Eylül 1977).
- _____, “Anarşi Yalnız Sokakta Mı?”, Yıl: 3, Sayı: 949, (10 Eylül 1977).
- _____, “Asıl İflas Eden Yönümüz”, Yıl: 3, Sayı: 950, (11 Eylül 1977).
- _____, “Anlamayana Davul Zurna Az”, Yıl: 3, Sayı: 951, (12 Eylül 1977).
- _____, “Amerikan Silahları Mı Mehmetçiğin Yüreği Mi?”, Yıl: 3, Sayı: 952 (13 Eylül 1977).
- _____, “Bir Adam Düşününüz”, Yıl: 3, Sayı: 953, (14 Eylül 1977).
- _____, “Tarihî Yunan Kini”, Yıl: 3, Sayı: 954, (15 Eylül 1977).
- _____, “Ümraniye Olayının Yürek Acısı”, Yıl: 3, Sayı: 955, (18 Eylül 1977).
- _____, “Yabancı İhaneti ve Ekonomimiz”, Yıl: 3, Sayı: 956, (19 Eylül 1977).

- _____, “Ekonomik Tedbirler ve Ekonomimiz”, Yıl: 3, Sayı: 957, (20 Eylül 1977).
- _____, “On Milyarlık Görüşmeler Başlarken”, Yıl: 3, Sayı: 960, (23 Eylül 1977).
- _____, “Domuzdan Yana Olmak”, Yıl: 3, Sayı: 961, (24 Eylül 1977).
- _____, “Sağmalcılardaki Olaya Dikkat”, Yıl: 3, Sayı: 962, (25 Eylül 1977).
- _____, “Asıl Tehlikeli Olan”, Yıl: 3, Sayı: 963, (26 Eylül 1977).
- _____, “Bu Gerçeği Unutmayalım”, Yıl: 3, Sayı: 964, (27 Eylül 1977).
- _____, “Cezaevi Deyince”, Yıl: 3, Sayı: 967, (30 Eylül 1977).
- _____, “Nüfuz Planlaması Deyince”, Yıl: 3, Sayı: 969, (1 Ekim 1977).
- _____, “Erbakan Ne Demek İstiyor”, Yıl: 3, Sayı: 971, (3 Ekim 1977).
- _____, “Meyvesini Veren Bir Kuruluş”, Yıl: 3, Sayı: 972, (4 Ekim 1977).
- _____, “Emperyalistlerin Asıl Hedefi”, Yıl: 3, Sayı: 973, (5 Ekim 1977).
- _____, “Sokak Lambaları ve Enerji Tasarrufu”, Yıl: 3, Sayı: 974, (6 Ekim 1977).
- _____, “Bir Duvar Yazısı Üzerine”, Yıl: 3, Sayı: 975, (7 Ekim 1977).
- _____, “Meşruiyet ve CHP”, Yıl: 3, Sayı: 976, (8 Ekim 1977).
- _____, “MHP’ye Yöneltilen Tecavüzler”, Yıl: 3, Sayı: 977, (9 Ekim 1977).
- _____, “İstanbul’un Kurtuluşu”, Yıl: 3, Sayı: 978, (10 Ekim 1977).
- _____, “Şairin Kaderi”, Yıl: 3, Sayı: 979, (11 Ekim 1977).
- _____, “Taban Kayması”, Yıl: 3, Sayı: 981, (13 Ekim 1977).
- _____, “Bilgehan ve Denктаş’ın Sözleri”, Yıl: 3, Sayı: 982, (14 Ekim 1977).
- _____, “Amerika’da Başkan Buhranı”, Yıl: 3, Sayı: 983, (15 Ekim 1977).
- _____, “AP’deki Eski DP’lilere”, Yıl: 3, Sayı: 984, (16 Ekim 1977).
- _____, “Kuvvetlinin Hakkı”, Yıl: 3, Sayı: 985, (17 Ekim 1977).
- _____, “Bilmemiz Gereken Gerçek”, Yıl: 3, Sayı: 986, (18 Ekim 1977).
- _____, “Yunan Ticari Heyetinin Ziyareti”, Yıl: 3, Sayı: 987, (19 Ekim 1977).
- _____, “Fiyatlar ve Semt Pazarları”, Yıl: 3, Sayı: 989, (21 Ekim 1977).
- _____, “Yüz Milyonluk Türkiye Korkusu”, Yıl: 3, Sayı: 991, (23 Ekim 1977).
- _____, “Bir Alicengiz Oyunu”, Yıl: 3, Sayı: 993, (25 Ekim 1977).
- _____, “Âşıklar Şöleni Dolayısıyla”, Yıl: 3, Sayı: 994, (26 Ekim 1977).
- _____, “Mevzuat Hazretleri”, Yıl: 3, Sayı: 995, (27 Ekim 1977).

- _____, “İçişleri Bakanının Bir Demeci Üzerine”, Yıl: 3, Sayı: 996, (28 Ekim 1977).
- _____, “Mahalli Seçimler Yaklaşırken”, Yıl: 3, Sayı: 997, (29 Ekim 1977).
- _____, “Hakça Bir Düzen İstiyoruz”, Yıl: 3, Sayı: 998, (30 Ekim 1977).
- _____, “Metal-İş Konusu Ciddidir”, Yıl: 3, Sayı: 999, (31 Ekim 1977).
- _____, “Mandalıncıyı Uyarıyoruz”, Yıl: 3, Sayı: 1000, (1 Kasım 1977).
- _____, “Sosyalist Mantığına Bakınız”, Yıl: 3, Sayı: 1001, (2 Kasım 1977).
- _____, “B. Milletler ve Silahlanma”, Yıl: 3, Sayı: 1002, (3 Kasım 1977).
- _____, “Çağdaş Türk Halk Şiiri”, Yıl: 3, Sayı: 1005, (6 Kasım 1977).
- _____, “Antikomünizm Milliyetçilik Midir?”, Yıl: 3, Sayı: 1006, (7 Kasım 1977).
- _____, “Bir Yetkili Aranıyor”, Yıl: 3, Sayı: 1007, (8 Kasım 1977).
- _____, “Kaçakçının Fendi”, Yıl: 3, Sayı: 1008, (9 Kasım 1977).
- _____, “7,5 Milyarlık Üretim Kaybı”, Yıl: 3, Sayı: 1009, (10 Kasım 1977).
- _____, “Kadın Özgürlüğü Derken”, Yıl: 3, Sayı: 1010, (11 Kasım 1977).
- _____, “Yeni Talimatname ve Yeşilçam”, Yıl: 3, Sayı: 1011, (12 Kasım 1977).
- _____, “İki Başlı Emperyalizm ve Biz”, Yıl: 3, Sayı: 1012, (13 Kasım 1977).
- _____, “Anarşinin Taktikçileri”, Yıl: 3, Sayı: 1013, (14 Kasım 1977).
- _____, “Bir Güzellik Yarışması”, Yıl: 3, Sayı: 1014, (15 Kasım 1977).
- _____, “Atatürk ve Türk Milliyetçiliği”, Yıl: 3, Sayı: 1015, (16 Kasım 1977).
- _____, “AP’deki Çatlak Sesler”, Yıl: 3, Sayı: 1016, (17 Kasım 1977).
- _____, “Güney Lübnan’daki Katliam”, Yıl: 3, Sayı: 1017, (18 Kasım 1977).
- _____, “MİSK’deki Büyük gelişme”, Yıl: 3, Sayı: 1020, (21 Kasım 1977).
- _____, “MHP, CHP’li Başkana Oy Atarken”, Yıl: 3, Sayı: 1025, (29 Kasım 1977).
- _____, “Başkanlık Seçiminin İbret Dolu Olayları”, Yıl: 3, Sayı: 1026, (30 Kasım 1977).
- _____, “Gümrük ve Tekel Kadroları”, Yıl: 3, Sayı: 1027, (1 Aralık 1977).
- _____, “Vergi Adaletsizliği”, Yıl: 3, Sayı: 1028, (2 Aralık 1977).
- _____, “Tasarruf Dayanışması”, Yıl: 3, Sayı: 1029, (3 Aralık 1977).
- _____, “Sedat’ın Ziyareti”, Yıl: 3, Sayı: 1030, (4 Aralık 1977).

- _____, “Dostluğa Mahkûm Olmak”, Yıl: 3, Sayı: 1031, (5 Aralık 1977).
- _____, “Dünden Bugüne Orta-Doğu”, Yıl: 3, Sayı: 1032, (6 Aralık 1977).
- _____, “Yalan Söyleyen “Örgüt””, Yıl: 3, Sayı: 1033, (7 Aralık 1977).
- _____, “Asıl Tehlike Nerede?..”, Yıl: 3, Sayı: 1035, (9 Aralık 1977).
- _____, “Yine Eski Oyunlar”, Yıl: 3, Sayı: 1036, (10 Aralık 1977).
- _____, “11 Aralık Seçimleri”, Yıl: 3, Sayı: 1043, (17 Aralık 1977).
- _____, “Bize Ne Oldu?”, Yıl: 3, Sayı: 1044, (18 Aralık 1977).
- _____, “Yine Seçim Konusu”, Yıl: 3, Sayı: 1049, (23 Aralık 1977).
- _____, “Zafer Milliyetçilerindir”, Yıl: 3, Sayı: 1050, (24 Aralık 1977).
- _____, “Gülmek Değil Ağlamak”, Yıl: 3, Sayı: 1051, (25 Aralık 1977).
- _____, “Gel De Kendin Dağıt”, Yıl: 3, Sayı: 1052, (26 Aralık 1977).
- _____, “Asıl “Yok” Olan”, Yıl: 3, Sayı: 1053, (27 Aralık 1977).
- _____, “Dışardan İçeri İçerden Dışarı: Turizm”, Yıl: 3, Sayı: 1054, (28 Aralık 1977).
- _____, “Koltuk Kavgası”, Yıl: 3, Sayı: 1055, (29 Aralık 1977).
- _____, “İstifalar Üzerine”, Yıl: 3, Sayı: 1056, (30 Aralık 1977).
- _____, “Bu Vebal Büyüktür”, Yıl: 3, Sayı: 1057, (31 Aralık 1977).
- _____, “Ya Şahın Başa Ya Kuzgun Leşe”, Yıl: 3, Sayı: 1058, (1 Ocak 1978).
- _____, “Buyurun Görev Başına”, Yıl: 3, Sayı: 1059, (2 Ocak 1978).
- _____, “Yarınki Nesillere Yüzümüz Yok”, Yıl: 3, Sayı: 1060, (3 Ocak 1978).
- _____, “Bir Sinema Şeridi Gibi”, Yıl: 3, Sayı: 1061, (4 Ocak 1978).
- _____, “Şarlo’nun Çömezleri”, Yıl: 3, Sayı: 1062, (5 Ocak 1978).
- _____, “En İyisi İdi”, Yıl: 3, Sayı: 1063, (6 Ocak 1978).
- _____, “Bir Gazete Fotoğrafı”, Yıl: 3, Sayı: 1064, (7 Ocak 1978).
- _____, “Pabuçlar Dama Atıldıkça”, Yıl: 3, Sayı: 1065, (8 Ocak 1978).
- _____, “Noel ve Noelciler”, Yıl: 3, Sayı: 1066, (9 Ocak 1978).
- _____, “Türk Basınının Bugünkü Hali”, Yıl: 3, Sayı: 1067, (10 Ocak 1978).
- _____, “MHP İl Başkanlığının Bildirisi”, Yıl: 3, Sayı: 1068, (11 Ocak 1978).
- _____, “Yenik Düşmenin Böylesi”, Yıl: 3, Sayı: 1069, (12 Ocak 1977).
- _____, “Komünizm ve Siyonizm”, Yıl: 3, Sayı: 1070, (13 Ocak 1977).
- _____, “Emir Kulları”, Yıl: 3, Sayı: 1071, (14 Ocak 1978).
- _____, “Hükümet Yıkma Mı Kolay”, Yıl: 3, Sayı: 1072, (15 Ocak 1978).

- _____, “Muhalefette Olmak”, Yıl: 3, Sayı: 1073, (16 Ocak 1978).
- _____, “Yalayın Tükürdüğünüzü”, Yıl: 3, Sayı: 1074, (17 Ocak 1978).
- _____, “Suyun Altındaki Gerçek”, Yıl: 3, Sayı: 1075, (18 Ocak 1978).
- _____, “Söyleme Bari”, Yıl: 3, Sayı: 1076, (19 Ocak 1978).
- _____, “Halil Tunç’un Güvenliği”, Yıl: 3, Sayı: 1077, (20 Ocak 1978).
- _____, “Ah Şu Propaganda”, Yıl: 3, Sayı: 1078, (21 Ocak 1978).
- _____, “Görelim Mevla Neyler”, Yıl: 3, Sayı: 1079, (22 Ocak 1978).
- _____, “Almanya’da İlk Gün”, Yıl: 4, Sayı: 1109, (21 Şubat 1978).
- _____, “Kıyaslama”, Yıl: 4, Sayı: 1110, (22 Şubat 1978).
- _____, “Bu “Çifte Vatandaşlık” da Neyin Nesidir”, Yıl: 4, Sayı: 1112, (24 Şubat 1978).
- _____, “Çağın Korkunç Silahı Propaganda”, Yıl: 4, Sayı: 1113, (25 Şubat 1978).
- _____, “Hangi Anarşi İle Mücadele”, Yıl: 4, Sayı: 1114, (26 Şubat 1978).
- _____, “İşte Partizan İdare Budur”, Yıl: 4, Sayı: 1115, (27 Şubat 1978).
- _____, “Millî Davalardan Taviz Verilemez”, Yıl: 4, Sayı: 1116, (28 Şubat 1978).
- _____, “Ahlak Görüşü”, Yıl: 4, Sayı: 1117, (1 Mart 1978).
- _____, “Yurtdışındaki Aşırı Sol”, Yıl: 4, Sayı: 1118, (2 Mart 1978).
- _____, “Anayasa Teminatı Nerede”, Yıl: 4, Sayı: 1119, (3 Mart 1978).
- _____, “Gözünü Satan Adam”, Yıl: 4, Sayı: 1120, (4 Mart 1978).
- _____, “İran’da Neler Oluyor?”, Yıl: 4, Sayı: 1121, (5 Mart 1978).
- _____, “Demirel’in İki Yılda Yapamadığını”, Yıl: 4, Sayı: 1122, (6 Mart 1978).
- _____, “Kıyma Makinesi Mucitleri İş Başında”, Yıl: 4, Sayı: 1123, (7 Mart 1978).
- _____, “Kemerler Sıkılırken”, Yıl: 4, Sayı: 1124, (8 Mart 1978).
- _____, “Zam Fırtınası ve DİSK”, Yıl: 4, Sayı: 1125, (9 Mart 1978).
- _____, “.....”, Yıl: 4, Sayı: 1126, (10 Mart 1978).
- _____, “Amerika’nın İtibarı ve Dolar”, Yıl: 4, Sayı: 1127, (11 Mart 1978).
- _____, “TRT Bu Suçu Nasıl İşler?”, Yıl: 4, Sayı: 1128, (12 Mart 1978).
- _____, “MSP’ye Ne Oldu?”, Yıl: 4, Sayı: 1129, (13 Mart 1978).

- _____, “CHP’nin Bulaştığı Ağır Suç”, Yıl: 4, Sayı: 1130, (14 Mart 1978).
- _____, “Dağ fare Doğurdu”, Yıl: 4, Sayı: 1131, (15 Mart 1978).
- _____, “İktidar Dediğin”, Yıl: 4, Sayı: 1132, (16 Mart 1978).
- _____, “12 Mart Üzerine”, Yıl: 4, Sayı: 1133, (17 Mart 1978).
- _____, “Zirvenin Getirdiği”, Yıl: 4, Sayı: 1134, (18 Mart 1978).
- _____, “28 Yılın *Hisar*’ı”, Yıl: 4, Sayı: 1135, (19 Mart 1978).
- _____, “Üç Aya Varmadan”, Yıl: 4, Sayı: 1136, (20 Mart 1978).
- _____, “Metro Mu, Otobüs Mü?”, Yıl: 4, Sayı: 1137, (21 Mart 1978).
- _____, “Bu Hükümet Gitmelidir”, Yıl: 4, Sayı: 1141, (25 Mart 1978).
- _____, “Borçlu Olmak”, Yıl: 4, Sayı: 1142, (26 Mart 1978).
- _____, “Yurtdışındaki İşçilerimizin Emekliliği”, Yıl: 4, Sayı: 1143, (27 Mart 1978).
- _____, “Çıplak Günlere”, Yıl: 4, Sayı: 1144, (28 Mart 1978).
- _____, “Açık Oturumdaki Tedirginlik”, Yıl: 4, Sayı: 1147, (31 Mart 1978).
- _____, “Türk Sendikacılığı ve MİSK’deki İdealizm”, Yıl: 4, Sayı: 1238, (1 Temmuz 1978).
- _____, “T.S. ve M.İ., (3)”, Yıl: 4, Sayı: 1239, (2 Temmuz 1978).
- _____, “T.S. ve M.İ., (4)”, Yıl: 4, Sayı: 1240, (3 Temmuz 1978).
- _____, “Asıl Hata Bizde”, Yıl: 4, Sayı: 1241, (4 Temmuz 1978).
- _____, “Ferdî Mesken Kredisi”, Yıl: 4, Sayı: 1242, (5 Temmuz 1978).
- _____, “Berbat Oldu Cancağızım”, Yıl: 4, Sayı: 1243, (6 Temmuz 1978).
- _____, “İki Milyarlık Arap Sermayesi”, Yıl: 4, Sayı: 1244, (7 Temmuz 1978).
- _____, “Türk Polisine Sürülmek İstenen Leke”, Yıl: 4, Sayı: 1245, (8 Temmuz 1978).
- _____, “Edirnekapı Yurdu Olayı”, Yıl: 4, Sayı: 1246, (9 Temmuz 1978).
- _____, “Boğaz Köprüsü ve Halk Plajı”, Yıl: 4, Sayı: 1247, (10 Temmuz 1978).
- _____, “Mutlu Azınlık Misali”, Yıl: 4, Sayı: 1248, (11 Temmuz 1978).
- _____, “Orduya Güvenleri Yok”, Yıl: 4, Sayı: 1249, (12 Temmuz 1978).
- _____, “İzmit Belediyesini Alkışlarız”, Yıl: 4, Sayı: 1252, (15 Temmuz 1978).
- _____, “Özaydınlı’ca Bir Çıkış Yolu”, Yıl: 4, Sayı: 1253, (16 Temmuz 1978).

- _____, “Struga Şiir Akşamları”, Yıl: 4, Sayı:1254, (17 Temmuz 1978).
- _____, “Anarşiyi Ararken”, Yıl: 4, Sayı: 1255, (18 Temmuz 1978).
- _____, “Ne Zaman?..”, Yıl: 4, Sayı: 1256, (19 Temmuz 1978).
- _____, “Ortak Pazara Üye Olursak!..”, Yıl: 4, Sayı: 1257, (20 Temmuz 1978).
- _____, ““Umudumuz” Ecevit!..”, Yıl: 4, Sayı: 1258, (21 Temmuz 1978).
- _____, “Türkeş’in Tekrarlanan Çağrısı”, Yıl: 4, Sayı: 1259, (22 Temmuz 1978).
- _____, ““Sola Hizmet” Yolunda”, Yıl: 4, Sayı: 1260, (23 Temmuz 1978).
- _____, “Kâğıt Fiyatlarına Zamanın Düşündürdükleri”, Yıl: 4, Sayı: 1261, (24 Temmuz 1978).
- _____, “Esir Türkler”, Yıl: 4, Sayı: 1262, (25 Temmuz 1978).
- _____, “Kıbrıs’ın 4. Yılında”, Yıl: 4, Sayı: 1263, (26 Temmuz 1978).
- _____, “Hata Değil Hıyanettir”, Yıl: 4, Sayı: 1264, (27 Temmuz 1978).
- _____, “Çiftçinin Yürüyüşü”, Yıl: 4, Sayı: 1265, (28 Temmuz 1978).
- _____, “Nereden Nereye?”, Yıl: 4, Sayı: 1266, (29 Temmuz 1978).
- _____, “Ecevit ve İrfan Özyaydın’ın Dönemi”, Yıl: 4, Sayı: 1267, (30 Temmuz 1978).
- _____, “Şarlok’lar Anarşinin Peşinde...”, Yıl: 4, Sayı: 1268, (31 Temmuz 1978).
- _____, “Hep Aynı Oyun”, Yıl: 4, Sayı: 1269, (1 Ağustos 1978).
- _____, “Avrupa’da Türk ve Yabancı İşçi”, Yıl: 4, Sayı: 1270, (2 Ağustos 1978).
- _____, “Tunç Devri”, Yıl: 4, Sayı: 1271, (3 Ağustos 1978).
- _____, “Üstündağ’ın Çabasına Rağmen”, Yıl: 4, Sayı: 1272, (4 Ağustos 1978).
- _____, “Para ve İman Dedikleri”, Yıl: 4, Sayı: 1273, (5 Ağustos 1978).
- _____, “Mutlu Azınlığa Bir Hizmet Daha”, Yıl: 4, Sayı: 1274, (6 Ağustos 1978).
- _____, “Nereden Nereye?..”, Yıl: 4, Sayı: 1275, (7 Ağustos 1978).
- _____, “Mao ve “Cu”ları!”, Yıl: 4, Sayı: 1276, (8 Ağustos 1978).
- _____, “Türkeş’in Son Barış Çağrısı”, Yıl: 4, Sayı: 1277, (9 Ağustos 1978).
- _____, “Turizm ve Turistik Yerler”, Yıl: 4, Sayı: 1278, (10 Ağustos 1978).

- _____, “Tahrif Edilen Mevlüt”, Yıl: 4, Sayı: 1279, (11 Ağustos 1978).
- _____, “Batı’nın Türk Düşmanlığı”, Yıl: 4, Sayı: 1280, (12 Ağustos 1978).
- _____, “Polise Sürülmek İstenen Leke”, Yıl: 4, Sayı: 1281, (13 Ağustos 1978).
- _____, “Unutmamak ve Tek Çıkar Yol”, Yıl: 4, Sayı: 1282, (14 Ağustos 1978).
- _____, “Tunç’un Da Defteri Dürüldü”, Yıl: 4, Sayı: 1283, (15 Ağustos 1978).
- _____, “Havana’da Bayram!..”, Yıl: 4, Sayı: 1284, (16 Ağustos 1978).
- _____, “Sosyalist Ücret Politikası”, Yıl: 4, Sayı: 1285, (17 Ağustos 1978).
- _____, ““Doğu’nun İhmali” Derken”, Yıl: 4, Sayı: 1286, (18 Ağustos 1978).
- _____, “Ucuz Adamlar”, Yıl: 4, Sayı: 1287, (19 Ağustos 1978).
- _____, “Millî Hedeflere Doğru Bütünleşme”, Yıl: 4, Sayı: 1288, (20 Ağustos 1978).
- _____, “Özür ve Kabahat Meselesi”, Yıl: 4, Sayı: 1308, (12 Eylül 1978).
- _____, “Gâvurdan Dost”, Yıl: 4, Sayı: 1309, (13 Eylül 1978).
- _____, “Papa’ya İlgi”, Yıl: 4, Sayı: 1310, (14 Eylül 1978).
- _____, “Gülme Komşuna”, Yıl: 4, Sayı: 1311, (15 Eylül 1978).
- _____, “CHP’siz Bir 55 Yıl”, Yıl: 4, Sayı: 1312, (16 Eylül 1978).
- _____, “30.000 Yeni Telefon 30.000 Yeni Sinir Hastası Daha”, Yıl: 4, Sayı: 1313, (17 Eylül 1978).
- _____, “Kahkaha İle Gelen Zam”, Yıl: 4, Sayı: 1314, (18 Eylül 1978).
- _____, “Asıl Suçlular Dururken”, Yıl: 4, Sayı: 1320, (24 Eylül 1978).
- _____, “Suçluların Telaşı”, Yıl: 4, Sayı: 1321, (25 Eylül 1978).
- _____, “CHP’nin Tarhana Çorbası Devri...”, Yıl: 4, Sayı: 1323, (27 Eylül 1978).
- _____, “Hangi Türk-Bulgar İlişkileri”, Yıl: 4, Sayı: 1326, (30 Eylül 1978).
- _____, ““Go Home”cular, Size Ne Oldu?”, Yıl: 4, Sayı: 1328, (2 Ekim 1978).
- _____, “Titanic’in Orkestrası”, Yıl: 4, Sayı: 1329, (3 Ekim 1978).
- _____, “TRT’ye Teşekkür Etmeliyiz”, Yıl: 4, Sayı: 1330, (4 Ekim 1978).
- _____, “Gemisini Kurtaran”, Yıl: 4, Sayı: 1331, (5 Ekim 1978).
- _____, “Balık Baştan Kokmuştur”, Yıl: 4, Sayı: 1332, (6 Ekim 1978).

- _____, “Gastenmayer Olayı ve Müezzinoğlu”, Yıl: 4, Sayı: 1333, (7 Ekim 1978).
- _____, “Sormaya Lüzum Var Mı?”, Yıl: 4, Sayı: 1334, (8 Ekim 1978).
- _____, “Tarım Kentleri ve “Köykent” Masalı”, Yıl: 4, Sayı: 1335, (9 Ekim 1978).
- _____, “Lafta Kalmaması Gereken Bir Temenni”, Yıl: 4, Sayı: 1338, (12 Ekim 1978).
- _____, “Neşteri Vurmanın Zamanı...”, Yıl: 4, Sayı: 1339, (13 Ekim 1978).
- _____, “Bu Valiler Varken”, Yıl: 4, Sayı: 1340, (14 Ekim 1978).
- _____, “Başkanım...”, Yıl: 4, Sayı: 1341, (15 Ekim 1978).
- _____, “Daha Kötüsü”, Yıl: 4, Sayı: 1342, (16 Ekim 1978).
- _____, “Suçlu Ayağa Kalk”, Yıl: 4, Sayı: 1343, (17 Ekim 1978).
- _____, “AP’li Delelelere Düşen Tarihî Görev”, Yıl: 4, Sayı: 1345, (19 Ekim 1978).
- _____, “Ecevit’e ve POL-DER’li Polise Döküman”, Yıl: 4, Sayı: 1346, (20 Ekim 1978).
- _____, “Kaçakçılık...”, Yıl: 4, Sayı: 1347, (21 Ekim 1978).
- _____, “Komünizm Gelir Mi, Gelmez Mi?”, Yıl: 4, Sayı: 1348, (22 Ekim 1978).
- _____, “Yollar Yürümekle Aşınmıştır”, Yıl: 4, Sayı: 1349, (23 Ekim 1978).
- _____, “Bulgaristan Cevabını Almalıdır”, Yıl: 4, Sayı: 1350, (24 Ekim 1978).
- _____, “Savurgan Hükümet”, Yıl: 4, Sayı: 1351, (25 Ekim 1978).
- _____, “Zaman Kazanmak”, Yıl: 4, Sayı: 1353, (27 Ekim 1978).
- _____, “Alman Çalışma Bakanının Ziyareti Üzerine”, Yıl: 4, Sayı: 1354, (28 Ekim 1978).
- _____, “Herkesin Birleştiği Nokta...”, Yıl: 4, Sayı: 1355, (29 Ekim 1978).
- _____, “Sağduyu Uyanıyor”, Yıl: 4, Sayı: 1356, (30 Ekim 1978).
- _____, “Rejim Tehlikededir”, Yıl: 4, Sayı: 1357, (31 Ekim 1978).
- _____, “Bir Fetva Daha Lütfen”, Yıl: 4, Sayı: 1358, (1 Kasım 1978).
- _____, “Oyalamaca...”, Yıl: 4, Sayı: 1359, (2 Kasım 1978).
- _____, “DGB ve Türkiye’deki Anarşi”, Yıl: 4, Sayı: 1360, (3 Kasım 1978).
- _____, “Ülkücü Atatürk”, Yıl: 4, Sayı: 1361, (4 Kasım 1978).

- _____, “Şimdi Söz Sırası Milletin”, Yıl: 4, Sayı: 1362, (5 Kasım 1978).
- _____, “Türk Düşmanlarına Lanet”, Yıl: 4, Sayı: 1363, (6 Kasım 1978).
- _____, “Bir İhanetin İç Yüzü”, Yıl: 4, Sayı: 1366, (9 Kasım 1978).
- _____, “Sayın Bayar’ın Bir Sohbeti Üzerine”, Yıl: 4, Sayı: 1367, (10 Kasım 1978).
- _____, “Dehşet Verici Tertipler”, Yıl: 4, Sayı: 1368, (11 Kasım 1978).
- _____, “Eriyen Siyasi İtibar”, Yıl: 4, Sayı: 1369, (15 Kasım 1978).
- _____, “Felakete Teneke Çalmak”, Yıl: 4, Sayı: 1370, (16 Kasım 1978).
- _____, “Asıl Tehlike Ecevit’tir”, Yıl: 4, Sayı: 1371, (17 Kasım 1978).
- _____, “Böyle Yüz Varken...”, Yıl: 4, Sayı: 1372, (18 Kasım 1978).
- _____, “Rus Donanmasının Top Sesleri”, Yıl: 4, Sayı: 1374, (20 Kasım 1978).
- _____, “Fırça Tutan Masum Eller”, Yıl: 4, Sayı: 1375, (21 Kasım 1978).
- _____, “Bir Hayal Oldu”, Yıl: 4, Sayı: 1378, (24 Kasım 1978).
- _____, “Asıl Kahredici Olanı”, Yıl: 4, Sayı: 1379, (25 Kasım 1978).
- _____, “Muhalefet Bu Mudur?”, Yıl: 4, Sayı: 1380, (26 Kasım 1978).
- _____, “Milletin Hayır Duası”, Yıl: 4, Sayı: 1381, (27 Kasım 1978).
- _____, “Faşizm, Maşizm Derken” Yıl: 4, Sayı: 1382, (28 Kasım 1978).
- _____, “Onlara Göre Bizler”, Yıl: 4, Sayı: 1383, (29 Kasım 1978).
- _____, “İnsan Bu Derece Hain Olabilir Mi?”, Yıl: 4, Sayı: 1384, (30 Kasım 1978).
- _____, “Ecevit Olsa İdi”, Yıl: 4, Sayı: 1385, (1 Aralık 1978).
- _____, “Hükümet Mi, CHP Mi?..”, Yıl: 4, Sayı: 1386, (2 Aralık 1978).
- _____, “Et, Peynir, Gaz Önemli Değil”, Yıl: 4, Sayı: 1389, (5 Aralık 1978).
- _____, “Lozan’dan Günümüze”, Yıl: 4, Sayı: 1390, (6 Aralık 1978).
- _____, “Yeter”, Yıl: 4, Sayı: 1391, (7 Aralık 1978).
- _____, “Akılsız Başın Cezasını”, Yıl: 4, Sayı: 1392, (8 Aralık 1978).
- _____, “Gemi Batmak Tehlikesinde İken”, Yıl: 4, Sayı: 1393, (9 Aralık 1978).
- _____, “Suçlu Aramak Gerekirse”, Yıl: 4, Sayı: 1396, (12 Aralık 1978).
- _____, “İnsan Hakları Haftasında”, Yıl: 4, Sayı: 1397, (13 Aralık 1978).
- _____, “Önce Biz Suçluyuz”, Yıl: 4, Sayı: 1398, (14 Aralık 1978).

- _____, “Türk Polisinin Dünü, Bugünü”, Yıl: 4, Sayı: 1399, (15 Aralık 1978).
- _____, “Babahan’ın Söylemek İsteddiği...”, Yıl: 4, Sayı: 1400, (16 Aralık 1978).
- _____, “Bereketli Millet”, Yıl: 4, Sayı: 1401, (17 Aralık 1978).
- _____, “Macera Arayan Avrupa”, Yıl: 4, Sayı: 1402, (18 Aralık 1978).
- _____, “Şecaat Arzederken”, Yıl: 4, Sayı: 1403, (19 Aralık 1978).
- _____, “Vah Devletim, Vah!..”, Yıl: 4, Sayı: 1404, (20 Aralık 1978).
- _____, “Toprak Reformu Mu Dediniz?”, Yıl: 4, Sayı: 1407, (23 Aralık 1978).
- _____, “Müslüman Türkiye”, Yıl: 4, Sayı: 1408, (24 Aralık 1978).
- _____, “Kırk Yıllık Yani”, Yıl: 4, Sayı: 1409, (25 Aralık 1978).
- _____, “Devrim Otomobili Zihniyeti”, Yıl: 4, Sayı: 1410, (26 Aralık 1978).
- _____, “Orta-Doğu Derken”, Yıl: 4, Sayı: 1411, (27 Aralık 1978).
- _____, “TRT’ye Övgü”, Yıl: 4, Sayı: 1412, (28 Aralık 1978).
- _____, “MİSK’in Kongresindeki Heyecan”, Yıl: 4, Sayı: 1413, (29 Aralık 1978).
- _____, “Yabancı Gözüyle Ecevit”, Yıl: 4, Sayı: 1420, (5 Ocak 1979).
- _____, “Otorite Bir Kere Zayıflamaya Görsün”, Yıl: 4, Sayı: 1421, (6 Ocak 1979).
- _____, “Komünist Partisi ve CHP”, Yıl: 4, Sayı: 1422, (7 Ocak 1979).
- _____, “Hangi İdealizm Mebus Bey”, Yıl: 4, Sayı: 1423, (8 Ocak 1979).
- _____, “Akşamdan Kalma Topluluk”, Yıl: 4, Sayı: 1424, (9 Ocak 1979).
- _____, “Gülmek Lazım Ama!..”, Yıl: 4, Sayı: 1425, (10 Ocak 1979).
- _____, “Millet ve Ordusu”, Yıl: 4, Sayı: 1426, (11 Ocak 1979).
- _____, “Gaz Deyip Geçmeyelim”, Yıl: 4, Sayı: 1427, (12 Ocak 1979).
- _____, “Macera Arayan Avrupa”, Yıl: 4, Sayı: 1428, (13 Ocak 1979).
- _____, “Her Zaman Yaptığı Gibi”, Yıl: 4, Sayı: 1429, (14 Ocak 1979).
- _____, “Lozan’dan Günümüze”, Yıl: 4, Sayı: 1430, (15 Ocak 1979).
- _____, “Vietnamcılar, Neredesiniz?”, Yıl: 4, Sayı: 1431, (16 Ocak 1979).
- _____, “Oyun Bozuldu...”, Yıl: 4, Sayı: 1432, (17 Ocak 1979).
- _____, “Bir İstifanın Ardından”, Yıl: 4, Sayı: 1433, (18 Ocak 1979).
- _____, “Bereketli Topraklar”, Yıl: 4, Sayı: 1434, (19 Ocak 1979).
- _____, “Avukatlar, İyi Misiniz?”, Yıl: 4, Sayı: 1435, (20 Ocak 1979).

- _____, “Âlem Gidiyor Mersin’e”, Yıl: 4, Sayı: 1436, (21 Ocak 1979).
- _____, “İslam Hilali ve Rus Ayısı”, Yıl: 4, Sayı: 1437, (22 Ocak 1979).
- _____, “Bir Şehidin Ardından”, Yıl: 5, Sayı: 1470, (25 Şubat 1979).

Orta Doğu

- Gerçeksöz, İsmail, “Türkiye bir İran Değildir”, Yıl: 16, Sayı: 2008/1997, (27 Ocak 1979).
- _____, “Kalsın Ecevit Yerinde”, Yıl: 16, Sayı: 2009/1998, (28 Ocak 1979).
- _____, “Sosyalistin Devleti ve İnsanı”, Yıl: 16, Sayı: 2010/1999, (29 Ocak 1979).
- _____, “BBC’nin Bir Yorumu Üzerine...”, Yıl: 16, Sayı: 2011/2000, (30 Ocak 1979).
- _____, “Sabah Şerifleriniz Hayırlı Olsun Beyler”, Yıl: 16, Sayı: 2012/2001 (31 Ocak 1979).
- _____, “Ciddiye Alınmayan Kim?”, Yıl: 16, Sayı: 2013/2002, (1 Şubat 1979).
- _____, “Türkiye’nin Zenginliği”, Yıl: 16, Sayı: 2014/2003, (2 Şubat 1979).
- _____, “Ucuzlayan Türk Dostluğu”, Yıl: 16, Sayı: 2015/2004, (3 Şubat 1979).
- _____, “Nerden Çaldın”, Yıl: 16, Sayı: 2016/2005, (4 Şubat 1979).
- _____, “Türk Basını Olarak”, Yıl: 16, Sayı: 2016/2005, (5 Şubat 1979).
- _____, “Anlamamız Gereken Gerçek”, Yıl: 16, Sayı: 2017/2006, (6 Şubat 1979).
- _____, “Bulgar Seyislerimiz”, Yıl: 16, Sayı: 2018/2007, (7 Şubat 1979).
- _____, “Güner’in Son Kitabı”, Yıl: 16, Sayı: 2019/2008, (8 Şubat 1979).
- _____, “Hükümet Giderken”, Yıl: 16, Sayı: 2019/2008, (9 Şubat 1979).
- _____, “El Kapısında Türk”, Yıl: 16, Sayı: 2020/2009, (10 Şubat 1979).
- _____, “Atı Alan”, Yıl: 16, Sayı: 2024/2023, (13 Şubat 1979).
- _____, “Ta Ki...”, Yıl: 16, Sayı: 2025/2024, (14 Şubat 1979).
- _____, “Benim Oğlum Bina Okur”, Yıl: 16, Sayı: 2025/2014, (15 Şubat 1979).
- _____, “Suriye-Irak Birleşmesi”, Yıl: 16, Sayı: 2026/2015, (16 Şubat 1979).
- _____, “Tütün Piyasası ve TRT”, Yıl: 16, Sayı: 2026/2016, (17 Şubat 1975).
- _____, “İran’da Her Şey Bitmedi Yeni Başlıyor”, Yıl: 16, Sayı: 2027/2017 (18 Şubat 1979).

- _____, “Çınarlı’nın İki Yeni Kitabı”, Yıl: 16, Sayı: 2028/2018, (19 Şubat 1979).
- _____, “Yunan’ın Ettiği ve...”, Yıl: 16, Sayı: 2029/2019, (20 Şubat 1979).
- _____, “Boğaz Köprüsü ve İktidar”, Yıl: 16, Sayı: 2030/2020, (21 Şubat 1979).
- _____, “Bir Şehit Daha”, Yıl: 16, Sayı: 2031/2021, (22 Şubat 1979).
- _____, “Yurtdışındaki Milyarlar”, Yıl: 16, Sayı: 2031/2021, (23 Şubat 1979).
- _____, “MHP’ye Tedbirler”, Yıl: 16, Sayı: 2032/2022, (24 Şubat 1979).
- _____, “Yaşasın 226”, Yıl: 16, Sayı: 2032/2022, (25 Şubat 1979).
- _____, “Lütfen Anlayış Gösteriniz”, Yıl: 16, Sayı: 2033/2023, (26 Şubat 1979).
- _____, “Devin İki Başı”, Yıl: 16, Sayı: 2034/2024, (27 Şubat 1979).
- _____, “Kültür Düşmanlığı”, Yıl: 16, Sayı: 2035/2025, (28 Şubat 1979).
- _____, “İktidar Muhalefet Üzerine...”, Yıl: 16, Sayı: 2036/2026, (1 Mart 1979).
- _____, “Yunanlı Bu Her Şey Beklenir”, Yıl: 16, Sayı: 2037/2027, (2 Mart 1979).
- _____, “Türkiye Üzerine Yapılan Yorumlar”, Yıl: 16, Sayı: 2038/2028, (3 Mart 1979).
- _____, “Kuştan Korkan Darı Ekmez”, Yıl: 16, Sayı: 2039/2029, (4 Mart 1979).
- _____, “Sıkıyönetim ve MHP”, Yıl: 16, Sayı: 2040/2030, (5 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -1-”, Yıl: 16, Sayı: 2040/2030, (5 Mart 1979).
- _____, “Metrodan Geçtik”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -2-”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (6 Mart 1979).
- _____, “Ersöz Paşa’nın Mektubu”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (7 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -3-”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (7 Mart 1979).
- _____, “Cerrahpaşa Soygunu”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (8 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -4-”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (8 Mart 1979).
- _____, “Bursa’dan Notlar”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (9 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -5-”, Yıl: 16, Sayı: 2041/2031, (9 Mart 1979).

_____, “Milletten İstenen Fedakârlık”, Yıl: 16, Sayı: 2042/2032, (10 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -6-”, Yıl: 16, Sayı: 2042/2032, (10 Mart 1979).

_____, “Çağdaş Sömürgecilik”, Yıl: 16, Sayı: 2043/2033, (11 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -7-”, Yıl: 16, Sayı: 2043/2033, (11 Mart 1979).

_____, “Kıbrıs’ta Ne İşimiz Var Mı?”, Yıl: 16, Sayı: 2043/2033, (12 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -8-”, Yıl: 16, Sayı: 2043/2033, (12 Mart 1979).

_____, “Eriyen Siyasi İtibar”, Yıl: 16, Sayı: 2044/2034, (13 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -9-”, Yıl: 16, Sayı: 2044/2034, (13 Mart 1979).

_____, “Gerçiğe Eğilen Rapor”, Yıl: 16, Sayı: 2045/2035, (14 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -10-”, Yıl: 16, Sayı: 2045/2035, (14 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -11-”, Yıl: 16, Sayı: 2046/2036, (15 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -12-”, Yıl: 16, Sayı: 2047/2037, (16 Mart 1979).

_____, “Tek Yol Seçim”, Yıl: 16, Sayı: 2048/2038, (17 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -13-”, Yıl: 16, Sayı: 2048/2038, (17 Mart 1979).

_____, “Son CHP Denemesi”, Yıl: 16, Sayı: 2049/2039, (18 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -14-”, Yıl: 16, Sayı: 2049/2039, (18 Mart 1979).

_____, “Kamyonun Düşündürdükleri”, Yıl: 16, Sayı: 2050/2040, (19 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -15-”, Yıl: 16, Sayı: 2050/2040, (19 Mart 1979).

_____, “Kılavuzu Karga Olanın”, Yıl: 16, Sayı: 2051/2041, (20 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -16-”, Yıl: 16, Sayı: 2051/2041, (20 Mart 1979).

_____, “Milliyetçiliğin Yasal Kaynakları”, Yıl: 16, Sayı: 2052/2042, (21 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -17-”, Yıl: 16, Sayı: 2052/2042, (21 Mart 1979).

_____, “Kağrı ve Karabasan Devrine”, Yıl: 16, Sayı: 2053/2043, (22 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -18-”, Yıl: 16, Sayı: 2053/2043, (22 Mart 1979).

_____, “Asıl Tehlike”, Yıl: 16, Sayı: 2054/2044, (23 Mart 1979).

_____, “Gâvur Parası -19-”, Yıl: 16, Sayı: 2054/2044, (23 Mart 1979).

_____, “Allende, Mallende”, Yıl: 16, Sayı: 2055/2045, (24 Mart 1979).

- _____, “Gâvur Parası -20-”, Yıl: 16, Sayı: 2055/2045, (24 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -21-”, Yıl: 16, Sayı: 2056/2046, (25 Mart 1979).
- _____, “Endişeler Rejimin Üzerindedir”, Yıl: 16, Sayı: 2057/2047, (26 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -22-”, Yıl: 16, Sayı: 2057/2047, (26 Mart 1979).
- _____, “Hükümet Neden Gitmez”, Yıl: 16, Sayı: 2058/2048, (27 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -23-”, Yıl: 16, Sayı: 2058/2048, (27 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -24-”, Yıl: 16, Sayı: 2059/2049, (28 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -25-”, Yıl: 16, Sayı: 2060/2050, (29 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -26-”, Yıl: 16, Sayı: 2060/2050, (30 Mart 1979).
- _____, “Dönüşü Olmayan Yol”, Yıl: 16, Sayı: 2061/2051, (31 Mart 1979).
- _____, “Gâvur Parası -27-”, Yıl: 16, Sayı: 2061/2051, (31 Mart 1979).
- _____, “Asıl Tehlike”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (1 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -28-”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (1 Nisan 1979).
- _____, “Anarşiyi Koruyan Kim?”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (2 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -29-”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (2 Nisan 1979).
- _____, “Ve 142 Mecliste”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (3 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -30-”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (3 Nisan 1979).
- _____, “Türkeş’in Yurt Gezileri”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (4 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -31-”, Yıl: 16, Sayı: 2063/2053, (4 Nisan 1979).
- _____, “Bir TV Yayını”, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (5 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -32-”, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (5 Nisan 1979).
- _____, “İşportaya Düşen “Umut””, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (6 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -33-”, Yıl: 16, Sayı: 2065/2055, (6 Nisan 1979).
- _____, “Hesap Defteri”, Yıl: 16, Sayı: 2066/2056, (7 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -34-”, Yıl: 16, Sayı: 2066/2056, (7 Nisan 1979).
- _____, “Buttu Bitti”, Yıl: 16, Sayı: 2067/2057, (8 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -35-”, Yıl: 16, Sayı: 2067/2057, (8 Nisan 1979).
- _____, “İran ve Komünistler”, Yıl: 16, Sayı: 2068/2058, (9 Nisan 1979).
- _____, “Gâvur Parası -36-”, Yıl: 16, Sayı: 2068/2058, (9 Nisan 1979).
- _____, “İşçi Dövizi ve İşçilerimiz...”, Yıl: 16, Sayı: 2069/2059, (10 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -37-”, Yıl: 16, Sayı: 2069/2059, (10 Nisan 1979).

_____, “Sayın Akova Lütfen Cevap Veriniz”, Yıl: 16, Sayı: 2070/2060, (11 Nisan 1979), s. 2.

_____, “Gâvur Parası -38-”, Yıl: 16, Sayı: 2070/2060, (11 Nisan 1979).

_____, “Yalnız Adam”, Yıl: 16, Sayı: 2071/2061, (12 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -39-”, Yıl: 16, Sayı: 2071/2061, (12 Nisan 1979).

_____, “Mukaddes Emanetler”, Yıl: 16, Sayı: 2072/2062, (13 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -40-”, Yıl: 16, Sayı: 2072/2062, (13 Nisan 1979).

_____, “Almanya’daki Kaçak İşçilerimiz”, Yıl: 16, Sayı: 2073/2063, (14 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -41-”, Yıl: 16, Sayı: 2073/2063, (14 Nisan 1979).

_____, “Öğretmen Nilgün Çetesi”, Yıl: 16, Sayı: 2074/2064, (15 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -42-”, Yıl: 16, Sayı: 2074/2064, (15 Nisan 1979).

_____, “Yeyin Efendiler Yeyin”, Yıl: 16, Sayı: 2075/2065, (16 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -43-”, Yıl: 16, Sayı: 2075/2065, (16 Nisan 1979).

_____, “(başlık yok)”, Yıl: 16, Sayı: 2076/2066, (17 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -44-”, Yıl: 16, Sayı: 2076/2066, (17 Nisan 1979).

_____, “Çağdaş Sömürgecilik”, Yıl: 16, Sayı: 2077/2067, (18 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -45-”, Yıl: 16, Sayı: 2077/2067, (18 Nisan 1979).

_____, “Modern Sömürgecilik”, Yıl: 16, Sayı: 2077/2067, (19 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -46-”, Yıl: 16, Sayı: 2077/2067, (19 Nisan 1979).

_____, “Ortada Mesele Yok”, Yıl: 16, Sayı: 2078/2068, (20 Nisan 1979).

_____, “Gâvur Parası -47-”, Yıl: 16, Sayı: 2078/2068, (20 Nisan 1979).

_____, “Niçin Altıkulaç Değil De Para”, Yıl: 16, Sayı: 2078/2068, (21 Nisan 1979).

_____, “Hilekar”, Yıl: 16, Sayı: 2078/2068, (22 Nisan 1979).

_____, “Türk-İş Kurultayının Ardından”, Yıl: 16, Sayı: 2079/2069, (23 Nisan 1979).

_____, “Sıkıyönetim Uzatılmalıdır”, Yıl: 16, Sayı: 2080/2070, (24 Nisan 1979).

_____, “Bir Kavuk Devrildi”, Yıl: 16, Sayı: 2081/2071, (25 Nisan 1979).

_____, “Yazık Oldu”, Yıl: 16, Sayı: 2082/2072, (26 Nisan 1979).

- _____, “1 Mayıs ve Ecevit’in Tutumu”, Yıl: 16, Sayı: 2082/2072, (27 Nisan 1979).
- _____, “Milletin Bir Günü ve Yarın”, Yıl: 16, Sayı: 2083/2073, (28 Nisan 1979).
- _____, “DİSK ve Blöf”, Yıl: 16, Sayı: 2085/2075, (30 Nisan 1979).
- _____, “Dönülmez Yol”, Yıl: 16, Sayı: 2086/2076, (1 Mayıs 1979).
- _____, “CHP’nin Kazdığı Kuyu”, Yıl: 16, Sayı: 2087/2077, (2 Mayıs 1979).
- _____, “CHP’nin Kazdığı Kuyu II.”, Yıl: 16, Sayı: 2088/2078, (3 Mayıs 1979).
- _____, “İran, 1 Mayıs ve Türkiye”, Yıl: 16, Sayı: 2089/2079, (4 Mayıs 1979).
- _____, “Humeyni ve Humeyniler”, Yıl: 16, Sayı: 2090/2080, (10 Mayıs 1979).
- _____, “Batı Trakya Türkleri”, Yıl: 16, Sayı: 2091/2081, (11 Mayıs 1979).
- _____, “Batının Gördüğü Türkiye”, Yıl: 16, Sayı: 2092/2082, (12 Mayıs 1979).
- _____, “Minnetoğlu’nun “Sevgiler”i”, Yıl: 16, Sayı: 2093/2083, (13 Mayıs 1979).
- _____, “Yusuf Bahri Genç De!..”, Yıl: 16, Sayı: 2094/2084, (14 Mayıs 1979).
- _____, “Hallac-ı Mansur”, Yıl: 16, Sayı: 2095/2085, (15 Mayıs 1979).
- _____, “Kudüs’te Namaz”, Yıl: 16, Sayı: 2097/2087, (17 Mayıs 1979).
- _____, “Atilla’nın İlk Yılı”, Yıl: 16, Sayı: 2098/2088, (18 Mayıs 1979).
- _____, “Almanya ve Ötesi”, Yıl: 16, Sayı: 2100/2090, (19 Mayıs 1979).
- _____, “Anarşi Avrupa’da”, Yıl: 16, Sayı: 2101/2091, (20 Mayıs 1979).
- _____, “Bursa’nın Ayrancı Babası”, Yıl: 16, Sayı: 2102/2092, (21 Mayıs 1979).
- _____, “Bir Daha, İyi Düşünmek”, Yıl: 16, Sayı: 2103/2093, (22 Mayıs 1979).
- _____, “Biz Uyanmadıkça”, Yıl: 16, Sayı: 2104/2094, (23 Mayıs 1979).
- _____, “CHP’de Hizmet Dediğin”, Yıl: 16, Sayı: 2105/2095, (24 Mayıs 1979).
- _____, “19 Mayıs Gösterileri”, Yıl: 16, Sayı: 2106/2096, (25 Mayıs 1979).
- _____, “İşte CHP”, Yıl: 16, Sayı: 2107/2097, (26 Mayıs 1979).

- _____, “Ne Yapsın Vatandaş?”, Yıl: 16, Sayı: 2108/2098, (27 Mayıs 1979).
- _____, “1950 Öncesine Doğru”, Yıl: 16, Sayı: 2109/2099, (28 Mayıs 1979).
- _____, “Kavga”, Yıl: 16, Sayı: 2109/2099, (29 Mayıs 1979).
- _____, “Bin Nasihatten”, Yıl: 16, Sayı: 2110/2100, (30 Mayıs 1979).
- _____, “27 Mayıs ve Bayram”, Yıl: 16, Sayı: 2111/2101, (31 Mayıs 1979).
- _____, “Ortak Pazar ve Türkiye”, Yıl: 16, Sayı: 2112/2102, (1 Haziran 1979).
- _____, “Geriye Dön Mars”, Yıl: 16, Sayı: 2113/2103, (2 Haziran 1979).
- _____, “Hükümeti Ele Geçirmek İçin”, Yıl: 16, Sayı: 2115/2105, (3 Haziran 1979).
- _____, “Buğday Taban Fiyatı”, Yıl: 16, Sayı: 2117/2107, (7 Haziran 1979).
- _____, “Kurultaya Giderken”, Yıl: 16, Sayı: 2118/2108, (8 Haziran 1979).
- _____, “Alman Milletvekiline Açık Mektup”, Yıl: 16, Sayı: 2120/2110, (9 Haziran 1979).
- _____, “Ecevit Yeni Destek Ararken”, Yıl: 16, Sayı: 2122/2112, (11 Haziran 1979).
- _____, “Zavallı İstanbul”, Yıl: 16, Sayı: 2123/2113, (12 Haziran 1979).
- _____, “14. Kurultay Müjdelere Olsun”, Yıl: 16, Sayı: 2124/2114, (13 Haziran 1979).
- _____, “14. Kurultay Üzerine”, Yıl: 16, Sayı: 2125/2115, (14 Haziran 1979).
- _____, “Türk Donanma Vakfı”, Yıl: 16, Sayı: 2126/2116, (15 Haziran 1979).
- _____, “Hedef Milletin Refahıdır”, Yıl: 16, Sayı: 2127/2117, (16 Haziran 1979).
- _____, “Bütün Türkler”, Yıl: 16, Sayı: 2130/2120, (19 Haziran 1979).
- _____, “Acelemiz Var”, Yıl: 16, Sayı: 2132/2122, (20 Haziran 1979).
- _____, “Ele Avuç Açmak”, Yıl: 16, Sayı: 2133/2123, (21 Haziran 1979).
- _____, “Millet Söz Konusu Olunca”, Yıl: 16, Sayı: 2134/2124, (22 Haziran 1979).
- _____, “Sarsıntı Bile”, Yıl: 16, Sayı: 2135/2125, (23 Haziran 1979).
- _____, “Kalbur Değil Tünel”, Yıl: 16, Sayı: 2136/2126, (24 Haziran 1979).
- _____, “Vietnam Dramı”, Yıl: 16, Sayı: 2137/2127, (25 Haziran 1979).
- _____, “Karaer’in Kitabı”, Yıl: 16, Sayı: 2138/2128, (26 Haziran 1979).
- _____, “Hiyanet Çarkları”, Yıl: 16, Sayı: 2139/2129, (27 Haziran 1979).

- _____, “Bir Yıl Nasıl Uyutuldu”, Yıl: 16, Sayı: 2140/2130, (28 Haziran 1979).
- _____, “Dayısal Eylem”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (30 Haziran 1979).
- _____, “Sokaklar Anarşistler”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (1 Temmuz 1979).
- _____, “Meşruluk Çizgisi”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (2 Temmuz 1979).
- _____, “Halklaştırılmak İstenen Millet”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (3 Temmuz 1979).
- _____, “Durum Ciddi ve Vahimdir”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (4 Temmuz 1979).
- _____, “Biraz Ciddi Olalım”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (5 Temmuz 1979).
- _____, “İktidarı İktidarda Öğrenmek”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (6 Temmuz 1979).
- _____, “Sağduyunun Sesi”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (7 Temmuz 1979).
- _____, “MHP Düşmanlığı”, Yıl: 16, Sayı: 2142/2132, (9 Temmuz 1979).
- _____, “Diyalog”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (10 Temmuz 1979).
- _____, “CHP Örgütünün Raporu”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (11 Temmuz 1979).
- _____, “Antalya Deyince...”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (12 Temmuz 1979).
- _____, “Alkışlıyoruz”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (13 Temmuz 1979).
- _____, “Kalemin Yazmak İstemedikleri”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (14 Temmuz 1979).
- _____, “Milliyetçileri Suçlama Kampanyası”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (15 Temmuz 1979).
- _____, “Türk Kültürüne Yeni Bir Darbe”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (17 Temmuz 1979).
- _____, “Adapazarı Olayı”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (18 Temmuz 1979).
- _____, “Bir Türkiye Ki...”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (19 Temmuz 1979).
- _____, “Millet ve Vekilleri”, Yıl: 16, Sayı: 2144/2134, (21 Temmuz 1979).
- _____, “Namussuzlar Kadar”, Yıl: 17, Sayı: 4028, (19 Ocak 1980).
- _____, “Bildiği Dalı Kesenler”, Yıl: 17, Sayı: 4030, (21 Ocak 1980).
- _____, “Yazık Bu Çocuklara”, Yıl: 17, Sayı: 4031, (22 Ocak 1980).
- _____, “Gidi Türk Düşmanları”, Yıl: 17, Sayı: 4032, (23 Ocak 1980).

- _____, “Çivisi Oynamış Dünya”, Yıl: 17, Sayı: 4033, (24 Ocak 1980).
- _____, “Tek Tesellimiz”, Yıl: 17, Sayı: 4034, (25 Ocak 1980).
- _____, “İki Mantık”, Yıl: 17, Sayı: 4035, (26 Ocak 1980).
- _____, “Ar-Namus, Tertemiz”, Yıl: 17, Sayı: 4036, (28 Ocak 1980).
- _____, “FKÖ ve İslam Konferansı”, Yıl: 17, Sayı: 4037, (29 Ocak 1980).
- _____, “Tahrikler Sürdükçe”, Yıl: 17, Sayı: 4040, (31 Ocak 1980).
- _____, “Tasarrufa Önem Vermeliyiz”, Yıl: 17, Sayı: 4041, (1 Şubat 1980).
- _____, “Anarşi ve CHP”, Yıl: 17, Sayı: 4042, (2 Şubat 1980).
- _____, “Komünizmin Paralı Askerleri”, Yıl: 17, Sayı: 4044, (5 Şubat 1980).
- _____, “Suçlu Ayağa Kalk”, Yıl: 17, Sayı: 4045, (6 Şubat 1980).
- _____, “Toprak, Eğer Uğrunda Ölen Varsa!..”, Yıl: 17, Sayı: 4046, (7 Şubat 1980).
- _____, “Yabancı Modelan Ayıcıları”, Yıl: 17, Sayı: 4047, (8 Şubat 1980).
- _____, “Afganistan’da Soykırım”, Yıl: 17, Sayı: 4048, (9 Şubat 1980).
- _____, “Pısrıklığın Sırası Mı?”, Yıl: 17, Sayı: 4049, (11 Şubat 1980).
- _____, “Gençliğe El Uzatmak”, Yıl: 17, Sayı: 4050, (12 Şubat 1980).
- _____, “Malatya’nın Mesajı”, Yıl: 17, Sayı: 4051, (13 Şubat 1980).
- _____, “Erken Seçim Şart Olmuştur”, Yıl: 17, Sayı: 4052, (14 Şubat 1980).
- _____, “Lütfen!”, Yıl: 17, Sayı: 4053, (15 Şubat 1980).
- _____, “Aslanın Kediye Boğdurulması”, Yıl: 17, Sayı: 4054, (16 Şubat 1980).
- _____, “Kasap Mal Derdinde”, Yıl: 17, Sayı: 4055, (17 Şubat 1980).
- _____, “Affet Bizi Öğretmenim”, Yıl: 17, Sayı: 4057, (20 Şubat 1980).
- _____, “Sosyalist Enternesyonel ve CHP”, Yıl: 17, Sayı: 4058, (21 Şubat 1980).
- _____, “Markiz’e Gelineye Kadar”, Yıl: 17, Sayı: 4059, (22 Şubat 1980).
- _____, “Konserveler”, Yıl: 17, Sayı: 4060, (23 Şubat 1980).
- _____, “Afganistan Gerçeği”, Yıl: 17, Sayı: 4062, (26 Şubat 1980).
- _____, “Anarşinin Dayıları”, Yıl: 17, Sayı: 4063, (27 Şubat 1980).
- _____, “Sıra Milletın Ekmeğinde Suyunda”, Yıl: 17, Sayı: 4064, (28 Şubat 1980).
- _____, “Şaşmamak Gerekir”, Yıl: 17, Sayı: 4065, (29 Şubat 1980).
- _____, “Hainler ve Koruyucuları”, Yıl: 17, Sayı: 4066, (1 Mart 1980).

_____, “Sovyet Tehdidinin Düşündürdükleri”, Yıl: 17, Sayı: 4067, (3 Mart 1980).

_____, “Ordunun Sesi Bu”, Yıl: 17, Sayı: 4068, (4 Mart 1980).

_____, “Kendini Yiyen Toplum”, Yıl: 17, Sayı: 4069, (5 Mart 1980).

_____, “Ecevit’in Bastığı Milyarlar”, Yıl: 17, Sayı: 4070, (6 Mart 1980).

_____, “Afganistan Katliamı”, Yıl: 17, Sayı: 4071, (7 Mart 1980).

_____, “Anarşi’nin Ortamı”, Yıl: 17, Sayı: 4072, (8 Mart 1980).

_____, “Siyasi İltica Hakkı”, Yıl: 17, Sayı: 4073, (10 Mart 1980).

_____, “Yüz Gün ve Ötesi”, Yıl: 17, Sayı: 4074, (11 Mart 1980).

_____, “Mangal Tahtası”, Yıl: 17, Sayı: 4075, (12 Mart 1980).

_____, “Ne Zaman Anarşinin Elleri Kırılacak?”, Yıl: 17, Sayı: 4076, (13 Mart 1980).

_____, “Stern’in Bir Yazısı Üzerine”, Yıl: 17, Sayı: 4077, (14 Mart 1980).

_____, “Siyasi Çekişmeler”, Yıl: 17, Sayı: 4078, (15 Mart 1980).

_____, “Tarsus’ta Çizilen Tablo”, Yıl: 17, Sayı: 4080, (18 Mart 1980).

_____, “Kennedy’nin Mağlubiyeti”, Yıl: 17, Sayı: 4081, (19 Mart 1980).

_____, “18 Mart’ın Ardından”, Yıl: 17, Sayı: 4082, (20 Mart 1980).

_____, “Devlet Güçsüz Olunca”, Yıl: 17, Sayı: 4083, (21 Mart 1980).

_____, “Âşık Veysel”, Yıl: 17, Sayı: 4084, (22 Mart 1980).

_____, “Türk Denizaltısı”, Yıl: 17, Sayı: 4085, (24 Mart 1980).

_____, “Kıbrıs’ta Toplanan İslam Konferansı”, Yıl: 17, Sayı: 4086, (25 Mart 1980).

_____, “Cumhurbaşkanını Millet Seçsin”, Yıl: 17, Sayı: 4087, (26 Mart 1980).

_____, “Suçluyu Koruyan Hukuk”, Yıl: 17, Sayı: 4088, (27 Mart 1980).

_____, “Oyunun Sonu Gelmiştir”, Yıl: 17, Sayı: 4089, (28 Mart 1980).

_____, “Kıbrıs Konferansı ve Dış Türkler”, Yıl: 17, Sayı: 4089, (29 Mart 1980).

_____, “Sevindirici Bir Haber”, Yıl: 17, Sayı: 4092, (2 Nisan 1980).

_____, “Bayrak Sevgisi”, Yıl: 17, Sayı: 4093, (3 Nisan 1980).

_____, “Elleri Kırılmayan Hıyanet”, Yıl: 17, Sayı: 4094, (4 Nisan 1980).

_____, “Bir Şehit Konuşuyor”, Yıl: 17, Sayı: 4097, (7 Nisan 1980).

BELGELER

1963 geborene Almazge Itzohoe
 Gemeinde Deneke familiyelleni
 Almaz basananda

Wichtigste Aufgabe: Deutsch lernen

Verein der Türken möchte die Verständigung fördern

Ismail Gerceksöz hilft Landsleuten mit Rat und Tat

Hz. Itzohoe. 250 Türken haben in Itzohoe und Umgebung eine zweite Heimat gefunden. Vor fünf Jahren kam Ismail Gerceksöz als einer der ersten von ihnen nach Deutschland, um sich hier eine neue Existenz aufzubauen. Die von allen Ausländern gefürchtete Umstellung in dem neuen Land hatte für ihn keine Schrecken, da I. Gerceksöz Deutschland schon bei früheren Geschäftsreisen kennen- und liebgelernt hatte.

Nach und nach holte er seine Familienangehörigen nach, und auch seine Freunde wagten den „Sprung ins Ungewisse“. Heute haben sie Anschluss an die deutsche Gesellschaft gefunden, und trotzdem wird ihr Heimatland nicht aus der Erinnerung gestrichen.

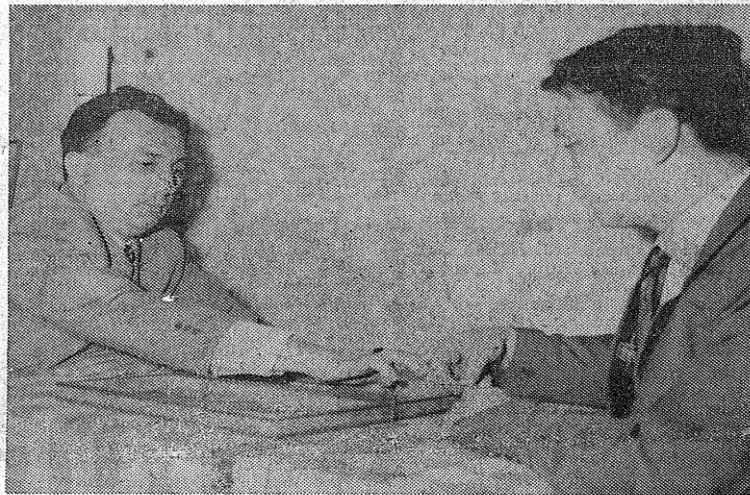
Unter den Arbeitnehmern türkischer Staatsangehörigkeit, die in Itzohoe und Umgebung tätig sind, ist ein Verein gegründet worden, dessen Vorsitzender, Ismael Gerceksöz, es sich zur Aufgabe gemacht hat, seinen Landsleuten und den Arbeitgebern seiner Landsleute die Zusammenarbeit zu erleichtern.

Darüber hinaus will der Verein dem gegenseitigen Sich-Kennenlernen und der Annäherung zwischen Türken und Deutschen dienen.

In einem von den Türken eingerichteten Clublokal treffen sich die Mitglieder in regelmäßigen Abständen, diskutieren, singen türkische Lieder und spielen die alten, vertrauten Spiele ihrer Heimat. Hier gibt I. Gerceksöz allen seinen Landsleuten auf ihre Fragen und Bitten Auskunft und versucht, ihnen das Leben zu erleichtern.

Die Erfahrungen, die er sammelte, während er allein in Deutschland lebte und niemand hatte, der ihm mit Rat und Tat zur Seite stand, vermittelt er seinen Freunden weiter und erspart ihnen so viele Enttäuschungen und Rückschläge.

Das Wichtigste für alle Türken ist das Kennenlernen des Landes und der Leute, mit denen sie zusammenleben möchten. Für sie alle, die vorwiegend in handwerklichen Berufen arbeiten, steht dasselbe auf dem Stundenplan ihrer Freizeit: Deutsch lernen.

Spiele aus ihrer Heimat, wie hier das „Taula“-Spiel, helfen den Türken, die Trennung zu überwinden.

5 NİSAN 1980 CUMARTESİ

• YIL: 32 — SAYI: 12868 Fiyatı: 10 TL.
• Adres: Mimar Mehmetiye Caddesi 28
• Şubelerimiz — İSTANBUL
• Telefon: 28 75 85 (Santifi 4 Hat)
• Daha Güzel — Daha Güçlü Türkiye

HERGÜN

ÇUKUROVA GÖMLEK SANAYİ
Kilis ve unvanlı odasıdır. Bol çeşit-
li (10 tane) şifonlu gömlektir. **ÇUKUROVA**
dir. Adres: Çukurova cad. 21 sokak No: 2
Tel: 239 16 — ADANA

BU GÖZYAŞLARI SİZİ BOĞACAK

Erenköy'de bir polis memuru, Kayseri'de bir işçi
Nusaybin'de CHP ilçe Başkanı öldürüldü
MHP İzmir il binası komünistler tarafından
yaygın ateşine tutuldu, olayda bir kişi yaralandı

MHP'li 4 esnaf ile iki ülkücü katledildi

Evlenen okula giderken komünistler tarafından yaygın ateşine tutulan ilköğretim Zeynep Çilingir ağır yaralı olarak Çapa Topu Fakültesi Hastanesinde tedavi altına alındı. Yakarında ağır yaralı Zeynep Çilingir (küçük resim) ile hastahane kapısında bekleyen gözü yaşlı anne ve babası görülüyor. (Foto: AA)

HABER MERKEZİ

İSTANBUL — Eski-
lerin son günlerde
hırsından komünist mil-
lîyetçilerin dın dı
bütün harşı deşen etti
Yurdun çeşitli yerlerinde
meydana gelen 'öğütlerde

rak Mevlân Küpeli sor-
dular. Çiğdem kapdan be-
nim evime, alan kavu-
lar ağır açarak guncel şehit
ettiler. Daha önce de ka-
da gılgıç emeller Kâşım
Memli ile oğlu Zeki Me-
mî ve yanlarında iki öle-
rak çalgısı Hasan Yavaş

İsmail Ülküçüleri şehit et-
tiler. Şehit Ülküçüler A-
dama'nı öldürdüler ve daha
önce orada tutsularına ma-
mur kâğıtları için İstan-
bul'a gittikleri öğrenildi.
Gazetemenar'da moto-
sikleti iki komünist mil-
lîyetçi saldırı saldırı

uğrayan Halil Yıldız Sen-
len adlı ülkücü bir terzi
şehit oldu.
Erenköy'de Vahit Aksoy
adlı bir polis memuru te-
röristlerin saldırı ağır so-
ruşu şehit oldu.
• Öte yandan komünistler
tarafından öldürülen gın yuy-

lan ateşine tutulan ve iki
sade şehit olduğu haberi
gelen ülkücü Özgür E-
yüp Çilingir'in yaralı ola-
rak hastahane kâğıtları
şehit durumuna ile İyice
oğru gittiği öğrenildi.
Fatih Köseman ve So-
kâta beldelerinde komünis-

teranmesine bugün saat
04.45 aralarında kimlikleri
belirlenmeyen beş kişi te-
rafından patlayıcı maddeler
atıldı. Patlayıcı maddeler bi-
nadan camları kırıldı
Kartal Mektepe Bahçat
Caddesinde Halik Buzka-
(Devam: Sa. 7, Sü. 6'da)

Komünistlerin basın mensuplarına da
saldıracaklarını haber vermiştik
ve yetkilileri ikaz etmiştik

Gazeteci yazar Gerçekşöz şehid edildi

HABER MERKEZİ

İSTANBUL — Orta
Doğu Gazetesi yazarı
runda ve MHP il. Eski
basın şubelerinden İsmail
Gerçekşöz dün saat 09.30
da Anadoluhisari Dörtölü sem-

inde iki komünist mil-
lîyetçi saldırısı sonucu
şehit oldu. İsmail Gerçek-
şözün yanında bulunan
oğlu İbrahim Gerçekşöz ve oğlu
İsmail Gerçekşöz iki
komünist tarafından tabiri
ca ile ateşe atıldı. Olayda a-
gır yaralı, sabah işine gi-
(Devam: Sa. 7, Sü. 7'de)

mek üzere Kadıköy Acha-
den semti Dörtölü dura-
ğında yaralı bekleyen İs-
mail Gerçekşöz ve oğlu
İbrahim Gerçekşöz iki
komünist tarafından tabiri
ca ile ateşe atıldı. Olayda a-
(Devam: Sa. 7, Sü. 7'de)

Somuncuoğlu: Vatan hainliğinin adı terörizm değildir

HERGÜN BÜROSU

ANKARA — Milliyetçi Hareket
Partisi Genel Başkan Yardımcısı
rundan Sadi Somuncuoğlu, «ortada ko-
münist ve vatan hainliği şüphe hare-
ketleri vardır» demekla gırtlını kıy-
pazır milliyetçilerin ve MHP'ye sa-
(Devam: Sa. 7, Sü. 6'da)

sahib olmak için gırtlını kırarak bölünmüş
olması İsmail, Evet, Ezer, milliyet-
çilerden köklenmektedir. MHP'den kork-
maktadırlar. Ezer'e ve onun gibi düşü-
nenlere bir kere daha hatırlatıyoruz:
Vatan hainliğinin adı terörizm değı-
dir dedi.
Ankara'da verdiği yaralı beyanatta,
«Ezer'in» Marjinalizmi komünistlerin

Belge – 3

a338

ank b evler 332 51 4 4 1500

sayınzeka saracoglu ortadogu gazetesi cagalogluist

gazeteniz yazarlarından kıymetli fikir ve dava adamı
turk milliyetçiliğinin yılmaz mucahidi kıymetli kardesim
ismail gercekgozun ugradigi atcakca saldıyı nefretle
kinar sehit arkadasımıza cenabi allahtan rahmet ve
siz degerli arkadaslarmiza bessegilli
dişkermi iltirım selam ve saygılar sunarım
alparslan turkes mhp genel bsk

Belge – 4

43
a 150 Ankara 21479 50 5 15

5/4/ 980 acele sayın gercekyuz ailesi
ortadogu gazetesi genel yayın mudurlug eliyle
cagaloglu istan bul

degerli gazeteci yazar ismail gerceksozun insanlik disı
bir saldırı sonucu yasamını yitirmesinden derin
uzuntu duydum acınızı yurekten paylaşıyorum
kendisine allahıtan ramet sayın aileniz uyelerine
bas ağılğı ve tahammul gucu dilerim
saygılar sunarım
bulent ecevit chp genelbask

Belge - 5

a 750

ankara footelggraf 1539 100 44 1980 21 12

266

sayıntahir kutsı

makav ortadokgu gazetesi yazıisleri mudurur

devlet ve demokrasi dusmanı byeni yıkanmıs biravuc anarsıt
memelketin huzurunu bozmak vekargasalık yartmak amacile
kotuemellerini devamettirerek bu sabahta istanbul
acıbamdele otobus beklemkteolan gazeteniz yazarla
rından degerli insan ismail gerceksozun ehı
etmelerindenderin uzuntu ve elem duydumcamıamamızın bu büyük
acısını yurektenpaylaşıyorum merhuma allahıtan rahmet niyaz
ediyorum hukümetimiz bu bedbahlarınelerinin kırılması koklerini
kokleriniinkazınması ve ulkeyı huzur ve sukuna kavuşturmayazmı
ile calısmalarını surdurmek tedir size sahsınızda
gazetniz mensuplarına ve sehit yazarın kederli ailesie
aileine bassaglg diler taziyetlermi sunarım
suleyman demirel basbakan

Belge - 6

EKLER

EK 1. İsmail Gerçeksöz'ün Fotoğrafları

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Hüseyin AYAZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Samsun /1987
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Karadeniz Teknik Üniversitesi
İletişim	
E-Posta Adresi	ayaz-huseyin@hotmail.com
Tarih	22. 06. 2011